JED RUBENFELD

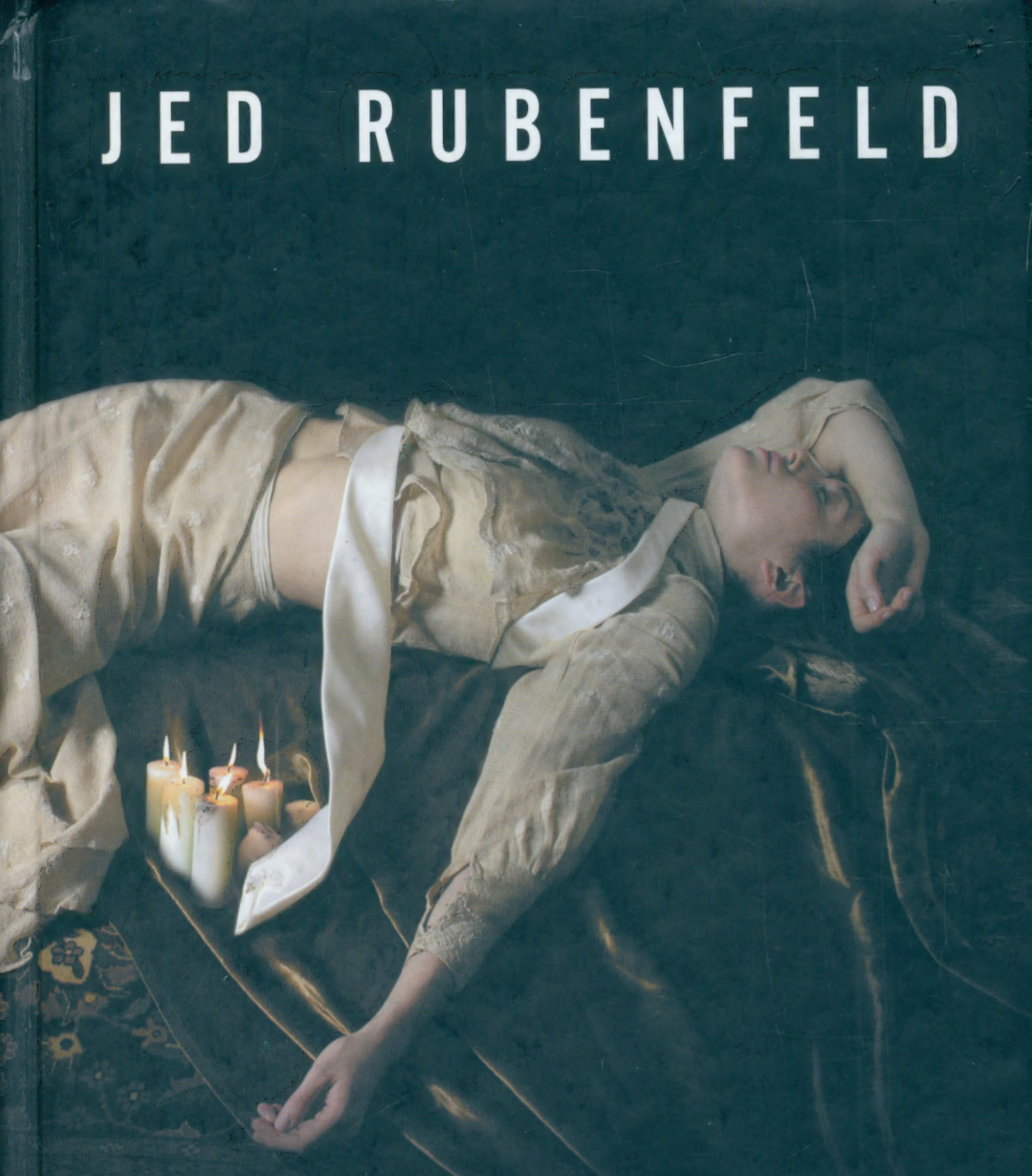

ŽMOGŽUDYSTĖS INTERPRETACIJA

Alma littera

JED RUBENFELD

ŽMOGŽUDYSTĖS INTERPRETACIJA

Iš anglų kalbos vertė
Indrė Veličkaitė

Alma littera
VILNIUS / 2008

UDK 820(73)-3
Ru28

Versta iš:
Jed Rubenfeld
THE INTERPRETATION
OF MURDER

Copyright © 2006 by Jed Rubenfeld
All rights reserved.
© Vertimas į lietuvių kalbą,
Indrė Veličkaitė, 2008
© Leidykla „Alma littera“, 2008

ISBN 978-9955-24-767-8

Vienintelei Amy
taip pat
Sophia ir Louisa

1909 metais Zigmundas Froidas, lydimas savo tuometinio mokinio Karlo Jungo, pirmą ir vienintelį kartą atvyko į Jungtines Amerikos Valstijas skaityti paskaitų ciklo apie psichoanalizę Klarko universitete Vorčesteryje, Masačusetso valstijoje. Klarko universiteto suteiktas garbės daktaro laipsnis yra vienintelis akademinis pripažinimas, kokio per visą gyvenimą sulaukė Froidas. Nors jo apsilankymą lydėjo didžiulė sėkmė, vėliau Froidas kalbėjo taip, lyg vizitas į Jungtines Valstijas jį būtų stipriai paveikęs. Jis vadino amerikiečius „laukiniais“; kaltino Ameriką dėl fizinių negalavimų, kurie kamavo jį ilgus metus iki pat 1909-ųjų. Froido biografai suko galvas mėgindami įminti mįslę, koks niekam nežinomas nutikimas Amerikoje sukėlė tokią nepaaiškinamą jo reakciją.

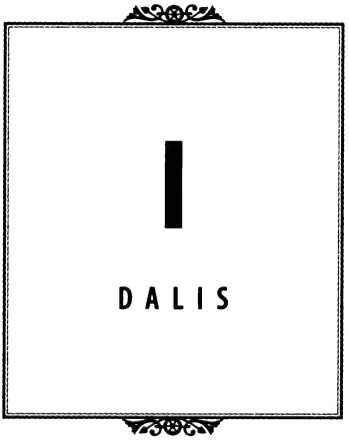
I
DALIS

LAIMĖS NEGAUBIA jokia paslaptis.

Visi nelaimingi žmonės panašūs. Kokia nors seniai patirta nuoskauda, koks nors užgniaužtas troškimas, spyris savigarbai, kokia nors su panieka – ar net blogiau, abejingumu – užgesinta įsižiebusi meilės kibirkštis prilimpa prie jų, arba atvirkščiai. Ir taip žmonės leidžia dienų dienas po vakarykščių nuoskaudų šydu. Laimingas žmogus nesidairo atgal. Jis negalvoja apie ateitį, gyvena tik dabartyje.

Bet štai kur šuo pakastas. Dabartis negali suteikti vieno dalyko – prasmės. Būdai surasti laimę ir prasmę nėra tapatūs. Norėdamas surasti laimę, žmogus turi gyventi šia akimirka. Jam reikia gyventi tik *dėl* akimirkos. Bet jeigu žmogui reikia prasmės, – jo sapnų, paslapčių, jo gyvenimo, – jis privalo iš naujo išgyventi savo praeitį, kad ir kokia tamsi ji būtų, ir gyventi dėl ateities, nors ir labai neaiškios. Taigi mūsų prigimtis gundo mus visus siekti laimės ir prasmės, tačiau atkakliai reikalauja, kad pasirinktume vieną iš jų.

Aš asmeniškai visada rinkausi prasmę. Dėl to, manau, taip ir atsitiko. 1909 metų rugpjūčio 29 dienos, sekmadienio, vakarą, stovėdamas Habokeno uosto kaitroje tarp minios žmonių, laukiau iš Bremeno atplaukiančio *Nordeutche Lloyd* garlaivio „Džordžas Vašingtonas“, atplukdančio į mūsų krantą žmogų, su kuriuo troškau susitikti labiau už viską pasaulyje.

Septintą valandą vakaro laivo vis dar nesimatė nė ženklo. Dėl tos pačios priežasties kaip ir aš uoste lūkuriavo mano draugas ir kolega gydytojas Abrahamas Brilas. Jis vos tvėrė savame kailyje, nenustygo vietoje ir be paliovos rūkė. Buvo vis dar žudantis karštis, ir ore tvyrojo žuvies tvaikas. Virš vandens kybojo nenatūralus rūkas, tarsi vandenynas virtų garuose. Jo platybėse aiškiai girdėjosi sirenų gausmas. Priežastis buvo nežinoma. Nesimatė net kirų, tik iš toli sklido jų rauda. Mane aplankė absurdiška nuojauta, kad „Džordžas Vašingtonas“ šiame rūke užplaukė ant seklumos ir dvidešimt penki tūkstančiai jo keleivių nuskendo po Laisvės statulos kojomis. Sutemo, bet temperatūra nenukrito. Mes laukėme.

Staiga pasirodė milžiniškas baltas laivas, panašus ne į tašką horizonte, bet į mamutą, išnirusį iš pasklidusios miglos tiesiai prieš mūsų akis. Visa prieplauka, sutartinai aiktelėjusi, žengtelėjo atgal lyg išsigandę vaiduoklio. Bet kerai išsisklaidė vos prasiveržus uosto darbininkų šūksniams, pamačius sviedžiamą ir pagaunamą virvę, netikėtai prasidėjus sujudimui ir stumdymuisi. Po valandėlės šimtas uosto krovikų jau gabeno krovinius į krantą.

Brilas, riktelėjęs man sekti paskui jį, prasispraudė prie trapo. Jo maldavimai lipti į laivą buvo griežtai atremti. Niekam nebuvo leidžiama nei įlipti, nei išlipti iš jo. Praėjo dar valanda, kai Brilas timptelėjo mane už rankovės ir parodė į tris trapu besileidžiančius keleivius. Išsiskyrė pirmasis iš trijulės. Jis buvo nepriekaištingai apsirengęs, žilų plaukų ir su barzda džentelmenas, kurį pamatęs iškart supratau, kad tai psichiatras iš Vienos – dr. Zigmundas Froidas.

XX AMŽIAUS PRADŽIOJE Niujorką sudrebino architektūros priepuolis. Vienas po kito ėmė kilti dangoraižiais vadinami gigantiški bokštai, aukštesni už bet kokį iki tol žmogaus ran-

komis pastatytą statinį. 1908 metais per iškilmingą juostos perkirpimo ceremoniją Laisvės gatvėje, kai meras Maklelanas paskelbė keturiasdešimt septynių aukštų raudonų plytų ir melsvo akmens *Singer Building* aukščiausiu statiniu pasaulyje, plojo visi miesto įtakingiausieji. Praėjus aštuoniolikai mėnesių merui teko pakartoti tą pačią ceremoniją: atidaryti penkiasdešimties aukštų metropoliteno *Life* bokštą Dvidešimt ketvirtojoje gatvėje. Jau tada buvo kasama pamatų duobė pono Vulvorfo stulbinančiam penkiasdešimt aštuonių aukštų zikuratui miesto centre.

Kiekviename miesto kvartale, dar vakar tuščių sklypų vietose dygo milžiniški plienu žvilgantys skeletai. Niekada netilo trenksmas ir garinių žemsemių gaudesys. Galbūt visa tai galima prilyginti prieš pusę amžiaus Paryžių transformavusiam barono Hausmano projektui. Bet Niujorke nebuvo jokios vizijos, jokio visa apjungiančio plano ar drausminančios valdžios. Kapitalas ir spekuliacija buvo visa ko varomoji jėga, išlaisvinanti fantastiškas, išskirtinai amerikietiškas ir individualistines jėgas.

Negalima paneigti vyriškosios šio proceso pusės. Apačioje nenumaldomai pulsavo Manhatano energetinė sistema su dviem šimtais sunumeruotų rytinių–vakarinių gatvių ir dvylika šiaurinių–pietinių aveniu, uždėjusi miestui abstrakčios tiesialinijinės tvarkos antspaudą. Virš jos, tarp aukštai iškilusių pastatų su įmantriomis puošmenomis, kunkuliavo ambicijos, spekuliacijos, varžybos, valdžia, net geismas – aukščio, dydžio ir visada pinigų.

Prospekte stūksantis Balmoralas – niujorkiečiai tuo metu Brodvėjų nuo Penkiasdešimt devintosios iki Šimtas penkiasdešimt penktosios gatvės vadino Prospektu – buvo vienas naujausių milžiniškų didingų pastatų. Jo atsiradimo istoriją galima vadinti avantiūra. 1909 metais patys turtingiausieji vis dar gyveno namuose, ne butuose. Jie turėjo butus trumpoms ar sezoninėms viešnagėms mieste, bet negalėjo suprasti, kaip

kas nors galėtų pastoviai tokiame gyventi. Balmoralas išdygo susilažinus, kad būstų įmantrumas ir patogumas paskatins turtuolius apsigalvoti.

Balmoralas išsistiebė į viršų septyniolika aukštų. Jis tapo aukščiausiu kada nors pastatytu gyvenamuoju namu. Keturi jo flygeliai užėmė visą miesto kvartalą. Vestibiulis, kurio romėniško stiliaus fontane šokinėjo ruoniai, švytėjo baltu *Carrera* marmuru. Visuose butuose žėrėjo krištoliniai *Murano* šviestuvai. Mažiausią būstą sudarė aštuoni kambariai; didžiausias puikavosi su keturiolika kambarių, septyniomis voniomis, didžiule pokylių sale su dvidešimties pėdų aukščio lubomis ir visu aptarnavimu, kurį teikė kambarinės. Jį galima buvo išsinuomoti už siaubingą sumą – 495 dolerius per mėnesį.

Balmoralo savininkas, ponas Džordžas Banvelas, džiaugėsi pavydėtina padėtimi: jis bet kokiu atveju čia nepraras savo pinigų. Jo investitoriai suteikė 6 000 000 dolerių vertės paskolą statybai, iš kurios jis nepasisavino nė cento, skrupulingai perduodamas visą sumą statytojui, Amerikos plieno ir gamybos kompanijai. Beje, šios firmos savininkas taip pat buvo ponas Džordžas Banvelas, o tikroji statybų kaina tesiekė 4 200 000 dolerių. 1909 metų sausį, likus šešiems mėnesiams iki numatytos Balmoralo atidarymo datos, ponas Banvelas paskelbė, kad visi butai, išskyrus du, jau išnuomoti. Šis iš piršto laužtas pareiškimas pasirodė įtikinamas, ir per tris savaites iš tiesų visi butai buvo išnuomoti. Ponas Banvelas įsisąmonino didžiąją tiesą, kad pati teisybė, kaip ir pastatai, gali būti sukuriama.

Puošnumu akį rėžiantį Balmoralo eksterjerą kūrė *Beaux* meno mokykla. Stogo liniją karūnavo keturios trylikos pėdų stiklinės betoninės arkos nuo grindų iki pat lubų, išdėstytos keturiose pastato pusėse. Šie dideli arkiniai langai ėjo per keturis milžiniškus viršutinio aukšto kambarius, todėl stovint už jų galima pamatyti ir labai kompromituojančių vaizdų. Iš tiesų rugpjūčio 29 dienos, sekmadienio, vakarą Alabasterio

flygelyje atsivėrė tikrai šokiruojantis vaizdas. Viduje, apsupta daugybės mirguliuojančių žvakių, stovėjo jauna, liekna, pusnuogė, dailaus proporcingo kūno moteris. Jos riešai buvo surišti virš galvos, o gerklę spaudė kietas raištis, šilkinis baltas vyriškas kaklaraištis, kurį stipriai veržė tvirta ranka – taip stipriai, kad ji duso.

Visas jos kūnas žvilgėjo nuo nepakeliamos rugpjūčio kaitros. Ilgos kojos, kaip ir rankos, buvo apnuogintos. Jos dailūs pečiai taip pat buvo nepridengti. Mergina buvo beprarandanti sąmonę. Ji bandė kalbėti, privalėjo užduoti vieną klausimą, prisiminė, bet... vėl pamiršo. Tada vėl prisiminė.

– Mano vardas, – sušnabždėjo ji. – Koks mano vardas?

Su PALENGVĖJIMU ŽVELGIAU į daktarą Froidą, nes jis visai nepriminė pamišėlio: autoritetinga veido išraiška, taisyklinga galva, smaili, tvarkinga, profesionali barzdelė. Jis buvo kokių penkių pėdų ir aštuonių colių, apvalainas, bet gana geros formos ir apie penkiasdešimt trejų metų vyras. Vilkėjo iš aukštos kokybės medžiagos pasiūtu kostiumu, iš kišenės kyšojo laikrodis su grandinėle, o kaklą juosė europiniu stiliumi užrišta kaklaskarė. Apskritai paėmus jis atrodė nepaprastai žvaliai, turint omeny, kad šis žmogus išlipo į krantą po savaitę trukusios kelionės vandenynu ir ypač atsižvelgus į jo nemalonius medicininius negalavimus, apie kuriuos sužinojau iš Brilo.

Visai kas kita buvo jo akys. Brilas dėl jų mane įspėjo. Kai Froidas nusileido laivo trapu, iškart pamačiau jo bauginančias akis, tarsi jis būtų baisiai įpykęs. Galbūt šmeižtas, kurį jau ilgą laiką jis kenčia Europoje, jo kaktoje įrėžė tokią pastovią rūsčią išraišką. O gal jis tiesiog nesidžiaugė atvykęs į Ameriką? Prieš šešis mėnesius, kai Klarko universiteto rektorius Holas, mano darbdavys, pirmą kartą pakvietė Froidą į Jungtines Valstijas, jis atsisakė. Mes nežinojome kodėl.

Holas taip greitai nenuleido rankų. Jis paaiškino, kad Klarko universitetas norėtų suteikti Froidui aukščiausią universiteto garbės laipsnį ir pageidauja padaryti jį pagrindiniu mūsų universiteto dvidešimtojo jubiliejaus akcentu. Be to, paprašė jo pirmą kartą Amerikoje paskaityti ciklą paskaitų apie psichoanalizę. Galų gale Froidas sutiko. Ar dabar jis gailėjosi savo sprendimo?

Ne. Visos šios spėlionės, kaip greitai tuo įsitikinau, neturėjo pagrindo. Nužengęs nuo trapo Froidas prisidegė cigarą – pirmas jo veiksmas Amerikos žemėje – ir tą akimirką rūsti išraiška išgaravo. Jo veide pasirodė šypsena ir visas tariamas pyktis dingo. Jis giliai įtraukė dūmo ir apsidairė aplink, tarsi linksmai reaguodamas į uosto dydį ir chaosą.

Brilas Froidą sutiko šiltai. Jie susipažino Europoje. Brilas net svečiavosi Froido namuose Vienoje. Jis man papasakojo apie tą vakarą: kerintis Vienos namas, pilnas antikvarinių daiktų, beprotiškai mylintys ir mylimi vaikai, ištisos valandos įdomaus pokalbio. Taigi beveik visas jo istorijas mokėjau atmintinai.

Iš niekur išdygo būrelis reporterių. Jie apstojo Froidą ir ėmė rėksmingai uždavinėti klausimus daugiausia vokiečių kalba. Jis atsakinėjo šmaikščiai, bet atrodė sutrikęs, kad interviu imamas taip atsitiktinai. Galiausiai Brilas nuvijo juos šalin ir stumtelėjo mane į priekį.

– Leiskite man, – kreipėsi Brilas į Foidą, – pristatyti jums gydytoją Strathamą Jangerį, neseniai baigusį Harvardo universitetą, dabar dėstytojaujantį Klarke ir atsiųstą Holo specialiai rūpintis jumis jūsų savaitinės viešnagės Niujorke metu. Jangeris, be abejonės, yra talentingiausias psichoanalitikas visoje Amerikoje. Žinoma, reikia pažymėti, kad jis yra *vienintelis* psichoanalitikas Amerikoje.

– Ką? – paklausė Froidas Brilo. – Tu savęs nelaikai psichoanalizės specialistu, Abrahamai?

– Aš savęs nelaikau amerikiečiu, – pašmaikštavo Brilas. – Esu vienas iš pono Ruzvelto vadinamų „amerikiečių per brūkšnelį“, kuriems, pasak jo, šioje šalyje ne vieta.

Froidas kreipėsi į mane.

– Man visada malonu, – tarė jis puikia anglų kalba, – susipažinti su naujuoju mūsų mažo judėjimo nariu ir ypač čia, Amerikoje, į kurią dedu tiek vilčių. – Jis paprašė manęs padėkoti Holui, Klarko universiteto rektoriui, už jam suteiktą garbės titulą.

– Tai mums garbė, pone, – atsakiau. – Bet vargu ar aš turiu psichoanalitiko kvalifikaciją.

– Nekvailiok! – nukirto Brilas. – Žinoma, turi. – Paskui jis mane pristatė dviem Froido kelionės draugams. – Jangeri, susipažinkite su įžymiuoju Sandoru Ferenciu iš Budapešto, kurio vardas minimas kaip sinonimas, kai kalbama apie proto sutrikimų gydymą visoje Europoje. O čia dar geriau žinomas Karlas Jungas iš Ciuricho, kurio „Demencija“ vieną dieną bus garsi visame civilizuotame pasaulyje.

– Labai malonu, – tarė Ferencis su stipriu vengrišku akcentu, – labai malonu. Bet prašau nekreipti dėmesio į Brilo iškalbą. Patikėkite, visi taip daro, – Ferencis buvo draugiškas, bebaigiantis trečią dešimtį vyrukas smėlio spalvos plaukais, pasidabinęs ryškiu baltu kostiumu. Buvo nesunku pastebėti, kad jie su Brilu tikri draugai. Fiziškai jie sudarė malonų akiai kontrastą. Brilas buvo vienas iš žemiausio ūgio man pažįstamų vyrų, su arti viena kitos įsodintomis akimis ir plačia plokščia galva. Ferencis, nors ir neaukštas, turėjo ilgas rankas, pirštus, ilgas ausis ir nuo kaktos buvo bepradedąs plikti. Tai tik pailgino jo veidą.

Man iškart patiko Ferencis. Bet dar niekada man neteko spausti tokios suglebusios rankos, panašios į mėsos gabalą ant mėsininko prekystalio. Buvo nesmagu: jis spygtelėjo ir atitraukė pirštus, tarsi juos būčiau sulaužęs. Aš nuoširdžiai atsiprašiau, bet jis atkakliai patikino, kad džiaugiasi „taip greitai

susipažinęs ir su tokiu amerikietišku tvirtumu“. Į šią pastabą tegalėjau mandagiai linktelėti.

Būdamas apie trisdešimt penkerių Jungas paliko absoliučiai kitokį įspūdį. Jis buvo daugiau kaip šešių pėdų ūgio, rimtas, mėlynakis, tamsiaplaukis, su ereliška nosimi, pieštuko plonumo ūsais ir plačia kakta, sakyčiau, gana patrauklus moterims, nors jam ir trūko Froido laisvumo. Jo ranka buvo tvirta ir šalta kaip plienas. Stovėdamas tiesus it mietą prarijęs, jis galėjo būti Šveicarijos gvardijos leitenantas, jei ne tie maži, apvalūs mokslininko akiniai. Neliko nė ženklo akivaizdžiai jaučiamo Brilo prielankumo Froidui ir Ferenciui, kai jis spaudė ranką Jungui.

– Kaip sekėsi kelionė, džentelmenai? – pasiteiravo Brilas. Negalėjome niekur judėti, nes reikėjo sulaukti svečių lagaminų. – Ne per daug varginanti?

– Nuostabi, – atsakė Froidas. – Nepatikėsite: užtikau stiuardą, skaitantį mano „Kasdienio gyvenimo psichopatologiją“.

– Negali būti! Tikriausiai jam tą knygą įbruko Ferencis.

– Jam įbrukau?! – riktelėjo Ferencis. – Nieko panašaus, aš...

Froidas nekreipė dėmesio į Brilo komentarą.

– Tai, ko gero, pati maloniausia mano profesinio gyvenimo akimirka, kurių ne tiek daug pasitaiko mano veikloje. Mes sulaukiame pripažinimo, mano draugai, lėtai, bet užtikrintai.

– Pone, ar ilgai truko kelionė? – kvailai įsiterpiau.

– Savaitę, – atsakė Froidas. – Mes praleidome ją pačiu produktyviausiu būdu: analizavome vienas kito sapnus.

– Gerasis Dieve! – atsiduso Brilas. – O, kad būčiau buvęs ten su jumis! Ir kaipgi, dėl Dievo meilės, sekėsi?

– Na, žinai, – atsakė Ferencis, – psichoanalizė lyginama su apsinuoginimu viešoje vietoje. Įveikus pirminį pažeminimą, visai malonu.

– Taip sakau visiems savo pacientams, – tarė Brilas, – ypač moterims. O kaip tu, Jungai? Ar ir tau pažeminimas buvo malonus?

Jungas, beveik pėda aukštesnis už Brilą, pažvelgė žemyn į jį kaip į kokį laboratorinį mėginį.

– Ne visai tikslu, – atsakė jis, – teigti, kad mes trise analizavome vienas kitą.

– Tiesa, – patvirtino Ferencis. – Tikriau sakant, mes su Jungu susirėmėme interpretuodami, o Froidas analizavo mūsų prieštaravimus.

– Ką? – sušuko Brilas. – Norite pasakyti, kad niekas neišdrįso analizuoti Mokytojo?

– Niekam nebuvo leista, – visai nerodydamas jausmų paaiškino Jungas.

– Taip, taip, – žinančiai nusišypsojo Froidas. – Bet jūs mane narstote po kaulelį vos man spėjus nusisukti, tiesa, Abrahamai?

– Taip, iš tiesų, – pripažino Brilas. – Mes visi esame geri sūnūs ir žinome savo edipišką pareigą.

AUKŠTAI VIRŠ MIESTO įrengtame bute, už merginos, ant lovos gulėjo įrankių rinkinys. Iš kairės į dešinę ten buvo suguldyti: vyriškas stačiabriaunis skustuvas su kauline rankena; juodas odinis, kokių dviejų pėdų ilgio, jojiko botagas; trys didėjimo tvarka išdėlioti chirurginiai peiliai ir mažas buteliukas, puspilnis skaidraus skysčio. Užpuolikas pasvarstęs paėmė vieną iš tų instrumentų.

Pamačiusi ant sienos šmėžuojantį vyriško skustuvo šešėlį, mergina papurtė galvą. Ji vėl pabandė surikti, bet, suspaudus gerklę, jos pagalbos šauksmas virto šnibždesiu.

Jai iš už nugaros pasigirdo žemas balsas.

– Nori, kad palaukčiau?

Ji linktelėjo galva.

– Negaliu, – aukos riešai, sukryžiuoti virš jos galvos, buvo tokie gležni, pirštai tokie dailūs, o ilgos kojos tokios viliojan-

čios. – Negaliu laukti, – mergina krūptelėjo, kai švelniausias koks tik gali būti brūkštelėjimas palietė vieną jos apnuogintą koją. Brūkštelėjimas skustuvo, kuris, nuslydęs jos oda, paliko joje ryškią raudoną srovelę. Ji suriko, išrietė nugarą tokia pačia arka kaip ir didieji langai. Nugara nuvilnijo juodi kaip varnas jos plaukai. Antras brūkštelėjimas kita šlaunimi, ir mergina vėl suriko, šįkart šaižiau.

– Ne, – ramiai perspėjo balsas, – nerėk.

Mergina tik paklaikusi purtė galvą.

– Privalai leisti kitokius garsus.

Mergina vėl papurtė galvą. Ji norėjo kalbėti, bet negalėjo.

– Taip, privalai. Žinau, kad gali. Pats tave išmokiau. Nejaugi pamiršai? – dabar skustuvas buvo padėtas ant lovos. Toliausioje sienoje, virpančioje žvakių šviesoje ji pamatė kylantį odinį botagą. – Tu to nori. Parodyk man, kaip nori. Privalai išleisti tą garsą, – palengva, bet nepermaldaujamai šilkinis kaklaraištis vis labiau ir labiau spaudė jai gerklę. – Išleisk.

Ji pamėgino padaryti kaip prašoma, švelniai sudejuodama moteriška, nuolankaus nusižeminimo aimana, kuri dar niekada nebuvo išsiveržusi iš jos lūpų.

– Gerai, būtent taip.

Laikydamas balto kaklaraiščio galą vienoje rankoje, odinį botagą – kitoje, užpuolikas juo pliaukštelėjo merginai per nugarą. Ji vėl išleido tą garsą. Kitas botago kirtis buvo stipresnis. Mergina suriko nuo aštraus skausmo, bet susizgribo ir tuoj pat išleido dar kitą garsą.

– Jau geriau, – tolesnis kirtis nusileido ne ant jos nugaros, bet žemiau. Ji prasižiojo, bet tą pačią akimirką kaklaraištis dar labiau suspaudė gerklę, ir ji ėmė dusti. Dusdama aimanavo tikroviškiau. Dejavimas trūkinėjo, ir toks rezultatas jos kankintojui aiškiai patiko. Dar vienas kirtis... kitas... dar kitas... Garsiau ir greičiau jie čaižė visas minkščiausias jos kūno vietas, suplėšydami drabužius ir palikdami ryškias, raudonas žymes ant baltos odos. Nepaisydama deginančio skausmo, mergina

su kiekvienu botago kirčiu vaitojo taip, kaip jai buvo liepta. Jos riktelėjimai taip pat garsėjo ir greitėjo.

Smūgių lietus nurimo. Ji jau seniai būtų susmukusi, bet ant lubų kabanti virvė, juosianti jos riešus, laikė ją tiesiai. Dabar jos kūnas buvo nusėtas plėštinių žaizdų. Keliose vietose bėgo kraujas. Akimirką jai aptemo akyse. Paskui sugrįžo blykčiojanti šviesa. Ją nupurtė drebulys.

Mergina atsimerkė. Jos lūpos sujudėjo.

– Ištark mano vardą, – stengėsi pašnibždėti ji, bet niekas neišgirdo.

Užpuolikas, tyrinėdamas gražų merginos kaklą, atleido jį juosiantį šilkinį raištį. Kurį laiką ji kvėpavo laisvai, vis dar atlošusi galvą. Juodų plaukų bangos krito iki juosmens. Tuomet kaklaraištis vėl suveržė jai gerklę.

Mergina jau negalėjo aiškiai matyti. Ji pajuto ant savo burnos ranką, kurios pirštai lengvai perbėgo jos lūpomis. Tada tie pirštai užveržė šilkinį kaklaraištį dar tvirčiau, taip, kad ji net nustojo springti. Žvakių šviesa vėl užgeso jai prieš akis. Šį kartą ji neatsigavo.

–TRAUKINYS yra *žemiau* upės? – nepatikliai paklausė Sandoras Ferencis.

Mes su Brilu patikinome jį, kad toks traukinys ne tik yra, bet juo ir važiuosime. Be naujojo tunelio palei Hadsono upę, Hobokeno metro stotis galėjo pasigirti kita naujove – itin geru bagažo aptarnavimu. Atvykus į Jungtines Valstijas keliautojui tereikėjo pažymėti lagaminą savo viešbučio Manhatane emblema. Nešikai sukraudavo lagaminus į traukinio bagažo automobilį, o darbininkai, laukiantys prie viešbučio, pasirūpindavo visu kitu. Pasinaudoję šia paslauga mes užlipome ant platformos, nuo kurios atsivėrė vaizdas į upę. Saulei nusileidus išsisklaidė rūkas, atskleisdamas dantytą Manhata-

no horizonto liniją, nusėtą elektros šviesomis. Mūsų svečiai nustebinti spoksojo į tokias neaprėpiamas horizonto platybes ir į smailias, dangų skrodžiančias viršūnes.

– Čia pasaulio centras, – tarė Brilas.

– Šiąnakt sapnavau Romą, – pasakė Froidas.

Mes laukėme kaip ant adatų – bent jau aš – jo pasakojimo.

Froidas užsitraukė cigaro dūmo.

– Vaikštinėjau vienas, – tęsė jis. – Buvo ankstus pavakarys, toks kaip dabar. Priėjau parduotuvės vitriną, kurioje žibėjo brangakmenių dėžutė. Tai, žinoma, reiškia moterį. Tada apsidairiau ir sutrikęs pamačiau, kad užklydau į viešnamių kvartalą.

Vėliau prasidėjo diskusija apie tai, ar Froido moksliniai atradimai yra atviras iššūkis tradiciniam seksualiniam dorovingumui. Jungas laikėsi pozicijos, kad jie yra iššūkis. Jis net tvirtino, kad tie, kurie neįžvelgė šios potekstės, nesuprato Froido. Taip pat teigė, kad visa psichoanalizės esmė yra ta, kad visuomenės draudimai yra nemokšiški ir žalingi. Tik bailumas priverstų žmones paklusti visuomenės priimtoms moralinėms normoms ir suvokus Froido atradimus.

Brilas ir Ferencis kategoriškai tai neigė. Psichoanalizės tikslas – padėti žmogui įsisąmoninti savo tikruosius seksualinius troškimus, o ne pasiduoti jiems.

– Išgirdę paciento sapną, – tarė Brilas, – mes jį interpretuojame. Bet mes neliepiame pacientui patenkinti tuos troškimus, kuriuos jis nesąmoningai išreiškia, bent jau aš. O jūs, Jungai?

Pastebėjau, kad tiek Brilas, tiek Ferencis vogčiomis žvilgčiojo į Froidą, plėtodami jo idėjas, ir, mano manymu, tikėdamiesi pritarimo. Jungas to niekada nedarė. Jis arba pasitikėjo, arba dėjosi visiškai pasitikįs savo požiūriu. O Froidas nesikišo į ginčą ir visai patenkintas stebėjo besirutuliojančias diskusijas.

– Kai kuriems sapnams nereikia interpretacijos, – tarė Jungas. – Jiems reikalingas veikimas. Atkreipkite dėmesį į *herr*

profesoriaus Froido vakarykštį sapną apie prostitutes. Prasmė aiški: užgniaužtas libido, kurį sužadino mūsų laukiamas atvykimas į naująjį pasaulį. Nėra prasmės kalbėtis apie tokį sapną. – Čia Jungas pasisuko į Froidą. – Kodėl nesiėmus veiksmų? Mes esame Amerikoje ir galime daryti tai, ką norime.

Pirmą kartą Froidas įsiterpė:

– Esu vedęs vyras, Jungai.

– Aš taip pat, – tarė Jungas.

Froidas kilstelėjo antakį, linktelėjo, bet nieko neatsakė. Informavau mūsų kompaniją, kad laikas sėsti į traukinį. Froidas paskutinį kartą žvilgtelėjo per turėklą. Stiprus vėjas pūstelėjo mums į veidus. Visiems spoksant į Manhatano šviesas, jis nusišypsojo ir pasakė:

– Jei tik jie žinotų, ką jiems atvežame.

ANTRAS SKYRIUS

1909 METAIS NIUJORKE sparčiai paplito mažas prietaisas, pagreitinęs susisiekimą ir visiems laikams pakeitęs žmogiškojo bendravimo pobūdį – tai telefonas. Rugpjūčio 30 dieną, pirmadienį, aštuntą valandą ryto, Balmoralo valdytojas pakėlė perlamutrinį telefono ragelį nuo žalvarinės atramos ir skubiai paskambino šio pastato savininkui.

Ponas Džordžas Banvelas atsiliepė į skambutį šešiolika aukštų virš valdytojo galvos esančiame Travertino flygelio mansardiniame bute, kuriame buvo pats įsikūręs. Jam buvo pranešta, kad savo kambaryje Alabasterio flygelyje buvo rasta nužudyta ir, greičiausiai ne tik, panelė Riverford. Ją aptiko kambarinė.

Banvelas atsakė ne iš karto. Tyla ragelyje spengė taip ilgai, kad valdytojas paklausė:

– Sere, ar girdite mane?

Banvelas atsiliepė prikimusiu balsu:

– Visus išvaryk ir užrakink duris. Niekam neleisk įeiti ir liepk žmonėms tylėti, jeigu jie brangina savo darbo vietą. – Po to jis paskambino senam draugui, Niujorko merui. Baigdamas pokalbį Banvelas tarė: – Negaliu įsileisti į pastatą jokių policijos pareigūnų, Maklelanai, ir tik ne uniformuotų. Aš pats pranešiu šeimai. Su Riverfordu lankiau mokyklą. Teisingai, su jos nelaimingu tėvu!

– Ponia Nevil, – padėjęs ragelį pašaukė sekretorę meras, – tučtuojau pakvieskite man Hugelį!

Čarlzas Hugelis buvo Niujorko koroneris. Koronerio pareiga – apžiūrėti lavoną, jei tik įtariama žmogžudystė. Ponia Nevil pranešė merui, kad ponas Hugelis jau laukia vestibiulyje.

Maklelanas užsimerkė ir linktelėjo galva, bet tarė:

– Puiku, tegu įeina.

Net kaip reikiant neuždaręs durų koroneris Hugelis paleido pasipiktinimo kupiną tiradą apie miesto morgo būklę. Meras, jau ne kartą girdėjęs šią nusiskundimų litaniją, jį nutraukė. Jis informavo koronerį apie situaciją Balmorale ir liepė jam vykti nepažymėta transporto priemone į miesto pakraštį. Pastato gyventojai neturi suuosti apie policiją. Detektyvas atvyks vėliau.

– Aš? – apsiniaukė koroneris. – O'Hanlonas iš mano biuro gali tai padaryti.

– Ne, – paprieštaravo meras. – Noriu, kad ten nuvyktum pats. Džordžas Banvelas yra senas mano draugas. Man reikia patyrusio specialisto ir žmogaus, kurio diskretiškumu galiu pasitikėti. Nedaug tokių kaip tu man liko.

Koroneris dar pabambėjo, bet galiausiai pasidavė.

– Tik su dviem sąlygom. Pirma, atsakingam pastato žmogui iškart reikia pranešti, kad nevalia nieko liesti. Nieko. Antra, negalima tikėtis, kad žmogžudystę išaiškinsiu, jei įrodymai buvo ištrypti ir sugadinti man dar nespėjus atvykti.

– Savaime suprantama, – atsakė meras. – Kas dar?

– Aš vadovausiu tyrimui ir pasirinksiu detektyvą.

– Sutarta, – tarė meras. – Gali pasirinkti labiausiai patyrusį vyrą šioje srityje.

– Būtent to ir *nenoriu,* – pažymėjo koroneris. – Būtų malonu nors kartą pasamdyti detektyvą, kuris neparduotų bylos

po to, kai aš ją išaiškinsiu. Yra toks naujas vyrukas – Litlmoras. Noriu jo.

– Litlmoro? Puiku, – tarė meras, sutelkęs dėmesį į šūsnį popierių ant savo plataus stalo. – Bingamas minėjo, kad jis yra vienas gabiausių mums dirbančių jaunuolių.

– Gabiausių? Jis tikras idiotas!

Meras apstulbo.

– Jei taip manai, Hugeli, kodėl jo nori?

– Nes jo negalima papirkti, bent jau kol kas.

Atvykusiam į Balmoralą koroneriui Hugeliui buvo liepta palaukti pono Banvelo. Hugelis neapkentė laukti. Jam buvo penkiasdešimt devyneri, iš kurių pastaruosius trisdešimt jis dirbo savivaldybės tarnyboje, daugiausia laiko praleisdamas kenksmingose sveikatai izoliuotose miesto morgų patalpose, o tai suteikė jo veidui pilką atspalvį. Jis nešiojo akinius storais stiklais, o tarp įdubusių skruostų puikavosi vešlūs ūsai. Jis buvo visiškai plikas, išskyrus šiurkščius kuokštus, želiančius iš už abiejų ausų. Hugelis buvo lengvai sudirginamas žmogus. Net kai elgdavosi įprastai, jo patinę smilkiniai sudarydavo beprasidedančios apopleksijos įspūdį.

1909 metais Niujorke koronerio pareigos užėmė ypatingą ir neįprastą vietą pavaldumo grandinėje. Būdamas pusiau teismo medicinos ekspertas, pusiau tyrėjas, pusiau prokuroras, koroneris buvo tiesiogiai atskaitingas merui. Jis nebuvo pavaldus policijos pajėgoms, net komisarui; bet niekas iš policijos nebuvo atskaitingas ir jam, net žemiausias pareigas užimantis patruliuojantis policininkas. Hugelis su lengva panieka žvelgė į policijos skyrių, kuris, jo nuomone, nors ir turėjo porą išimčių, buvo pilnas neišmanėlių ir visiškai sugadintas korupcijos. Jis nepritarė mero sprendimui, kad vyriausiasis inspektorius Byrnsas, akivaizdžiai susikrovęs turtus iš kyšių,

išeitų į pensiją. Hugelis pasisakė prieš naują komisarą, kuriam buvo visiškai nepažįstamas tinkamai atliekamo tyrimo menas ir svarba. Faktiškai jis prieštaravo kiekvienam skyriaus sprendimui, apie kurį sužinodavo, nebent tą sprendimą būtų priėmęs jis pats. Bet Hugelis puikiai išmanė savo darbą. Nors formaliai ir buvo ne gydytojas, jis tris metus mokėsi medicinos mokykloje ir galėjo atlikti skrodimą profesionaliau nei jo padėjėjais dirbantys gydytojai.

Po penkiolikos siutinančio laukimo minučių pagaliau pasirodė ponas Banvelas. Iš tikrųjų jis buvo ne ką didesnio ūgio nei Hugelis, bet išvaizda atrodė gerokai aukštesnis už jį.

– O, jūs jau čia? – paklausė jis.

– Niujorko koroneris, – pabrėždamas žodžius prisistatė Hugelis. – Tik man leidžiama liesti velionę. Už bet kokį įkalčių sugadinimą gresia atsakomybė dėl trukdymo tyrimui. Ar suprantamai išsireiškiau?

Džordžas Banvelas buvo – ir, be jokios abejonės, tai žinojo – aukštesnis, gražesnis, geriau apsirengęs ir daug daug turtingesnis už koronerį.

– Niekai, – numojo jis ranka. – Sekite paskui mane. Ir nekelkite balso, kol esate mano pastate.

Banvelas apsisuko kilti į viršutinį Alabasterio flygelio aukštą. Grieždamas dantimis koroneris Hugelis nusekė paskui. Kylant liftu nebuvo ištartas nė žodis. Hugelis, ryžtingai įsmeigęs žvilgsnį į grindis, apžiūrinėjo idealiai išlygintas, plonomis linijomis dryžuotas pono Banvelo kelnes ir blizgančius pusbačius, kurie, be abejo, kainavo daugiau kaip koronerio kostiumas, liemenė, kaklaraištis, kepurė ir batai kartu sudėjus. Jiems duris atidarė prie panelės Riverford buto budintis tarnas – sargybinis. Hugelis, vyriausiasis valdytojas ir tarnas tyliai nusekė ilgu koridoriumi paskui Banvelą į merginos miegamąjį.

Ant grindų gulėjo beveik nuogas kūnas: melsvai pilkšvas, užmerktomis akimis, nuostabūs tamsūs plaukai išsitaršę ant

įmantraus dizaino rytietiško kilimo. Ji vis dar buvo nepaprastai graži: dailios rankos ir kojos, bet kaklą bjaurojo raudonis, o kūnas buvo nusėtas plakimo žymėmis. Jos riešai buvo surišti virš galvos. Koroneris greitai priėjo prie kūno ir prispaudė nykštį prie riešų, kad galėtų užčiuopti pulsą.

– Kaip ją... kaip ji mirė? – paklausė gergždžiančiu balsu Banvelas, sukryžiavęs ant krūtinės rankas.

– Negalite nuspėti? – klausiamai atkirto koroneris.

– Argi klausčiau, jei galėčiau nuspėti?

Hugelis pasižiūrėjo po lova. Jis atsistojo ir apžiūrėjo kūną iš kelių skirtingų kampų.

– Sakyčiau, ji buvo labai lėtai pasmaugta.

– Ar ją?.. – Banvelas nepabaigė savo klausimo.

– Visko gali būti, – atsakė koroneris.

Raudonos kreidos gabalėliu Hugelis apibrėžė septynių ar aštuonių pėdų skersmens ratą aplink merginos kūną ir pareiškė, kad niekam nevalia jo peržengti. Po to apžiūrėjo kambarį. Viskas buvo idealiai tvarkinga; net brangūs lovos patalai skrupulingai suklostyti ir išlyginti. Koroneris atidarė merginos spintas, jos komodą, papuošalų dėžutes. Atrodė, kad nieko netrūksta. Blizgančios suknelės gražiai kabėjo spintoje. Stalčiuose matėsi tvarkingai sulankstyti nėriniuoti apatiniai. Darniai sudėti deimantinė diadema su derančiais vienas prie kito auskarais ir vėriniu gulėjo vidurnakčio mėlynumo aksominėje dėžutėje ant komodos.

Hugelis paklausė, kas lankėsi šiame kambaryje. Valdytojas atsakė, kad tik kūną suradusi kambarinė. Nuo tada butas buvo užrakintas ir niekas į jį neįėjo. Koroneris liepė pakviesti kambarinę, kuri iš pradžių atsisakė kelti koją į miegamąjį. Ji buvo graži devyniolikametė italė su ilgu sijonu ir prijuoste iki žemės.

– Panele, – kreipėsi į ją Hugelis, – ar jūs ką nors lietėte šiame kambaryje?

Kambarinė papurtė galvą.

Nors ant grindų gulėjo kūnas ir į ją spoksojo darbdavys, kambarinė drąsiai laikėsi ir pažvelgė tiesiai savo kvotėjui į akis.

– Ne, sere.

– Ar jūs ką nors atnešėte arba išnešėte?

– Aš ne vagilė, – atsakė ji.

– Ar jūs pajudinote kokį baldą arba drabužį?

– Ne.

– Labai gerai, – linktelėjo galva Hugelis. – Ji gali eiti.

– Jau laikas visa tai baigti, – paragino ponas Banvelas.

Hugelis reikšmingai prisimerkė žiūrėdamas į Balmoralo savininką. Jis išsitraukė pieštuką ir popieriaus.

– Vardas?

– Kieno vardas? – suurzgė Banvelas taip, kad valdytojas net susigūžė. – Mano vardas?

– Velionės vardas.

– Elizabeta Riverford, – atsakė Banvelas.

– Amžius? – toliau klausinėjo koroneris Hugelis.

– Iš kur galiu žinoti?

– Kaip supratau, jūs pažįstate jos šeimą.

– Pažįstu jos tėvą, – patikslino Banvelas. – Tai vyrukas iš Čikagos, bankininkas.

– Aišku. Gal netyčia turite jo adresą? – paklausė koroneris.

– Žinoma, turiu.

Abu vyrai spoksojo vienas į kitą.

– Gal būtumėte toks malonus, – paklausė Hugelis, – ir pasakytumėte man tą adresą?

– Pasakysiu jį Maklelanui, – burbtelėjo Banvelas.

Hugelis vėl ėmė griežti dantimis.

– Šiam tyrimui vadovauju aš, o ne meras.

– Dar pažiūrėsime, kiek ilgai vadovausite, – atkirto Banvelas ir antrą kartą liepė koroneriui visą šį reikalą užbaigti. Banvelas paaiškino, kad Riverfordų šeima norės parsigabenti merginos kūną į namus. Taigi šią pareigą jis pageidautų atlikti nedelsiant.

Koroneris pasakė, kad jis jokiais būdais to neleis: žmogžudysčių bylose velionio kūnas įstatymo numatyta tvarka turi būti nuvežtas į teismo lavoninę skrodimui.

– Tik ne šis kūnas, – paprieštaravo Banvelas. Jis patarė koroneriui paskambinti merui, jei kilo kokių neaiškumų dėl pastarojo įsakymo.

Hugelis atsakė, kad paklus tik teisėjo įsakymams. Jei kas nors pamėgins jam stoti skersai kelio ir neleisti šio kūno nuvežti į centrinę nuovadą ir atlikti skrodimo, jis pasistengs, kad tie žmonės būtų patraukti baudžiamojon atsakomybėn. Akivaizdu, kad šis įspėjimas visai nesujaudino pono Banvelo. Koroneris dar pridūrė, kad pažįsta *Herald* laikraščio reporterį, kuriam žmogžudystė ir trukdymas teisingumui pasirodys labai vertos dėmesio temos. Banvelas nenoriai atlyžo.

Koroneris atsinešė Bertilono kamerą ir ją įjungė. Banvelas perspėjo, kad jei šios nuotraukos papuls į *Herald,* koroneris gali būti tikras, kad daugiau niekada negaus darbo nei Niujorke, nei kur nors kitur. Hugelis nieko neatsakė, nes tą akimirką kambaryje pasigirdo keistas inkštimas, tarsi ištempto iki aukščiausios natos smuiko rauda. Garsas kilo nežinia iš kur. Atrodė, kad jis sklinda iš visur ir tuo pat metu iš niekur. Jis vis garsėjo ir garsėjo, kol virto beveik kaukimu. Kambarinė sukliko. Po jos klyksmo kambaryje įsiviešpatavo mirtina tyla.

Tylą nutraukė ponas Banvelas.

– Kas, po velnių, čia buvo? – paklausė jis valdytojo.

– Nežinau, sere, – atsakė valdytojas. – Tai ne pirmas kartas. Gal sienos slūgsta?

– Na, tai išsiaiškink, – liepė Banvelas.

Baigęs fotografuoti koroneris pranešė, kad išeina ir pasiima su savimi velionės kūną. Jis nepareiškė noro apklausti aptarnaujančio personalo ar kaimynų (tai ne jo darbas), ar laukti detektyvo Litlmoro. Jis paaiškino, kad tokiame karštyje greitai prasidės irimas, jei lavonas tučtuojau nebus užšaldytas. Padedant dviem liftininkams merginos kūnas buvo nuvežtas

žemyn prekiniu liftu į rūsį ir iš ten į užpakalinį skersgatvį, kur laukė koronerio vairuotojas.

Po dviejų valandų atvyko detektyvas Džimis Litlmoras – be uniformos – ir iškart labai sutriko. Mero pasiuntinukai užtruko, kol surado Litlmorą. Detektyvas šaudė į taikinį naujos, vis dar remontuojamos vyriausiosios policijos nuovados rūsyje įrengtoje šaudykloje, Centrinėje gatvėje. Litlmorui buvo įsakyta nuodugniai ištirti žmogžudystės vietą. Jis ne tik kad nerado žmogžudystės vietos, bet nerado ir nužudytosios. Ponas Banvelas nepanoro su juo kalbėti. Darbuotojai taip pat buvo keistai nekalbūs.

O vieno personalo nario detektyvas Litlmoras net negavo progos apklausti – tai kambarinės, kuri rado kūną. Išvykus koroneriui Hugeliui, bet prieš atvykstant detektyvui, šią merginą valdytojas pasikvietė į savo kabinetą ir įteikė jai voką su mėnesiniu užmokesčiu, žinoma, išskyrus vieną dieną, nes šiandien buvo tik rugpjūčio 30-oji. Jis pranešė merginai, kad ji atleista iš darbo.

– Atleisk, Bete, – tarė jis. – Man tikrai labai gaila.

Kol dar niekas neatsikėlė, prabangioje Manhatano viešbučio, kuriame Klarko universitetas savaitei apgyvendino Froidą, Jungą, Ferencį ir mane, rotondoje perverčiau rytinius pirmadienio laikraščius. (Brilui, kuris gyveno Niujorke, kambario nereikėjo.) Nė viename laikraštyje nebuvo straipsnio apie Froidą ar jo būsimą paskaitų ciklą Klarko universitete. Apie atvykimą užsimenama tik *New Yorker Stats-Zeitung* pranešime „Daktaras Froidas iš Vienos“.

Niekada nesvajojau būti gydytoju. To troško mano tėvas, o jo norai turėjo būti mums įsakymai. Kai buvau aštuoniolikos ir vis dar gyvenau savo tėvų namuose Bostone, pareiškiau jam, kad tapsiu įžymiausiu Šekspyro kūrybos specialistu

Amerikoje. Jis atsakė, kad sugebėčiau tapti nebent prasčiausiu Šekspyro kūrybos specialistu, bet nesvarbu, tapsiu žinomu ar ne, jei nesieksiu karjeros medicinos srityje, turėsiu pats prasimanyti lėšų susimokėti už mokslą Harvardo universitete.

Jo grasinimas manęs nepaveikė. Man buvo nusispjauti, kad sulaužysiu seną šeimos tradiciją mokytis Harvarde, ir pareiškiau tėvui, kad džiaugsiuosi galėdamas įgyti išsilavinimą kitur. Tai buvo pirmas ir paskutinis toks ilgas pokalbis su juo.

Ironiška, bet nutariau paklusti savo tėvo troškimui tik tada, kai jis jau visai neturėjo pinigų, kurių galėtų man neduoti. Masinis indėlių įšaldymas Bostono bankuose 1904 metais toli gražu neprilygo po trejų metų Niujorką apėmusiai visuotinei panikai, bet mano tėvui užteko ir to. Jis prarado viską, įskaitant mano motinos indėlį. Jo veidas paseno dešimčia metų per vieną naktį; kaktoje netikėtai įsirėžė gilios raukšlės. Mama sakė, kad turėčiau jo pagailėti, bet niekada jo negailėjau. Per jo laidotuves, – kurių užjaučiantis Bostonas šalinosi, – pirmą kartą suvokiau, kad jei turėsiu galimybę tęsti studijas, rinksiuosi mediciną. Ar priimti šį sprendimą mane pastūmėjo neseniai įgytas naujas praktinis požiūris arba kas nors kita, sunku pasakyti.

Aplinkybės susiklostė taip, kad man reikėjo pasigailėjimo, ir Harvardas manęs pasigailėjo. Po tėvo laidotuvių pranešiau universitetui, kad metų gale nutrauksiu studijas, nes dabar tiesiog neišgalėsiu sumokėti dviejų šimtų dolerių mokesčio. Tačiau rektorius Eliotas panaikino mokestį. Tikriausiai jis priėjo išvadą, kad jeigu išmestų Strathamą Jangerį Trečiąjį į gatvę, pakenktų ilgalaikiams Harvardo interesams. Todėl mane, pusiau našlaitį, atleido nuo mokesčio šventai tikint, kad atlygis už tai laukia ateityje. Kad ir kokia būtų motyvacija, visada liksiu dėkingas Harvardui, kad leido man pasilikti.

Tik Harvarde galėjau lankyti įžymiąsias profesoriaus Putnamo neurologijos paskaitas. Tuo metu buvau medicinos stu-

dentas, laimėjęs stipendiją. Bet pamažu aiškėjo, kad esu jokio entuziazmo nejaučiantis būsimasis gydytojas. Vieną pavasario rytą, užuot pateikęs sausą nervų ligų sąrašą, Putnamas paminėjo Zigmundo Froido „seksualinę teoriją" kaip vienintelį įdomų darbą, parašytą isterinių ir obsesinių neurozių tema. Po paskaitos šia tema paprašiau daugiau literatūros. Putnamas nurodė Haveloką Elisą, kuris perėmė du radikaliausius Froido atradimus: vadinamąjį „pasąmonės" egzistavimą ir seksualinę neurozės kilmę. Putnamas taip pat mane supažindino su Mortonu Princu, kuris tada buvo tik pradėjęs leisti savo žurnalą apie psichopatologiją. Profesorius Princas turėjo didelę užsienio leidinių kolekciją. Paaiškėjo, kad jis pažinojo ir mano tėvą. Pradėjau dirbti pas Princą korektoriumi. Jo dėka į mano rankas papuolė beveik visi Froido išleisti darbai, nuo „Sapnų aiškinimo" iki novatoriško veikalo „Trys esė". Puikiai mokėjau vokiečių kalbą, ir pagavau save taip godžiai ryjantį Froido veikalus, kaip nebuvau tai daręs metų metus. Froidas gniaužė kvapą savo erudicija. Jo rašymo stilius nepriekaištingas, o idėjos, jei teisingos, pakeis pasaulį.

Tačiau visam laikui užkibau ant kabliuko aptikęs Froido pateiktą „Hamleto" išaiškinimą. Froidas lyg tarp kitko užsiminė apie tai dviem šimtais žodžių savo traktate apie sapnus. Tačiau jis pateikė naujutėlaitį atsakymą į garsiausią Vakarų literatūros mįslę.

Šekspyro „Hamletas" įvairiausiomis kalbomis buvo suvaidintas tūkstančius kartų, daugiau nei bet kuri kita drama. Visoje literatūroje nėra tokio kūrinio, apie kurį būtų tiek daug parašyta. (Žinoma, išskyrus Bibliją.) Vis dėlto dramoje slypi keista, nepaaiškinama tuštuma: visas veiksmas pagrįstas herojaus negalėjimu veikti. Pjesė susideda iš daugybės išsisukinėjimų ir dingsčių, kuriuos pateikia melancholiškasis Hamletas, kad pateisintų atidėliojamą kerštą savo tėvo žudikui (jo dėdei, Klaudijui, dabartiniam Danijos karaliui, vedusiam Hamleto motiną). Tie išsisukinėjimai vienas už kitą neįtiki-

namesni, pertraukiami kupinų kančios monologų, kuriuose jis graužia save dėl savo paties neveiksnumo. Žinoma, pats žymiausias jų prasideda monologu „Būti“. Tik po ilgo vilkinimo ir klaidingų, į pražūtį stumiančių žingsnių, – Ofelijos savižudybės; motinos žmogžudystės, kai ši išgeria nuodų, kuriuos Klaudijus buvo paruošęs Hamletui; ir kai pats gauna lemtingą užnuodyto Laerto kardo kirtį, – pagaliau Hamletas paskutinėje dramos scenoje atima savo dėdės trigubą netektį atnešusią gyvybę.

Kodėl Hamletas nesiima veiksmų? Ne dėl progų trūkumo: Šekspyras suteikia Hamletui pačias palankiausias aplinkybes Klaudijui nužudyti. Hamletas net šitai pripažįsta (*Dabar galėčiau tai padaryti*), bet vis tiek nusigręžia. Kas jį sulaiko? Ir kodėl šis nepaaiškinamas neryžtingumas – silpnumo, beveik bailumo apraiška – jau tris amžius taip prikausto publikos dėmesį visame pasaulyje? Didieji mūsų eros literatūros protai – Gėtė ir Koleridžas – mėgino įminti šią paslaptį, bet nesėkmingai, o šimtai mažesnių šviesulių tik beviltiškai laužė galvas.

Man nepatiko Froido sukurta Oidipo teorija. Tiesą sakant, pasibjaurėjau. Nenorėjau tuo tikėti, kaip kad nenorėjau tikėti pačiu Oidipo kompleksu. Jaučiau poreikį paneigti šokiruojančias Froido teorijas, privalėjau surasti kokį nors netikslumą, bet negalėjau. Dienų dienas, valandų valandas sėdėjau atrėmęs nugarą į medį universiteto sodelyje, įnikęs į Froidą ir Šekspyrą. Taikliam Froido „Hamleto“ išaiškinimui buvo vis sunkiau atsispirti. Jis ne tik pirmą kartą pateikia atsakymą į dramos turinio mįslę, bet paaiškina tai, ko negalėjo niekas kitas, tuo pagrįsdamas užburiančią, visuotinę tragedijos trauką. Mokslininkas savo atradimus pritaikė Šekspyrui. Medicina susiliejo su siela. Perskaičius tuos du daktaro Froido „Sapnų aiškinimo“ puslapius, mano ateitis buvo nulemta. Jei nesugebėsiu paneigti Froido psichologijos, pašvęsiu jai savo gyvenimą.

KAI KAS PANELĖS Riverford miegamajame koroneriui Čarlzui Hugeliui nepatiko. Tiesą sakant, ramybės nedavė du dalykai. Pirma, iš sienų sklindantis specifinis triukšmas, lyg užmūryta dvasia raudotų savo gyvenimo. Antrasis dalykas buvo visai kitoks. Kambaryje kažko trūko; jis buvo tuo tikras. Grįžęs į biurą miesto centre, Hugelis paskambino pasiuntinukui, ir tas nurūko gatve pas detektyvą Litlmorą.

Dar vienas Hugeliui nepatinkantis dalykas buvo jo biuras. Koronerio nepakvietė persikraustyti į prašmatnų naująjį policijos nuovados pastatą ar į naują pirmąjį miesto apylinkės namą, statomą *Old Slip,* kuriame bus įrengti telefonai. Teisėjai neseniai gavo savo Partenoną. Tuo tarpu jis, ne tik vyriausiasis miesto medicinos ekspertas, bet ir teisės magistras, kuriam kur kas labiau reikia modernių įrenginių, buvo paliktas byrančiame *Van den Heuvel* pastate su aptrupėjusiu tinku, supuvusiomis grindimis ir blogiausia, – vandens dėmėmis ant lubų. Jis bjaurėjosi tomis dėmėmis rudai geltonais dantytais kraštais. Jis ypač neapkentė jų šiandien. Jam atrodė, kad dėmės išsiplėtė ir lubos tuoj įtrūks ir nukris ant jo. Žinoma, koroneris turi būti prie morgo. Jis tai suprato, bet ir kategoriškai atsisakė suprasti tai, kodėl naujoje vyriausiojoje policijos nuovadoje nebuvo įrengtas naujas ir modernus morgas.

Litlmoras lėtai įžengė į koronerio kabinetą. Detektyvui buvo dvidešimt penkeri. Nei aukštas ir nei žemas Džimis Litlmoras nebuvo negražus, bet ir nebuvo labai gražus. Jo trumpai kirpti plaukai buvo nei tamsūs, nei šviesūs. Jei jau taip, jie buvo rausvo atspalvio. Litlmoro veidas buvo tipiškai amerikietiškas, atviras ir draugiškas, nors ir su keliomis strazdanomis, bet niekuo neišsiskiriantis. Jei prasilenktumėte su juo gatvėje, tikriausiai vėliau jo neatpažintumėte. Tačiau gal prisimintumėte guvią šypseną ir raudoną peteliškę po kaklu, kuria jis mėgo puikuotis, ir plokščią šiaudinę skrybėlę.

Koroneris, stengdamasis kalbėti kuo įsakmiau ir valdingiau, liepė Litlmorui papasakoti, ką sužinojęs apie Riverford bylą. Tik išskirtiniais atvejais koroneris buvo skiriamas tiesiogiai vadovauti tyrimui. Jis norėjo, kad Litlmoras suprastų, kokios rimtos pasekmės laukia, jei detektyvas dirbs nerezultatyviai.

Aišku, įsakmus koronerio tonas nepadarė jokio įspūdžio detektyvui. Nors Litlmorui nebuvo tekę tirti bylos su koroneriu, jis kaip ir visi kiti policijoje neabejotinai žinojo, kad Hugelio nemėgsta naujasis komisaras, ir dėl užsidegimo atlikti lavonų skrodimus jis pravardžiuojamas „skerdiku". Taigi policijoje jis neturi jokios realios įtakos. Bet Litlmoras, būdamas puikiai išauklėtas ir gero būdo vaikinas, su koroneriu elgėsi pagarbiai.

– Ką sužinojau apie Riverford bylą? – pakartojo jis. – Na, visiškai nieko, pone Hugeli, išskyrus tai, kad žudikui per penkiasdešimt. Jis penkių pėdų ir devynių colių ūgio, nevedęs, nebijo kraujo, gyvena Kanalo gatvėje ir per pastarąsias dvi dienas lankėsi uoste.

Hugelio žandikaulis atvipo.

– Iš kur visa tai žinote?

– Aš juokauju, pone Hugeli. Nė velnio nežinau apie žudiką. Aš net nežinau, kodėl jie pasivargino mane ten nusiųsti. Jūs juk nepaėmėte pirštų atspaudų, tiesa, sere?

– Pirštų atspaudų? – nusistebėjo koroneris. – Žinoma, ne. Teismai niekada nepripažins pirštų atspaudų rimtu įkalčiu.

– Na, kai ten atvykau, buvo jau per vėlu. Viskas buvo nuvalyta, visi merginos daiktai išnešti.

Hugelis įsiuto. Jis pavadino tai įkalčių sunaikinimu.

– Bet jūs tikriausiai sužinojote ką nors apie panelę Riverford, – pridūrė jis.

– Na, ji buvo tikrai rami, uždaro būdo.

– Ir viskas?

– Ji neseniai atsikraustė, – paaiškino Litlmoras. – Ji gyveno ten tik mėnesį ar du.

– Litlmorai, pastatą atidarė tik birželio mėnesį. *Visi* ten gyvena mėnesį ar du.

– Oi!

– Ar vakar ji buvo su kuo nors pastebėta? – paklausė koroneris.

– Ji grįžo apie aštuntą valandą viena. Nebuvo jokių svečių. Kiek žinoma, ji ėjo į savo butą ir neišėjo iš ten.

– Ar ji turėjo pastovių lankytojų?

– Ne. Niekas neprisimena, kad kas nors būtų pas ją lankęsis.

– Kodėl ji gyveno Niujorke viena, būdama tokio amžiaus ir tokiame dideliame bute?

– Ir man kilo toks klausimas, – linktelėjo galva Litlmoras. Bet Balmorale visi tylėjo kaip vandens į burnas prisisėmę. Visi. Tačiau aš rimtai kalbėjau apie uostą, pone Hugeli. Ant panelės Riverford miegamojo grindų radau visai šviežio molžemio. Manau, jis iš uosto.

– Molžemio? Kokios spalvos molžemio? – pasitikslino Hugelis.

– Raudonos, plytų spalvos.

– Tai ne molžemis, Litlmorai, – pavartė akis koroneris. – Tai mano kreida.

Detektyvas susiraukė.

– O aš laužiau galvą, kodėl tuo molžemiu apibrėžtas visas ratas.

– Kad žmonės nesiartintų prie kūno, tu neišmanėli!

– Aš juokauju, pone Hugeli. Tai nebuvo jūsų kreida. Mačiau jūsų kreidą. Molžemio radau prie židinio – porą mažų kruopelių. Man prireikė didinamojo stiklo, kad jas pastebėčiau. Pasiėmiau jas namo, kad sulyginčiau su savo turimais pavyzdžiais. Jų turiu visą kolekciją. Labai panašu į raudoną molžemį iš prieplaukos.

Hugelis tai įsidėmėjo. Jis svarstė, ar tai padarė jam įspūdį.

– Ar molžemis uoste unikalus? Ar jis galėtų būti iš kur nors kitur, pavyzdžiui, iš Centrinio parko.

– Tik ne iš parko, – papurtė galvą detektyvas. – Tai upės molžemis, pone Hugeli. Parke nėra upių.

– O kaip Hadsono upės slėnis?

– Gali būti.

– Arba *Fort Tryon* parke miesto pakraštyje, kur Bilingsas ką tik iškasė tiek daug žemių?

– Manote, kad ten yra molžemio?

– Detektyve Litlmorai, sveikinu puikiai padirbėjus.

– Ačiū, pone Hugeli.

– Ar jums būtų įdomu išgirsti žudiko apibūdinimą?

– Žinoma.

– Jis yra vidutinio amžiaus, turtingas ir dešiniarankis. Jo plaukai žili arba žilstantys, anksčiau buvo tamsiai rudi, o ūgis tarp šešių ir šešių pėdų vieno colio. Ir aš tikiu, kad auka jį pažinojo – gerai pažinojo.

Litlmoras atrodė nustebęs.

– Kaip?..

– Štai trys plaukai, kuriuos radau ant merginos kūno, – koroneris parodė į mažą dvigubo stiklo stačiakampį stiklą ant savo stalo, šalia mikroskopo: tarp dviejų stiklų buvo suspausti trys plaukai. – Jie tamsūs, bet pilkai dryžuoti kaip vidutinio amžiaus vyro. Ant merginos kaklo buvo balto šilko siūlų – tai greičiausiai vyriškas kaklaraištis, aiškus jos pasmaugimo įrankis. Šilkas buvo aukščiausios kokybės. Taigi mūsų vyrukas turi pinigų. Nekyla abejonių dėl jo miklumo – visos žaizdos padarytos iš dešinės į kairę.

– Jo miklumo?

– Dėl to, kad jis dešiniarankis, detektyve.

– Bet iš kur jūs žinote, kad jie buvo pažįstami?

– Aš *nežinau,* tik įtariu. Atsakykite man štai ką: kokioje padėtyje buvo panelė Riverford, kai ją plakė?

– Aš jos nemačiau, – pasiskundė detektyvas. – Net nežinau jos mirties priežasties.

– Ligatūrinė stranguliacija ir poliežuvinio kaulo lūžis, kaip paaiškėjo atvėrus jos krūtinės ląstą. Grakštus lūžis, jei galima taip pasakyti, krūtinkaulio išsišakojimas padalytas į dvi dalis. Tikrai graži moteriška krūtinė: puikiai susiformavę šonkauliai. Išėmęs plaučius ir širdį pamačiau sveiką uždusintą audinį. Buvo malonu laikyti juos rankose. Bet grįžtame prie temos. Panelė Riverford plakama stovėjo. Tai aišku iš paprasto fakto, kad kraujas iš jos plėštinių žaizdų lašėjo tiesiai žemyn. Rankos, be jokios abejonės, buvo surištos jai virš galvos kažkokia stora virve. Beveik esu tikras, kad ji buvo prikabinta prie įrenginio lubose. Aš mačiau virvės siūlus ant to įrenginio. O tu? Ne? Na, tai grįžk atgal ir paieškok jų. Kyla klausimas, kodėl gerą, tvirtą virvę turintis vyras pasmaugia savo auką elegantišku kaklaraiščiu? Išvada, ponaiti Litlmorai: jis nenorėjo apvynioti merginos kaklo šiurkščia virve. Ir kodėl gi? Hipotezė, ponaiti Litlmorai: nes jis buvo jai neabejingas. Dabar, kalbant apie vyro ūgį, mes grįžtame prie neginčijamų faktų. Panelė Riverford buvo penkių pėdų ir penkių colių ūgio. Sprendžiant iš žaizdų ją plakė aukštesnis už ją septyniais ar aštuoniais coliais žmogus. Todėl žudiko ūgis yra tarp šešių ir šešių pėdų ir vieno colio.

– Nebent jis stovėjo ant kažko pasilipęs, – spėjo Litlmoras.

– Ką?

– Ant kėdės ar šiaip ant ko nors.

– Ant kėdės? – pakartojo koroneris.

– Visai įmanoma, – neatlyžo Litlmoras.

– Detektyve, plakdamas merginą vyras ant kėdės nestovi.

– Kodėl gi ne?

– Nes tai absurdiška. Jis nukristų.

– Tik ne tada, jei už ko nors laikytųsi, – nepasidavė detektyvas. – Gal už lempos arba kepurių kabyklos.

– Kepurių kabyklos? – kilstelėjo antakius Hugelis. – Kam šito jam reikia?

– Kad pagalvotume, jog jis aukštesnis.

– Kiek žmogžudysčių bylų esate tyręs? – pasiteiravo koroneris.

– Ši yra pirmoji, – neslėpdamas džiaugsmo prisipažino Litlmoras, – atliekant detektyvo vaidmenį.

Hugelis linktelėjo galva.

– Ar bent jau su kambarine pasikalbėjote?

– Kambarine?

– Taip, kambarine, panelės Riverford kambarine. Paklausėte jos, ar ji nepastebėjo ko nors neįprasto?

– Nemanau, kad aš...

– Nenoriu, kad manytumėte, – nukirto koroneris. – Noriu, kad išsiaiškintumėte. Grįžkite į Balmoralą ir vėl pasikalbėkite su kambarine. Ji pirmoji atėjo į kambarį. Paprašykite jos smulkiai apibūdinti, ką ji pamatė įėjusi. Sužinokite detales, ar girdite mane?

Penktosios aveniu ir Penkiasdešimt trečiosios gatvės sankirtoje, kambaryje, į kurį niekada nebuvo įžengusi jokia moteris net nuvalyti dulkių ar užtraukti užuolaidų, liokajus iš žėrinčio grafino įpylė į tris ėsdinto krištolo taures. Šių taurių įdubos buvo įmantriai išgraviruotos ir tokios gilios, kad jose galėjo tilpti visas butelis gėrimo. Liokajus į kiekvieną įpylė po ketvirtį colio raudonojo vyno.

Šios taurės buvo pateiktos triumviratui.

Trys vyrai sėdėjo giliuose, odiniuose krėsluose, sustatytuose pusračiu priešais židinį. Tai buvo biblioteka su daugiau kaip trisdešimt septyniais tūkstančiais knygų, kurių didžioji dalis buvo graikų, lotynų ar vokiečių kalbomis. Vienoje nedegančio židinio pusėje stovėjo Aristotelio biustas ant nefrito spalvos žalio marmurinio pjedestalo. Kitoje pusėje stovėjo senovinė indų statulėlė. Virš židinio atbrailos kabėjo perdanga: joje buvo pavaizduota didžiulė susivijusi gyvatė liepsnų

fone. Apačioje didžiosiomis raidėmis buvo išraižytas žodis CHARAKA.

Iš vyrų pypkių besiraitantys dūmai kilo į viršų ir glostė aukštas lubas. Centre sėdintis vyras vos pastebimai pajudino dešinę ranką, ant kurios blizgėjo didelis, puošnus sidabrinis žiedas. Vyras buvo bebaigiantis šeštą dešimtį, elegantiškas, niūraus veido ir lieso sudėjimo, tamsių akių, juodais antakiais, sidabrinių plaukų ir pianisto rankomis.

Sureagavęs į duotą ženklą liokajus įskėlė kibirkštį židinyje ir jame pamažu užsiliepsnojo didelis pluoštas popierių. Židinyje švytėjo ir spragsėjo šokančios oranžinės liepsnos.

– Nepamiršk išsaugoti pelenų, – liepė šeimininkas savo tarnui.

Pritariamai linktelėjęs liokajus tyliai pasišalino, uždarydamas už savęs duris.

– Yra tik vienas būdas kovoti su ugnimi, – tęsė vyras pianisto rankomis. Jis pakėlė savo taurę. – Ponai!

Triumviratas išgėrė. Jiems pakėlus krištolines taures, tas, kas atidžiai sekė akimis, būtų pastebėjęs, kad kiti du vyrai taip pat mūvėjo panašius sidabrinius žiedus ant savo dešiniųjų rankų. Vienas iš tų kitų džentelmenų buvo apkūnus raudonskruostis su žandenomis. Jis užbaigė elegantiškojo vyro tostą:

– Su ugnimi! – ir ištuštino savo taurę.

Kitas džentelmenas buvo praplikęs, skvarbaus žvilgsnio ir lieknas. Jis nepratarė nė žodžio, tik gurkšnojo 1870 metų derliaus *Château Lafite* vyną.

– Ar pažįstate Baroną? – paklausė elegantiškasis vyras, pasisukdamas į praplikusį džentelmeną. – Kaip suprantu, jus sieja giminystės ryšiai.

– Rofsčaildą? – negyvu balsu pasitikslino praplikęs vyras. – Neteko su juo susipažinti. Mus sieja giminystės ryšiai iš angliškosios pusės.

TREČIAS SKYRIUS

PIRMAJAI FROIDO IŠVYKAI Amerikoje Brilas parinko Koni salą. Mes pėsčiomis nuėjome į Didžiąją centrinę stotį, esančią vos už kvartalo nuo mūsų viešbučio. Danguje nesimatė nė debesėlio, saulė jau kaitriai plieskė, o gatvėse šurmuliavo įprastas pirmadieninis sujudimas. Automobiliai nekantriai lenkė arklių tempiamus siuntinių vežimus. Susikalbėti buvo neįmanoma. Kitapus viešbučio, Keturiasdešimt antrojoje gatvėje, kur stiebėsi į viršų naujas pastatas ir pneumatiniai grąžtai kėlė kurtinantį triukšmą, stūksojo didžiuliai pastoliai.

Įėjus į stotį staiga stojo tyla. Froidas ir Ferencis stabtelėjo, apimti pagarbios baimės. Mes stovėjome pasakiškame šešių šimtų penkiasdešimties pėdų ilgio ir šimto pėdų aukščio stiklo ir plieno tunelyje, su masyviais dujiniais šviestuvais per visą išlenktų lubų ilgį. Šis inžinierių išmonės vaisius visiškai pranoko pono Eifelio bokštą Paryžiuje. Atrodė, kad tik Jungas išliko abejingas reginiui. Susirūpinau, ar jis gerai jaučiasi, nes atrodė truputį pablyškęs ir išsiblaškęs. Išgirdęs apie ketinimą nugriauti šią stotį Froidas buvo šokiruotas ne mažiau nei aš. Bet ji buvo pastatyta seniems garvežiams, o garo erai jau atėjo galas.

Kai mes nusileidome laiptais į metro, Froido nuotaika subjuro.

– Jam kelia siaubą jūsų požeminiai traukiniai, – pašnibždėjo man į ausį Ferencis. – Mažytė neatskleista neurozė. Jis man prasitarė apie tai vakar vakare.

Turbūt Froido neėmė juokas, kai smarkiai susvyravęs traukinys sustojo tunelyje tarp stočių, blykčiodamas lempomis ir panardindamas mus į dervos karštumo tamsą.

– Pastatai, siekiantys dangų, traukiniai po žeme, – neslėpė susierzinimo Froidas. – Kas jus, amerikiečiai, apsėdo: jei nepavyko nuleisti padangių ant žemės, pasiryžote iškelti pragarą.

– Tai *jūsų* epigrafas, tiesa? – paklausė Ferencis.

– Taip, bet nemaniau, kad tai bus mano *epitafija**, – atsakė Froidas.

– Džentelmenai! – netikėtai sušuko Brilas. – Jūs dar negirdėjote Jangerio analizės apie paralyžiuotą ranką.

– Istorija apie vieną atvejį? – entuziastingai sukruto Ferencis. – Be kalbų, turime ją išgirsti.

– Ne, ne. Ji neišbaigta, – pasipriešinau.

– Nesąmonė, – papriekaištavo man Brilas. – Tai viena tobuliausių analizių, kokias esu girdėjęs. Jos metu pasitvirtino psichoanalizės principai.

Neturėjau kito pasirinkimo. Taigi belaukdamas troškiojo traukinio, atgyjančio tamsoje, smulkiai papasakojau apie savo nedidelį pasiekimą.

Baigiau Harvardą 1908 metais, įgydamas ne tik medicinos, bet ir psichologijos mokslinį laipsnį. Profesoriai, sužavėti mano stropumo, pavedė mane G. Stenlio Holo globai, pirmajam žmogui istorijoje, baigusiam psichologiją Harvarde, Amerikos psichologijos asociacijos įkūrėjui, o dabar Vorčesterio Klarko universiteto rektoriui. Holas troško paversti ką tik susikūrusį, pasakišką finansavimą gaunantį Klarko

* Antkapio įrašas. – *Vert. past.*

universitetą pirmaujančia mokslinių tyrimų institucija šalyje. Kai jis pasiūlė man psichologijos dėstytojo asistento pareigas, galimybę pradėti savo medicinos praktiką ir išvykti iš Bostono – nedvejodamas sutikau.

Po mėnesio pas mane apsilankė pirmoji psichoanalizės pacientė: šešiolikametė mergina, kurią vadinsiu Priscila. Ją į mano kabinetą atvedė iš proto einanti motina. Tai Holas darė įtaką šeimos sprendimui atvesti ją pas mane. Pirmiausia apibūdinsiu merginos asmenybę, o tada pasakosiu toliau.

Priscila buvo žemo ūgio ir kresna, bet malonaus veido ir nuolankaus būdo. Metus laiko ją kankino stiprūs dusulio priepuoliai, retkarčiais užeinantys varginantys galvos skausmai ir visai paralyžiuota kairė ranka, kuri ją taip trikdė ir varžė. Isteriją neabejotinai sukeldavo paralyžius, dėl to kildavo kankinantis skausmas visoje jos plaštakoje ir kartu skaudino riešą. Kaip pastebėjo Froidas, tokio tipo paralyžiai nesusiję su nervų išsidėstymu organuose, todėl neturi jokio realaus fiziologinio pagrindo. Pavyzdžiui, tikrai pažeidus nervus, gali nefunkcionuoti keli pirštai, bet ne visas riešas. Arba nevaldomu tampa nykštys, o kiti pirštai lieka sveiki. Bet kai paralyžius apima visą kūno dalį per nervų sistemos tinklą, reikia tirti ne fiziologiją, o psichologiją, nes tokio tipo priepuolis išimtinai susijęs su mintimi, prote įsitvirtinusiu vaizdiniu – Priscilos atveju, jos kairiosios rankos vaizdiniu.

Savaime suprantama, merginos gydytojas nerado jokio organinio jos nusiskundimų pagrindo. Nieko nerado ir iš Niujorko atvažiavęs chirologas. Jis patarė ilsėtis, vengti aktyvios veiklos, o tai beveik neabejotinai pablogino jos būklę. Jie net pakvietė osteopatą, kuris, žinoma, nieko naujo nepasakė.

Atmetus įvairias neurologinių ir ortopedinių negalavimų versijas, – paralyžių, Kienboko ligą ir t. t., – nutariau išmėginti psichoanalizę. Iš pradžių nieko neįvyko, nes trukdė nuo merginos nesitraukianti jos mama. Jokios užuominos neprivertė šios geros moters suteikti gydytojo ir paciento konsultacijai

taip būtiną psichoanalizei privatumą. Po trečiojo apsilankymo motinai atvirai pasakiau, kad negalėsiu padėti Priscilai ir, beje, priimti jos ateityje kaip pacientės, jei ji, motina, nepasišalins. Net ir tada iš pradžių man nepavyko prakalbinti Priscilos. Pagal Froido naujausias medicinines rekomendacijas paguldžiau ją ir liepiau užsimerkti, galvoti apie paralyžiuotą ranką ir sakyti bet ką, kas jai pirmiausia asocijuojasi su šiuo simptomu. Taip pat liepiau ištarti garsiai visas į galvą ateinančias mintis, nesvarbu, kokios jos būtų ar atrodytų nereikšmingos, netinkamos ar net nepadorios. Tačiau Priscila tik pakartodavo patį paviršutiniškiausią savo kančių priepuolio apibūdinimą.

Tą lemtingąją 1907 metų rugpjūčio 10 dieną ji kaip visada pradėjo pasakoti tą pačią istoriją. Mergina prisiminė tikslią datą, nes tą dieną buvo jos nepaprastai mylimos vyresniosios sesers Merės, kuri gyveno Bostone su savo vyru Bredliu, laidotuvės. Tą vasarą Merė mirė nuo gripo ir paliko Bredlį rūpintis jų dviem mažamečiais vaikais. Kitą dieną po laidotuvių motina įpareigojo Priscilą parašyti padėkas daugybei užuojautą pareiškusių draugų ir giminaičių. Vakare ji pajuto stiprų skausmą kairėje rankoje – rankoje, kuria rašė. Ji nieko nepastebėjo neįprasta, nes buvo parašiusi tiek daug laiškų. Be to, ranką mausdavo jau porą metų. Tą naktį ji pabudo negalėdama kvėpuoti. Kai dusulys nuslūgo, mergina bandė užmigti, bet negalėjo. Rytą ji pirmą kartą pajuto galvos skausmą, kuris neatslūgo visus kitus metus. Negana to, merginai paralyžiavo kairę ranką, kuri liko kyboti ant jos riešo.

Priscila nuolat kartojo šiuos ir kitus panašius faktus. Po pasakojimo ji ilgai tylėdavo. Nesvarbu, kaip įtaigiai jai tvirtinčiau, kad ji nori man pasakyti kažką daugiau, – ir tiesiog negali būti jos galvoje jokių kitų minčių, – ji atkakliai tvirtino, jog nežino, ką daugiau pasakyti.

Man kilo pagundų Priscilą užhipnotizuoti. Ši mergaitė tikrai būtų pasidavusi įtaigai, bet Froidas nedviprasmiškai pasisakė

prieš hipnozę. Anksčiau, kai dar dirbo su Breueriu, Froidas mėgo taikyti šią techniką, bet vėliau jis suprato, kad hipnozė nepasižymi ilgalaikiu veikimu ir jos sukeltais prisiminimais negalima pasikliauti. Taigi nutariau saugiai išbandyti tą pačią techniką, kurią Froidas pasiūlė, atsisakęs hipnozės. Šiuo atveju būtent jos taikymas pralaužė ledus.

Pasakiau Priscilai, kad paliesiu ranka jos kaktą. Patikinau, kad yra prisiminimas, kuris nori iškilti. Tai labai svarbus prisiminimas ir susijęs su viskuo, ką ji man papasakojo, be kurio mes nieko nesuprastume. Dar pasakiau, kad prisiminimas saugomas jos pasąmonėje netgi tada, kai jai atrodo, jog jo nėra, ir tas prisiminimas iškils tik tą akimirką, kai paliesiu ranka jos kaktą.

Atlikau šį darbą truputį nerimaudamas, nes rizikavau savo autoritetu. Jei nieko neišeis, atsidursiu blogesnėje padėtyje nei prieš tai. Bet iš tikrųjų prisiminimas iškilo būtent taip, kaip Froidas ir rašė savo veikaluose, t. y. tą akimirką, kai Priscila pajuto mano rankos spaudimą ant savo galvos.

– Ak, gydytojau Jangeri, – suriko ji, – pamačiau!

– Ką?

– Merės ranką.

– *Merės* ranką?

– Karste. Tai buvo siaubinga. Jie liepė mums į ją žiūrėti.

– Tęskite, – paraginau.

Priscila nutilo.

– Ar Merės rankai nutiko kažkas bloga? – paklausiau.

– O ne, gydytojau, ji buvo tobula. Ji visada turėjo tobulas rankas. Ji mokėjo gražiai groti pianinu, ne taip kaip aš, – Priscila kovojo su kažkokia emocija, bet negalėjau iššifruoti, kokia. Man kėlė nerimą jos skruostų ir kaktos spalva – beveik skaisčiai raudona. – Ji vis tiek buvo graži. Net karstas buvo gražus, su aksominiu vidumi ir iš balto medžio. Ji atrodė kaip mieganti gražuolė. Bet aš žinojau, kad ji nemiega.

– Tuomet... Kas nutiko Merės rankai?

– Jos rankai?

– Taip, Priscila, jos rankai.

– Prašau, neverskite manęs jums pasakoti, – papurtė galvą ji. – Man taip gėda.

– Jums nėra ko gėdytis. Mes nesame atsakingi už savo jausmus, todėl nereikia gėdytis jokio jausmo.

– Tikrai, gydytojau Jangeri?

– Tikrai.

– Bet aš taip blogai pasielgiau.

– Jūsų poelgis susijęs su kairiąja Merės ranka, ar ne? – surizikavau.

Ji linktelėjo galva, tarsi prisipažindama įvykdžiusi nusikaltimą.

– Priscila, papasakokite man apie jos kairiąją ranką.

– Žiedas, – sušnibždėjo ji silpniausiu balseliu.

– Taip, – linktelėjau galva. – Žiedas, – tas *taip* buvo grynas melas. Tikėjausi, kad po mano žodžių Priscila pamanys, jog aš jau viską supratau, nors iš tikrųjų nieko nesupratau. Ko gailėjausi – šiuo atveju vienintelio požiūrio į apgavystę. Bet vėliau pastebėjau, kad viena ar kita forma kartoju tą pačią apgavystę visuose savo psichoanalizės seansuose.

Ji tęsė toliau.

– Bredlis padovanojo jai auksinį žiedą. Ir aš pamaniau, koks nuostolis... koks nuostolis būtų palaidoti tą žiedą kartu su ja.

– Nematau nieko gėdinga. Tokios mintys – dorybė, o ne yda, – patikinau ją savo įprastu įtaigiu tonu.

– Jūs nesuprantate, – papurtė galvą ji. – Aš norėjau to žiedo sau.

– Taip.

– Norėjau jį *mūvėti,* gydytojau, – pakėlė balsą ji. – Norėjau, kad Bredlis vestų *mane.* Argi aš nesugebėčiau pasirūpinti vargšais mažais vaikučiais? Argi jis būtų su manimi nelaimingas? – ji užsidengė rankomis veidą ir sukūkčiojo: – Džiau-

giausi, kad ji mirė, gydytojau Jangeri. *Džiaugiausi,* nes dabar jis galėjo pasipiršti man.

– Priscila, – tariau. – Nematau jūsų veido.

– Atsiprašau.

– Noriu pasakyti, kad nematau tavo veido, nes jį užsidengei kairiąja ranka.

Ji tik išsižiojo. Tai buvo tiesa: savo kairiąja ranka ji šluostėsi ašaras. Simptomas dingo tą akimirką, kai jį sukėlęs užgniaužtas prisiminimas iškilo jos atmintyje. Nuo tos dienos praėjo metai ir neatsinaujino nei paralyžius, nei dusulys, nei galvos skausmai.

Atkurti įvykius buvo nesunku. Priscila įsimylėjo Bredlį jau tą akimirką, kai jis pirmą kartą atėjo pas Merę. Tada Priscilai buvo trylika. Tikiuosi, nieko nešokiruosiu pastebėdamas, kad trylikametės mergaitės meilė jaunam vyrui jau susijusi su seksualiniais geiduliais, dar visiškai neįsisąmonintais. Priscila niekada nepripažino šių geidulių ar jų sukelto pavydo savo seseriai. Šitai neišvengiamai vaiko prote įžiebė baisią, bet oportunistinę mintį, kad, mirus Merei, jos kelyje nebūtų jokių kliūčių. Visus šiuos jausmus Priscila nuslopino, išstūmė iš savo sąmonės. Toks nuslopinimas, be abejo, buvo tikrasis tų kartais juntamų skausmų kairėje rankoje šaltinis. Jie tikriausiai prasidėjo pačią vestuvių dieną, kai Priscila pirmą kartą ant savo sesers piršto matė užmaunamą auksinį žiedą. Po trejų metų žiedas ant karste gulinčios Merės piršto sukėlė tas pačias mintis, kurios vos neiškilo – o gal akimirką ir šmėstelėjo – Priscilos sąmonėje. Bet dabar šalia tų uždraustų geismo ir pavydo jausmų pirma laiko atsirado visiškai nepateisinamas pasitenkinimas sesers mirtimi. Taigi iškilo naujas poreikis vėl jį nuslopinti. Jis buvo gerokai stipresnis nei pirmasis.

Sunku pasakyti, kokį vaidmenį suvaidino padėkos laiškai. Galima tik įsivaizduoti, kaip Priscila kankinosi, žvelgdama į savo kairę ranką, nedailiai atrodančią su vestuviniu žiedu ir pakartotinai atliekančią veiksmą, susijusį su užuojautos dėl

sesers mirties reiškimu. Galbūt būtent šio prieštaravimo Priscilai ir buvo per daug. Neatmestina galimybė, kad varginantis rašymas galėjo suteikti fiziologinį pagrindą tam, kas sekė po to. Bet kuriuo atveju, kairė ranka jai tapo įžeidimu, primenančiu tiek apie netekėjusios statusą, tiek apie nepriimtinus troškimus.

Tokiu būdu turėjo būti pasiekti trys pagrindiniai tikslai. Pirma, ji negalėjo turėti tokios rankos; privalėjo atsikratyti tos rankos, ant kurios nėra užmauto vestuvinio žiedo. Antra, turėjo nubausti save už troškimą tapti Bredlio žmona vietoj Merės. Trečia, šio troškimo įgyvendinimą privalėjo padaryti neįmanomą. Kiekvienas iš šių tikslų buvo pasiektas su neurotinių simptomų pagalba: pasąmonė nuostabiai kruopščiai atlieka savo darbą. Simboliškai kalbant, Priscila atsikratė žeidžiančios rankos, tuo pat metu patenkindama savo troškimą ir nubausdama save už tai, kad jį turi. Paversdama save invalide, ji taip pat užsitikrino, kad nebegalės daugiau rūpintis Bredlio vaikais ar dar kitaip, kaip ji taktiškai išsireiškė – „suteikti jam laimės".

Priscilos gydymas nuo pradžios iki pabaigos iš viso truko dvi savaites. Kai įtikinau ją, kad jos troškimai visiškai natūralūs ir nepavaldūs jos kontrolei, mergina ne tik atsikratė simptomų, bet ėmė tiesiog spinduliuoti. Naujienos apie invalido išgydymą pasklido Vorčesteryje taip, tarsi Išganytojas būtų suteikęs regėjimą vienam iš aklų Izaijo vyrų. Žmonės pasakojo tokią istoriją: Priscila susirgo iš meilės, o aš ją išgydžiau. Mano delnas, kuriuo paliečiau jos kaktą, neva prisotintas visokių mistinių galių. Nors dėl šio atvejo išgarsėjau ir mano medicininė praktika suklestėjo, ne visos pasekmės mane džiugino. Mano kabinetą užplūdo trisdešimt ar keturiasdešimt būsimų psichoanalizės pacientų, kurių kiekvienas tvirtino kenčiantis nuo panašių simptomų kaip Priscila, tikėdamiesi, kad diagnozuosiu nelaimingą meilę ir išgydysiu savo rankos prisilietimu.

KAI BAIGIAU PASAKOTI, metro traukinys jau lėtino greitį prie Rotušės stoties. Ten mums reikėjo persėsti į traukinį prie *Park Row*, rytinėje Rotušės pusėje, kuris nuvežtų mus į Koni. Niekas nekomentavo Priscilos atvejo, todėl ėmiau nerimauti, kad tikriausiai apsikvailinau. Mane išgelbėjo Brilas. Jis pasakė Froidui, kad aš nusipelnau žinoti, ką apie mano atliktą psichoanalizę galvoja „Mokytojas".

Nedrįsau tuo patikėti, bet Froidas atsisuko į mane su liepsnelėmis akyse. Jis pasakė, kad, išskyrus keletą nežymių netikslumų, psichoanalizė buvo beveik tobula. Jis pavadino ją puikia ir paprašė mano leidimo paminėti ją vėlesniame savo veikale. Brilas paplekšnojo man per nugarą. Šypsodamasis Ferencis paspaudė ranką. Ši akimirka buvo ne tik pati maloniausia mano profesiniame gyvenime, bet ir pati maloniausia *viso* gyvenimo akimirka.

Niekada neatkreipiau dėmesio, kokia prabangi Rotušės stotis su krištoliniais sietynais, mozaikinėmis freskomis ir skliautinėmis arkomis. Visi pasakė porą žodžių apie ją, išskyrus Jungą, kuris staiga pareiškė, kad su mumis nevyks. Jungas neafišavo savo nuomonės nei per mano papasakotą atvejį, nei po jo. Dabar jis pasakė, kad jam reikia pamiegoti.

– Miegoti? – nusistebėjo Brilas. – Vakar jūs nuėjote miegoti devintą valandą vakaro.

Vos atvykus į viešbutį Jungas iš tiesų užsidarė savo kambaryje ir pas mus nenusileido. O mes kartu pavakarieniavę palinkėjome labos nakties vieni kitiems gerokai po vidurnakčio. Froidas paklausė Jungo, ar jis gerai jaučiasi. Kai Jungas atsakė, kad jam vėl tik skauda galvą, Froidas pasiūlė man palydėti jį atgal į viešbutį. Bet Jungas atsisakė pagalbos atkakliai tvirtindamas, kad lengvai sugrįš atgal tuo pačiu keliu. Taigi Jungas sėdo į traukinį ir grįžo atgal į miesto pakraštį, o mes tęsėme kelionę.

KAI PIRMADIENĮ VAKARE detektyvas Litlmoras grįžo į Balmoralą, vienas durininkas buvo ką tik pradėjęs budėjimą. Šis vyras, vardu Klarkas, vakar dirbo naktinėje pamainoje. Litlmoras pasiteiravo, ar jis pažinojo amžinatilsį panelę Riverford.

Matyt, Klarkas negavo įsakymo laikyti liežuvį už dantų.

– Žinoma, prisimenu, – linktelėjo galva jis. – Tokia gražuolė.

– Ar teko su ja kalbėtis? – paklausė Litlmoras.

– Ji daug nekalbėjo... bent jau su manimi.

– Gal prisimenate apie ją ką nors neįprasto?

– Kartais rytais jai atidarydavau duris, – pasakė Klarkas.

– Kas čia neįprasto?

– Mano pamaina baigiasi šeštą valandą. Tokiu metu matai tik dirbančias merginas, o panelė Riverford neatrodė dirbanti mergina, jei suprantate, ką noriu pasakyti. Ji išeidavo, nežinau, gal penktą, pusę šešių?

– Kur ji eidavo? – paklausė Litlmoras.

– Neįsivaizduoju.

– Prisiminkite praėjusią naktį. Ar pastebėjote ką nors neįprasta?

– Ką jūs vadinate neįprastu? – pasitikslino Klarkas.

– Kažką kitoniško, kokį žmogų, kurio niekada anksčiau nebuvote matęs.

– Buvo toks vienas tipelis, – tarė Klarkas. – Labai skubėdamas išlėkė apie vidurnaktį. Ar matei tą vyruką, Makai? Jei paklaustumėte mano nuomonės, jis neatrodė labai patikimas.

Durininkas, į kurį kreipėsi vardu, papurtė galvą.

– Cigaretę? – pasiūlė Litlmoras Klarkui. Šis paėmė ją ir įsidėjo į kišenę, nes nebuvo galima leisti sau šio malonumo darbo metu. – Kodėl tas vyrukas atrodė nepatikimas?

– Tiesiog taip atrodė. Gal užsienietis, – Klarkas nesugebėjo aiškiau ir tiksliau žodžiais apibūdinti savo įtarimo, bet aiškiai

patvirtino, kad tas vyras negyveno pastate. Litlmoras užsirašė apibūdinimą: juodi plaukai, aukštas, liesas, gražiai apsirengęs, aukšta kakta, trisdešimt penkerių–keturiasdešimties metų, su akiniais, nešinas kažkokiu juodu lagaminėliu. Išėjęs iš Balmoralo vyras įsėdo į taksi ir pasuko miesto centro link. Litlmoras klausinėjo durininkus dar dešimt minučių. Nė vienas neprisiminė į pastatą įeinančio Klarko minėto juodaplaukio vyruko. Bet jis galėjo netrukdomas įeiti su namo gyventoju ir likti nepastebėtas. Po to detektyvas paklausė, kur galėtų pasikalbėti su Balmoralo kambarinėmis. Šios parodė jam leistis laiptais žemyn.

Rūsyje Litlmoras pateko į tvankų kambarį žemomis lubomis su vamzdžiais per visą sienų ilgį. Ten jis aptiko būrelį patalynę lankstančių kambarinių. Visos pažinojo panelės Riverford kambarinę – tai Betė Longobardi. Pašnibždomis jos atskleidė detektyvui paslaptį, kad Betės jis čia neras. Ji dingo. Betė išėjo anksti su niekuo neatsisveikinusi. Jos nežinojo, kodėl. Betė buvo kaip vijurkas, bet kartu ir labai miela mergina. Viena iš kambarinių žinojo, kur gyvena Betė. Gavęs šią informaciją Litlmoras apsisuko eiti. Tada jis pastebėjo kiną.

Nešinas pintu krepšiu su šviežiai išskalbtomis paklodėmis į kambarį įėjo baltais vyriškais apatiniais marškiniais ir juodomis kelnėmis vilkintis kinų tautybės vyras. Išvertęs krepšio turinį ant stalo, pilno panašių daiktų, jis apsisuko eiti ir patraukė detektyvo dėmesį. Litlmoras spoksojo į nusklembtus storus veršiuko odos sandalus. Jie patys savaime nebuvo ypatingai įdomūs. Nebuvo įdomi ir jo eisena: jis vilko kojas vieną už kitos. Bet dėmesį traukė jo palikti pėdsakai. Vyrui iš paskos ant grindų driekėsi du šlapi rėžiai: jie žvilgėjo tamsiai raudonu molžemiu.

– Ei, tu! – suriko Litlmoras.

Vyras susikūprino ir suakmenėjo atsukęs nugarą į detektyvą. Po to staiga pasileido bėgti ir dingo už kampo vis dar nešinas krepšiu. Detektyvas šoko paskui jį ir, pasukęs už

kampo, pamatė, kaip tas vyras mauna pro besisukančias duris ilgo koridoriaus gale. Litlmoras nubėgo koridoriumi, pranėrė pro tas duris ir karštligiškai apsidairė apie urvą primenančią triukšmingą Balmoralo skalbyklą, kurioje prie lyginimo ir skalbimo lentų, garinių presų ir rankinių skalbimo mašinų dirbo vyrai. Ten šmėžavo juodi ir balti, italų, airių ir kitokie veidai – bet nė vieno kino. Šalia lyginimo lentos gulėjo tuščias pintas krepšys, lengvai siūbuodamas ir lyg ką tik numestas. Grindys buvo visiškai šlapios, paslepiančios bet kokius pėdsakus. Litlmoras kilstelėjo savo plokščios šiaudinės skrybėlės kraštą ir palingavo galvą.

Gramercy PARKAS Leksingtono aveniu pradžioje buvo vienintelis uždaras Manhatano parkas. Tik priešais subtilią plieninę parko tvorą stovinčių namų savininkai turėjo teisę patekti į jį. Kiekvienam namui priklausė raktas nuo parko vartelių, leidžiantis pakliūti į viduje esantį nedidelį gėlių ir žalumynų rojų.

Merginai, išskubėjusiai iš vieno tokio namo ankstyvą pirmadienio vakarą, rugpjūčio 30 dieną, tas raktas visada buvo magiškas daikčiukas, auksinis, juodas, dailus, bet tvirtas. Kai ji buvo mažytė mergytė, senoji ponia Bigs, jų tarnaitė, leisdavo jai neštis raktelį savo mažutėje, baltoje piniginėje einant į kitą gatvės pusę. Ji buvo per maža pati pasukti raktą, bet ponia Bigs uždėdavo ranką ant jos rankutės ir padėdavo jai atrakinti vartelius. Atsivėrus geležiniams varteliams atrodydavo, kad jai prieš akis atsiveria visas pasaulis.

Mergaitė augo, ir parkas jau neatrodė toks milžiniškas. Dabar, būdama septyniolikos, ji, žinoma, pati galėjo pasukti raktą. Taip padarė ir šį vakarą. Įėjusi ji lėtai nužingsniavo prie savo suoliuko, to, ant kurio visada sėdėdavo. Ji nešėsi visą glėbį vadovėlių ir asmeninę knygos „Džiaugsmo namai“ kopiją.

Ji vis dar mylėjo savo suoliuką, nors, jai paaugus, parkas vis labiau traukė ją prie tėvų namų. Čia ji jautėsi saugi. Jos mama ir tėtis buvo išvykę. Jie iškeliavo į užmiestį prieš penkias savaites, palikę merginą ponios Bigs ir jos vyro priežiūrai. Mergina buvo patenkinta, kad jie išvyko.

Diena vis dar buvo nepakeliamai karšta, bet jos suoliukas stovėjo vėsioje gluosnio ir kaštono priedangos šešėlyje. Užverstos knygos gulėjo priešais ją. Poryt bus rugsėjis, mėnuo, kurio ji nekantriai laukė, rodos, visą amžinybę. Kitą savaitgalį jai sukaks aštuoniolika. Dar po trijų savaičių ji bus oficialiai priimta į Bernardo koledžą. Ji buvo viena iš tų merginų, kuri, nors ir aistringai troško gyventi kitą gyvenimą, kiek galima stengėsi atitolinti moterišką brandą. Būdama trylikos, keturiolikos ir penkiolikos metų ji laikėsi įsikibusi pliušinių žaislų, nors klasės draugės jau kalbėdavosi apie kojines, lūpų dažus ir kvietimus. Sulaukus šešiolikos šie žaislai pagaliau buvo nugrūsti į aukščiausias spintos lentynas. Dabar ji buvo liauna, mėlynakė, kvapą gniaužianti septyniolikametė gražuolė. Savo ilgus, šviesius plaukus ji nešiojo surišusi kaspinu į uodegą.

Kai Kalvarijos bažnyčios varpai sugaudė šešis kartus, ji pamatė poną ir ponią Bigsus, greitai žingsniuojančius šaligatviu ir skubančius į parduotuves, kol jos dar atidarytos. Jie pamojavo merginai, o šioji – jiems. Praėjus kelioms minutėms, šluostydamasi nuo akių ašaras ji lėtai pakilo eiti namo, prispaudusi knygas sau prie krūtinės, svajingai nužvelgdama žolę, dobilieną ir dūzgiančias bites. Jei būtų pasukusi galvą į kairę, būtų pamačiusi toliausiame parko kampe, anapus geležinės tvoros, ją stebintį vyrą.

Šis vyras jau seniai ją stebėjo. Dešinėje rankoje jis laikė juodą lagaminėlį ir buvo apsirengęs juodai, tiesą sakant, per daug prašmatniai, su puošnia skrybėle. Jis sekė merginą akimis, kai ji perėjo gatvę ir užlipo laiptais į savo namus, gražų kalkakmenio pastatą su dviem miniatiūriniais akmeniniais liūtais,

dirbtiniais sargybiniais, snaudžiančiais abipus paradinių durų. Vyras matė, kaip mergina, nerakindama durų, įėjo į vidų.

Jis taip pat pastebėjo, kaip du seni tarnai išėjo iš namo. Apsidairęs į dešinę, į kairę ir sau per petį jis perbėgo per gatvę. Tuomet greitai priėjo prie namo, užlipo laiptais aukštyn, paklebeno duris ir rado jas dar neužrakintas.

Po pusvalandžio *Gramercy* parko vasaros vakaro tylą perskrodė merginos klyksmas. Jis pasklido nuo vieno gatvės galo iki kito, pakibo ore ir truko ilgiau, nei kas nors būtų pagalvojęs, kad tai fiziškai įmanoma. Netrukus po to pro galines merginos namo duris išlėkė vyras. Jis suklupo ant užpakalinių laiptų, ir jam iš rankų išsprūdo metalinis daiktas, ne didesnis nei maža moneta. Šis nukrito ant pilkai melsvos spalvos grindinio akmens ir pašoko stebėtinai aukštai į orą. Vyras vos pats nepargriuvo, bet atgavo pusiausvyrą, prabėgo pro nedidelę sodo pašiūrę ir išlėkė iš sodo galine alėja.

Ponas ir ponia Bigsai išgirdo klyksmą. Jie kaip tik buvo netoliese, ėjo apsikrovę pilnais maisto produktų ir gėlių krepšiais. Apimti siaubo jie nukrypavo į namą ir užlipo laiptais aukštyn taip greitai, kaip tik leido jų seni sąnariai. Antrame aukšte jie išvydo plačiai atlapotas miegamojo duris, kurios turėjo būti uždarytos. Tame kambaryje jie rado merginą. Ponui Bigsui iš rankų iškrito pirkinių krepšiai. Svaras miltų pabiro ant jo senų, juodų batų, sukeldamas mažą baltų dulkių debesį, o geltonas svogūnas nuriedėjo prie plikų merginos pėdų.

Ji stovėjo viduryje savo tėvų miegamojo, vilkinti tik apatinuku ir kitais apatiniais drabužiais, neskirtais tarnų akims. Jos kojos buvo nuogos. Ilgos ir lieknos rankos buvo ištiestos virš galvos, riešai surišti stora virve, pritvirtinta prie lubų įrenginio, ant kurio kabėjo nedidelis sietynas. Merginos pirštai beveik lietė jo krištolines prizmes. Jos apatinukas buvo perplėštas ir priekyje, ir nugaroje lyg nuo botagų ar rykštės kirčių. Aplink merginos kaklą buvo tvirtai apvyniotas ilgas baltas vyriškas kaklaraištis ar šalikas.

Tačiau ji buvo gyva, tik spoksojo paklaikusiomis, išsprogusiomis, nieko nematančiomis akimis. Ji žvelgė į pažįstamus senuosius tarnus ne su palengvėjimu, bet su kažkokiu siaubu, tarsi jų nepažintų, lyg jie būtų žudikai ar demonai. Nors buvo karšta, mergina visa drebėjo. Ji vėl pabandė surikti, bet neišėjo joks garsas, tartum ji būtų išeikvojusi visą savo balsą.

Ponia Bigs pirmoji atgavo sveiką nuovoką ir liepė vyrui eiti iš kambario ir kuo greičiau pakviesti policininką. Ji atsargiai priėjo prie merginos ir, ramindama ją, atlaisvino kaklaraištį. Kai jos burna buvo išlaisvinta, mergina judino lūpas taip, kaip normaliai kalbėtų, bet iš jų nepasigirdo joks garsas, jokie žodžiai ar net kuždesys. Atvykusiems policijos pareigūnams teko nusivilti, nes mergina buvo praradusi balsą. Bet jų laukė dar didesnė staigmena. Merginai buvo atneštas popieriaus lapas ir pieštukas. Policijos pareigūnai paprašė raštu jiems papasakoti, kas nutiko. *Negaliu*, parašė ji. „Kodėl?“ – paklausė jie. Jos atsakymas buvo toks: *Neprisimenu.*

Pirmadienį Froidas, Ferencis ir aš grįžome į viešbutį beveik septintą valandą vakaro. Brilas, pavargęs ir laimingas, išvažiavo namo. Manau, Koni sala yra mėgstamiausia Brilo vieta Amerikoje. Kartą jis man prasitarė, kad pirmą kartą atvyko į šią šalį tada, kai buvo penkiolikos. Tuomet be cento kišenėje ir vienas jis dienų dienas praleisdavo ant lentomis nuklotų takų pajūryje, o kartais po jais ir nakvodavo. Vis dėlto nebuvau toks tikras, kad per pirmąją Froido viešnagę Niujorke reikėjo jam parodyti „Gyvą neišnešiotų inkubatorinių kūdikių šou“ ar Džoli Triksi, 685 svarus sveriančią moterį, reklamuojamą entuziastingu šūkiu: PO ŠIMTS, JI STORA! JI SIAUBINGAI STORA!

Bet Froidas atrodė patenkintas ir lygino ją su Vienos Prater pramogų parko apžvalgos ratu. „Tik ant milžiniškų svarstyklių“, – patikslino jis. Brilas net įkalbėjo jį išsinuomoti maudymosi kostiumą ir kartu su mumis paplaukioti didžiuliame sūraus vandens baseine *Steeple chase* parke. Froidas pasirodė esąs geresnis plaukikas už Brilą ar Ferencį, bet popiet jam paaštrėjo problemos dėl prostatos. Todėl mes atsisėdome paplūdimio kavinėje ir, pertraukiami tarškančio amerikietiškų kalnelių dundėjimo ir nuolatinės bangų mūšos, pradėjome pokalbį, kurio niekada nepamiršiu.

Brilas šaipėsi iš neuroze sergančių moterų gydymo metodo, kurį naudojo Amerikos gydytojai: masažas, vibracija, vandens terapija.

– Tai pusiau šundaktarystė ir pusiau sekso industrija, – pareiškė jis ir apibūdino milžinišką vibruojantį įrenginį, kurį neseniai už keturis šimtus dolerių nusipirko jo pažįstamas gydytojas, Kolumbijos universiteto profesorius. – Ar žinote, ką tie gydytojai iš tikrųjų daro? Niekas neprisipažįsta, bet jie savo pacientėms sukelia orgazmą.

– Jūs be reikalo stebitės, – paprieštaravo Froidas. – Avicena taikė tą patį gydymo metodą Persijoje prieš tūkstantį metų.

– Ar jis iš to susikrovė turtus? – neslėpdamas kartėlio paklausė Brilas. – Kai kurie, taikydami šį metodą, užsidirba per mėnesį tūkstančius. Bet blogiausia yra jų veidmainystė. Kartą pareiškiau šiam didingam gydytojui, mano viršininkui, kad jeigu jo gydymas turi kokį poveikį, tai tik įrodo psichoanalizės teisingumą – ryšį tarp seksualumo ir neurozės. Kad būtumėte matę jo veido išraišką! Jis atkirto, kad šis gydymas neturi nieko seksualaus, visiškai nieko. Jis tiesiog leidžia pacientėms iškrauti nervinės įtampos perteklių. Jei manyčiau kitaip, tai tik įrodytų tvirkinantį Froido teorijų efektą. Man pasisekė, kad jis manęs neatleido.

Froidas tiktai šypsojosi. Priešingai nei Brilas, jis nei piktinosi, nei teisinosi.

– Negalima kaltinti neišmanančio, – atsakė jis. – Visą tiesą apie neurozę ir taip sunku atskleisti, o tą sudėtingumą padaro tvirtą per tūkstantmetį susikaupę galingi slopinimai, kurių negalima tikėtis įveikti per dieną. Apie kiekvieną ligą svarbu žinoti tai, – pasakė Froidas, – kad tik supratę priežastį galime teigti, jog išmanome patį negalavimą ir galime jį išgydyti. Kol kas šito priežastis jiems – paslaptis, kaip kad tamsiaisiais amžiais kraujo nuleidimas pacientams – jau medicina.

Būtent tada pokalbis pasisuko reikšminga linkme. Froidas paklausė, ar norėtume išgirsti vieną jo naujausią atvejį apie

pacientą, kurį kankino mintys apie žiurkes. Žinoma, mes norėjome.

Nesu girdėjęs taip kalbančio žmogaus kaip Froidas. Jis taip sklandžiai, su tokia erudicija ir įžvalgumu nupasakojo atvejį, kad mes susižavėję klausėmės visas tris valandas. Brilas, Ferencis ir aš retkarčiais įsiterpdavome, patikrindami jo išvadas savo prieštaravimais ir klausimais. Froidas panaikindavo abejonę dar nespėjus prasižioti. Jaučiausi gyvybingesnis per šias tris valandas labiau nei bet kada gyvenime. Jaučiau, kad tarp kvieslių šūksnių, rėkiančių vaikų ir adrenalino ieškotojų Koni saloje mes keturi vaikštinėjome pačiu žmoniškojo pažinimo pakraščiu, žengdami į neatrastą šalį, veržiamiesi pirmyn neištirtais keliais, kuriais vieną dieną įkandin eis pasaulis. Viskas, ką žmogus manėsi žinąs apie save, – savo sapnus, sąmonę, pačius slapčiausius troškimus, – pasikeis visam laikui.

Grįžę į viešbutį Froidas ir Ferencis ruošėsi eiti vakarieniauti pas Brilą. Deja, buvau įsipareigojęs vakarieniauti kitur. Jungas turėjo eiti su jais, bet jo niekur nebuvo. Froidas paprašė manęs pabelsti Jungui į duris, bet niekas neatsiliepė. Jie palaukė iki aštuonių ir išvyko pas Brilą be jo. Aš greitai, bet suirzęs apsivilkau vakarinį kostiumą. Bet kuriuo atveju susierzinčiau, nes nemėgau pokylių. Bet tai, kad dėl pokylio teks praleisti vakarienę su Froidu, kėlė tiesiog neapsakomą apmaudą.

Niujorko aukštuomenę paauksuotame amžiuje iš esmės sukūrė dvi labai turtingos moterys – ponia Viljam B. Astor ir ponia Viljam K. Vanderbilt. 1880 metais tarp jų kilo didžiulis konfliktas.

Ponia Astor, mergautine pavarde Šermerhorn, didžiavosi aukšta kilme. Ponia Vanderbilt, mergautine pavarde Smit, buvo nekilminga. Astorų turtai ir giminystės linija siekė XVIII amžiaus Niujorko olandų aristokratiją. Žinoma, sąvoka *aristo-*

kratija šiuo atveju vartojama kiek perdėtai, nes kailių pirkliai iš Nyderlandų Naujajame pasaulyje iš tiesų nebuvo princai Senajame. Europos damos ir džentelmenai gal ir neperskaitė Tocqueville'io, bet vienas skirtumas tarp Jungtinių Valstijų ir Europos, kurį jie visi pripažino, buvo tas, kad Amerikoje, deja, trūko aristokratijos. XIX amžiaus pabaigoje, nepaisant visko, pasakiškai aptekę pinigais Astorai buvo pakviesti į Sent Džeimso teismą ir greitai gavo aristokratų pažymėjimus, patvirtinančius anglų aukštuomenės titulus. Pastarieji buvo daug aukštesni už olandiškuosius, jei tokie iš viso buvo.

Priešingai, Vanderbiltas buvo visiškas nulis. Komodoras Kornelijus Vanderbiltas paprasčiausiai buvo turtingiausias žmogus Amerikoje, tiesą sakant, turtingiausias žmogus pasaulyje. XIX amžiaus antrojoje pusėje turėdamas vieną milijoną dolerių jis buvo laikomas turtingu žmogumi. Kornelijus Vanderbiltas mirė 1877 metais, sukaupęs šimtą milijonų dolerių. O jo sūnus po dešimtmečio jau valdė dvigubai didesnį turtą. Bet komodoras vis tiek buvo prasčiokiškas jūrų garlaivių ir geležinkelio magnatas, susikrovęs turtus iš pramonės. Todėl ponas Astoras nesiveržė bičiuliautis nei su juo, nei su jo giminaičiais.

Taigi ponia Astor nekėlė nė kojos į jaunosios ponios Viljam K. Vanderbilt, komodoro anūko žmonos, namus. Ji net nė karto neatsiuntė kvietimo. Todėl nusistovėjo toks paprotys, kad Vanderbiltai buvo nepageidaujami geriausiuose Manhatano namuose. Ponia Astor pareiškė, kad visame Niujorke yra tik keturi šimtai vyrų ir moterų, nusipelniusių įžengti į jos pokylių salę (kaip paaiškėjo, iš viso tiek svečių galėjo patogiai sutilpti nuosavoje ponios Astor pokylių salėje). Vanderbiltų tarp tų keturių šimtų nebuvo.

Ponia Vanderbilt buvo nekerštinga, bet protinga ir atkakli. Siekiant nutraukti pabrėžtiną ignoravimą iš Astorų pusės, nebuvo išleista nė cento. Pirmiausia dėl savo vyro dosnumo ji gavo kvietimą į Patriarchų balių, reikšmingą renginį Niujor-

ko aukštuomenės kalendoriuje, kuriame rinkosi patys įtakingiausi miesto piliečiai. Bet ponia Astor vis tiek neįtraukė jos kad ir į gerokai siauresnį pažįstamų būrį.

Ponia Vanderbilt žengė antrą žingsnį, įkalbėdama vyrą pastatyti naują namą. Jis turėjo iškilti Penktosios aveniu ir Penkiasdešimt antrosios gatvės sankirtoje ir būti nepanašus į jokį kitą namą Niujorke. Suprojektuotas Ričardo Moriso Hanto, – ne tik įžymiausio tų laikų Amerikos architekto, bet ir laukiamo svečio Astorų namuose, – Penktosios aveniu 660-asis numeris tapo balto kalkakmenio prancūziško stiliaus rūmais, panašiais į Luaro slėnio pilis. Jo akmeninis holas buvo šešiasdešimties pėdų ilgio su dvigubai tiek pat aukštesnėmis skliautinėmis lubomis, o gale kilo didinga iš akmens nukalta *Caen* laiptinė. Tarp trisdešimt septynių šio namo kambarių buvo valgomasis su nepaprastai aukštomis lubomis. Į jį pro vitražinius langus veržėsi šviesa. Taip pat milžiniška trečią ir ketvirtą aukštą užimanti gimnastikos salė, skirta jos vaikams, ir pokylių salė, galinti sutalpinti aštuonis šimtus svečių. Visame name buvo Rembranto, Geinsboro, Reinoldo gobelenai ir baldai, kažkada priklausę Marijai Antuanetei.

Kai rūmų statyba artėjo prie pabaigos, 1883 metais ponia Vanderbilt paskelbė apie įkurtuves, kurioms ji ketina išleisti apie 250 000 dolerių. Ji žinojo, kad geriausia investicija yra iš anksto užsitikrinti, kad ateis keli žymūs, bet paperkami svečiai, nepaisantys ponios Astor taisyklių. Tarp jų būtų kelios anglų damos, šiek tiek vokiečių baronų, būrelis italų grafų ir vienas buvęs Jungtinių Valstijų prezidentas. Subtiliai užsimindama apie išankstinius kvietimus ir ištaigingas, negirdėtas pramogas, ponia Vanderbilt išdalijo iš viso tūkstantį du šimtus kvietimų. Jos artėjantis pobūvis tapo viso miesto kalbų objektu.

Viena ypač entuziastinga pokylių lankytoja buvo Kerė Astor, mylimiausia ponios Astor dukra. Ji visą vasarą repetavo su savo draugėmis žvaigždžių kadrilį ponios Vanderbilt po-

būviui. Bet Kerės Astor nepasiekė nė vienas iš to tūkstančio dviejų šimtų kvietimų. Visos Kerės draugės buvo pakviestos (jos jau džiūgaudamos planavo, kokias sukneles vilkės), bet tik ne apsiašarojusi Kerė. Visiems, kurie teiravosi, ponia Vanderbilt apgailestavo dėl vargšės merginos keblios padėties. „Bet kaip ji *galėtų* pakviesti Kerę, – klausė visų šeimininkė, – kai ji niekada neturėjo progos susipažinti su merginos mama?“

Taigi nutiko taip, kad vieną 1883 metų žiemos popietę ponia Viljam Bekhaus Astor sėdo į karietą ir pasiuntė liokajų, apsirengusį mėlyna livrėja, įteikti jos išgraviruotą kortelę į Penktosios aveniu 660-uoju numeriu pažymėtą namą. Tai suteikė poniai Vanderbilt ne tik puikią progą paniekinti kilmingąją Karoliną Astor, bet ir galimybę, kuriai tiesiog nepajėgtų atsispirti ne tokia įžvalgi moteris. Tačiau ponia Vanderbilt iškart nusiuntė į Astorų rezidenciją kvietimą į savo pokylį. Pagaliau Kerė gavo galimybę dalyvauti jame kartu su savo motina (ir pasipuošusi deimantiniu korsetu, vertu 200 000 dolerių) ir visais likusiais keturiais šimtais ponios Astor rinktinių.

Amžiaus pradžioje Niujorko aukštuomenė neatpažįstamai pasikeitė, virtusi kaprizinga įtakos, pinigų ir įžymybių meka. Vietą aukštuomenėje galėjo įsigyti kiekvienas, turintis šimtą milijonų dolerių. Aukštuomenės džentelmenai susidėdavo su šokėjomis, o damos palikdavo savo vyrus. Taigi ponia Vanderbilt jau nebebuvo ponia Vanderbilt: 1895 metais ji išsireikalavo skandalingų skyrybų, kad taptų ponia Oliver H. P. Belmont. Ponios Astor dukra Šarlotė, keturių vaikų mama, pabėgo į Angliją su kitu vyru. Trys multimilijonieriaus Džėjaus Gouldo sūnūs ir vienas anūkas sau į žmonas paėmė aktores. Džeimsas Ruzveltas jaunesnysis vedė prostitutę. Net žudiku buvo žavimasi kaip įžymybe, jei tik jis buvo kilmingas. Haris Fo, gana kuklios Pitsburgo rūdos gavybos turto paveldėtojas, niekada nebūtų tapęs Niujorko įžymybe, jei nebūtų nužudęs

garsiojo architekto Stenfordo Vaito ant *Madison Square Garden* stogo viršaus 1906 metais. Nors Fo nušovė prie staliuko sėdintį Vaitą tiesiai į veidą šimto pietaujančių žmonių akivaizdoje, po dvejų metų prisiekusieji išteisino jį, pripažindami nepakaltinamu. Kai kurie stebėtojai sakė, kad joks Amerikos prisiekusysis nepripažintų kaltu vyro, nužudžiusio nenaudėlį, kuris permiegojo su jo žmona. Nors, po teisybei, Vaito gandai apie nesantuokinius meilės ryšius su jaunąja mergina iškilo į viešumą tada, kai ji tebuvo šešiolikametė netekėjusi artistė, o ne gerbiamoji ponia Haris Fo. Remiantis kitų nuomone, šie prisiekusieji buvo ypač nelinkę nuteisti, nes gavo iš Fo didelę sumą. Taigi jo advokatas, atvirai kalbant, net nematė reikalo sakyti baigiamąją kalbą.

Vasaromis Manhatano turtingieji vykdavo į marmurinius rūmus Njuporte ir Saratogoje, kur daugiausia plaukiodavo jachta, jodinėdavo, žaisdavo kortomis. Tomis dienomis pirmaujančios šeimos vis dar galėjo pademonstruoti, kodėl jos vadinamos geriausiomis šalyje. Jaunasis Haroldas Vanderbiltas, užaugęs Penktosios aveniu 660-ajame name, tris kartus sėkmingai apgynė Amerikos kriketo taurę nuo britų puolimo. Taip pat jis išrado bridžą.

Atėjus 1909 metų rugsėjo mėnesiui, visi ėmė ruoštis naujajam sezonui. Kiekvienas sutiko, kad tokių nuostabių debiutančių jau seniai nebuvo. Panelė Džozefina Krosbi, kaip pažymėjo *Times*, buvo ypatingo grožio mergina, apdovanota lakštingalos balsu. Dailioji panelė Mildred Karter grįžo su savo tėvu iš Londono. Ten ji šoko su karaliumi. Panelė Haid, paveldėtoja, taip pat debiutavo kaip ir panelė Čapin ar panelė Ruterford. Šioji paskutinį kartą buvo pamergė savo pusseserės, anksčiau buvusios panelės Vait, vestuvėse su grafu Šyru-Tosu.

Rugpjūčio 30 dieną, pirmadienį, vakare, naujasis sezonas buvo atidaromas labdaringu ponios Staivesant Fiš pokyliu, skirtu surinkti lėšas naujai miesto nemokamai vaikų ligo-

ninei. Tuo metu buvo madinga rengti tokius vakarėlius didžiuosiuose miesto viešbučiuose. Ponios Fiš vakarėlis turėjo įvykti *Waldorf-Astoria* viešbutyje.

Waldorf-Astoria viešbutis buvo pirmasis, iškilęs Penktosios aveniu ir Trisdešimt ketvirtosios gatvių sankirtoje, kur prieš ketvirtį amžiaus stovėjo ponios Astor namas, kai ji susitaikė su ponia Vanderbilt. Palyginti su spindinčiais Vanderbilt rūmais, paprastas senų plytų Astorų namas staiga pasirodė mažas ir pilkas. Todėl ponia Astor be jokių ceremonijų nugriovė jį iki pat pamatų ir pasistatė dvigubai didesnius prancūziškus rūmus – ne Luaro stiliaus, bet kilmingesnius, Antrosios imperijos stiliumi – už trisdešimt kvartalų į šiaurę su pokylių sale, galinčia sutalpinti dvylika tūkstančių žmonių. Ponios Astor paliktoje žemėje jos sūnus pastatė didžiausią pasaulyje ir prabangiausią mieste viešbutį.

Aukštuomenė plaukė į *Waldorf-Astoria* plačiu trijų šimtų pėdų ilgio koridoriumi iš Trisdešimt ketvirtosios gatvės pusės, žinomos kaip Povų alėja. Ištaigingo pokylio proga privažiuojančias karietas pasitikdavo durininkai su mėlynomis kojinėmis, o Povų alėjoje būriavosi šimtai žiūrovų, nedalyvaujančių šioje lėtai judančioje turto ir garbės procesijoje. Valdorfo viešbutyje buvo Palmių sodas, didžiulis kupolo formos ir auksu tviskantis restoranas stiklinėmis sienomis, kad galėtų grožėtis išorinis pasaulis. Visur tviskėjo veidrodžiai iki pat žemės, kad esančios viduje damos ir džentelmenai galėtų savimi dar labiau puikuotis, nei stovintys lauke. Norėdama sutalpinti visus vakarėlio svečius, ponia Staivesant Fiš ne tik užsakė Palmių bei Imperijos sales, bet ir atvirame ore esantį Palmių sodą, pasamdė visą orkestrą bei Metropoliteno operos ansamblį.

Šios muzikos garsai pasitiko Strathamą Jangerį, kai jis pasivaikščiodamas ėjo Povų alėja su į parankę įsikibusia pussesere, panele Belva Dula, praėjus pusei valandos po to, kai jo svečiai iš Europos išvažiavo vakarieniauti pas Brilą.

MANO MOTINOS PAVARDĖ buvo Šermerhorn. Jos sesuo susituokė su Fišu. Šie du didingi genealoginiai faktai lėmė, kad buvau pakviestas į karališką pobūvį Manhatane.

Gyvendamas Vorčesteryje, Masačusetso valstijoje, turėjau gerą dingstį išsisukti nuo daugelio tokių įsipareigojimų. Bet turėjau daryti išimtį pobūviams, kuriuos kėlė mano ekscentriška tetulė Mamė – ponia Staivesant Fiš. Ji, nors buvo netikra mano teta, primygtinai reikalavo, kad aš ją taip vadinčiau nuo tada, kai buvau mažas ir leisdavau vasaras jos name Njuporte. Po tėvo mirties būtent tetulė Mamė pasirūpino, kad mano mamai būtų patogu ir jai nereikėtų apleisti *Back Bay* namo, kuriame ji pragyveno visus savo santuokos metus. Taigi aš niekada negaliu atsisakyti, kai tetulė Mamė pakviečia mane į vieną iš jos švenčių. Be šio įsipareigojimo, dar turėjau pusseserę Belvą, kurią sutikau palydėti alėja.

– Gal vėl pakartotum, kas tai? – paklausė manęs Belva, turėdama omenyje muziką, kai mes ėjome nesibaigiančiu koridoriumi, stebint daugybei žiūrovų iš abiejų pusių.

– Tai pono Verdžio „Aida“, – atsakiau, – o mes einame pagal ją kaip cirko gyvūnai.

Ji parodė pirštu į netoliese nuo mūsų plumpinančią apkūnią moterį, lydimą savo vyro.

– O, žiūrėk, Artūras Skotas Burdenas su žmona! Niekada nesu mačiusi ponios Burden su dideliu, tamsiai raudonu turbanu. Labai primena dramblį.

– Belva!

– O ten Kondė Nasts. Jos *Directoire* skrybėlė daug gražesnė, ar nemanai? Man patinka ir jos gardenijos, bet nesu tokia tikra dėl stručio plunksnų. Jai einant pro šalį, žmonės gali pradėti slėpti galvas smėlyje.

– Liaukis, Belva!

– Ar suvoki, kad mus šiuo metu stebi koks tūkstantis žmonių? – Belva akivaizdžiai mėgavosi dėmesiu. – Lažinuosi, kad Bostone nėra nieko panašaus.

– Mes Bostone esame baisiai atsilikę, – linktelėjau galva.

– Toji, su daugybe brangakmenių plaukuose, yra baronienė fon Hefton. Ji pernai žiemą nepakvietė manęs į pokylį, skirtą markizui de Šaretui. Anie yra Džonas Džeikobas Astoras su žmona – sakoma, kad jis visur rodosi su Made Fordž, kuriai ne daugiau kaip šešiolika – ir mūsų pokylio šeimininkai Staivesant Fiš.

– Fiš.

– Atsiprašau?

– Daugiskaita Staivesant Fiš, – paaiškinau, – yra Staivesant Fiš. – Sakoma „Fiš". Taisydamas Belvą pagal Niujorko etiketą, galėjau apsimesti labai retais atvejais.

– Šią akimirką negaliu tuo patikėti, – atsakė ji. – Kad ir kaip ten būtų, šį vakarą ponia Fiš pati atrodo kaip daugiskaita.

– Kad negirdėčiau nė žodžio apie mano tetą, Belva. – Pusseserė Belva buvo beveik mano amžiaus, pažinojau ją nuo kūdikystės. Bet vargšė prakauli ir nedaili būtybė pirmą kartą pasirodė viešumoje prieš dešimt metų ir niekas ja nesusivilioj o. Ji buvo dvidešimt septynerių, bijau, kad gana beviltiška, nes aplinkinis pasaulis jau nurašė ją į senmerges. – Bent jau, – pridūriau, – teta Mamė šįvakar neatsivedė savo šuns.

Teta Mamė kartą surengė pokylį Njuporte savo naujam prancūzų pudeliui, kuris išdidžiai bidzeno raudonu kilimu su deimantais inkrustuotu antkakliu.

– Bet pažvelk, vis dėlto ji *atsivedė* savo šunį, – smagiai mirktelėjo Belva, – su deimantiniu antkakliu. – Belva rodė pirštu į Marioną Fiš, tetos Mamės jauniausią dukrą, į kurios stulbinantį debiutą Belva nebuvo pakviesta.

– Viskas, pussesere, jau atėjome. – Pasiekus koridoriaus galą Belvą paleidau, nors, tiksliau sakant, teta Mamė atplėšė mane nuo jos, suporuodama mane su panele Haid, kuri, be abejo, buvo

turtinga, bet kitokiu žavesiu nelabai pasižymėjo. Šokau dar su keliomis kitomis panelėmis, tarp jų ir su aukšta bei grakščia kaip balerina Eleonora Syrs, kuri buvo visai miela, nors ir turėjau nuolat lankstytis, kad neatsitrenkčiau į jos plačią sombrero formos skrybėlę. Ir, žinoma, pašokdinau vargšelę Belvą.

Po privalomos austrių užkandos valgėme – pagal pirmosios rūšies meniu – *buffet russe,* keptą kalnų avį su kaštonų tyre ir šparagais, šampano šerbetą, Merilendo vėžlį deimantine nugara ir rausvą antį su apelsinų salotomis. Tai buvo tik pirmoji iš dviejų vakarienių. Kita buvo numatyta patiekti po vidurnakčio. Po antrosios vakarienės, apie pusę dviejų nakties, prasidės šokių vakaras, kurio metu prisistatys debiutantės ir bus šokami pagal etiketą numatyti šokiai, tikriausiai Veidrodis, jei gerai pažįstu tetulę Mamę.

Aš tikrai su mielu noru kartais dalyvaudavau Niujorko pokyliuose. Lioviausi ėjęs į aukštuomenės susibūrimo vietas Bostone, kur man nepavykdavo išvengti kuždesių ir kreivų žvilgsnių dėl mano tėčio mirties aplinkybių. Bostono ir Niujorko aukštuomenės skyrėsi tuo, kad Bostone buvo daroma tik tai, kas jau laiko išbandyta ir įprasta, o Niujorkas visus pralenkė savo originalumu. Bet Niujorko pokylių tuštybė (žmogus, atėjęs į tą pokylį, žinoma, tapdavo tos tuštybės dalimi) buvo toks dalykas, prie kurio mano bostonietiškasis kraujas niekada visiškai nepriprato. Ypač prie debiutančių, kurios nors ir buvo daug turtingesnės ir gražesnės nei jų kolegės Bostone, mano skoniui buvo pernelyg ryškios ir blizgančios. Jos buvo nuo galvos iki kojų nusagstytos deimantais ir perlais, pakabintais ant korsetų, kaklų, ausų, jais papuošti pečiai ir plaukai. Ir nors visi šie dirbiniai, be jokios abejonės, buvo tikri, manęs neapleisdavo jausmas, kad žiūriu į pigius blizgučius.

– Štai kur tu, Strathamai! – sušuko teta Mamė. – Ak, kaip gaila, kad mano Mariona tavo pusseserė. Jau seniai būčiau ją ištekinusi už tavęs. Dabar paklausyk: panelė Krosbi visų klausinėja, kas tu toks. Jai šiais metais sukaks aštuoniolika. Ji yra

antra gražiausia Niujorko mergina, o tu vis dar esi vienintelis gražiausias vyras – noriu pasakyti, kad gražiausias vienišas vyras. Tu privalai su ja pašokti.

– Jau šokau, – atsakiau, – ir iš patikimo šaltinio žinau, kad ji ketina tekėti už pono de Menokalo.

– Bet aš nenoriu, kad ji tekėtų už pono de Menokalo, – pasipiktino teta Mamė. – Norėjau, kad de Menokalas vestų Franco ir Elės Sigelių anūkę Elzę. Tačiau ji pabėgo į Vašingtoną. Buvau įsitikinusi, kad žmonės bėga *iš* Vašingtono. Ką ta mergina sau galvoja? Taip galima pabėgti ir į Kongą. Ar jau sveikinaisi su Staivu?

Staivas buvo, žinoma, jos vyras Staivesantas. Kadangi dar nebuvau pasisveikinęs su dėde Fišu, teta Mamė nuvedė mane pas jį. Jis karštai diskutavo su dviem vyrais. Šalia dėdės Fišo atpažinau Luisą J. de G. Milhau, su kuriuo kartu baigiau Harvardą (jis buvo mano kurso draugas). Kitas vyras, gal keturiasdešimt penkerių, atrodė matytas, bet negalėjau prisiminti kur. Jo tamsūs plaukai buvo nukirpti trumpai. Jis turėjo protingas akis, buvo be barzdos ir atrodė orus. Teta Mamė išsprendė mano galvosūkį, pašnibždomis pridūrusi:

– Meras. Supažindinsiu jus.

Meras Maklelanas, kaip man pasirodė, jau ruošėsi eiti. Teta Mamė garsiai ir emocingai užprotestavo prikišdama, kad jis praleis Karuzo. Ji neapkentė operos, bet žinojo, kad visiems kitiems opera reiškia gero skonio viršūnę. Maklelanas atsiprašė, nuoširdžiai padėkojo jai už labdarystę Niujorko miestui ir dievagojosi, kad tikrai neišvyktų tokiu metu, jei ne labai svarbus reikalas, kuriam nedelsiant reikia skirti visą savo dėmesį. Tetulė Mamė dar uoliau paprieštaravo. Šį kartą dėl išsireiškimo *labai svarbus reikalas*, pasakyto jos akivaizdoje. Ji pareiškė nenorinti girdėti apie jokius labai svarbius reikalus, išdidžiai apsisukdama su savo šifonine suknia.

Mano nuostabai, Milhau tuomet tarė merui:

– Tai Jangeris, gydytojas. Papasakokite jam.

– Dievaži! – sušuko dėdė Fišas. – Teisingai! Harvardo absolventas. Jangeris tikrai žinos geriausią šiam darbui tinkantį žmogų. Papasakokite jam apie tai, Maklelanai.

Meras tiriamai nužvelgė mane, viduje greitai apsisprendė ir paklausė:

– Ar pažįstate Aktoną, Jangeri?

– Lordą Aktoną? – pasitikslinau.

– Ne, Arkotą Aktoną iš *Gramercy* parko. Tai susiję su jo dukra.

Paaiškėjo, kad panelė Akton šį vakarą tapo žiauraus užpuolimo auka šeimos namuose, kai jos tėvai buvo išvykę į Berkšyro vietovę užmiestyje. Nusikaltėlis nebuvo sulaikytas, jo niekas nematė. Meras Maklelanas, kuris pažinojo šeimą, beviltiškai norėjo išgauti iš panelės Akton nusikaltėlio apibūdinimą, bet mergina negalėjo nei kalbėti, nei prisiminti, kas jai nutiko. Meras kaip tik šią akimirką turėjo grįžti į policijos skyrių. Mergina buvo vis dar ten, prižiūrima šeimos gydytojo, kuris atvirai prisipažino suglumintas jos būklės. Gydytojas nerado fizinių sužeidimų, kurie galėjo sukelti šiuos simptomus.

– Merginai isterija, – tariau. – Ji kenčia nuo kriptomnezijos.

– Kriptomnezijos? – pakartojo Milhau.

– Atminties netekimas, sukeltas nuslopinus sąmonėje traumines epizodą. Sąvokos autorius yra daktaras Froidas iš Vienos. Tokia būklė iš tikrųjų yra isterinė ir gali būti lydima afonijos – balso netekimo.

– Dievaži! – išpūtė akis dėdė Fišas. – Balso netekimas, sakei? Taip ir yra!

– Daktaras Froidas, – tęsiau, – parašė knygą apie kalbos disfunkciją. – Froido monografija apie afazijas pasiekė Ameriką jau seniai, dar neišgarsėjus jo psichologiniams raštams. – Jis, ko gero, svarbiausias šio dalyko specialistas visame pasaulyje, aiškiai atskleidęs fiziologinių negalavimų ryšį su isterine trauma, ypač seksualine.

– Gaila, kad profesorius Froidas gyvena Vienoje, – atsiduso meras.

DAUŽIAU KUMŠČIU Brilo duris tol, kol pagaliau jas atidarė jo žmona Roza. Man knietėjo pranešti ne tik tai, kad susitariau dėl pirmosios Froido konsultacijos Amerikoje, bet kad į vietą mus nuveš apačioje laukiantis paties Niujorko mero atsiųstas automobilis ir vairuotojas. Tačiau įsibroviau į tokią geros, šventiškos nuotaikos kupiną atmosferą, kad iškart nesumojau, kaip galėčiau ją sutrikdyti.

Brilo butas buvo penktame šešių aukštų namo aukšte, vakarinėje Centrinio parko pusėje. Jis buvo mažytis, tik trijų kambarių, kurių kiekvienas buvo ne didesnis nei mano didžiulis kambarys Manhatane. Bet iš jo atsivėrė vaizdas tiesiai į parką, ir beveik kiekvienas colis buvo kimšte prikimštas knygų. Ore tvyrojo jaukus keptų svogūnų kvapas.

Ten buvo Jungas, Brilas, Ferencis ir Froidas. Jie visi susėdę aplink mažą valgomojo stalą viduryje pagrindinio kambario, kuris buvo ir virtuvė, ir valgomasis, ir svetainė – viskas viename. Brilas šūktelėjo, kad privalau atsisėsti ir paragauti Rozos pagamintos įdarytos krūtinėlės. Man nespėjus atsakyti, jau buvo įpilta vyno. Brilas ir Ferencis kaip tik įsijautę pasakojo istoriją, inscenizuodami Froido psichoanalizės seansą. Brilas atliko Mokytojo vaidmenį. Visi juokėsi, net Jungas, kurio akys, kaip pastebėjau, ilgėliau užkliūdavo už Brilo žmonos.

– Bet, palaukit, mano draugai, – įsiterpė Froidas, – tai neatsako į klausimą: „Kodėl Amerika?“

– Klausimas, Jangeri, – paaiškino Brilas specialiai man, – yra toks: psichoanalizė ekskomunikuota visoje Europoje. Tuo tarpu čia, puritoniškoje Amerikoje, Froidas tuoj gaus savo pirmąjį garbės daktaro laipsnį. Jis yra kviečiamas skaityti paskaitų prestižiniame universitete. Kaip taip gali būti?

– Jungas sako, – pridūrė Ferencis, – kad taip yra dėl to, kad amerikiečiai nesupranta Froido seksualinių teorijų. Pasak jo, vos tik suprasite, mesite psichoanalizę kaip karštą bulvę.

– Aš taip nemanau, – užginčijau. – Manau, kad ji pasklis žaibo greitumu.

– Kodėl? – paklausė Jungas.

– Būtent dėl puritoniškumo, – atsakiau. – Bet aš noriu kai ką...

– Atvirkščiai, – mąsliai susiraukė Ferencis, – puritoniškoji visuomenė turėtų mus prakeikti.

– Ji ir *prakeiks* jus, – garsiai nusikvatojo Jungas, – kai tik suvoks, ką mes sakome.

– Amerika puritoniška? – įsiterpė Brilas. – Velnias buvo puritoniškesnis.

– Patylėkite, jūs visi – nutraukė kalbas Roza Bril, tamsiaplaukė moteris ryžtingomis, dalykiškomis akimis. – Leiskite daktarui Jangeriui paaiškinti, ką jis norėjo pasakyti.

– Ne, palaukit, – tarė Froidas, – Jangeris nori dar kažką pasakyti. Kas nutiko, mano berniuk?

MES VISU GREITUMU NUBILDĖJOME iš ketvirto aukšto laiptais žemyn. Kuo daugiau Froidas klausėsi apie dėstomą reikalą, tuo labiau jį tas intrigavo. O sužinojęs apie tai, kad meras asmeniškai įsitraukė, jis nekantravo ne mažiau už mane kuo greičiau nuvykti į miesto centrą, nors buvo ir vėlus metas. Ke-

turviečiame automobilyje buvo likusi viena laisva vieta, todėl Froidas nusprendė, kad su mumis važiuos Ferencis. Froidas iš pradžių pakvietė Jungą, bet jis, demonstruodamas keistą abejingumą, atsisakė ir net nenusileido su mumis į gatvę.

Prieš mums išvažiuojant Brilas pasakė:

– Man nepatinka, kad jūs čia paliekate Jungą. Leiskite man jį atvesti. Galėtumėte kaip nors susispausti ir pakeliui užvežti jį į viešbutį.

– Abrahamai, – stebėtinai atšiauriai atsakė Froidas, – jums ne kartą išsakiau savo nuomonę šiuo klausimu. Privalote nugalėti priešiškumą Jungui. Šis žmogus svarbesnis už mus visus drauge sudėjus.

– Aš ne dėl to, dėl Dievo meilės! – paprieštaravo Brilas. – Juk ką tik vaišinau jį vakariene savo namuose, tiesa? Kalbu apie jo *būklę*.

– Kokią būklę? – paklausė Froidas.

– Jis prastai jaučiasi: visas išraudęs, pernelyg susijaudinęs, vieną minutę jam karšta, kitą – krečia šaltis. Be abejo, jūs pats pastebėjote. Ir dar jis paisto kažkokias nesąmones.

– Jis gėrė tavo vyno.

– Sutinku, tai kitas dalykas, – linktelėjo galva Brilas. – Jungas juk negeria alkoholio.

– Tai buvo Bleuler šizofrenijos simptomai, – paaiškino Froidas. – Jį išgydžiau. Abrahamai, tikiuosi, jums neskauda širdies, kad Jungas geria?

– Žinoma, ne. Nėra nieko blogiau už blaivų Jungą. Neleiskime jam niekada išsiblaivyti. Bet... jo elgesys kelia nerimą ir ypač nuo tos akimirkos, kai jis įžengė į vidų. Ar girdėjote, kaip jis paklausė, kodėl mano grindys tokios minkštos – mano medinės grindys?

– Įsivaizduojate nebūtus dalykus, – papurtė galvą Froidas. – O už vaizduotės visada slypi slaptas troškimas. Jungas paprasčiausiai nepratęs prie alkoholio. Tiesiog pasirūpinkite, kad jis saugiai sugrįžtų į viešbutį.

– Na, gerai jau, gerai, – Brilas palinkėjo mums sėkmės. Kai pajudėjome iš vietos, jis šūktelėjo mums įkandin. – Bet taip pat gali slypėti ir troškimas *ne*įsivaizduoti.

AUTOMOBILYJE ATVIRU STOGU, dardančiame Brodvėjaus gatve, Ferencis paklausė manęs, ar Amerikoje įprasta valgyti obuolių, riešutų, salierų ir majonezo mišinį. Matyt, Roza Bril svečius vaišino Valdorfo salotomis.

Froidas nutilo. Jis atrodė susimąstęs. Įdomu, gal jo mintis sudrumstė Brilo komentarai? Aš pats pradėjau galvoti, kad Jungui kažkas negerai. Taip pat sukau galvą, ką Froidas turėjo omeny sakydamas, kad Jungas svarbesnis už mus visus kartu sudėjus.

– Brilas yra paranoikas, – netikėtai pareiškė Ferencis, kreipdamasis į Froidą. – Jis tauškia niekus.

– Niekada nebūna absoliučiai klystančio paranoiko, – atsakė Froidas. – Ar girdėjai Jungo apsirikimą?

– Kokį apsirikimą? – nesuprato Ferencis.

– Jo apsirikimą kalbant, – patikslino Froidas. – Jis pasakė: *Amerika prakeiks jus* – ne *mus*, bet *jus, kai tik suvoks, ką mes sakome.*

Froidas vėl nugrimzdo į tylą. Mes nuvažiavome Brodvėjumi iki pat Sąjungos aikštės. Tada pasukome Ketvirtąja aveniu į Boveri kelią per Žemesnįjį Yst Saidą. Važiuodami pro uždarytus prekystalius Hester gatvės turguje, turėjome sulėtinti greitį. Nors buvo beveik vienuolikta valanda, gatvėse buvo pilna žydų su ilgomis barzdomis ir apsirengusių juodai savitais apdarais nuo galvos iki kojų. Turbūt buvo per karšta miegoti beoriuose sausakimšuose nuomojamuose daugiabučiuose, kuriuose gyveno miesto imigrantai. Žydai vaikščiojo įsikibę vieni kitiems į parankes arba būriavosi mažuose rateliuose daug gestikuliuodami ir garsiai ginčydamiesi. Visur

skambėjo jų mišrios, šiurkščios vokiečių kalbos garsai, kurią hebrajai vadino *jidiš*.

– Tai yra Naujasis pasaulis, – susiraukęs dairėsi aplinkui ant priekinės sėdynės sėdintis Froidas. – Ir ko jie čia atvažiavo? Gal tam, kad atkurtų tai, ką paliko?

Išdrįsau paklausti:

– Ar jūs religingas, daktare Froidai?

Klausimas buvo nevykęs. Iš pradžių jis manęs neišgirdo. Už jį atsakė Ferencis.

– Priklauso nuo to, kaip jūs suprantate sąvoką *religingas*. Jei, pavyzdžiui, religingas reiškia „tikintis“, kai Dievas yra didžiulė iliuzija, įkvėpta kolektyvinio Oidipo komplekso, tai Froidas labai religingas.

Froidas dabar pirmą kartą įsmeigė į mane skvarbų žvilgsnį, kurį tąkart mačiau prieplaukoje.

– Jums apibūdinsiu jūsų mąstymo procesą, kuris paskatino manęs to paklausti, – pradėjo jis. – Aš paklausiau, kodėl šie žydai čia atvyko. Jums norėjosi pasakyti: *Jie čia atvyko dėl religinės laisvės.* Tada jūs pamanėte, kad jei aš esu žydas ir nesuprantu pasakymo: „jie čia atvyko dėl religinės laisvės“, tikriausiai religija man ir nėra tokia reikšminga. Iš tiesų ji tokia nereikšminga, kad aš net neįsivaizduoju, kokia ji svarbi jiems. Iš čia ir kyla jūsų klausimas. Ar teisingai supratau?

– Visiškai, – pritariau.

– Nesijaudinkite, – įsiterpė Ferencis. – Jis taip elgiasi su visais.

– Taigi jūs užduodate man tiesų klausimą, – tęsė Froidas. – Aš jums tiesiai ir atsakau. Esu giliausiai netikintis iš visų netikinčiųjų. Kiekviena neurozė jos savininkui yra religija, o religija yra visuotinė žmonijos neurozė. Tai akivaizdu: Dievui priskiriamos savybės atspindi mūsų baimes ir troškimus, kuriuos mes pirmiausia patiriame kūdikystėje, vėliau ankstyvoje vaikystėje. Tas, kuris to nepastebi, nesupranta pagrindinio

dalyko apie žmogaus psichologiją. Jei ieškote religijos, paskui mane nesekite.

– Froidai, jūs elgiatės nesąžiningai, – tarė Ferencis. – Jangeris nesakė, kad ieško religijos.

– Berniukas susidomėjo mano idėjomis. Tegu jis žino ir jų prasmę, – Froidas tiriamai nužvelgė mane. Staiga dingo atšiaurumas, ir jis į mane pažvelgė beveik tėviškai. – O kadangi aš galbūt galiu susidomėti *jo* idėjomis, klausiu to paties: „Ar jūs esate religingas žmogus, Jangeri?“

Gėda, bet nesumojau, ką atsakyti.

– Mano tėvas buvo religingas, – leptelėjau.

– Neatsakėte į klausimą, – įsiterpė Ferencis, – kuris jums buvo užduotas.

– Bet aš jį suprantu, – tarė Froidas. – Jis norėjo pasakyti: jo tėvas tikėjo, todėl jis linkęs abejoti.

– Tai tiesa, – pripažinau.

– Bet kartu jis klausia savęs, – pridūrė Froidas, – ar ta pagrįsta abejonė yra gera abejonė. Šitai skatina jį tikėti.

Galėjau tik nustebęs spoksoti. Ferencis uždavė mano klausimą:

– Iš kur jūs tai žinote?

– Iš to išplaukia logiška išvada, – atsakė Froidas. – Iš to, ką jis papasakojo mums praėjusį vakarą: stojimas į mediciną buvo jo tėvo, o ne jo paties noras. Be to, – pridūrė jis ir pasigardžiuodamas užsitraukė cigaro dūmo, – jaunystėje jaučiausi lygiai taip pat.

Įspūdingas marmurinis fasadas su graikiškais frontonais ir fantastišku kupolu, švelniai apšviestu gatvės šviestuvais, Centrinės nuovados skyrius 100-ajame *Old Slip* gatvės name labiau panėšėjo į itališkus rūmus nei į policijos štabo būstinę. Įžengę pro didžiules medines duris pamatėme uni-

formuotą vyrą, sėdintį už pusapvalio, jo krūtinę siekiančio stalo. Elektrinės lemputės aplink jį skleidė geltoną švytėjimą. Vyras užsuko telefono aparatą, ir mes gana greitai pasisveikinome su meru Maklelanu ir su senesniu, susirūpinusiu, pilvotu džentelmenu, vardu Higinsonas, kuris pasirodė esąs Aktonų šeimos gydytojas.

Kiekvienam paspaudęs ranką Maklelanas dosniai atsiprašė Froido, kad sukėlė jam tokius baisius nepatogumus.

– Jangeris minėjo, kad jūs taip pat ir senovės Romos ekspertas. Duosiu jums savo knygą apie Veneciją. Bet pirmiausia lipkime į viršų. Panelė Akton yra labai apgailėtinos būklės.

Meras palydėjo mus marmuriniais laiptais aukštyn. Gydytojas Higinsonas neužsičiaupdamas klojo, kokias taikė priemones. Nė viena iš jų neatrodė kenksminga, todėl mums pasisekė. Mes įėjome į didelį klasikinio stiliaus kabinetą su odiniais krėslais, daugybe varinių dirbinių ir įspūdingu stalu. Už šio stalo, kuris atrodė tikrai jai per didelis, sėdėjo mergina, įsisupusi į lengvą apklotą. Iš abiejų pusių stovėjo policininkai.

Maklelanas buvo teisus: ji tikrai apgailėtinos būklės. Buvo matyti, kad ji daug verkė. Jos veidas buvo siaubingai raudonas ir ištinęs nuo verksmo. Merginos ilgi šviesūs plaukai buvo susivėlę ir sulipę. Ji pakėlė į mus didžiules ir tokias išsigandusias akis, kokių man dar neteko matyti – pilnas baimės ir įtarias.

– Mes išbandėme įvairiausius būdus, – pareiškė Maklelanas. – Ji gali mums raštu papasakoti, kas nutiko prieš tai ir po to. Tačiau to lemtingo atsitikimo ji visai neprisimena. – Šalia merginos gulėjo lapai popieriaus ir rašiklis.

Meras mus supažindino. Merginos vardas buvo Nora. Jis paaiškino, kad mes esame ypatingi gydytojai, kurie, kaip jis tikėjosi, galės padėti jai atgauti balsą ir atmintį. Jis kalbėjo su ja tarsi ji būtų septynmetis vaikas, galbūt supainiojęs jos negalėjimą kalbėti su neįstengimu suprasti. Tačiau iš jos žvilgsnio tuoj pat buvo galima suvokti, kad ji puikiai viską supranta.

Kaip ir buvo laukta, trijų naujų nepažįstamų vyrų pasirodymas labai sujaudino merginą. Jos akys prisipildė ašarų, bet ji nurijo jas. Nors ir keista, mergina raštu mūsų atsiprašė, lyg dėl amnezijos būtų kalta ji pati.

– Prašom pradėti, džentelmenai, – paragino Maklelanas.

Pirmiausia Froidas norėjo įsitikinti, kad fiziologinės priežastys nesukėlė tokių jos simptomų.

– Panele Akton, – kreipėsi jis, – norėčiau įsitikinti, kad jūs nepatyrėte galvos traumos. Ar leisite man? – mergina linktelėjo galva. Po kruopštaus patikrinimo Froidas padarė išvadą: – Nėra jokio kaukolės pažeidimo.

– Afoniją galėjo sukelti gerklų pažeidimas, – pastebėjau turėdamas omenyje merginos balso praradimą.

Froidas pasuko galvą ir mostu pakvietė mane pačiam apžiūrėti merginą.

Besiartindamas prie panelės Akton pajutau nepaaiškinamą jaudulį. Negalėjau nustatyti to nerimo šaltinio. Rodos, bijojau pasirodyti Froidui nepatyręs, nors buvau atlikęs gerokai sudėtingesnių apžiūrų – net mano profesorių iš Harvardo akivaizdoje – ir be jokios panašios įtampos. Panelei Akton paaiškinau, kad svarbu nustatyti, ar ji prarado balsą dėl fizinio pažeidimo. Paprašiau, kad ji paimtų mano ranką ir padėtų ją ant savo kaklo taip, kad minimaliai patirtų diskomfortą. Pakėliau ranką, ištiesęs du pirštus. Ji nenoriai nuvedė ją prie savo gerklės, tačiau uždėjo mano pirštus ant savo raktikaulio. Po to paprašiau jos pakelti galvą. Ji įvykdė prašymą. Perbraukęs pirštais aukštyn iki gerklų, nors ir buvo sužeidimų, pastebėjau jos švelnias, tobulas, lyg marmure Berninio iškaltas kaklo ir smakro linijas. Kai spaudinėjau įvairius taškus, ji šnairavo, bet neatsitraukė.

– Nėra jokių gerklų traumos požymių, – pranešiau.

Panelė Akton dabar atrodė dar labiau nepasitikinti, nei vos mus pamačiusi. Jos nekaltinau. Žmogui daugiau nerimo gali kelti žinia, kad jis fiziškai sveikas, nei tai, kad yra pažeidimų.

Be to, ji buvo be savo šeimos, apsupta nepažįstamų vyrų. Atrodė, kad ji tiriamai mus visus vieną po kito nužiūrinėja.

– Mieloji, – kreipėsi į ją Froidas, – jums kelia nerimą prarasta atmintis ir balsas. Nereikia nerimauti. Amnezija po tokio atsitikimo nėra retas atvejis. Esu matęs, kaip žmonės praranda kalbos dovaną. Jei nėra stipraus fizinio sužalojimo, – o pas jus tokio nėra, – man visada pasisekdavo pašalinti abu sutrikimus. Dabar užduosiu jums keletą klausimų, bet nė vieno apie tai, kas nutiko jums šiandien. Tik noriu, kad apibūdintumėte, kaip jaučiatės šią akimirką. Ar norėtumėte ko nors išgerti? – Ji dėkingai linktelėjo galva. Maklelanas pasiuntė vieną pareigūną, kuris netrukus grįžo su puodeliu arbatos. Tuo tarpu Froidas įtraukė merginą į pokalbį (jis kalbėjo, o ji rašė), bet tik apie pačius paprasčiausius dalykus, tokius kaip, pavyzdžiui, kad ji kitą mėnesį taps pirmakurse Bernarde. Galiausiai ji parašė labai apgailestaujanti, kad negalėjo atsakyti į policininkų klausimus ir, be to, nori važiuoti namo.

Froidas davė ženklą, kad pageidauja pasikalbėti su mumis merginai negirdint. Todėl susirūpinusių vyrų būrys – Froidas, meras Maklelanas, gydytojas Higinsonas ir aš – nuėjome į tolimiausią erdvaus kabineto kampą, kur Froidas labai tyliu balsu paklausė:

– Ar ji buvo iššaginta?

– Ačiū Dievui, ne – sušnibždėjo Maklelanas.

– Bet jos žaizdos, – dėstė Higinsonas, – pastebimai išsidėsčiusios aplink jos išorinius lyties organus. – Jis atsikrenkštė. – Atrodo, kad, be nugaros, ji buvo pakartotinai plakama aplink sėdmenis ir... ee... dubenį. Ir dar abi jos šlaunys vieną kartą perrėžtos aštriu peiliu ar skustuvu.

– Koks išsigimėlis galėjo taip pasielgti? – baisėjosi Maklelanas.

– Geriau paklauskite, kodėl taip nenutinka dažniau, – tyliai atsakė Froidas. – Malonumas patenkinus laukinį instinktą yra

nepalyginti stipresnis nei patenkinus civilizuotą. Bet kuriuo atveju geriausias veikimo planas šįvakar, be abejo, yra neveiklumas. Nesu įsitikinęs, kad jos amnezija yra sukelta neurozės. Tokį patį efektą galėjo sukelti smarkus dusinimas. Kita vertus, ji aiškiai kenčia nuo gilios savigraužos. Jai reikėtų išsimiegoti. Nenuostabu, jeigu ji atsikels neturėdama šių simptomų. O jei simptomai neišnyks, atliksime psichoanalizę.

– Ji kenčia nuo savigraužos? – perklausė Maklelanas.

– Ją kankina kaltė, – paaiškino Ferencis. – Mergina kenčia ne tik nuo užpuolimo pasekmių, bet ir nuo kaltės, kurią jaučia dėl jo.

– Kodėl gi ji jaučiasi kalta? – nustebo meras.

– Yra daug galimų priežasčių, – atsakė Froidas. – Bet savigrauža beveik visada atsiranda jaunų merginų seksualinio išprievartavimo atvejais. Ji jau du kartus atsiprašė mūsų už atminties netektį. Dar sunkiau suvokiama, kodėl ji prarado balsą.

– Gal ji buvo išprievartauta oraliniu būdu? – sušnibždėjo Ferencis. – Per burną?

– Brangusis Dieve! – įsiterpė taip pat pašnibždomis Maklelanas. – Ar tai įmanoma?

– Įmanoma, – atsakė Froidas, – bet į tai nepanašu. Jei jos simptomų priežastis būtų oralinis įsiskverbimas, sutrikusi jos burnos funkcija, tikėtina, apimtų ir rijimą. Bet, kaip pastebėjote, ji gėrė arbatą be jokio vargo. Tiesą sakant, dėl to ir paklausiau, ar ji ištroškusi.

Mes akimirką susimąstėme. Dabar jau garsiai vėl prakalbo Maklelanas:

– Gydytojau Froidai, atleiskite man už neišprusimą, bet ar to įvykio prisiminimas vis dar gyvuoja jos galvoje? O gal jis, taip sakant, jau išsitrynė?

– Jei sakysime, kad tai isterinė amnezija, prisiminimas neabejotinai vis dar yra, – atsakė Froidas. – Dėl jo mergina prarado atmintį.

– Prisiminimas yra amnezijos priežastis? – nepatikliai paklausė Maklelanas.

– Užpuolimo prisiminimas, sukėlęs dar stipresnius prisiminimus, yra nepageidautinas. Todėl jis buvo išstumtas į pasąmonę, taip paskatindamas amnezijos atsiradimą.

– Stipresnius prisiminimus? – pakartojo meras. – Nesuprantu.

– Turiu omenyje kažkokį įvykį, kurį teko patirti šiai merginai anksčiau, – paaiškino Froidas. – Kad ir koks žiaurus ar siaubingas užpuolimas būtų, jis paprastai tokio amžiaus merginai nesukelia amnezijos. Auka prisimena, jei tik yra fiziškai sveika. Bet jei aukai anksčiau teko patirti kitą kokį traumuojantį įvykį, – taip traumuojantį, kad prisiminimas apie jį turėjo būti visiškai išstumtas iš sąmonės, – užpuolimas gali sukelti amneziją, nes naujo užpuolimo negalima atsiminti neatskleidus prisiminimų apie senesnį įvykį, kuriam jos sąmonė neleidžia išplaukti į paviršių.

– Gerasis Dieve! – atsiduso meras.

– Ką darysime? – paklausė Higinsonas.

– Ar galite ją išgydyti? – įsikišo meras. – Ji vienintelė, kuri mums gali pateikti užpuoliko apibūdinimą.

– Gal pritaikome hipnozę? – pasiūlė Ferencis.

– Griežtai pasisakau prieš hipnozę, – kaip kirviu nukirto Froidas. – Hipnozė jai nepadės. Be to, prisiminimai, iškilę hipnozės metu, nepatikimi.

– O kaip ta... ta *psichoanalizė,* ar kaip ten ji? – paklausė meras.

– Galime pradėti rytoj anksti iš ryto, – atsakė Froidas. – Bet turiu jus įspėti: psichoanalizė yra intensyvus gydymas. Su pacientu turi būti susitinkama kasdien, bent po valandą kiekvieną dieną.

– Tai nesudarys jokių problemų, – patikino Maklelanas. – Kyla klausimas, ką daryti su panele Akton šiąnakt, nes su merginos tėvais dar nepavyko susisiekti. Higinsonas pasiū-

lė paskambinti kažkokiems šeimos draugams, bet meras tam nepritarė. – Aktonas nenorės, kad apie šį įvykį kas nors sužinotų. Žmonės gali pamanyti, kad mergina suluošinta visam gyvenimui.

Panelė Akton tikrai nugirdo paskutinius mero žodžius. Dabar mačiau ją rašant mums naują raštelį. Priėjau prie jos ir paėmiau jį. *Noriu važiuoti namo*, buvo parašyta jame. *Tuojau pat.*

Maklelanas nedelsdamas pasakė merginai, kad jis negali išleisti jos namo. Žinomi atvejai, kai nusikaltėliai grįždavo į savo nusikaltimo vietas. Užpuolikas gali net šią akimirką stebėti jos namus bijodamas, kad ji gali jį atpažinti. Jam gali net pasirodyti, kad vienintelė viltis išvengti teisingumo – atimti jai gyvybę. Todėl apie grįžimą į *Gramercy* parką negalėjo būti nė kalbos, bent jau iki tol, kol į miestą negrįš merginos tėvas, kuris galėtų užtikrinti jos saugumą. Išgirdus tai, panelės Akton veidas vėl persimainė. Ji sugestikuliavo rankomis išreikšdama emociją, kurios negalėjau atpažinti.

– Sugalvojau, – pareiškė Maklelanas. Jis pasakė, kad nuveš panelę Akton į Manhatano viešbutį, kuriame mes esame apsistoję. Meras pats apmokės už kambarius. Ji ten apsigyvens su ponia Bigs, senąja namų šeimininke, kuri pasirūpins, kad iš *Gramercy* parko būtų atsiųsti tinkami drabužiai ir kiti reikalingi daiktai. Panelė Akton gyvens viešbutyje, kol jos tėvai grįš iš užmiesčio. Šis susitarimas bus ne tik saugiausias, bet ir patogiausias taikant terapinį gydymą.

– Yra kita problema, – tarė Froidas. – Psichoanalizė pareikalauja iš gydytojo skirti tam laiko – dažniausiai ne tik mėnesių, kartais metų. Akivaizdu, kad nei aš pats, nei mano kolega gydytojas Ferencis negali paaukoti tiek laiko. O kaip jūs, Jangeri? Ar apsiimsite ją gydyti?

Froidas pastebėjo mano veide dvejonę, kuria norėjau pasidalyti su juo akis į akį. Jis pasivėdėjo mane į šalį.

– Šis darbas skirtas Brilui, – pasakiau, – ne man.

Froidas vėl įsmeigė į mane žvilgsnį, kuris galėtų kiaurai perskrosti uolą. Jis tyliai atsakė:

– Aš neabejoju jūsų sugebėjimais, mano berniuk. Mano nuomonę patvirtina jūsų atsitikimų istorija. Noriu, kad ją gydytumėte jūs.

Tai buvo įsakymas, kuriam negalėjau nepaklusti, ir kartu nuoširdžiai išreikštas pasitikėjimas, dėl kurio pajutau tokį pakylėjimą, jog buvo sunku ir žodžiais apsakyti. Aš sutikau.

– Gerai, – garsiai tarė jis. – Ji yra jūsų. Kol būsiu Amerikoje, prižiūrėsiu gydymo eigą, bet psichoanalizę atliks gydytojas Jangeris. Žinoma, – pridūrė jis, atsisukdamas į panelę Akton, – jei mūsų pacientė to taip pat nori kaip ir mes.

II

DALIS

ŠEŠTAS SKYRIUS

Įdubę koronerio Hugelio skruostai, kaip pastebėjo detektyvas Litlmoras antradienio rytą, atrodė dar labiau įkritę nei įprastai. Maišeliai po akimis turėjo dar vienus maišelius, o tamsūs ratilai – dar vienus ratilus. Litlmoras buvo įsitikinęs, kad jo atradimai koronerį atgaivins.

– Klausykite, pone Hugeli, – pradėjo detektyvas. – Aš grįžau į Balmoralą. Palaukit, kai išgirsite, ką sužinojau.

– Kalbėjaisi su kambarine? – užbėgo už akių Hugelis.

– Ji jau ten nebedirba, – atsakė detektyvas. – Ją atleido.

– Taip ir galvojau! – sušuko koroneris. – Ar gavai jos adresą?

– Ak, aš pats ją radau. Bet apie viską iš pradžių: grįžau į panelės Riverford miegamąjį apžiūrėti įrenginio ant lubų – žinote, kėglių kamuolio formos daikto, prie kurio, jūs sakėte, ji buvo pririšta. Jūs buvote teisus. Ant jo radau virvės siūlų.

– Gerai. Tikiuosi, kad juos išsaugojai? – pasitikslino Hugelis.

– Aha, paėmiau juos ir visą tą kamuolį, – tarė Litlmoras, sukeldamas nemalonią blogos nuojautos išraišką koronerio veide. Detektyvas tęsė: – Pamaniau, kad lubos atrodo nelabai tvirtai, todėl užlipau ant lovos, gerai trūktelėjau, ir tas įrenginys iškart lūžo.

– Tu pamanei, kad lubos atrodo nelabai tvirtai, – pakartojo koroneris, – todėl trūktelėjai ir įrenginys nulūžo. Puikiai padirbėta, detektyve.

– Ačiū, pone Hugeli.

– Gal kitą kartą sugriaukite ir visą kambarį? Ar sugadinote dar kokį nors įkaltį?

– Ne, – sąžiningai atsakė Litlmoras. – Aš tik nesuprantu, kaip jis galėjo taip lengvai lūžti. Kaip jis ją išlaikė?

– Na, akivaizdu, kad išlaikė.

– Yra daugiau naujienų, pone Hugeli, labai svarbių. Du dalykai. – Litlmoras papasakojo apie nepažįstamą vyriškį, kuris apie vidurnaktį išėjo iš Balmoralo nešinas kažkokiu lagaminu. – O ką jūs į tai pasakysite, pone Hugeli? – išdidžiai paklausė detektyvas. – Tai galėtų būti jis, tiesa?

– Ar jie tikri, kad jis ne namo gyventojas.

– Tvirtai įsitikinę. Matė jį pirmą kartą.

– Sakai, nešėsi lagaminą? – paklausė Hugelis. – Kurioje rankoje?

– Durininkas neatkreipė dėmesio.

– O klausei?

– Žinoma, – linktelėjo galva Litlmoras. – Turėjau patikrinti vyruko sumanumą.

Hugelis abejingai suniurnėjo:

– Na, tai vis tiek ne mūsų ieškomas vyras.

– Kodėl ne?

– Nes, Litlmorai, mūsų ieškomo vyro plaukai žilstelėję ir jis gyvena tame pačiame pastate, – pagyvėjo koroneris. – Mes žinome, kad panelė Riverford neturėjo nuolatinių lankytojų. Žinome ir tai, kad sekmadienį vakare pas ją nebuvo atėjęs joks pašalinis žmogus. Kaip tada žudikas pateko į butą? Durys nebuvo išlaužtos. Yra tik viena galimybė: jis pasibeldė, o ji atidarė. Pagalvokite, ar mergina, kuri gyvena viena, atidarytų duris bet kam? Naktį? Nepažįstamajam? Labai tuo abejoju. Bet ji atvertų duris kaimynui, žmogui, kuris gyvena pastate, galbūt laukiamam svečiui, tam, kuriam jau buvo atvėrusi duris anksčiau.

– Skalbyklos darbuotojui.

Koroneris klausiamai įsispoksojo į detektyvą.

– Tai kitas dalykas, pone Hugeli. Paklausykite. Balmoralo rūsyje pastebėjau kiną, paliekantį molžemio pėdsakus – raudono molžemio. Paėmiau mėginį. Tai tas pats molžemis, kurį radau panelės Riverford miegamajame. Esu tuo tikras. Galbūt *jis* žudikas.

– Kinas, – pakartojo koroneris.

– Mėginau jį sulaikyti, bet jis, tas skalbyklos darbuotojas, paspruko. Galbūt šis vyrukas sekmadienį vakare atnešė panelei Riverford skalbinius, aišku? Ji atidaro jam duris, o jis nužudo ją. Tada jis lyg niekur nieko nesučiuptas grįžta atgal į skalbyklą.

– Litlmorai, – giliai įkvėpdamas pasakė koroneris, – jos nenužudė skalbėjas kinas. Žudikas yra turtingas žmogus. Mes tai žinome.

– Ne, pone Hugeli, jūs padarėte prielaidą, kad jis turtingas žmogus, nes ją pasmaugė puošniu šilkiniu kaklaraiščiu. Bet jei dirbi skalbykloje, tai plauni tokius šilkinius kaklaraiščius kasdien. Galbūt šis kinas pavogė kaklaraištį ir pasmaugė juo panelę Riverford.

– Koks motyvas? – paklausė koroneris.

– Nežinau. Gal jam patinka žudyti merginas kaip tam vyrukui Čikagoje. Klausykite, panelė Riverford kilusi iš Čikagos. Nemanote, kad?..

– Ne, detektyve, nemanau. Kaip ir nemanau, kad tavo kinas prikišo nagus prie panelės Riverford nužudymo.

– Bet molžemis...

– Pamirškite molžemį.

– Bet kinas puolė bėgti, kai...

– Pamirškite kiną! Girdite mane, Litlmorai? Kinas niekaip nesusijęs su šia žmogžudyste. Žudikas buvo bent šešių pėdų ūgio. Jis baltasis. Plaukai, kuriuos radau ant jos kūno, ne azijietiški. Kambarinė... svarbiausia, ką pamatė kambarinė. Ką ji papasakojo jums?

Prieš susitikimą su panele Akton turėjau penkiolika minučių pusryčiams. Buvo ką tik atėjęs Froidas. Brilas ir Ferencis jau sėdėjo prie stalo. Priešais Brilą gulėjo trys tuščios lėkštės. Jis dorojo ketvirtąją. Vakar jam pasakiau, kad už pusryčius sumokės Klarko universitetas. Akivaizdu, kad jis bandė atsigriebti už praėjusius kartus.

– Va *čia* tai Amerika, – jis kreipėsi pilna burna į Froidą. – Pradedi nuo avižinės košės su cukrumi ir grietinėle, tada sudoroji karštą ėriuko koją su keptomis prancūziškomis bulvytėmis, krepšelį mielinių bandelių su šviežiu sviestu, o galiausiai skanauji grikių miltų sklindžius su Vermonto klevų sirupu. Aš devintam danguj.

– O aš ne, – atsakė Froidas. Jį aiškiai vargino virškinimo sutrikimai. Jis neslėpė, kad mūsų maistas jam per sunkus.

– Ir aš ne, – pasiskundė Ferencis, pasidėjęs priešais save tik puodelį arbatos. Jis liūdnai pridūrė: – Manau, kad mano skrandžiui nepatiko salotos su majonezu.

– Kur Jungas? – paklausė Froidas.

– Neįsivaizduoju, – atsakė Brilas. – Bet žinau, kur jis nuvažiavo sekmadienio naktį.

– Sekmadienio naktį? Sekmadienio naktį jis nuėjo miegoti, – tarė Froidas.

– O ne, nenuėjo, – atsakė Brilas tyčia erzinančiu tonu. – Ir aš žinau, su kuo jis buvo. Štai, parodysiu jums. Pažvelkit.

Iš po savo kėdės Brilas ištraukė storą pluoštą gumelėmis įrištų popierių, gal tris šimtus puslapių. Ant viršelio buvo užrašyta: Zigmundas Froidas, „Rinktiniai straipsniai apie isteriją ir kitas psichoneurozes“; vertimas ir pratarmė A. A. Brilo.

– Jūsų pirmoji knyga anglų kalba, – tarė Brilas ir įteikė rankraštį švytėdamas tokiu pasididžiavimu, kokiu dar niekada nespinduliavo. – Ji sukels sensaciją, pamatysite.

– Netveriu džiaugsmu, Abrahamai, – tarė Froidas, grąžindamas rankraštį. – Tikrai labai džiaugiuosi. Bet tu kažką norėjai pasakyti apie Jungą.

Brilo veidas apsiniaukė. Jis pakilo iš savo vietos, kilstelėjo smakrą ir išdidžiai pareiškė:

– Tai štai kaip jūs įvertinote mano dvylika mėnesių trukusį darbą. Kai kurių sapnų nereikia aiškinti, juos reikia įgyvendinti. Viso gero!

Tada jis vėl atsisėdo.

– Atleiskite, nežinau, kas mane apsėdo, – nuleido galvą jis. – Turbūt akimirką įsivaizdavau esąs Jungas. – Brilui nepaprastai taikliai pavaizdavus Jungą, Ferencis plyšo juokais, bet Froidas išliko abejingas. Atsikrenkštęs Brilas atkreipė mūsų dėmesį į savo leidėją, Smitą Elį Dželifą, nurodytą ant antraštinio rankraščio puslapio.

– Dželifas leidžia „Nervų ligų" žurnalą, – paaiškino Brilas. – Jis yra turtingas kaip gydytojas Krezas, kurio giminės užima aukštus postus. Mano dėka jis perėjo prie reikalo. Prisiekiu Dievu, paversiu šią Gomorą psichoanalizės rojumi, pamatysite! Šiaip ar taip, mūsų draugas Jungas sekmadienį vakare turėjo slaptą pasimatymą su Dželifu.

Paaiškėjo, kad Dželifas, kai Brilas šįryt atėjo pasiimti rankraščio, užsiminė, jog sekmadienį vakare savo bute vakarieniavo su Jungu. Šis nė žodeliu neužsiminė apie susitikimą.

– Matyt, pagrindinė jų pokalbio tema buvo geriausių Manhatano viešnamių suradimas. Tik paklausykite, – tęsė Brilas, – Dželifas paprašė Jungo kitą savaitę paskaityti keletą paskaitų ciklų apie psichoanalizę Fordhamo universitete, jėzuitų mokykloje.

– Bet tai puikios naujienos! – sušuko Froidas.

– Nejaugi? – suabejojo Brilas. – Kodėl pasiūlymas teko Jungui, o ne jums?

– Abrahamai, nuo kitos savaitės antradienio aš kasdien skaitysiu paskaitas Masačusetse. Man niekaip nepavyktų tuo pat metu dar dėstyti Niujorke.

– Bet kam toks slaptumas? Kodėl jis nutylėjo apie savo susitikimą su Dželifu?

Į šį klausimą niekas iš mūsų neturėjome atsakymo. Tačiau Froidas atrodė visiškai abejingas ir pažymėjo, kad Jungas nutylėjo dėl neabejotinai svarbios priežasties.

Visą šį laiką laikiau storą Brilo rankraštį. Perskaitęs kelis pirmuosius puslapius, atverčiau kitą ir nustebau pamatęs beveik visiškai tuščią lapą. Jo centre buvo atspausdintos tik penkios eilutės, išskirtos kursyvu ir didžiosiomis raidėmis. Tai buvo kažkoks biblinis posmas.

– Kas tai? – paklausiau rodydamas į puslapį.

Ferencis paėmė iš mano rankų lapą ir perskaitė:

Apipjaustykite savo širdis VIEŠPAČIUI,
teatsileidžia surambėjusios jūsų širdys,
Judo vyrai ir Jeruzalės gyventojai,
idant mano pyktis neužsipliekstų kaip ugnis
ir nesileistų užgesinamas dėl jūsų nedorų darbų (Jer 4, 4)*.

– Jeremijas, tiesa? – pridūrė Ferencis parodydamas, kad nusimano apie Šventąjį Raštą kur kas geriau nei aš. – Ką Jeremijas veikia tavo knygoje apie neurozes?

Negana to, apačioje puslapio, kurį dabar Ferencis padėjo ant stalo, buvo rašalu atspaustas veido atvaizdas. Tai buvo kažkoks susiraukšlėjęs rytų išminčius su turbanu ant galvos, ilga nosimi, poilge barzda ir plačiai atmerktomis hipnotizuojančiomis akimis.

– Indas? – paklausė Ferencis.

– Gal arabas? – bandžiau spėti.

Keisčiausia, kad kitas rankraščio puslapis buvo lygiai toks pat, – tuščias, bet su ištrauka iš Biblijos, – nors jame jau nebuvo didžiaakio su turbanu atvaizdo. Perverčiau likusius puslapius. Visi buvo tokie patys, tik be veido.

---

* *Šventasis Raštas. Senasis ir Naujasis Testamentas,* Vilnius: Katalikų pasaulis, 1998. – *Vert. past.*

– Ar tai pokštas, Brilai? – paklausė Froidas.

Sprendžiant iš Brilo veido išraiškos, tai buvo ne pokštas.

Detektyvas Litlmoras skaudžiai nusivylė, kad koroneris paniekino jo atradimą, bet leido Hugeliui grįžti prie temos apie panelės Riverford kambarinę, kuri taip pat suteikė įdomios informacijos.

– Pone Hugeli, jos situacija tikrai nepavydėtina. O, kad galėčiau jai kaip nors padėti! – pradėjo detektyvas. Tiesą sakant, jis padėjo. Betė iš pradžių su juo kalbėjo nenoriai, todėl Litlmoras nusivedė ją prie gazuoto vandens fontano. Kai jis pasakė jai, kad žino, jog ją atleido, šioji pratrūko kalbėti apie tai, kaip neteisingai buvo su ja pasielgta. Kodėl jie atleido ją? Ji nieko bloga nepadarė. Kai kurios kitos merginos iš butų vogė smulkius pinigus – kodėl jų neatleido? Ir ką jai dabar daryti? Paaiškėjo, kad Betės tėvas prieš metus mirė. Paskutinius du mėnesius Betė viena išlaikė savo šeimą – mamą ir tris mažus broliukus – iš algos, gaunamos Balmorale.

– Ką ji papasakojo jums, detektyve? – paklausė prikąsdamas lūpą koroneris.

– Betė sakė, kad jai nepatikdavo eiti į panelės Riverford butą, nes ten vaidenasi. Ji buvo įsitikinusi, kad du kartus girdėjo verkiantį kūdikį, bet ten nebuvo jokio kūdikio. Butas būdavo tuščias. Ji minėjo, kad panelė Riverford buvo keista. Ji tiesiog atsikraustė vieną dieną prieš keturias savaites. Nebuvo jokių sunkvežimių su daiktais, nieko. Butas jau buvo apstatytas baldais iki jos atvykimo. Tai labai uždaro būdo mergina. Ji visada palaikydavo bute tvarką, pati klodavosi lovą. Bet buvo maloni. Kartą ji norėjo atiduoti Betei auskarus. Betė paklausė, ar jie tikri, iš tiesų deimantiniai. Panelė Riverford atsakė teigiamai, tačiau Betė jų neėmė. Kambarinė beveik niekada jos nematydavo. Kurį laiką ji dirbo naktimis, ir tik tuomet keletą

kartų sutiko panelę Riverford. Kitais kartais ledi visada anksti keldavosi ir išeidavo iš buto prieš septynias, iki ateis Betė. Vienas iš durininkų man sakė, kad panelė Riverford kelis kartus išėjo iš pastato prieš šešias. Ką tai reiškia, pone Hugeli?

– Tai reiškia, – atsakė koroneris, – kad reikia nedelsiant nusiųsti pareigūną į Čikagą.

– Kad pasikalbėtų su šeima?

– Būtent. Ką kambarinė papasakojo tau apie miegamąjį?

– Dalykas tas, kad Betė nelabai prisimena tą epizodą. Viskas, ką ji prisimena iš to, kai įėjo į kambarį pirmą kartą, yra panelės Riverford veidas.

– Ar ji matė ką nors šalia negyvos merginos arba ant jos?

– Paklausiau, pone Hugeli, bet ji neprisimena.

– Nieko?

– Ji tik prisimena panelės Riverford akis: plačiai atmerktas ir išsprogusias.

– Silpnavalė maža kvailė.

– Taip nekalbėtumėte, jei su ja pabendrautumėte, – nustebęs paprieštaravo Litlmoras. – Taigi kaip jūs išsiaiškinote, kad kažko trūksta?

– Ką?

– Jūs sakote, kad kažkas kambaryje pasikeitė nuo tada, kai Betė pirmą kartą ten įžengė iki jums pasirodant. Bet aš manau, kad butas buvo iškart užrakintas ir vestibiulyje pastatytas liokajus saugoti durų, kad niekas neįeitų, kol jūs neatvyksite.

– Aš irgi taip maniau, – atsakė koroneris, vaikštinėdamas iš vieno kabineto kampo į kitą. – Taip mums pasakė.

– Tai kodėl jūs manote, kad kažkas įsibrovė į kambarį?

– Kodėl? – susiraukęs pakartojo Hugelis. – Norite sužinoti priežastį? Labai gerai, pone Litlmorai. Sekite paskui mane.

Koroneris išširgliojo pro duris. Detektyvas nusekė jam įkandin – trimis aukštais žemyn senais laiptais ir per atsilupusių koridorių labirintą, kol galų gale jie atėjo į morgą. Koroneris atrakino arkines duris. Kai durys atsivėrė, Litlmoras

pajuto staigų troškaus, šalto oro gūsį, po to pamatė eiles lavonų ant medinių lentynų. Kai kurie jų buvo nuogi ir ištiesti per visą ilgį, kiti – uždengti paklodėmis. Jis negalėjo atitraukti akių nuo jų išorinių lyties organų, kurie kėlė jam pasišlykštėjimą.

– Niekas, – pranešė koroneris, – nepastebėtų šio įkalčio, jei ne... Na, pamatysite. – Jis nužingsniavo į šaldymo kameros galą, kur ant toliausios lentynos gulėjo kūnas. Jį dengė balta paklodė, ant kurios buvo užrašyta: *E. Riverford: 29 08 09.* – Detektyve, dabar atidžiai įsižiūrėkite ir pasakykite, ką tiksliai matote.

Koroneris plačiu mostu atskleidė drobulę. Litlmoras išpūtęs akis pažvelgė į gulintį lavoną. Hugelis pats atsisuko pasižiūrėti į lavoną. Detektyvo nuostabos priežastis buvo ši: po drobule gulėjo ne Elizabetos Riverford, o susiraukšlėjusio, pajuodusio senuko kūnas.

Pakilau liftu į panelės Akton aukštą. Tada prisiminiau, kad pirmiausia reikia grįžti į savo butą ir pasiimti popieriaus ir pieštukų. Brilą stipriai paveikė ta keista ištrauka iš Biblijos jo rankraštyje. Jis atrodė iš tikrųjų išsigandęs. Brilas pareiškė, kad grįš tiesiai pas Dželifą, savo leidėją, ir pareikalaus pasiaiškinti. Pajutau, kad jis galbūt kažką nutyli.

Tikėjausi, kad Froidas dalyvaus per mano pirmuosius seansus su panele Akton. Tačiau užuot dalyvavęs, jis liepė man po to pateikti jam ataskaitą. Jo nuomone, pašalinio žmogaus buvimas tik sužlugdytų perkėlimo procesą.

Perkėlimas yra psichoanalizės reiškinys. Froidas, didžiai savo nuostabai, atrado jį atsitiktinai. Nemaža dalis pacientų psichoanalizės metu pradėdavo jį garbinti, o kartais ir nekęsdavo. Iš pradžių jis bandė ignoruoti šiuos jausmus, traktuodamas juos kaip nepageidaujamus ir nevaldomus pašа-

linius terapinių santykių efektus. Tačiau po kurio laiko jis suvokė, kokią lemiamą įtaką šie jausmai turi tiek paciento ligai, tiek jo išgijimui. Psichoanalitiko kabinete pacientas atkurdavo tuos pačius pasąmoningus konfliktus, kurie sukėlė simptomus, *perkeldamas* į gydytoją užslopintus troškimus. Šie ir buvo susirgimo šaltinis. Tai nėra atsitiktinumas. Froidas suprato, kad neurozių kamuojamas individas perkelia naujiems žmonėms, o kartais net objektams visą komplektą vaikystėje susiformavusių, bet neįsisąmonintų jau užmirštų troškimų ir emocijų. Smulkiai išanalizavus šį reiškinį su pacientu (atskleidus perkėlimą ir su juo dirbant), psichoanalizė pasąmoningus dalykus iškelia į sąmonę ir pašalina susirgimo priežastį.

Tokiu būdu perkėlimas tapo pačiu svarbiausiu Froido atradimu. Ar man kada nors į galvą būtų atėjusi tokia reikšminga visai žmonijai idėja? Prieš dešimt metų maniau, kad tokią idėją jau turiu. 1899 metų gruodžio 31 dieną susijaudinęs įbėgau į tėvo kabinetą ir pertraukiau jo gilų susimąstymą apie mokslo reikalus likus dviem valandoms iki svečių atvykimo į Naujųjų metų vakarėlį, kurį visada rengė mano motina. Manau, kad jis gerokai nustebo ir susierzino, jog sutrukdžiau jam dirbti, nors, žinoma, to neparodė. Jam pranešiau, kad padariau tikėtinai labai svarbų atradimą ir paprašiau jo leidimo man papasakoti apie jį. Jis pakreipė galvą.

– Pirmyn, – paragino tėvas.

Argumentavau, kad išaušus moderniam amžiui, suvokiau ypatingą ryšį tarp staiga išsiveržusių mokslo ir meno genijų. Visi jie pasirodė amžiaus pradžioje, tiksliau, pirmame naujojo amžiaus dešimtmetyje.

Koks žmogus ar kūrinys dailėje, poezijoje, skulptūroje, gamtos moksluose, dramoje, literatūroje, muzikoje, fizikoje – kiekvienoje iš šių sričių – turėtų būti laikomas genialiu, kad pakeistų visos istorijos vystymosi kryptį? Dailėje žinovai sutartinai nurodo *Scrovegni* koplyčią, kurioje Gioto šiuolai-

kiniam pasauliui pristatė trimatės erdvės atvaizdavimą. Jis nutapė įžymiąsias freskas tarp 1303-iųjų ir 1305 metų. Poezijoje, be jokios abejonės, karūna priklauso Dantės „Pragarui", pirmajam liaudiška tarme parašytam šedevrui, kuris dienos šviesą išvydo 1302 metais netrukus po poeto ištrėmimo iš Florencijos. Skulptūroje nėra lygių Mikelandželo „Dovydui", 1501 metais iškaltam iš vientiso marmuro bloko. Tie patys metai žymi fundamentalią modernaus mokslo revoliuciją, nes būtent tada kažkoks Nikolajus iš Torunės nukeliavo į Paduvą neva studijuoti medicinos, bet iš tiesų slapta tęsė astronominius stebėjimus, kurie jam atskleidė uždraustą tiesą. Šiandien jis mums pažįstamas Koperniko vardu. Literatūroje abejonių nepalieka visų romanų „protėvis" – „Don Kichotas", kuris 1604 metais pirmą kartą kovojo su vėjo malūnais. Niekas nenuginčys, kad muzikoje naujus kelius atvėrė geniali Bethoveno simfonija: pirmąją savo simfoniją jis sukūrė 1800 metais, įžūliąją „Herojinę" simfoniją – 1803-iaisiais, o Penktąją simfoniją – 1807 metais.

Tokius faktus išdėsčiau savo tėvui. Žinau, kad kalbėjau vaikiškai naiviai, bet buvau septyniolikos. Maniau, kad nuostabu gyventi amžiaus pradžioje. Pranašavau artimiausiais metais užplūsiančią novatoriškų darbų ir idėjų bangą. Žmonės nežinia ką sutiktų paaukoti, kad tik galėtų gyventi likus šimtui metų iki pirmo tūkstantmečio pabaigos!

– Tikrai trykšti entuziazmu, – toks buvo šaltakraujiškas mano tėvo atsakymas. Vienintelis atsakymas. Suklydau neslėpdamas savo jaudulio. Entuziazmą mano tėvas vartojo kaip didžiausią pasmerkimo terminą.

Bet mano entuziazmas pasiteisino. 1905 metais nežinomas vokiečių–žydų kilmės šveicarų patentų agentas sukūrė reliatyvumo teoriją. Vos po dvylikos mėnesių mano profesoriai Harvarde kalbėjo, kad toks Einšteinas pakeitė mūsų supratimą apie erdvę ir laiką visiems laikams. Pripažįstu, jog meno pasaulyje nieko ypatingo neįvyko. Nebent reikia paminė-

ti, kad 1903 metais kilo daug triukšmo dėl prancūzo Klodo Monė „Vandens lelijų“. Tačiau mano pranašystės žmogaus pažinimo srityje vėl išsipildė. 1900 metais Zigmundas Froidas išleido veikalą „Sapnų interpretacija“. Mano tėvas tik nusišaipytų. Bet aš buvau įsitikinęs, kad Froidas visiems laikams pakeis mūsų mąstymą. Po Froido mes jau niekada nežiūrėsime į save ar kitus tomis pačiomis akimis.

Mano motina visada „gindavo“ mus nuo tėvo. Tai mane erzino ir šito man nereikėjo – to reikėjo mano vyresniajam broliui. Bet jai apginti jo nepavykdavo. Visais atžvilgiais geriau gimti antram. Sakau taip ne dėl to, kad buvau labiau mylimas, bet, kol tėvas prisiruošė griebtis manęs, išmokau būti nepaveikiamas. Taigi jis negalėjo man rimtai pakenkti. Tačiau aš irgi turėjau Achilo kulną, kurį tėvas ilgainiui rado manyje. Tai buvo Šekspyras.

Tėvas niekada tiesiogiai nepriekaištavo, kad perdėtai žaviuosi Šekspyru. Bet jis aiškiai išreiškė savo nuomonę: nesveika ir pasipūtėliška labiau domėtis grožine literatūra, ypač „Hamletu“, nei realiu gyvenimu. Jis tik vieną kartą išsakė savo požiūrį šiuo klausimu. Kai buvau trylikos, manydamas, kad nieko nėra namuose, garsiai perskaičiau Hamleto žodžius: *Kas jam Hekubė arba jis Hekubei, kad reikėtų verkt dėl jos?* Tikriausiai per daug mosavau rankomis itin garsiai sušukdamas *ištvirkęs, pasalus, bejausmis niekšas.* Visai įmanoma, kad truputį persistengiau šaukdamas: *O keršte! Fui, fui! Kas per šlykštybė!* Nežinojau, kad už mano nugaros stovi tėvas ir viską stebi. Kai baigiau, jis atsikrenkštė ir paklausė, kas man yra Hamletas arba aš jam, kad dėl jo verkiu?

Nereikia nė sakyti, kad neverkiau. Kiek save prisimenu, niekada neverkiau. Tėvas taip pasakė ne tik siekdamas mane sugėdinti, bet ir parodyti, kad mano atsidavimas Hamletui yra nieko vertas ir visiškai bereikšmis mano ateities planų užmojams. Jis norėjo man įkalti tai į galvą nuo vaikystės. Jam pavyko ir, negana to, žinojau, kad jis buvo teisus.

Tačiau šis žinojimas nesumažino mano atsidavimo Šekspyrui. Tikriausiai pastebėjote, kad į mano pasaulį pakeitusių genijų sąrašą neįtraukiau poeto iš Avono. Taip pat jo neįtraukiau į sąrašą, kai 1899 metais pateikiau argumentus savo tėvui. Tai buvo strateginis žingsnis. Norėjau pažiūrėti, ar tėvas užkibs ant kabliuko. Jam būtų buvę sunku atsispirti panaudoti prieš mane mano „numylėtą Šekspyrą", kaip jį vadindavo tėvas. Jis buvo pernelyg gudrus, kad pacituotų Dikensą ar Tolstojų. Tėvas iškart suprato, kad būčiau juos pavadinęs klasikiniais šimtmečio vidurio minties galiūnais, egzistuojančių žanrų meistrais, o ne naujų išradėjais. Bet jis taip pat žinojo, esu tuo tikras, kad revoliucingojo genijaus titulo vertas Šekspyras. Vadinasi, jis vien dėl to būtų iškart paneigęs mano argumentus.

Galbūt tėvas suuodė spąstus. O gal jis žinojo istoriją geriau, nei aš tikėjausi? Kad ir kaip būtų, jis nieko nepaklausė, todėl neturėjau progos pasakyti, kad „Hamletas" parašytas 1600 metais.

Taip ir negavau progos priminti, kad tikrai esu ne vienintelis aistringas Šekspyro gerbėjas. Kažkada žmonės buvo pasirengę dėl „Hamleto" mirti. Mano tėvas to nežinojo: iš tikrųjų beveik visi apie tai buvo pamiršę. Bet kartą dėl „Hamleto" kilo riaušės net čia, aukštu kultūros lygiu nepasižyminčiose Jungtinėse Valstijose. Prieš šešiasdešimt metų amerikiečių aktorius Edvinas Forestas gastroliavo Anglijoje. Ten pamatė, kaip Danijos princą vaidina garsusis Viljamas Makredė, aristokratiškas britų tragikas. Forestas nesirinkdamas žodžių išreiškė savo pasibjaurėjimą. Pasak Foresto, kuris buvo raumeningas ir užgrūdintas skurdaus demokratinio auklėjimo, pasipūtęs ir išlepęs Makredžio Hamletas vaikštinėjo tipendamas absurdiškais, mažais žingsniukais, žemindamas kilmingą princą. Taigi greitai kilo viešas ir plačiai pagarsėjęs kivirčas tarp šių dviejų tarptautinių garsenybių. Forestas buvo nušvilptas Anglijoje, o kai Makredis atvyko į Ameriką, gavo su kaupu atgal. Publika

į sceną svaidė abejotino šviežumo kiaušinius, senus batus, variokus, net kėdes. Kivirčas pasiekė kulminaciją. Tai įvyko 1849 metų gegužės 7 dieną Manhatane priešais senąjį *Astor Place* operos teatrą, kai penkiolika tūkstančių karingai nusiteikusiųjų susirinko sužlugdyti Makredžio pasirodymo. Nepatyręs Niujorko meras, užėmęs šį postą tik prieš savaitę, iškvietė atsargos kariuomenę ir galiausiai davė įsakymą šaudyti į minią. Tą vakarą žuvo apie dvidešimt ar trisdešimt žmonių.

„Ir viskas dėl tokio nieko, – būtų pasakęs mano tėvas, – dėl Hamleto." Bet taip visada būna. Žmonėms labiausiai įdomu tai, kas mažiausiai realu. Medicina man reiškė realybę. Visa tai, ką veikiau prieš medicinos mokyklą, buvo nerealu. Viskas buvo spektaklis. Tam, kad jo sūnūs pažvelgtų realybei į akis – štai kodėl tėvo mirtis buvo prasminga.

Taip pat yra ir su perkėlimu: pacientas nepaprastai stipriai emociškai prisiriša prie gydytojo. Moteriškos lyties pacientė lies ašaras dėl savo gydytojo, jam siūlysis, bus pasiruošusi dėl jo numirti. Bet visa tai fikcija, fantazija. Tikrovėje jos jausmai neturi nieko bendra su gydytoju, į kurio asmenį ji projektuoja tam tikrą aistringą, erzinantį afektą, kuris iš realybės nukreiptas į kitą asmenį. Psichoanalitikas apmaudžiai suklys palaikęs šiuos dirbtinius, geidulingus ar kupinus neapykantos jausmus tikrais. Taip drąsinau save žingsniuodamas koridoriumi į panelės Akton kambarį.

Į PANELĖS AKTON apartamentus mane įleido sena moteris sušukdama:

– Atėjo jaunasis gydytojas!

Mergina sėdėjo ant aukštos sofos po langu, vieną koją pasikišusi po savimi ir skaitė. Atrodo, tai buvo matematikos vadovėlis. Ji pakėlė akis, bet nepasisveikino. Savaime suprantama, juk ji negalėjo kalbėti. Ant lubų kabėjo šviestuvas. Jo ašaros formos kristalai lengvai virpėjo tikriausiai dėl giliai po žeme dundančių požeminių traukinių.

Panelė Akton vilkėjo paprasta balta, mėlynais siūlais išsiuvinėta suknele. Ji nesegėjo jokių papuošalų. Jos kaklą, truputį virš trapaus raktikaulio, juosė dangaus žydrynės spalvos kaklaskarė: ji norėjo užmaskuoti vis dar matomas mėlynes ant gerklės.

Merginos išvaizda taip skyrėsi nuo vakarykščios, kad būčiau jos neatpažinęs. Vakar jos ilgi plaukai buvo susivėlę, o šiandien tobulai sušukuoti ir spindintys, surišti į ilgą arklio uodegą. Tąkart nesuvaldomai drebėjusi, šiandien ji buvo gracingumo įsikūnijimas, aukštai iškėlusi smakrą virš ilgo kaklo. Tik jos lūpos liko truputį patinusios toje vietoje, kur buvo suduota.

Išsitraukiau iš savo juodo portfelio keletą sąsiuvinių, daugybę pieštukų ir rašiklių. Jie buvo skirti ne man, o panelei

Akton, kad ji galėtų su manimi bendrauti raštu. Paisydamas Froido patarimo niekada psichoanalizės seansų metu neužsirašinėjau pastabų. Bet paskui tiksliai pasižymėdavau pokalbį iš atminties.

– Labas rytas, panele Akton, – pasisveikinau. – Čia jums.

– Ačiū, – tarė ji. – Kurį man naudoti?

– Kokį tik... – pradėjau nespėjęs suvokti akivaizdaus fakto. – Jūs kalbate.

– Ponia Bigs! – šūktelėjo ji. – Įpilkite gydytojui arbatos.

Aš atsisakiau arbatos. Susierzinau ne tik todėl, kad iškart išsidaviau nustebęs, bet kad esu gydytojas, sugebantis piktintis, jog pacientas pasveiko be mano pagalbos.

– Jūs atgavote ir atmintį? – paklausiau.

– Ne, bet jūsų draugas, senasis gydytojas, sakė, kad viskas grįš į savo vietas natūraliai, tiesa?

– Panele Akton, gydytojas Froidas minėjo, kad greičiausiai natūraliai atgausite *balsą*, o ne atmintį, – keista, kad taip pasakiau, nes visai neatsiminiau tikslių Froido žodžių.

– Nekenčiu Šekspyro, – leptelėjo ji.

Ji žvelgė tiesiai man į akis, bet greitai supratau, kas iššaukė šią su kontekstu nesusijusią pastabą. Iš po krūvos sąsiuvinių, kuriuos jai padaviau, kyšojo mano „Hamleto" egzempliorius. Paėmiau pjesę iš jos rankų ir įsidėjau atgal į portfelį. Man knietėjo paklausti, kodėl ji nekenčia Šekspyro, bet apsigalvojau.

– Ar pradėsime gydymą, panele Akton?

Atsidususi kaip pernelyg daug gydytojų mačiusi pacientė, ji nusisuko atgręždama man nugarą ir įsižiūrėjo pro langą. Matyt, mergina manė, kad ją klausysiu stetoskopu ar apžiūrėsiu jos žaizdas. Pasakiau jai, kad mes tik kalbėsimės.

Ji skeptiškai susižvalgė su ponia Bigs.

– Koks tai gydymas, daktare? – paklausė.

– Jis vadinasi psichoanalizė. Viskas labai paprasta. Norėčiau paprašyti išeiti jūsų tarnaitę. Tada, jei malonėsite atsigulti, panele Akton, jums užduosiu klausimų. Reikės garsiai

pasakyti bet kokią jums pirmiausia į galvą atėjusią mintį. Prašau nesirūpinti, jei kilusi mintis atrodys nereikšminga, nepriimtina, ar net nemaloni. Tiesiog kalbėkite apie tai, kas jums pirmiausia šauna į galvą, bet ką.

Ji sumirksėjo.

– Jūs juokaujat!

– Visai ne. – Prireikė kelių minučių įveikti merginos dvejones ir dar kelių – atremti jos tarnaitės pareiškimą, kad ji niekada negirdėjusi apie tokį dalyką. Bet pagaliau ponią Bigs pavyko įtikinti išeiti, o panelę Akton išsitiesti ant sofos. Ji pasitaisė kaklaskarę, pasitiesino suknelės apačią ir, atrodė, kad ji pirmą kartą jaučiasi nejaukiai. Paklausiau, ar jai skauda nugaros sužeidimus. Ji atsakė neigiamai. Atsisėdęs ant kėdės ten, kur ji nemato, pradėjau:

– Ar galėtumėte papasakoti, ką sapnavote šiąnakt?

– Prašau atleisti?

– Panele Akton, esu tikras, kad girdėjote klausimą.

– Nesuprantu, kuo čia dėti mano sapnai?

– Mūsų sapnai, – paaiškinau, – susideda iš praėjusios dienos išgyvenimų fragmentų. Bet kuris jūsų prisimintas sapnas gali padėti atgauti atmintį.

– O jeigu aš nenoriu? – paklausė ji.

– Jūs sapnavote sapną, kurio nenorėtumėte pasakoti?

– Ne tai norėjau pasakyti, – tarė ji. – O jei nenoriu prisiminti? Jūs visi manote, kad noriu prisiminti.

– O aš manau, kad jūs *nenorite* prisiminti. Jei norėtumėte, prisimintumėte.

– Ką tai turėtų reikšti? – mergina atsisėdo, perverdama mane atvirai priešišku žvilgsniu. Paprastai vos tik susipažinę su manimi žmonės nejaučia man antipatijos. Šis atvejis, atrodo, bus išimtis. – Manote, kad apsimetinėju?

– Neapsimetinėjate, panele Akton. Kartais mes nenorime prisiminti įvykių, nes jie pernelyg skausmingi. Taigi mes juos nuslopiname, ypač vaikystės prisiminimus.

– Aš ne vaikas.

– Ne tai turėjau omeny, – atsakiau. – Norėjau pasakyti, kad galite turėti labai senų prisiminimų, kurių neįsileidžiate į savo sąmonę.

– Apie ką jūs kalbate? Mane užpuolė vakar, o ne prieš daugelį metų.

– Taip, ir kaip tik todėl klausiu jūsų apie sapnus.

Ji įtariai pažvelgė į mane, bet, man meilikaujant, šiaip ne taip pavyko ją įtikinti vėl atsigulti. Spoksodama į lubas ji tarė:

– Gydytojau, ar jūs ir kitų pacienčių prašote pasipasakoti savo sapnus?

– Taip.

– Kaip tai turėtų būti įdomu! – stebėjosi ji. – O jei sapnai labai nuobodūs? Ar jos prisigalvoja įdomesnių?

– Nesirūpinkite dėl to.

– Dėl ko.

– Dėl to, kad jūsų sapnai gali būti nuobodūs, – atsakiau.

– Aš nieko nesapnavau. Jūs tikriausiai dievinate Ofeliją.

– Atsiprašau?

– Už jos paklusnumą. Visos Šekspyro moterys yra kvaišos, bet Ofelija pati kvailiausia.

Tai mane pribloškė. Ko gero, visada žavėjausi Ofelija. Tiesą sakant, jaučiuosi iš Šekspyro sužinojęs viską, ką žinau apie moteris. Akivaizdu, kad panelė Akton tyčia keitė temą ir, nors dėl to gydymo procesas užtrunka, kartais naudinga psichoanalizės metu pažaisti su šiais išsisukinėjimais, nes jie dažnai nuveda atgal prie dalyko esmės.

– Kodėl jums nepatinka Ofelija? – paklausiau.

– Ji nusižudo, nes mirė jos tėvas, kvailas, apgailėtinas tėvas. Ar nusižudytumėte, jei mirtų jūsų tėvas?

– Mano tėvas mirė.

Ji užsidengė burną ranka.

– Atleiskite.

– Ir aš nusižudžiau, – pridūriau. – Nematau tame nieko neįprasto.

Ji nusišypsojo.

– Panele Akton, kokios mintys jums kyla pagalvojus apie vakarykščius įvykius?

– Man nekyla jokių minčių, – tarė ji, – tikriausiai todėl, kad man amnezija, tiesa?

Merginos pasipriešinimas manęs nenustebino. Froidas man patarė taip lengvai nepasiduoti. Isterinė amnezija pasižymi tuo, kad paciento sąmonę spaudžia kažkoks labai nemalonus ir seniai pamirštas epizodas iš praeities, kurį atgaivino naujas įvykis. O pati sąmonė savo ruožtu smarkiai priešinasi stengdamasi neįsileisti nepriimtino prisiminimo. Psichoanalizė palaiko prisiminimo pusę kovodama prieš nuslopinimo jėgas, todėl ji sukelia tiesioginį ir kartais stiprų pasipriešinimą.

– Niekada nebūna taip, kad mūsų galvoje būtų tuščia, – paprieštaravau. – Kokia mintis sukasi jūsų galvoje šią akimirką?

– Būtent dabar?

– Taip. Negalvokite, tiesiog pasakykite.

– Gerai. Jūsų tėvas nemirė. Jis nusižudė.

Akimirką stojo tyla.

– Iš kur žinote?

– Klara Banvel man papasakojo.

– Kas?

– Džordžo Banvelo žmona, – paaiškino ji. – Ar pažįstate poną Banvelą?

– Ne.

– Jis yra mano tėvo draugas. Pernai Klara nusivedė mane į žirgų lenktynes. Mes jus ten matėme. Ar vakar dalyvavote ponios Fiš pokylyje?

Linktelėjau galva.

– Dabar jūs sukate galvą, ar mano šeima buvo pakviesta, – tarė ji. – Bet bijote paklausti, nes būgštaujate, kad pakvietimo negavome.

– Ne, panele Akton. Sukau galvą, iš kur ponia Banvel sužinojo mano tėvo mirties aplinkybes.

– Ar nesmagu, kai žmonės žino?

– Norėtumėte, kad pasijusčiau nesmagiai?

– Klara sako, kad visoms merginoms tai daro didelį įspūdį, jog jūsų tėvas nusižudė. Jos mano, kad tai jums priduoda tam tikro žavesio. Atsakau: mes *buvome* pakviesti. Bet aš nė už ką neičiau nė į vieną jūsų pokylį.

– Tikrai?

– Taip, tikrai. Man jie šlykštūs.

– Kodėl?

– Nes juose taip... taip nuobodu.

– Juose šlykščiai nuobodu?

– Gydytojau, ar žinote, kaip verčiama elgtis debiutantė? Iš pradžių kartu su motina ji turi aplankyti visus mamos pažįstamus – užsukti į kokį šimtą namų. Abejoju, ar bent nutuokiate, kokia tai kankynė. Kiekvienuose namuose moterys be perstojo kartoja, kokia atrodai *suaugusi*, turėdamos omeny kai ką... gana bjauraus. Išaušus didžiajai dienai, esi eksponuojama kaip koks zoologijos sodo gyvūnas, apie kurį dabar visi tik ir kalba. Tada esi priversta ištverti šokių vakarą, kuriame kiekvienas vyras tiki turįs teisę tau meilintis, nesvarbu, kas jis toks, kiek jam metų ar kaip smirda iš jo burnos. Ačiū Dievui, man nereikėjo su jais šokti! Šį mėnesį pradedu mokytis universitete. Daugiau niekada nepasirodysiu aukštuomenei.

Pasirinkau teisę neatsakyti į šį ilgą pasvarstymą, kuris iš esmės atrodė gana įtikinamas. Vietoj to pasiteiravau:

– Pasakykite, kas nutinka, kai bandote prisiminti.

– Kaip suprasti „kas nutinka“?

– Noriu, kad man apibūdintumėte bet kokią mintį, vaizdinį ar jausmą, kuris jus aplanko, kai stengiatės prisiminti vakarykščius įvykius.

Ji giliai įkvėpė.

– Prisiminimo vietoje dabar tvyro tamsa. Nežinau, kaip kitaip apibūdinti.

– Ar jūs taip pat ten, tamsoje?

– Ar aš toje tamsoje? – jos balsas pritilo. – Manau, kad taip.

– Ar ten yra dar kas nors?

– Kažkokia būtybė, – ji nusipurtė. – Vyras.

– Kokias mintis jums sukelia šis vyras?

– Nežinau. Jis priverčia greičiau plakti mano širdį.

– Jūs bijote?

Ji sunkiai nurijo seiles.

– Bijau? Leiskite pagalvoti. Mane užpuolė namuose. Tas vyras nepagautas. Net nežinoma, kas jis toks. Manoma, kad jis dar slankioja aplink mano namus, ketindamas mane nužudyti, kai grįšiu. O jūs užduodate tokį įžvalgų klausimą, ar aš bijau?

Gal reikėjo parodyti daugiau užuojautos? Bet nutariau paminti savo sąžinę.

– Panele Akton, jūs praradote balsą ne pirmą kartą.

Ji susiraukė. Mano akys netikėtai nuslydo jos glotniomis smakro ir profilio linijomis.

– Kas jums papasakojo?

– Vakar ponia Bigs papasakojo policijai.

– Tai nutiko prieš trejus metus, – atsakė ji ir vos pastebimai nuraudo. – Tai visai nesusiję su vakarykščiu įvykiu.

– Panele Akton, jums nėra ko gėdytis.

– *Man* nėra ko gėdytis?

Išgirdau, kaip ji pabrėžė *man*, bet nesugebėjau iššifruoti to žodžio reikšmės.

– Mes neatsakingi už savo jausmus, – atsakiau, – todėl neturėtume gėdytis jokio jausmo.

– Kvailesnės pastabos nesu girdėjusi per visą savo gyvenimą.

– Nejaugi? – atsakiau. – O kaip tas mano klausimas: „Ar jūs kažko bijote?“

– Savaime aišku, kad žmonėms gali būti gėda dėl savo jausmų. Taip atsitinka visą laiką.

– Ar jūs gėdijatės to, kas nutiko tada, kai pirmą kartą praradote balsą?

– Jūs nė nenutuokiate, kas nutiko, – atkirto ji. Nors jos balsas to neišdavė, bet staiga ji pasirodė labai pažeidžiama.

– Todėl ir klausiu.

– Na, o aš neketinu jums to pasakoti, – atsakė ji ir pakilo nuo sofos. – Čia jokia ne terapija. Tai... tuščias *smalsavimas.* – Ji pakėlė balsą. – Ponia Bigs? Ponia Bigs, ar jūs ten? – Durys plačiai atsilapojo ir pro jas įvirto ponia Bigs. Ji tikriausiai visą laiką stovėjo koridoriuje, be jokios abejonės, prikišusi ausį prie rakto skylutės. – Gydytojau Jangeri, – kreipėsi panelė Akton į mane. – Aš važiuoju apsipirkti, nes nežinia, kiek laiko man teks čia praleisti. Esu tikra, kad rasite kelią į savo kambarį.

MERAS PRIVERTĖ koronerį Hugelį laukti valandą koridoriuje. Paprastai kantrybe nepasižymintis Hugelis dabar atrodė tiesiog įtūžęs.

– Tai įžūliausias trukdymas! – užriko jis, pagaliau įleistas į mero Maklelano kabinetą. – Reikalauju nuodugnaus tyrimo.

Džordžas Brintonas Maklelanas jaunesnysis – gerai žinomo pilietinio karo generolo sūnus – buvo intelektualiausias, labiausiai prityręs ir perspektyviausiai mąstantis vyras Niujorko mero poste iš visų jo pirmtakų. 1909 metais tik saujelė amerikiečių buvo pripažįstami įtakingais italų istorijoje. Maklelanas buvo tame sąraše. Sulaukęs keturiasdešimt trejų, Maklelanas jau buvo laikraščio redaktorius, teisininkas, rašytojas, Kongreso narys, Europos istorijos dėstytojas Prinstono universitete, Amerikos architektų draugijos narys ir didžiausio šalies miesto meras. Kai Niujorko miesto tarybos nariai

1908 metais paruošė įstatymo projektą, draudžiantį moterims rūkyti viešumoje, Maklelanas jį vetavo.

Tačiau jo kaip mero kadencija ėjo į pabaigą. Kiti rinkimai turėjo įvykti greičiau nei už devynių savaičių ir, nors kandidatai nebuvo oficialiai įvardyti, Maklelanas iš jokios didesnės partijos ar konsorciumo vis dar negavo pasiūlymo kandidatuoti. Jis padarė dvi galimai lemtingas politines klaidas. Pirmą kartą jis suklydo 1905 metais, kai sužlugdė Viljamą Randolfą Herstą, kuris tuo metu užtvindė laikraščius šmeižiančiais straipsniais apie begėdišką Maklelano korupciją. Antrą kartą – susipykęs su Tamaniu Holu, nekentusiu jo už negalėjimą papirkti. Tamanis Holas vadovavo Demokratų partijai Niujorke, o demokratai valdė Niujorką. Tai buvo pelninga sąjunga: Tamanio vadovavimas kainavo miestui mažiausiai 500 milijonų dolerių per visus demokratų viešpatavimo metus. Iš pradžių Maklelanas buvo Tamanio iškeltas kandidatas. Bet tik jį išrinkus atsisakė daryti begėdiškas protekcijas ir nepriėmė Tamanio žmonių į atsakingus postus. Jis pašalino liūdnai pagarsėjusius korumpuotus pareigūnus ir daugeliui kitų iškėlė kaltinimus. Maklelanas tikėjosi išplėšti valdžią iš Tamanio partijos, bet šio tikslo iki šiol jam pasiekti nepavyko.

Ant kaštoninio mero stalo, be visų penkiolikos miesto mero laikraščių, gulėjo ir šūsnis projekto planų. Juose buvo pavaizduotas labai aukštai kabantis tiltas, paremtas dviejų milžiniškų, bet nuostabiai plonų bokštų. Per jį važiavo tramvajai, o žemiau buvo šešios kelio juostos, skirtos arkliams, automobiliams ir traukiniams.

– Ar žinote, Hugeli, – tarė meras, – kad esate jau penktas žmogus šiandien, kuris pareikalavo tyrimo dėl vieno ar kito dalyko?

– Kur dingo kūnas? – suurzgė Hugelis. – Ar jis atsistojo ir išėjo savo kojomis?

– Pažvelkite, – atsakė meras, rodydamas į projekto planus. – Tai Manhatano tiltas. Jo statyba kainuoja trisdešimt

milijonų dolerių. Jį atidarysiu jau šiais metais, nors tai būtų paskutinis mano darbas einant šitas pareigas. Toji arka Niujorke yra tiksli Šv. Denio portalo Paryžiuje kopija, tik dvigubai didesnė. Po šimto metų šis tiltas...

– Mere Maklelanai, panelė Riverford...

– *Žinau* apie panelę Riverford, – staiga valdingai atkirto Maklelanas. Jis pažvelgė Hugeliui tiesiai į akis: – Ką pasakyti Banvelui? Ką jis pasakys nelaimingai merginos šeimai? Atsakykite man į šį klausimą. Žinoma, turėjo būti atliktas tyrimas. Jūs jau seniai turėjote būti jį atlikęs.

– Aš? – išpūtė akis koroneris. – Seniai?

– Hugeli, kiek kūnų mes praradome per pastaruosius šešis mėnesius, tarp jų ir du nepaskelbtus atvejus po to, kai, rodos, jau pagavome kaltininkus. Dvidešimt? Jūs žinote ne blogiau už mane, kur jie dingsta.

– Juk jūs nenorite pasakyti, kad aš...

– Žinoma, ne, – tarė meras. – Bet kažkas iš jūsų darbuotojų pardavinėja mūsų lavonus medicinos mokykloms. Girdėjau, kad už vieną duoda penkis šimtus dolerių.

– Ar aš kaltas, – suinkštė Hugelis, – dėl savo darbo sąlygų: jokios apsaugos, sargybos, vien krūvos lavonų, nėra kur jų dėti?! Kartais jie supūva prieš juos atiduodant. Kiekvieną mėnesį raportuodavau apie apgailėtinas sąlygas morge. Bet jūs vis tiek palikote mane toje triušidėje.

– Aš atsiprašau už morgo būklę, – tarė Maklelanas. – Atsižvelgiant į išteklius, niekas nebūtų nė pusės tiek taip gerai išsivertęs kaip jūs. Bet jūs užsimerkiate prieš lavonų vagystes, o aš turiu už tai sumokėti. Iškvoskite kiekvieną darbuotoją. Susisiekite su kiekviena medicinos mokykla mieste. Noriu, kad tas kūnas būtų surastas.

– Šio kūno medicinos mokykloje nėra, – paprieštaravo koroneris. – Aš jau atlikau skrodimą. Dėl Dievo meilės, ventiliavau plaučius, kad galima būtų patvirtinti, jog ji užduso.

– Kas iš to?

– Jokia medicinos mokykla nenorės išskrosto lavono. Jiems reikia nesugadinto kūno.

– Taigi vagys suklydo.

– Nesuklydo, – karštai atrėmė koroneris. – Ją pavogė žudikas.

– Hugeli, valdykitės, – perspėjo meras. – Jūs labai audringai reaguojate.

– Aš puikiai valdausi.

– Nesuprantu, ką norite pasakyti, – tęsė Maklelanas. – Jūs teigiate, kad panelės Riverford žudikas šiąnakt įsibrovė į morgą ir paspruko su savo aukos lavonu.

– Būtent.

– Kodėl?

– Nes ant merginos, ant jos kūno liko įkalčių, kuriuos jis norėjo nuo mūsų paslėpti.

– Kokių įkalčių?

Koronerio žandikauliai taip smarkiai dirbo, kad jo smilkiniai nusidažė slyvos atspalviu.

– Įkalčiai yra... jie yra... nesu tikras dėl jų, todėl mes nedelsiant privalome atgauti kūną!

– Hugeli, – tarė meras, – morgas rakinamas, tiesa?

– Žinoma.

– Gerai. Ar širyt spyna buvo išlaužta? Ar aptikote kokių įsilaužimo požymių?

– Ne, – nenoromis pripažino Hugelis. – Bet turėdamas tinkamą visraktį...

– Pone koroneri, – tarė Maklelanas, – štai ką jūs nedelsdamas pranešite savo darbuotojams: tam, kuris „suras" panelę Riverford vienoje iš medicinos mokyklų, atiteks penkiolikos dolerių premija. Jei ją suras šiandien – dvidešimt penki doleriai. Taip mes ją atgausime. Dabar atsiprašau, esu labai užsiėmęs. Geros dienos! – Kai Hugelis nenoriai pasisuko eiti, meras staiga pakėlė akis nuo stalo. – Palūkėkite! Palūkėkite! Ar sakėte, kad panelė Riverford užduso?

– Taip, – atsakė koroneris. – O ką?

– Kaip užduso?

– Užveržiant kaklą.

– Ji buvo pasmaugta? – pasitikslino Maklelanas.

– Taip. O ką?

Meras antrą kartą nekreipė dėmesio į koronerio klausimą.

– Ar ant jos kūno buvo kokių kitų žaizdų?

– Viskas parašyta mano ataskaitoje, – pasipiktinęs atsakė Hugelis, kurį dabar labai įžeidė žinia, kad meras neperskaitė jo ataskaitos. – Mergina buvo plakama. Rasta plėštinių žaizdų ant sėdmenų, nugaros ir krūtinės. Be to, jai buvo du kartus įpjauta oda ypač aštria geležte S2 ir L2 sankirtoje.

– Kur? Hugeli, prašau kalbėti angliškai.

– Abiejų kojų šlaunų vidinės pusės viršuje.

– Dieve mano! – žioptelėjo meras.

NULIPAU ŽEMYN VĖLYVŲ PUSRYČIŲ, mėgindamas į vietas sudėlioti susitikimo su panele Akton detales. Prie stalo sėdėjo Jungas ir skaitė amerikietišką laikraštį. Atsisėdau prie jo. Kiti buvo išvykę į Metropoliteno muziejų. Jungas paaiškino, kad liko viešbutyje, nes ketino šį rytą skambinti gydytojui Onufui, neuropsichiatrui iš Elis Ailendo.

Pirmą kartą likau vienas su Jungu. Atrodė, kad jis buvo gerai, draugiškai nusiteikęs. Jungas prisipažino miegojęs vakar visą popietę, ir ilgas pogulis jam išėjo tik į gera. Iš tikrųjų blyškumas, kuris man vakar kėlė nerimą, buvo pastebimai sumažėjęs. Jis neslėpė, jog taip pat gerėjo jo nuomonė apie Ameriką.

– Amerikiečiams paprasčiausiai trūksta literatūros, – pažymėjo jis, – o ne apskritai kultūros.

Manau, kad Jungas norėjo pasakyti komplimentą. Kad ir kaip būtų, norėdamas parodyti, kad amerikiečiai ne tokie jau

tamsuoliai, papasakojau jam istoriją apie *Astor Place* operos teatre vykusias riaušes dėl Šekspyro.

– Taigi amerikiečiai norėjo vyriško amerikietiškojo Hamleto, – susimąstęs palingavo galva Jungas. – Jūsų pasakojimas patvirtina mano nuomonę. Vyriškasis Hamletas prieštarauja logikai. Kaip mano prosenelis sakydavo, Hamletas simbolizuoja moteriškąją vyro pusę: protaujantis, įsigilinęs į vidų, pakankamai jautrus, kad pamatytų dvasinį pasaulį, bet nepakankamai stiprus pakelti jam užkrautą naštą. Tikras išbandymas yra suderinti abu dalykus: girdėti kito pasaulio balsus, bet gyventi šiame tik imantis realių veiksmų.

Suglumau dėl tų Jungo paminėtų „balsų“, – galbūt pasąmonės? – bet buvau patenkintas, kad jis turi nuomonę apie Hamletą.

– Tu apie Hamletą kalbi beveik taip pat kaip ir Gėtė, – pasakiau. – Gėtė būtent taip aiškino Hamleto nesugebėjimą veikti.

– Juk minėjau, kad toks buvo mano prosenelio požiūris, – atsakė Jungas, gurkšnodamas kavą.

Susigaudžiau ne iškart.

– Gėtė buvo jūsų prosenelis?

– Froidas iš visų poetų labiausiai vertina Gėtę, – atsakė Jungas. – Džounsas, atvirkščiai, vadina jį *ditirambininku*. Įsivaizduojate? Tik anglas gali taip pasakyti. Nesuprantu, ką jame mato Froidas, – Džounsas, kurį turėjo omenyje Jungas, neabejotinai buvo Ernestas Džounsas, Froido pasekėjas britas, dabar gyvenantis Kanadoje, žadėjęs rytoj atvykti pas mus į vakarėlį. Jau padariau išvadą, kad Jungas nori išvengti mano klausimo. Bet tada jis pridūrė: – Taip, esu Karlas Gustavas Jungas trečiasis. Pirmasis, mano senelis, buvo Gėtės sūnus. Visi tai žino. Įtarimai dėl žmogžudystės, žinoma, buvo absurdiški.

– Nežinojau, kad Gėtė buvo kaltinamas žmogžudyste.

– Aišku, kad ne Gėtė, – pasipiktinęs atšovė Jungas, – o mano senelis. Aš tikrai į jį labai panašus. Jie suėmė jį už

žmogžudystę, bet tai buvo tik pretekstas. Tačiau jis parašė gana gerą romaną apie žmogžudystę pavadinimu „Įtariamasis“, kuriame aprašo nekaltą vyrą, pripažintą kaltu žmogaus nužudymu, arba bent jau jis atrodo niekuo dėtas. Po to mano senelį ėmėsi ginti fon Humboldtas. Žinote, Jangeri, beveik norėčiau, kad jūsų universitetas nesuteiktų vienodų garbės vardų Froidui ir man. Jis labai jautrus tokiems dalykams.

Nesuvokiau, ką atsakyti į tokį netikėtą Jungo pasisakymą. Klarko universitetas neketino suteikti vienodų garbės vardų Froidui ir Jungui. Visiems buvo žinoma, kad Froidas buvo centrinė Klarko universiteto iškilmingo paminėjimo figūra, svarbiausias pranešėjas, skaitantis visas penkias paskaitas. Tuo tarpu Jungas paskutinę akimirką pakeitė atsisakiusį atvykti dalyvį.

Bet Jungas nelaukė atsakymo.

– Kaip supratau, vakar klausėte Froido, ar jis tikintis. Įžvalgus klausimas, Jangeri. – Tai buvo dar vienas kartas, kai Jungas neparodė palankios reakcijos jokiems mano ištartiems žodžiams. – Be jokios abejonės, jis jums pasakė, kad netiki. Jis yra genijus, bet jo nuovoka jį pražudys. Visą gyvenimą tyrinėjęs patologiškus, sunykusius ir žemų aistrų kamuojamus individus, žmogus gali prarasti tikėjimą tyra, aukštesniąja dvasia. Pavyzdžiui, aš netikiu, kad žmogus iš esmės yra tik kūniška būtybė. O jūs?

– Nežinau, daktare Jungai.

– Bet jūsų ta mintis neužvaldo. Ji savo esme nėra jums patraukli, o jiems – priimtina.

Paklausiau, apie ką tokius jis kalba.

– Apie visus, – atsakė Jungas. – Apie Brilą, Ferencį, Adlerį, Abrahamą, Štekelį. Jį supa tokie žmonės. Jie visi nori tai, kas kilnu, nužeminti iki genitalijų ir ekskrementų. Sielos negalima įsprausti į kūno rėmus. Net Einšteinas, būdamas vienas iš jų, netiki, kad galima atmesti Dievą.

– Albertas Einšteinas?

– Jis dažnas svečias mano namuose, – atsakė Jungas. – Bet jis taip pat turi tą patį polinkį viską supaprastinti. Jis visą visatą paremtų matematinėmis taisyklėmis. Tai ypač būdinga žydiškam protui, tiksliau, vyriškos giminės žydams. Žydės moterys yra paprasčiausiai agresyvios. Brilo žmona yra tipiškas to pavyzdys – protinga, patraukli, bet labai agresyvi.

– Daktare Jungai, abejoju, kad Roza yra žydė, – prieštaravau.

– Roza Bril? – nusijuokė Jungas. – Moteris tokia pavarde gali būti tik vienos religijos.

Nieko neatsakiau. Matyt, Jungas pamiršo, kad Rozos pavardė ne visada buvo Bril.

– Arijų, – tęsė Jungas, – prigimtis yra kitokia. Jie nesistengia visko supaprastinti iki žmogaus lygio. Čia, Amerikoje, pastebima panaši tendencija supaprastinti. Bet ji kiek kitokia. Viskas čia skirta vaikams ir pateikta pernelyg paprastai, kad vaikas suvoktų viską – ir ženklus, ir reklamą. Net žmonių eisena vaikiška: eina mosikuodami rankomis. Įtariu, kad tai yra jų bendro gyvenimo su negrais pasekmė. Jie geraširdiška rasė ir labai religinga, bet tokia vaikiškai naivi. Amerikiečiai jums daro milžinišką įtaką. Dar pastebėjau, kad jūsų pietiečiai kalba su negrų akcentu. Tai rodo, kad jūsų šalyje vyrauja matriarchatas. Moteris, be abejo, yra dominuojanti figūra Amerikoje. Jūs, vyrai amerikiečiai, esate avys, o jūsų moterys vaidina plėšrius vilkus.

Man nepatiko Jungo veido spalva. Iš pradžių pamaniau, kad ji pagyvėjo. Dabar jis atrodė per daug įraudęs. Jo mąstymo proceso eiga mane taip pat neramino dėl keleto priežasčių. Jungas kalbėjo padrikai, mintis dėstė nelogiškai, ir jo prasimanymai man kėlė nerimą. O visų svarbiausia, mano nuomone, Jungas manė pernelyg gerai išmanantis apie Ameriką kaip asmuo, kuris šalyje svečiuojasi vos dvi dienas – ypač apie Amerikos moteris. Pakeičiau temą pranešdamas jam, kad ką tik baigiau pirmąjį psichoanalizės seansą su panele Akton.

Jungo balsas tapo atšiaurus.

– Ką?

– Ji apsistojo apartamentuose viršuje.

– Jūs atliekate psichoanalizę su ta mergina čia, viešbutyje?

– Taip, daktare Jungai.

– Aišku, – jis nenuoširdžiai palinkėjo man sėkmės ir pakilo eiti. Paprašiau perduoti linkėjimus gydytojui Onufui. Akimirką jis žiūrėjo į mane taip, lyg kalbėčiau nesąmones. Po to pasakė, kad su malonumu perduos linkėjimus.

AŠTUNTAS SKYRIUS

RYTINĖJE HADSONO UPĖS pakrantėje, šešios mylios į šiaurę nuo Niujorko, stovėjo XIX amžiuje pastatytas milžiniškas, išsiplėtojęs, raudonų plytų Viktorijos laikų stiliaus gydymo įstaigos pastatas su šešiais flygeliais, mažais langais ir centriniu bokšteliu. Tai buvo Matyvano valstybinė ligoninė nepakaltinamiesiems.

Matyvano beprotybių namai buvo palyginti silpnai saugomi. Juk 550 gyventojų ne kaliniai. Jie paprasčiausiai buvo nepakaltinami. Daugeliui iš viso nebuvo pateikti kaltinimai, o kuriems jie buvo pateikti, buvo pripažinti nekaltais.

1909 metų žinios apie psichines ligas nebuvo išsamiai moksliškai pagrįstos. Matyvane apie 10 proc. gyventojų vienintele beprotystės priežastimi buvo laikoma masturbacija. Daugeliui kitų diagnozuotas paveldimas pamišimas. Tačiau gydytojai daugumą ligonių stipriai spaudė pasakyti, kas juos išvedė iš proto, arba jie galbūt tikrai išprotėjo.

Smurtaujantys ir siautėjantys buvo sugrūsti į perpildytus kambarius minkštomis sienomis ir grotuotais langais. Kitų praktiškai niekas neprižiūrėjo. Nebuvo skiriami jokie vaistai ar kokios nors „pasikalbėjimo priemonės". Matyvane buvo praktikuojama vienintelė terapija – protinė higiena. Gydymas buvo toks: ankstyvas kėlimasis ir nesunkus, bet atimantis daug laiko darbas (daugiausia sodinti ir prižiūrėti daržovės

tūkstančius akrų užimančiame ūkyje aplink ligoninę); pamaldos sekmadieniais; tuo pačiu metu, penktą valandą, kasdien patiekiama vakarienė valgykloje; šachmatai ar kita naudinga pramoga vakare, ir ėjimas anksti miegoti.

Palatoje Nr. 3121 pacientas savo dienas leido kitaip. Jam priklausė kambariai nuo Nr. 3122 iki Nr. 3124. Jis, priešingai nei kiti gyventojai, miegojo ne ant gulto, bet dvigulėje lovoje. Miegodavo ilgai. Kadangi nemėgo skaityti knygų, paštu gaudavo keletą Niujorko dienraščių ir visus savaitinius žurnalus, kuriuos perskaitydavo valgydamas virtą kiaušinį. Tuo tarpu jo kolegos pacientai būriu traukdavo į fermą rytiniam darbui. Porą kartų per savaitę jis susitikdavo su advokatais. Penktadienio vakarais pats geriausias vyriausiasis virėjas iš *Delmonico's* restorano atvažiuodavo traukiniu paruošti jam vakarienės, kurią jis valgydavo savo asmeniniame valgomajame. Šampaną ir kitus alkoholinius gėrimus jis dosniai dalydavosi su nedideliu Matyvano sargų personalu, su kuriais naktimis lošdavo pokerį. Pralošęs pokerį jis dažnai daužydavo daiktus: butelius, langus, kartais sulaužydavo kėdę. Todėl sargai stengdavosi, kad jis kuo rečiau praloštų: jau geriau žaidžiant kortomis paaukoti keletą penkių centų monetų, nei netekti pinigų, kuriuos jis mokėdavo jiems už privilegiją nesilaikyti ligoninės taisyklių. Jie kraudavosi į kišenes dosniai dalijamus turtus, vis atveždami merginų jo pramogoms.

Tačiau tai padaryti ne taip lengva. Įsivesti merginų nebuvo jokia problema. Bet pacientas, esantis palatoje Nr. 3121, turėjo išlavintą skonį. Jam patiko jaunos ir gražios merginos. Vien jau ši būtina sąlyga apsunkino sargybinių darbą: jie turėjo užsidirbti pinigus sąžiningai ir tiesiog negalėjo atvesti bet kokios nusivalkiojusios ar senos girtuoklės. Negana to, kai jie surasdavo tinkamą merginą, ji niekada neateidavo daugiau kaip du kartus, nors ir gaudavo dosnų atlygį. Praėjus dvylikai mėnesių sargybiniai jau beveik neturėjo, ką atvesti.

1909 metų paskutinę rugpjūčio dieną, antradienį, pirmą valandą dienos į kambarį Nr. 3121 įskubėję du džentelmenai nuodugniai apsvarstė šią problemą ir ją išsprendė, bent taip jiems atrodė. Tai buvo ne sargybiniai. Vienas buvo apkūnus vyras su labai savimi patenkinta veido išraiška ir kieta vyriška skrybėle, o kitas – elegantiškas pagyvenęs džentelmenas su laikrodžio grandinėle, karančia iš liemenės kišenės, sulysusiu veidu ir pianisto rankomis.

Koroneris net apsiputojo iš pykčio, kai meras Maklelanas papasakojo jam apie įvykius Aktonų rezidencijoje.

– Kas jums yra, Hugeli? – pasiteiravo meras.

– Man nebuvo pranešta. Kodėl man nepasakėte?

– Nes jūs esate koroneris, – tarė Maklelanas. – Niekas nebuvo nužudytas.

– Bet nusikaltimai yra faktiškai identiški, – suurzgė Hugelis.

– Nežinojau, – tarė meras.

– Jei būtumėte skaitęs mano ataskaitą, žinotumėte!

– Hugeli, dėl Dievo meilės, nurimkite! – Maklelanas liepė koroneriui sėstis. Kai vyrai dviese smulkiau paanalizavo abu nusikaltimus, Hugelis pareiškė, kad negali būti jokios abejonės: Elizabetos Riverford žudikas ir Noros Akton užpuolikas yra vienas ir tas pats žmogus.

– Viešpatie! – sumurmėjo meras. – Gal perspėti miesto gyventojus?

Hugelis nusijuokė ir numojo ranka.

– Paskelbti, kad mūsų gatvėse šmirinėja aukštuomenės merginų žudikas?

Maklelaną sutrikdė koronerio balso tonas.

– Na, taip, manau, arba kažką panašaus.

– Vyrai nepuldinėja jaunų moterų be jokios priežasties, – pareiškė Hugelis. – Nusikaltimai turi motyvus. Skotlend Jar-

das taip ir nesugavo Riperio, nes nesurado ryšio tarp aukų. Jie net nesistengė susieti nusikaltimų. Tą akimirką, kai nusprendė, kad susidūrė su pamišėliu, byla žlugo.

– Dieve mano, žmogau, juk nenorite pasakyti, kad čia Riperio darbas?

– Ne, ne, ne, – atsakė koroneris susierzinęs ir gestikuliuodamas rankomis. – Sakau, kad šie du užpuolimai nėra atsitiktiniai. Juos kažkas sieja. Suradę ryšį pagausime nusikaltėlį. Jums nereikia viešumo. Jums tik reikia apginti merginą. Jis jau norėjo ją nužudyti. O dabar ji vienintelė, galinti atpažinti jį teisme. Nepamirškite: nusikaltėlis nežino, kad ji prarado atmintį. Jis tikrai mėgins pabaigti pradėtą darbą.

– Ačiū Dievui, perkėliau ją į viešbutį, – tarė Maklelanas.

– Ar kas nors žino, kur ji yra?

– Niekas, išskyrus mus ir, žinoma, gydytojus.

– Ar pranešėte apie tai kokiems šeimos draugams? – paklausė Hugelis.

– Aišku, ne, – pasipiktino Maklelanas.

– Gerai. Tada ji kol kas saugi. Ar ji ką nors šiandien prisiminė?

– Nežinau, – liūdnai palingavo galva Maklelanas. – Man nepavyko susisiekti su gydytoju Jangeriu. – Meras svarstė, ką jam daryti. Jis norėjo paskambinti senajam generolui Bingamui, nuolatiniam policijos komisarui. Bet Maklelanas vos prieš mėnesį išstūmė Bingamą į pensiją. Šis atsisakė reformuoti policijos pajėgas, bet pats buvo nepaperkamas ir žinojo, ką reikia daryti. Meras būtų laimingas, kad nebūtų paaiškėję, jog Beikeris, naujasis komisaras, nebūtų toks neišmanėlis. Vienintelė Beikerio pokalbių tema buvo beisbolas, ir kiek daug pinigų šioje srityje galima užsidirbti. „Hugelis, – pagalvojo meras, – yra vienas labiausiai patyrusių vyrų visoje policijoje. Ne, *labiausiai* patyręs žmogžudysčių skyriuje." Jeigu jam atrodo, kad šios informacijos nereikia viešinti, jis tikriausiai teisus. Laikraščiai tikrai priskaldytų malkų, sukeldami vi-

suotinę paniką, apipiltų merą pamazgomis, kai tik sužinotų (o jie tikrai sužinotų) apie dingusį pirmosios aukos kūną. Be to, Maklelanas pažadėjo Banvelui, kad policija pasistengs tyliai išaiškinti nusikaltimą. Džordžas Banvelas buvo vienas iš nedaugelio merui likusių draugų. Maklelanas nusprendė paklausyti Hugelio patarimo.

– Na, gerai, – tarė Maklelanas. – Kol kas pavojaus varpais neskambinsime. Tikėkimės, kad jūs teisus, pone Hugeli. Suraskite man tą žudiką. Tučtuojau važiuokite į Aktonų namus. Tyrimui vadovausite ten. Ir prašau pasakyti Litlmorui, kad nedelsiant atvyktų į mano biurą.

Hugelis paprieštaravo. Valydamasis akinius jis priminė merui, kad jis yra „tik koroneris“. Į koronerio pareigas neįeina bastytis skersai išilgai po miestą kaip eiliniam detektyvui. Maklelanas nurijo savo susierzinimą. Jis patikino koronerį, jog tik jam galima patikėti tokią delikačią ir svarbią bylą. Visi žino, kad jo akys pačios skvarbiausios visoje policijoje. Hugelis mirkčiodamas, lyg išreikšdamas visišką pritarimą šiems teiginiams, sutiko nuvažiuoti į Aktonų rezidenciją.

Kai tik koroneris uždarė jo kabineto duris, Maklelanas pasikvietė sekretorę.

– Paskambink Džordžui Banvelui, – paliepė jai. Sekretorė pranešė merui, kad ponas Banvelas skambino visą rytą. – Ko jis norėjo? – paklausė meras.

– Jis buvo gana šiurkštus, Jūsų kilnybe, – atsakė ji.

– Viskas gerai, panele Nevil. Ko jis norėjo?

Panelė Nevil perskaitė iš savo stenografuotų užrašų:

– Sužinoti, „kas, po velnių, nužudė panelę Riverford; kodėl tas prakeiktas koroneris taip ilgai daro skrodimą, ir kur jo pinigai“.

Meras giliai atsiduso.

– Kas, kodėl ir kur. Dar pamiršo paklausti kada, – Maklelanas žvilgtelėjo į laikrodį. *Kada* greitai baigsis jam pačiam.

Daugiausia po dviejų savaičių turi būti paskelbti kandidatai į mero postą. Jis neturi jokios vilties, kad Tamanis dabar jį iškels kandidatu. Jo vienintelis šansas kandidatuoti kaip nepriklausomam ar visiems bendram kandidatui. Bet tokiai rinkiminei kampanijai reikia pinigų ir geros reklamos, o ne naujienų apie keletą neišaiškintų išpuolių prieš aukštuomenės merginas. – Perskambinkite Banvelui, – pridūrė jis panelei Nevil. – Perduokite jam, kad susitinkame po pusantros valandos Manhatano viešbutyje. Jis neprieštaraus. Jo darbas netoliese, todėl jis galės užsukti bet kuriuo atveju. Ir suraskite Litlmorą.

Po pusvalandžio detektyvas prisistatė į mero kabinetą.

– Jūsų kilnybe, norėjote mane matyti?

– Pone Litlmorai, – tarė meras, – ar girdėjote apie dar vieną užpuolimą?

– Taip, sere. Ponas Hugelis man papasakojo, sere.

– Gerai. Detekyve, ši byla man labai svarbi. Aš pažįstu Aktoną, o Džordžas Banvelas yra senas mano draugas. Noriu žinoti visas tyrimo detales ir pageidauju didžiausio diskretiškumo. Kuo greičiausiai nuvykite į Manhatano viešbutį. Suraskite gydytoją Jangerį ir išsiaiškinkite, ar padaryta kokia pažanga. Jei yra naujos informacijos, iškart paskambinkite man. Ir, detektyve, pasistenkite likti nepastebimas. Negali kilti nė menkiausio įtarimo, kad viešbutyje gyvena galima žmogžudystės liudytoja. Nuo to gali priklausyti merginos gyvybė. Ar suprantate?

– Taip, sere, pone mere, – atsakė Litlmoras. – Raportuoti tik jums, sere, ar komisarui Keriui iš Žmogžudysčių skyriaus?

– Jūs raportuosite ponui Hugeliui, – tarė meras, – ir man. Norėčiau, kad ši byla bet kokia kaina būtų išaiškinta, Litlmorai. Ar turite koronerio pateiktą žudiko aprašymą?

– Taip, sere, – padvejojęs atsakė Litlmoras. – M-m... ar galima užduoti vieną klausimą, sere? O jeigu koronerio pateiktas žudiko aprašymas neteisingas?

– Ar turite priežasčių manyti, kad jis neteisingas?

– Aš manau... – tarė Litlmoras, – manau, kad su tuo gali būti susijęs kinas.

– Kinas? – pakartojo meras. – Ar pasakėte apie tai ponui Hugeliui?

– Jis nesutinka, sere.

– Aišku. Na, patarčiau tau pasitikėti ponu Hugeliu. Detektyve, aš žinau, kad jis yra... šiek tiek įžeidus... Bet privalote nepamiršti, kaip sunku sąžiningam žmogui dirbti beveik be įvertinimo. Tuo tarpu nedori žmonės maudosi turte ir šlovėje. Štai kodėl korupcija yra tokia pražūtinga. Ji pamina gerų žmonių valią. Hugelis yra nepaprastai geras specialistas. Jis palankiai jus vertina, detektyve, ir paprašė, kad šią bylą paskirčiau tirti būtent jums.

– Tikrai, sere?

– Tikrai. Dabar paskubėkite, pone Litlmorai.

Buvau beišeinąs iš viešbučio, kai susidūriau su apsipirkti išsiruošusia mergina ir jos tarnaite ponia Bigs. Prie jų jau stojo samdyta karieta. Kadangi gatvės danga buvo duobėta, žemėta ir su išdžiūvusio purvo vėžėmis, įkėliau panelę Akton į karietą. Bekeldamas sutrikau pastebėjęs, kad jos lieknutį liemenį beveik galėjau apimti abiem rankomis. Norėjau padėti ir poniai Bigs, bet geroji moteriškė atsisakė pagalbos.

Panelei Akton pasakiau, kad laukiu mūsų susitikimo rytoj ryte. Ji paklausė, apie ką kalbu. Paaiškinau, kad turėjau omeny jos kitą psichoanalizės seansą. Ranką laikiau ant atidarytų karietos durelių. Ji, stipriai trūktelėjusi, užtrenkė dureles, nustumdama mane.

– Nesuprantu, kas jus visus apsėdo, – susiraukė ji. – Daugiau nenoriu jokių jūsų seansų. Aš viską prisiminsiu pati. Tiesiog palikite mane ramybėje.

Karieta nuvažiavo. Sunku apsakyti mane užplūdusius jausmus, kai nulydėjau ją akimis. Kad buvau nusivylęs – tai būtų netikslus apibūdinimas. Tą akimirką troškau, jog mano įsitempęs kūnas, prasivėrus gatvės purvui, prasmegtų skradžiai žemę. Brilui reikėjo pavesti atlikti psichoanalizę. Patyręs terapijos specialistas, vyriausiasis miesto gydytojas, būtų susidorojęs su šia užduotimi geriau nei aš, taip nemokšiškai bandydamas imituoti psichoanalitiką.

Susimoviau net nepradėjęs. Mergina atsisakė psichoanalizės, o aš nesugebėjau priversti jos persigalvoti. Ne, per stipriai spausdamas sukėliau atmetimo reakciją net nespėjus padėti tvirto pagrindo. Tiesa buvo ta, kad tai, ką ji pasakė, buvau nepasiruošęs išgirsti. Pamiršau net Froido įspėjimą, jog ji gali atgauti balsą per naktį. Turėjau apsidžiaugti dėl to, kad ji atgavo balsą. Bet, užuot įvertinęs tai kaip patį sėkmingiausią įvykį, išsimušiau iš vėžių. Įsivaizdavau esąs kantrus ir be galo supratingas gydytojas. Tačiau į jos pasipriešinimą reagavau pradėdamas teisintis ir gintis kaip nevėkšla mėgėjas.

Ką reikės pasakyti Froidui?

Pakeliui į Manhatano viešbutį detektyvas Litlmoras praėjo jauną džentelmeną, padedantį į karietą įlipti jaunai ledi. Šie du asmenys simbolizavo visiškai svetimą Litlmorui pasaulį. Jie abu buvo gražūs pažiūrėti, išsipustę tokiais puošniais drabužiais, kokius gali sau leisti tik aukštesnis visuomenės sluoksnis. Jaunasis džentelmenas buvo aukštas, tamsiaplaukis ir su tvirtais skruostikauliais, jaunoji ledi labiau priminė angelą. Litlmorą pribloškė jos nežemiškas grožis. O džentelmeno judesiai, kai jis kėlė jaunąją ledi į karietą, spinduliavo grakštumu ir rafinuotumu, kurio taip trūko pačiam Litlmorui.

Visa tai nė kiek nejaudino detektyvo. Jis nepavydėjo jaunajam džentelmenui, ir jam labiau patiko tarnaitė Betė negu ši angeliška jaunoji ledi. Bet tą akimirką jis pasiryžo išmokti judėti taip kaip tas džentelmenas. Tai jis gali išsiaiškinti ir pamėgdžioti. Litlmoras įsivaizdavo save lygiai taip pat keliantį į karietą Betę. Jei jis kada nors važinės karieta, būtinai vėžinsis su Bete.

Po minutės, greitai persimetęs keliais žodžiais su registratūros administratoriumi, Litlmoras išlėkė į lauką prie to paties jauno vyro, kuris nejudėdamas stovėjo vietoje. Sunėręs rankas už nugaros, jis žvelgė į nutolstančią karietą taip nepaprastai susikaupęs, kad Litlmoras pamanė, jog jam kažkas negerai.

– Jūs esate gydytojas Jangeris, tiesa? – paklausė detektyvas. Jokio atsakymo. – Ar gerai jaučiatės, drauguži?

– Atleiskite? – atsiliepė jaunasis džentelmenas.

– Jūs gydytojas Jangeris, taip?

– Deja.

– Aš detektyvas Litlmoras. Mane atsiuntė meras. Ar toje karietoje buvo panelė Akton? – Detektyvas matė, kad jo pašnekovas nesiklauso.

– Prašau atleisti, – atsakė Jangeris. – Kas jūs toks sakėte esąs?

Litlmoras prisistatė iš naujo. Jis paaiškino, kad panelės Akton užpuolikas praėjusio sekmadienio naktį nužudė kitą merginą, bet policija vis dar neturi jokių liudytojų.

– Daktarėli, ar panelė ką nors prisiminė?

Jangeris papurtė galvą.

– Panelė Akton atgavo balsą, bet vis dar neprisimena įvykio.

– Viskas man atrodo gana keista, – neslėpė detektyvas. – Ar žmonės dažnai praranda atmintį?

– Ne, – atsakė Jangeris, – bet taip nutinka. Ir ypač po tokių dalykų, kuriuos teko patirti panelei Akton.

– Ei, jos sugrįžta?

Iš tikrųjų panelės Akton karieta apsisuko kvartalo gale ir važiavo atgal prie viešbučio. Kai ji sustojo, panelė Akton paaiškino Jangeriui, kad ponia Bigs pamiršo atiduoti jų kambario raktą administratoriui.

– Duokite man, – pasiūlė Jangeris ir ištiesė ranką. – Aš nunešiu.

– Ačiū, bet galiu ir pati, – atkirto panelė Akton, iššokdama iš karietos be pagalbos ir praeidama pro Jangerį nė nežvilgtelėdama į jo pusę. Jangeris nieko neparodė, bet Litlmoras iškart atpažino moterišką atkirtį ir užjautė gydytoją. Tuo metu jam į galvą atėjo kita mintis.

– Sakykit, daktarėli, – tarė jis, – ar jūs leidžiate panelei Akton taip vaikštinėti po viešbutį, turiu omenyje, vienai?

– Šiuo klausimu nelabai ką galiu pasakyti. Tiesą sakant, nieko. Bet ne, manau, kad iki dabar ją lydėjo tarnaitė arba policijos pareigūnas. O ką? Gresia pavojus?

– Neturėtų grėsti, – tarė Litlmoras. Koroneris jam pasakė, kad žudikas nežino, kur apsistojusi panelė Akton. Tačiau detektyvas jautėsi vis tiek nejaukiai. Visa byla buvo beprotiška: mirusi mergina, apie kurią niekas nieko nežino, žmonės praranda atmintį, kinai pabėga, iš morgo dingsta kūnai. – Bet nepakenks, jei apsidairysime.

Detektyvas grįžo į viešbutį kartu su Jangeriu. Jiems stebint miniatiūrinę panelę Akton kitoje apskrito, kolonomis paremto vestibiulio pusėje, Litlmoras prisidegė cigaretę. Kambario raktą grąžinantis vyras tiesiog būtų numetęs jį ant stalo ir išėjęs, bet panelė Akton kantriai stovėjo prie registratūros stalo laukdama, kol ateis jos eilė. Vestibiulyje buvo pilna keliautojų, šeimų, verslininkų. Detektyvas pastebėjo, kad pusė čia esančių vyrų tikrai atitiktų koronerio apibūdinimą.

Tačiau vienas vyras patraukė Litlmoro dėmesį. Jis laukė lifto. Tai buvo aukštas, tamsiaplaukis vyras, su akiniais ant nosies ir laikraščiu rankose. Litlmoras negalėjo įžiūrėti jo veido, bet kostiumas buvo sukirptas pagal užsienietišką madą. Dar

detektyvas atkreipė dėmesį į laikraštį. Vyriškis laikė jį truputį aukščiau nei įprasta. Ar jis stengėsi paslėpti veidą? Panelė Akton grąžino raktą. Dabar ji ėjo atgal. Vyras dirstelėjo į jos pusę (gal į patį detektyvą?), o tada vėl įkišo nosį į laikraštį. Lifto durys atsivėrė. Vyras vienas įėjo į vidų.

Panelė Akton nuskubėjo prie durų ir, praeidama pro šalį, nesiteikė pažvelgti nei į gydytoją, nei į detektyvą. Nepaisydamas to, Jangeris nusekė paskui ją į lauką ir palydėjo į karietą.

Litlmoras liko vestibiulyje. „Tai nieko nereiškia", – pasakė jis sau. Beveik visi vyrai žvilgsniais nulydėjo vestibiuliu plaukiančią panelę Akton. Vis dėlto Litlmoras akylai stebėjo strėlytę virš lifto, į kurį įžengė nepažįstamas vyriškis. Strėlytė judėjo lėtai trūkčiodama ir rodydama kilimą aukštyn. Tačiau Litlmoras nepamatė, kur ji galiausiai sustojo. Ji vis dar judėjo, kai jis išgirdo lauke veriantį klyksmą.

Klyksmas buvo ne žmogaus. Tai buvo kurtinantis ir skausmingas arklio žvengimas. Minėtas arklys tempė karietą. Ji ką tik išniro iš už statybų aikštelės, kur dabar augo naujo devynaukščio metalinis karkasas, už pusės kvartalo važiuojant Medisono aveniu. Karietą vadeliojantis vyras vilkėjo brangiais drabužiais, buvo su cilindru ant galvos ir ant kelių pasidėjęs dailų botagą. Šis ponas buvo Džordžas Banvelas.

1909 metais kiekvienoje didesnėje Niujorko gatvėje arkliai vis dar konkuravo su automobiliais. Tiesą sakant, mūšis jau buvo pralaimėtas. Trūkčiojantys, signalizuojantys automobiliai buvo greitesni ir paslankesni už brikeles. Negana to, automobilis sumažino užterštumą: tais laikais šis terminas buvo taikomas arklių mėšlui, kurio kvapas jau vidudienį tvyrojo ore, o judresnės gatvės tapdavo beveik nepravažiuojamos. Nors Džordžas Banvelas mėgo savo automobilius ne

mažiau nei bet kuris kitas džentelmenas, širdyje jis buvo raitelis. Visą vaikystę jis praleido jodinėdamas, todėl dabar nesiruošė taip lengvai išsižadėti arklio. Ir iš tiesų Banvelas atkakliai važnyčiojo savo paties karietą, o vežėjas tik sutrikęs sėdėdavo greta.

Beveik visą rytą Banvelas praleido statybų aikštelėje Kanalo gatvėje. Ten jis vadovavo gerokai didesniam projektui. Vienuoliktą valandą trisdešimt minučių Banvelas privažiavo prie Medisono aveniu ir Keturiasdešimt ketvirtosios gatvės kampo, kuris buvo vos už kvartalo nuo Manhatano viešbučio. Greitai ten patikrinęs vyrų darbą, dabar Banvelas važiavo į viešbutį susitikti su meru. Bet tą akimirką, kai įsuko į aveniu, jis smarkiai ir staigiai trūktelėjo kumelės vadeles, įspausdamas žąslus į nelaimingo gyvulio nasrus, nuo ko ji sustojo ir sužvengė. Žvengimas Banvelo nepaveikė. Atrodė, kad jis to garso nė negirdėjo. Įsmeigęs sustingusį žvilgsnį į objektą maždaug už kvartalo nuo jo, vyras vis stipriau spaudė žąslus į kumelės žandikaulį pasibaisėjusio vežėjo akivaizdoje.

Kumelė kinkavo galva aukštyn žemyn ir į šonus, bergždžiai mėgindama išsivaduoti iš pjaunančių žąslų. Galiausiai ji šoko piestu ant užpakalinių kojų ir neįprastai, desperatiškai sužvengė. Žvengimą išgirdo Litlmoras ir visi kiti gatvėje buvę žmonės. Ji nusileido ant žemės, bet iškart vėl stojo piestu, šį kartą niršiau, ir visa karieta pasviro ant šono. Banvelas ir jo vežėjas iššoko kaip jūreiviai iš apvirtusios valties. Karieta siaubingai braškėdama nuvirto ant žemės, nutempdama arklį žemyn su savimi.

Pirmasis ant kojų pašoko vežėjas. Jis puolė padėti savo šeimininkui atsistoti, bet Banvelas šiurkščiai stumtelėjo jį nuo savęs, valydamasis purvą nuo kelių ir alkūnių. Aplink juos susirinko minia žmonių. Nekantrūs automobilių vairuotojai jau signalizavo. Banvelą tai akivaizdžiai išvedė iš pusiausvyros. Jis nebuvo toks vyras, kuris pakęstų būti nu-

mestas arklio. Taigi išvirsti iš karietos jam buvo neįsivaizduojamas dalykas. Jo akys degė pykčiu ne tik automobilių vairuotojams, žioplinėjantiems praeiviams, bet ir labiausiai sutrikusiai, leisgyvei kumelei, kuri nesėkmingai iš visų jėgų bandė atsistoti.

– Ginklą, – šaltai paliepė jis vežėjui. – Paduok mano ginklą.

– Prašau, sere, nežudykite gyvulio! – pasipriešino vežėjas, kuris tupinėjo apie kumelę, narpliodamas jos kanopas iš susipynusių virvių nelaisvės. – Kaulai nelūžę. Ji tik susipainiojo. Na, štai ji. Nagi, stokis! – jis paliepė kumelei, padėdamas jai atsikelti. – Tai ne tavo kaltė.

Be abejonės, vežėjas norėjo tik gero, bet jo žodžiai tik įpylė žibalo į ugnį.

– Ne jos kaltė, a? – sugriaudėjo Banvelas. – Ji stoja piestu kaip neprajodinėtas kuinas, ir tai ne jos kaltė? – Jis čiupo žąslus ir stipriai atsuko kumelės kaklą, įsispoksodamas jai į akis. – Dabar matau, – vis dar šaltu balsu tarė jis vežėjui, – tu jos taip ir neišmokei nuolankumo. Na, tuoj aš ją pamokysiu!

Nutraukęs karietos lazdas Banvelas pagriebė vadeles ir užsėdo ant jos be balno. Jis nujojo su ja į statybos aikštelę ir ten sukinėjosi tol, kol pamatė didelį kabantį keliamojo krano kablį, kuris dunksojo iškilęs labai aukštai vidury žemės sklypo. Paėmęs abiem rankomis tą kablį, Banvelas pritvirtino jį po patikimai juosiančiu jos papilvę kumelės apynasriu. Paskui nušoko nuo arklio ir sušuko kranininkui:

– Ei, tu, pakelk ją! Tu, krane! Sakau, pakelk ją! Negirdi? Pakelk ją!

Apstulbęs kranininkas nesuprato, kaip reaguoti. Pagaliau jis įjungė griozdiškos mašinos pavaras. Jos ilgas trosas įsitempė, ir kablys įsirėžė į balną. Dėl nemalonaus pojūčio kumelė muistėsi ir kasė kanopa žemes. Kurį laiką nieko nenutiko.

– Kelk, tu bukagalvi! – suriko Banvelas kranininkui. – Kelk, arba šį vakarą grįši namo pas žmoną be darbo!

Kranininkas dar kartą perkėlė svirtis. Trūktelėjusi kumelė pakilo. Tą akimirką, kai jos kanopos atsiplėšė nuo žemės, gyvulį apėmė nesuvokiama panika. Kumelė kraupiai žvengė ir blaškėsi, bet nuo to ji tik ėmė pašėlusiai suktis ore, kabodama ant storo krano kablio.

– Paleisk ją! – sukliko piktas ir sukrėstas merginos balsas. Tai buvo panelė Akton. Stebėdama įvykių eigą, ji atskubėjo į Medisono aveniu ir dabar stovėjo minios priešakyje. Jangeris buvo šalia, o Litlmoras – už kelių eilių. Mergina vėl sušuko: – Nuleisk ją! Kas nors priverskite jį liautis!

– Į viršų! – įsakė Banvelas. Jis išgirdo merginos balsą. Akimirką jis įsmeigė žvilgsnį tiesiai į ją, po to vėl sutelkė dėmesį į kumelę. – Aukščiau!

Kranininkas darė kaip liepiamas, kėlė gyvulį vis aukščiau ir aukščiau: dvidešimt, trisdešimt, keturiasdešimt pėdų virš žemės. Filosofai abejoja, ar gyvuliai išgyvena panašias emocijas kaip žmonės, bet visi, pamatę siaubą kumelės akyse, niekada dėl to jau neabejos.

Žmonės gailiai spoksojo į bejėgį, tavaruojantį ore ir besiblaškantį gyvulį, todėl niekas iš minios nepastebėjo sujudėjusios plieninės sijos trečiame pastolių aukšte. Sija buvo pritvirtinta prie krano kablio pririštos virvės. Iki šiol ta virvė buvo neįtempta, todėl plieninė sija nekaltai gulėjo savo vietoje ant pastolių. Bet kai kablys pakilo, virvė pamažu įsitempė ir dabar, be jokio įspėjimo, metalinė sija nuriedėjo nuo medinių lentų. Nuo ten ji laisvai krito švytuoklės principu. Kadangi ji buvo pririšta prie krano kablio, savaime suprantama, kad nulėkė į kablio pusę, taigi į Džordžo Banvelo pusę.

Banvelas nepastebėjo į jį lekiančios mirtinos, įgaunančios pagreitį sijos. Šioji nenumaldomai apsisuko ore taip, kad artėjo prie jo priekiu tiksliai taip kaip milžiniškas žeberklas, nutaikytas jam į pilvą. Jei sija būtų jį kliudžiusi, Banvelas tikrai jau gulėtų negyvas. Nutiko taip, kad ji prašvilpė pro jį sulig

pėdos atstumu. Banvelui kaip visada labai pasisekė. Bet sija skriejo toliau, dabar nusitaikiusi į minią, iš kurios keletas žmonių sušuko iš išgąsčio, o geras tuzinas vyrų nėrė į purvą, kad išvengtų smūgio.

Tačiau tarp jų buvo vienas žmogus, kuriam iš tikrųjų reikėjo griūti. Tai buvo panelė Nora Akton. Kaip tik dvidešimties pėdų plieninė sija skriejo tiesiai į ją. Tačiau panelė Akton nei klykė, nei judėjo. Ar dėl pašėlusiu greičiu artėjančios sijos, kuri ją kažkaip užhipnotizavo, ar neapsispręsdama, į kurią pusę pulti, panelė Akton, apimta siaubo, stovėjo ant žemės kaip įbesta ir buvo per plauką nuo tragiškos mirties.

Jangeris čiupo merginą už jos ilgos, šviesios plaukų uodegos ir stipriai, bet nelabai riteriškai trūktelėjo ją į savo glėbį. Lekianti sija prašvilpė pro juos taip arti, kad abu jautė jos keliamą vėją, ir pakilo aukštai į orą virš jų.

– Ai! – spygtelėjo panelė Akton.

– Atleiskite, – tarė Jangeris. Tada jis timptelėjo merginą už plaukų antrą kartą, dabar ją nutempdamas į priešingą pusę.

– *Ai!* – dar garsiau aiktelėjo panelė Akton, kai grįždama plieninė sija vėl praskrido pro juos. Šį kartą vos per plauką nekliudydama jos pakaušio.

Banvelas šaltakraujiškai nužvelgė pro jį neriančią siūbuojančią siją. Su pasibjaurėjimu jis stebėjo, kaip šioji iškilo aukštai į orą ir trenkėsi į pastolius, nuo kurių ir prasidėjo jos kelionė, sugriaudama tą konstrukciją taip, lyg ji būtų buvusi surėsta iš dantų krapštukų, paleisdama vyrius, įrankius ir medines lentas skristi į visas puses. Dulkės išsisklaidė, tik kumelė vis dar triukšmavo, žvengdama ir bejėgiškai siūbuodama jiems virš galvų. Banvelas davė ženklą kranininkui nuleisti ją žemyn ir su šaltu įniršiu įsakė darbininkams sutvarkyti nuolaužas.

– Prašyčiau palydėti mane į kambarį, – paprašė Jangerio panelė Akton.

Smalsuoliai dar ilgai sukinėjosi aplink, apžiūrinėdami padarytą žalą, dalydamiesi įspūdžiais apie įvykius. Kumelė buvo sugrąžinta vežėjui, prie kurio dabar priėjo detektyvas Litlmoras. Šis atpažino Džordžą Banvelą.

– Sakykite, kaip ji laikosi, ta vargšelė? – pasiteiravo Litlmoras vežėjo. – Kokios ji veislės, *perch?*

– Pusiau *perch,* – atsakė vežėjas, iš paskutiniųjų stengdamasis nuraminti vis dar išsigandusį gyvulį. – Jos vardas Grietinėlė.

– Ji iš tiesų gražuolė.

– Tikrai, – nusišypsojo vežėjas, glostydamas kumelės snukį.

– Dievuliau, įdomu, kodėl ji taip stojo piestu. Ji tikriausiai kažką pamatė.

– Tiksliau, *jis* pamatė.

– Kaip?

– Ji čia niekuo dėta, – suniurnėjo vežėjas. – Tai jis pasiuto. Jis bandė su kumele pasitraukti atgal. Juk negalima arkliui, traukiančiam karietą, įjungti atbulinės pavaros. – Vežėjas švelniai kreipėsi į kumelę: – Jis bandė priversti tave apsisukti, nes išsigando, štai ką jis darė.

– Išsigando? Ko?

– Kodėl jums nepaklausus jo? Jis taip lengvai neišsigąsta. Šitai ne jam. Bet jis paklaiko it šėtoną išvydęs.

– Nieko sau, – Litlmoras pasikasė pakaušį ir grįžo į viešbutį.

Tuo pačiu metu viršutiniame Manhatano viešbučio aukšte Karlas Jungas iš balkono stebėjo apačioje besirutuliojantį reginį. Jis matė keistus įvykius statybų aikštelėje už vieno kvartalo. Tie įvykiai ne tik kad jo neišgąsdino, bet jis pajuto

neapsakomai pakilią nuotaiką, beveik palaimą – tokią, kokią jautė vieną ar du kartus per visą savo gyvenimą. Jis grįžo į kambarį ir, apkvaitęs nuo tokio jausmo, atsisėdo ant grindų ir atsirėmė nugara į lovą, žiūrėdamas į kitiems nematomus veidus, girdėdamas kitiems negirdimus balsus.

DEVINTAS SKYRIUS

Kai grįžome į panelės Akton kambarį, ponia Bigs buvo paklaikusi. Iš pradžių ji liepė panelei Akton atsigulti, paskui atsisėsti, po to pavaikštinėti, kad „atgautų veido spalvą". Panelė Akton nekreipė jokio dėmesio į šiuos nurodymus. Ji nuėjo tiesiai į mažą virtuvėlę, kuri buvo įrengta jos apartamentuose, ir užkaitė arbatinuką, ketindama išvirti arbatos. Iškėlusi rankas ponia Bigs užprotestavo pareikšdama, kad tai *jos* darbas virti arbatą. Senoji moteris nusiramino tik tuomet, kai panelė Akton atsisėdo ir pabučiavo jai rankas.

Mergina turėjo šiurpą keliantį sugebėjimą atgauti šaltakraujiškumą po ypač sukrečiančių įvykių, arba mokėjo meistriškai apsimesti ramia. Ji išgėrė arbatą ir padavė garuojantį puodelį poniai Bigs.

– Panele Nora, jūs galėjote žūti, – palingavo galva senoji moteriškė. – Galėjote žūti, jei ne jaunasis gydytojas. – Panelė Akton uždėjo rankas ant moters rankų, ragindama gerti arbatą. Kai ponia Bigs išgėrė arbatą, mergina paprašė jos išeiti, nes ji norinti pasikalbėti su manimi asmeniškai. Po atkaklių įkalbinėjimų pagaliau pavyko įtikinti ponią Bigs pasišalinti.

Kai pasilikome dviese, panelė Akton man padėkojo.

– Kodėl privertėte savo tarnaitę išeiti? – paklausiau.

– Aš jos *neverčiau,* – atsakė mergina. – Jūs norėjote sužinoti aplinkybes, kurioms susidarius, prieš trejus metus praradau balsą. Noriu jums papasakoti.

Tą akimirką arbatinukas ėmė drebėti jos rankose. Mėgindama įpilti, ji visiškai nepataikė į puodelį. Tuomet pastatė arbatinuką ir sunėrė pirštus.

– Vargšas arkliukas. Kaip jis galėjo taip pasielgti?

– Panele Akton, jūs dėl to nekalta.

– Kas jus apsėdo? – piktai dėbtelėjo ji. – Kodėl turėčiau save kaltinti?

– Tam nėra jokios priežasties. Bet jūs kalbate taip, lyg save kaltintumėte.

Panelė Akton nuėjo prie lango. Ji praskleidė užuolaidą, atidengdama už prancūziškų durų esantį balkoną, iš kurio atsivėrė panoraminis apačioje verdančio miesto vaizdas.

– Ar žinote, kas jis toks?

– Ne.

– Tai Džordžas Banvelas, Klaros vyras ir mano tėvo draugas. – Merginos kvėpavimas staiga ėmė trūkčioti. – Tai įvyko prie ežero, jo vasarnamyje. Jis man pateikė pasiūlymą.

– Prašau atsigulti, panele Akton.

– Kodėl?

– Tai gydymo dalis.

– Ak, gerai jau, gerai.

Kai ji gulėjo ant sofos, tęsiau:

– Ponas Banvelas pasiūlė jums tekėti už jo, kai jums tebuvo keturiolika?

– Šešiolika, daktare, ir jis man nesiūlė tekėti.

– Tai ką jis pasiūlė?

– Turėti... turėti... – ji užsikirto.

– Turėti lytinių santykių? – Visada delikatu kalbėtis apie seksualinius santykius su jaunomis pacientėmis, nes negali būti tikras, kiek jos išmano biologiją. Bet yra blogiau leisti per

daug subtiliai sustiprinti pražūtingą gėdos jausmą, kurį mergina gali sieti su tokia patirtimi.

– Taip, – atsakė ji. – Visa mūsų šeima svečiavosi jo užmiesčio viloje. Mes dviese vaikštinėjome takeliu aplinkui tvenkinį. Jis pasigyrė netoliese nusipirkęs kitą vasarnamį, kur mes galėtume nuvažiuoti. Dar minėjo, kad jame stovi graži didelė lova, kurioje galėtume pabūti dviese ir niekas apie tai nesužinotų.

– Ką jūs atsakėte?

– Trenkiau jam antausį ir pabėgau, – atšovė panelė Akton ir oriai kilstelėjo smakrą. – Papasakojau apie tai savo tėvui, iš kurio palaikymo nesulaukiau.

– Jis nepatikėjo? – pasitikslinau.

– Jis elgėsi taip, lyg būčiau nusikaltusi. Primygtinai reikalavau, kad tėvas mestų šiuos kaltinimus Banvelui į veidą. Po savaitės jis man papasakojo, kad taip ir padaręs. Anot tėvo, ponas Banvelas didžiai pasipiktinęs neigė savo kaltę. Esu tikra, kad jis buvo nutaisęs panašią išraišką, kokią ką tik matėte jo veide. Banvelas tik prisipažino užsiminęs man apie naują vasarnamį ir teigė, kad aš pati pasidariau bjaurias išvadas dėl... dėl kažkokių perskaitytų knygų. Mano tėvas pasirinko tikėti ponu Banvelu. Nekenčiu jo.

– Pono Banvelo?

– Savo tėvo.

– Panele Akton, jūs buvote praradusi balsą prieš trejus metus, bet pasakojate apie praėjusių metų atsitikimą.

– Prieš trejus metus jis mane pabučiavo.

– Jūsų tėvas?

– Ne, kaip šlykštu, – nusipurtė panelė Akton. – Ponas Banvelas.

– Jums buvo keturiolika? – paklausiau.

– Daktare Jangeri, tikriausiai jums mokykloje sunkiai sekėsi matematika!

– Tęskite, panele Akton.

– Tai buvo Nepriklausomybės diena, – tęsė ji. – Mano tėvai susipažino su Banvelais vos prieš keletą mėnesių, bet tėvas su ponu Banvelu jau buvo geriausi draugai. Pono Banvelo darbininkai remontavo mūsų namą. Mes ką tik buvome grįžę iš jų namų užmiestyje, kur praleidome tris savaites, kol vyko atnaujinimo darbai. Klara buvo labai maloni. Daktare Jangeri, ji pati stipriausia, gražiausia ir protingiausia moteris, kokią tik esu sutikusi. Ar esate kada matęs, kaip Lina Kavalieri vaidina Salomėją?

– Ne, – prisipažinau. – Savo nepaprastu grožiu garsėjanti panelė Kavalieri atliko šį vaidmenį Manhatano operos teatre praėjusią žiemą. Bet tuo metu negalėjau atvykti iš Vorčesterio ir jo nemačiau.

– Klara labai į ją panaši. Prieš daugelį metų jai taip pat teko vaidinti scenoje. Ją fotografavo pats ponas Gibsonas. Bet kuriuo atveju ponui Banvelui priklausė vienas iš tų milžiniškų pastatų, kurie dygsta kaip grybai – tai Hanoveris, jei gerai atsimenu. Mes ketinome užlipti ant to pastato stogo pasižiūrėti fejerverkų. Bet mano mama apsirgo (ji visada serga), todėl atsisakė vykti. Kažkodėl paskutinę akimirką ir tėvas apsigalvojo. Tik nežinau kodėl. Manau, kad jis taip pat susirgo, nes tą vasarą siautė gripas. Kad ir kaip ten būtų, ponas Banvelas pasisiūlė nuvesiąs mane ant stogo, nes aš to labai laukiau.

– Dviese?

– Taip. Jis nusivežė mane savo karieta. Buvo naktis. Banvelas paleido arklius bėgti risčiomis Brodvėjaus gatve. Prisimenu, kaip karštas vėjas degino man veidą. Mes dviese pakilome liftu į viršų. Labai jaudinausi, nes kilau juo pirmą kartą gyvenime. Nekantravau išvysti fejerverkus. Bet kai iššovė pirmieji pabūklai, siaubingai išsigandau, tikriausiai suklykiau. Nespėjau atsikvošėti, kai jis mane apkabino abiem rankomis. Vis dar jaučiau, kaip jis spaudžia mano... mano viršutinę kūno dalį... prie savęs. Paskui jis prispaudė savo lūpas prie manųjų. – Mergina nusivaipė, norėdama nusispjauti.

– O tada? – paklausiau.

– Išsiveržiau iš jo glėbio, bet nebuvo, kur dingti. Nežinojau, kaip pabėgti ir nulipti nuo stogo. Jis man ranka rodė ženklus nusiraminti ir netriukšmauti. Banvelas pašnibždėjo, kad tai bus mūsų mažytė paslaptis ir, lyg niekur nieko, pasiūlė toliau stebėti fejerverkus. Mes stovėjome ten ir žiūrėjome.

– Ar jūs kam nors apie tai papasakojote?

– Ne. Būtent tada dingo mano balsas – tą naktį. Visi manė, kad pasigavau gripą. Gal taip ir buvo. Balsą atgavau kitą rytą lygiai taip kaip ir šį kartą. Bet iki šiol niekam apie tą įvykį nepasakojau. Po to daugiau niekada nepasilikau su ponu Banvelu viena.

Stojo ilga tyla. Matyt, mergina paskendo staiga iškilusiuose prisiminimuose.

– Panele Akton, pagalvokite apie vakar dieną. Ar ką nors prisimenate?

– Ne, – tyliai tarė ji. – Man labai gaila.

Paprašiau jos leidimo perpasakoti tuos žodžius Froidui. Ji sutiko. O tada pasakiau jai, kad tęsime pokalbį rytoj.

Ji atrodė nustebusi.

– Apie ką dar mes kalbėsimės, daktare? Aš viską papasakojau.

– Jums dar gali kas nors ateiti į galvą.

– Kodėl taip sakote?

– Nes jus vis dar kamuoja amnezija. Esu įsitikinęs, kad atskleidusi viską, kas susiję su šiuo įvykiu, atgausite atmintį.

– Manote, kad kažką slepiu?

– Nemanau, kad sąmoningai kažką slepiate, panele Akton. Tiksliau sakant, jūs kažką slepiate nuo pačios savęs.

– Nesuprantu, apie ką jūs kalbate, – atkirto mergina. Kai buvau bežengiąs pro duris, ji sustabdė mane savo tyru, švelniu balsu:

– Daktare Jangeri?

– Panele Akton?

Jos mėlynose akyse sužvilgo ašaros. Ji laikė aukštai iškėlusi smakrą.

– Jis tikrai mane pabučiavo. Jis tikrai... pasiūlė man... prie ežero.

Nesusivokiau, kodėl ji dėl to nerimauja. Kaip aš ir jos tėvas gali nepriimti už gryną pinigą jos pasakojimo? Ji pavartojo žodį *pasiūlė* vietoj *pasiūlymas* kažkokiu neapsakomai mielu stiliumi.

– Panele Akton, – atsakiau, – tikiu kiekvienu jūsų ištartu žodžiu.

Mergina pravirko. Ją palikau ir, prasilenkdamas su ponia Bigs koridoriuje, palinkėjau jai geros dienos.

Atokiame Manhatano viešbučio salės kampe sėdėjo Džordžas Banvelas ir meras Maklelanas. Meras pastebėjo, kad Banvelas atrodo taip, lyg būtų dalyvavęs muštynėse. Banvelas gūžtelėjo pečiais.

– Nedidelė problemėlė su kumelaite, – paaiškino jis.

Meras iš vidinės švarko kišenės išsitraukė voką ir padavė jį Banvelui.

– Štai tavo čekis. Patariu šią popietę apsilankyti banke. Išrašiau labai didelę sumą. Šis čekis paskutinis. Kad ir kas nutiktų, daugiau jų nebus. Ar suprantamai kalbu?

Banvelas linktelėjo galva.

– Kaip supratau, jei bus papildomų išlaidų, būsiu priverstas jomis pasirūpinti pats.

Tada meras papasakojo, kad tikriausiai antrą kartą apsireiškė panelės Riverford žudikas. Ar Banvelas pažįsta Harkortą Aktoną?

– Žinoma, pažįstu Aktoną, – atsakė Banvelas. – Jis su žmona dabar vieši mano vasarnamyje. Jie vakar atvažiavo pas Klarą.

– Tai štai kodėl mums nepavyko su jais susisiekti, – tarė Maklelanas.

– O ką pasakysi apie Aktoną? – paklausė Banvelas.

– Antroji auka buvo jo dukra.

– Nora? Nora Akton? Aš ką tik prieš dvi valandas mačiau ją gatvėje.

– Taip, ačiū Dievui, ji liko gyva, – atsakė meras. – Bet mergina prarado balsą ir nieko neprisimena. Ji, kaip ir mes, nežino, kas tai padarė. Dabar ją stebi keli specialistai. Tiesą sakant, ji čia. Apgyvendinau ją Manhatano viešbutyje, kol grįš Aktonai.

– O velnias, – suniurnėjo Banvelas, įsidėmėdamas mero žodžius, – graži mergina!

– Tikrai taip, – pritarė meras.

– Išprievartauta?

– Ačiū Dievui, ne.

– Ačiū Dievui.

Kitus sutikau Metropoliteno muziejaus senovės romėnų ir graikų menėse. Kol Froidas buvo įsitraukęs į pokalbį su gidu (Froidas visus stebino savo pritrenkiančiu išprusimu), atsilikau nuo jų su Brilu. Jis jautėsi geriau dėl rankraščio. Brilo leidėjas Dželifas iš pradžių suglumo kaip ir mes, bet tada prisiminė, kad praėjusią savaitę paskolino spausdinimo mašiną bažnyčios pastoriui, kuris leido pamokančias biblines brošiūras. Matyt, kažkokiu būdu susimaišė abu darbai.

– Ar žinojai, – paklausiau Brilo, – kad Gėtė buvo Jungo prosenelis?

– Nesąmonė! – prunkštelėjo Brilas, kuris metus gyveno Ciuriche ir dirbo Jungui. – Šlovingos šeimos legendos. Ar jis priskiedė ir apie Humboldtą?

– Tiesą sakant – taip, – atsakiau.

– Vyrui užtektų vesti turtingą moterį, kad daugiau nereikėtų apsimetinėti kilusiu iš kilmingos šeimos.

– Nebent to siekdamas jis ir apsimetinėja, – pritariau.

Brilas kažką suniurnėjo, išsisukdamas nuo atsakymo, ir labai atsargiai kilstelėjo plaukų kuokštą nuo kaktos, parodydamas baisų nubrozdinimą.

– Matai? Tai Roza mane šitaip „išgražino" vakar vakare, kai jūs išvažiavote. Ji sviedė į mane keptuvę.

– Viešpatie! – žioptelėjau. – Už ką?

– Už Jungą.

– Ką?

– Papasakojau Rozai, kokiais nuogąstavimais apie Jungą pasidalijau su Froidu, – pradėjo Brilas. – Ją tai įsiutino. Ji drėbė, kad aš pavydžiu Jungui, jog Froidas jį labai vertina. Be to, esu kvailys, nes Froidas kiaurai permato mano pavydą, todėl jo nuomonė apie mane suprastės. Į tai jai atsakiau, kad turėjau priežastį Jungui pavydėti leptelėdamas, kaip ji visą vakarą į jį žiūrėjo. Dabar pagalvoju, kad galbūt ir neteisingai ją užsipuoliau, nes juk pats Jungas nuo jos nenuleido akių. Ar žinai, kad ji turi tokį patį medicinos išsilavinimą kaip ir aš? Bet ji negauna gydytojos darbo, o aš negaliu jos tinkamai išlaikyti, turėdamas keturis nuolatinius pacientus.

– Ji sviedė į tave keptuvę? – negalėjau patikėti.

– Ak, tik nereikia į mane žiūrėti tuo diagnozuojančiu žvilgsniu. Moterys mėto daiktus. Anksčiau ar vėliau jos visos tai daro. Įsitikinsi pats. Visos, išskyrus Emą, Jungo žmoną. Atidavusi Karlui visą kraitį, Ema augina jo vaikus ir šypsosi, kai jis apgaudinėja ją. Ema net patiekia jo meilužėms vakarienę, kai jis atsiveda jas į savo namus. Tas vyras tikras raganius. Ne, jei dar išgirsiu bent žodį apie Gėtę ir fon Humboldtą, pritrėkšiu jį kaip musę.

Prieš išeinant iš muziejaus vos neatsitiko nelaimė. Froidui staiga prireikė pisuaro, ir gidas mus nusiuntė į rūsį. Lipant žemyn Froidas tarė:

– Nesakyk, pats žinau. Turėsiu pereiti mylios ilgumo koridorių, o tada jo gale rasiu marmurinius rūmus. – Jis buvo teisus abiem atvejais. Mes pasiekėme „rūmus“ pačiu laiku.

Koroneris Hugelis grįžo į savo biurą tik antradienį vakare. Jis praleido popietę Aktonų namuose *Gramercy* parke. Hugelis žinojo, ką parašys ataskaitoje: fiziniai įkalčiai – plaukai, šilkiniai siūlai, virvės skutai. Tai, be abejonės, įrodė, kad Norą Akton užpuolė tas pats vyras, kuris nužudė ir Elizabetą Riverford. Bet koroneris keikė save už tai, ko *nerado*. Jis iššniukštinėjo kiekvieną didžiojo miegamojo milimetrą, iššukavo sodą užpakalinėje namo dalyje, net šliaužiojo po jį keturpėsčias. Kaip ir tikėjosi, rado išlaužytas šakas, sutryptas gėles ir daugybę kitų greito sprukimo ženklų. Bet niekur neaptiko įrodymo, kurio jis ieškojo, vieno svaraus įkalčio, kuris padėtų jam atskleisti nusikaltėlio tapatybę.

Koroneris jautėsi išsekęs, kai pasiekė biurą. Nors ir buvo mero įsakymas, Hugelis neišsiuntinėjo savo darbuotojams pasiūlymo, žadančio apdovanoti radusį Riverford kūną. „Bet vargu ar galima mane kaltinti“, – pasakė sau Hugelis. Juk pats meras jį nusiuntė tiesiai į Aktonų namus, užuot leidęs grįžti į morgą.

Vestibiulyje jo laukė detektyvas Litlmoras. Jis pranešė, kad vienas iš žemesniojo rango pareigūnų, Gitlou, jau traukinyje pakeliui į Čikagą. Jis bus ten rytojaus naktį. Kaip visada linksmai nusiteikęs Litlmoras smulkiai nupasakojo epizodą apie poną Banvelą ir kumelę. Įdėmiai išklausęs Hugelis sušuko:

– Banvelas! Tikriausiai jis pamatė panelę Akton prie viešbučio. Štai kas jį išgąsdino!

– Pone Hugeli, panelės Akton tikrai nepavadinčiau baisia, – tarė Litlmoras.

– Kvaily! – atšovė koroneris. – Juk aišku, kad jis manė, jog ji negyva!

– Kodėl jis manė, kad ji negyva?

– Pasukite smegenis, detektyve.

– Jei Banvelas yra mūsų ieškomas vyrukas, jis žino, kad ji gyva.

– Ką?

– Jūs sakote, kad tai Banvelas, tiesa? Bet panelės Akton užpuolikas žino, kad ji gyva. Taigi, jei Banvelas yra tas užpuolikas, jis nemano, kad ji mirusi.

– Ką? Nesąmonė! Jis galbūt manė, kad ją pribaigė, arba... arba bijojo, jog jį atpažins. Bet kuriuo atveju, ją išvydus jį apėmė panika.

– Kodėl jūs manote, kad tai jis?

– Litlmorai, jo ūgis virš šešių pėdų. Jis yra vidutinio amžiaus, turtingas. Jo plaukai buvo tamsūs, bet dabar žyla. Yra dešiniarankis, gyvena tame pačiame pastate kaip pirmoji auka ir ėmė panikuoti pamatęs antrąją.

– Iš kur jūs žinote?

– Jūsų dėka. Minėjote, kad jo vežėjas jums prasitarė, kad Banvelas išsigando. Kaip kitaip galima visa tai paaiškinti?

– Ne, turėjau omeny, iš kur žinote, kad jis dešiniarankis?

– Nes vakar susipažinau su juo, detektyve, ir esu akylas.

– Vaje, pone Hugeli, jūs išties nepaprastas! O kas aš – dešiniarankis ar kairiarankis? – detektyvas paslėpė rankas už nugaros.

– Ar nesiliausite, Litlmorai!

– Nežinau, pone Hugeli. Kad būtumėte matęs jį po viso to. Jis buvo šaltas kaip agurkas, įsakinėjo ir liepė viską sutvarkyti.

– Niekai. Jis ne tik žudikas, bet ir geras aktorius. Detektyve, mes pričiupome tą, kurio ieškojome.

– Ne visai.

– Jūs teisus, – susimąstė koroneris. – Aš vis dar neturiu svaraus įrodymo. Mums reikia šio to daugiau.

DEŠIMTAS SKYRIUS

Išėję iš Metropoliteno mes sėdome į karietą ir nudardėjome per parką į naują Kolumbijos universiteto miestelį su milžiniška biblioteka. Paskutinį kartą ten lankiausi 1897 metais, kai mano mama nusitempė mus į Šermerhorn pastato pašventinimo ceremoniją. Laimei, Brilas nežinojo apie mano nežymų ryšį su ta gimine, nes, be jokios abejonės, jis būtų apie tai užsiminęs Froidui.

Užsukome į psichiatrijos kliniką, kurioje Brilas turėjo savo kabinetą. Po to Froidas pageidavo išgirsti apie mano psichoanalizės seansą su panele Akton. Taigi, kol Brilas ir Ferencis atsilikę nuo mūsų diskutavo apie gydymo metodus, mes su Froidu nuėjome pasivaikščioti Riversaido alėja, nuo kurios erdvaus tako atsivėrė žavingas vaizdas į suskeldėjusias laukines Naujojo Džersio stačias uolas kitapus Hadsono upės.

Nieko nenutylėdamas atpasakojau pirmąjį seansą su panele Akton, kuris baigėsi nesėkme, ir antrąjį, kurio metu ji netikėtai atskleidė patirtį, susijusią su jos tėvo draugu, ponu Banvelu. Froidas nuodugniai manęs klausinėjo, norėdamas išgirsti kiekvieną smulkmeną, nors ir kokia ji atrodytų nereikšminga, ir atkakliai reikalaudamas, kad nieko neperpasakočiau savais žodžiais, o tiksliai atkartočiau jos ištartus žodžius. Kai baigiau pasakoti, Froidas koja užgesino cigaro nuorūką ant šaligatvio

ir paklausė, ar, mano manymu, įvykis ant stogo prieš trejus metus ir buvo panelės Akton balso praradimo priežastis.

– Manyčiau, kad taip, – atsakiau. – Burnos trauma ir su tuo susijęs draudimas pasakoti. Jai nutiko kažkas neapsakomai baisaus, todėl ji padarė taip, kad negalėtų kalbėti.

– Gerai. Taigi isterinę reakciją sukėlė gėdingas keturiolikametės bučinys ant stogo? – stebėdamas mano reakciją paklausė Froidas.

Supratau: jis mąstė priešingai, negu teigė. Įvykis ant stogo, Froido požiūriu, negalėjo sukelti panelei Akton isterinės reakcijos. Epizodas nebuvo nei iš jos vaikystės, nei oidipiškas. Tik vaikystės traumos sukelia neurozes, nors vėlesnis įvykis paprastai tampa priežastimi, pažadinančia seniai nuslopinto konflikto prisiminimą ir sukeliančia isterijos simptomus.

– Daktare Froidai, – paklausiau, – nejaugi šiuo konkrečiu atveju isterinės reakcijos negalėjo sukelti paauglystės trauma?

– Gal ir būtų įmanoma, mano berniuk, bet yra viena problema: mergaitės elgesys ant stogo jau tada buvo absoliučiai ir visiškai isteriškas. – Froidas išsitraukė kitą cigarą iš kišenės, apsigalvojo ir įsikišo jį atgal. – Leiskite jums pateikti apibrėžimą, ką reiškia isteriškas: tas, kuriam seksualinio malonumo galimybė sukelia tik labai nemalonius jausmus.

– Jai buvo tik keturiolika.

– O kiek buvo Džuljetai jos vestuvių naktį?

– Trylika, – pripažinau.

– Stiprus, visiškai subrendęs vyras, – apie kurį mes nežinom nieko kito, išskyrus tai, kad jis tvirtas, aukštas, pasiturintis ir gražaus sudėjimo, – pabučiuoja mergaitę į lūpas, – tarė Froidas. – Akivaizdu, kad jis seksualiai susijaudinęs. Be to, galime būti tikri, kad Nora tiesiogiai fiziškai pajuto jo susijaudinimą. Ji dar prasitarė galinti jausti, kaip Banvelas spaudžia jos kūną prie savęs. Man iškart kyla klausimas, kokią jo kūno vietą ji jautė. Visa tai sveikai keturiolikametei mergaitei būtų tikrai sukėlę malonų genitalinį sudirginimą. Tačiau Norą apėmė

nemalonus jausmas galugerklyje arba ryklėje, būtent šleikštulys. Kitaip sakant, ji jau buvo isteriška prieš tą bučinį.

– Bet juk Banvelo pastangos suartėti galėjo būti nepageidaujamos, tiesa?

– Labai tuo abejoju. Jūs nesutinkate su manimi, Jangeri.

Aš tikrai nesutikau su jo nuomone (net energingai priešinausi), nors ir stengiausi to neparodyti.

Froidas tęsė:

– Ar jūs įsivaizduojate, kaip ponas Banvelas puola besipriešinančią ir nekaltą auką? Bet galbūt tai ji sugundė jį: išvaizdų vyrą, savo tėvo geriausią draugą. Jos amžiaus mergaitei tokia pergalė būtų patraukli. Tokiu būdu ji norėtų sukelti pavydą tėvui.

– Ji atstūmė jį, – užginčijau.

– Tikrai? – paklausė Froidas. – Ji niekam neišdavė jo paslapties apie bučinį net atgavusi balsą. Teisingai?

– Taip.

– Gal toks elgesys labiau atspindi baimę, kad panašus įvykis pasikartos? O gal kaip tik rodo troškimą, kad jis pasikartotų?

Froido logiką supratau, bet, mano nuomone, jis nepaneigė nekalto merginos elgesio galimybės.

– Po to ji atsisakė su juo likti dviese, – atrėmiau.

– Priešingai, – atšovė Froidas, – ji vaikščiojo su juo prieš du metus aplink ežerą pačioje romantiškiausioje vietoje.

– Bet ji dar kartą jį atstūmė.

– Ji skėlė jam antausį, – patikslino Froidas. – Tai nebūtinai reiškia atstūmimą. Mergina yra kaip psichoanalizės pacientas: prieš pasakydama „taip“, pirmiausia privalo pasakyti „ne“.

– Ji pasiskundė tėvui.

– Kada?

– Iškart, – suskubau atsakyti ir tuomet viską apmąsčiau. – Tiesą sakant, nežinau, neklausiau.

– Galbūt ji laukė, kol Banvelas vėl pabandys su ja suartėti, ir nesulaukusi iš apmaudo apskundė jį tėvui. – Daugiau nieko

nesakiau, bet Froidas matė, kad manęs tai visiškai neįtikino. Jis pridūrė: – Šiuo atveju, mano berniuk, privalote įsisąmoninti, kad esate neabejingas.

– Nesuprantu, sere, – suglumau.

– Suprantate.

Svarsčiau.

– Jūs norite pasakyti, kad *norėčiau*, jog panelei Akton Banvelo bandymai suartėti atrodytų nemieli?

– Jūs ginate Noros garbę.

Staiga suvokiau, kad vadinau panelę Akton „panele Akton". Tuo tarpu Froidas ją vadino vardu. Taip pat suvokiau, kad stipriai išraudau.

– Taip yra tik todėl, kad ją myliu, – prisipažinau.

Froidas nieko neatsakė.

– Daktare Froidai, būtų geriau, jei psichoanalizę tęstumėte jūs arba Brilas. Jau nuo pat pradžių reikėjo šį darbą patikėti Brilui.

– Nesąmonė. Ji jūsų, Jangeri. Jums puikiai sekasi. Bet jums nederėtų taip rimtai vertinti savo jausmų. Psichoanalizėje jie neišvengiami. Jie yra gydymo dalis. Be abejo, Norą veikia perkėlimas, o jus – kontrperkėlimas. Šiuos jausmus privalote vertinti kaip naudingą informaciją ir juos išnagrinėti. Jie fiktyvūs ir tiek tikri, kiek aktoriaus scenoje suvaidinti jausmai. Geras aktorius, vaidinantis Hamletą, pyks ant savo dėdės, bet neklys manydamas, kad iš tiesų pyksta ant kolegos tragiko. Taip pat yra ir su psichoanalize.

Kurį laiką mes abu tylėjome. Tada paklausiau:

– Daktare Froidai, ar jūs kada nors buvote... įsimylėjęs pacientę?

– Daugybę kartų. Tik per plauką pavyko nepasiduoti pagundai. Psichoanalizę pradėjau taikyti būdamas daug vyresnis už tave, dėl to man buvo lengviau. Be to, aš vedęs. Mano atveju greta moralinių įsipareigojimų, kurių negalėjau sulaužyti, buvo suvokimas, kad tie jausmai nenatūralūs. – Gal pa-

sirodys juokinga, bet vienintelė mintis mano galvoje, Froidui baigus kalbėti, buvo ši: ar žodis *nenatūralus* gali būti žodžio *netikras* sinonimas?

Froidas tęsė:

– Užteks. Nuo šiol pagrindinė užduotis – išaiškinti ankstesnę traumą, kuri sukėlė mergaitės isterišką reakciją ant stogo. Pasakykite man štai ką: „Kodėl Nora nepasakė policijai, kur yra jos tėvai?“

Klausiau savęs to paties. Panelė Akton užsiminė, kad jos tėvai vieši Džordžo Banvelo užmiesčio viloje, bet, užuot atskleidusi šį faktą policijai, ji leido jiems siuntinėti žinutes į jos šeimai priklausantį vasarnamį, kuriame niekas negyveno. Vis dėlto man šis nutylėjimas nepasirodė keistas. Visada pavydėjau tiems, kurie kritinėmis akimirkomis gali gauti nuoširdų palaikymą iš tėvų. Joks kitas palaikymas neprilygs tėvų paramai. Bet šito man niekada neteko patirti.

– Galbūt, – atsakiau Froidui, – ji nepageidavo susitikti su tėvais iškart po užpuolimo.

– Galbūt, – sutiko jis. – Kaip ir tu, visą gyvenimą slėpiau nuo tėvo nepasitikėjimą savimi ir silpnumo akimirkas, – prisipažino Froidas, lyg mano santykiai su tėvu būtų jam gerai žinomas faktas. Iš tikrųjų nė žodžiu neužsiminiau jam apie savo tėvą. – Bet toks nutylėjimas visada turi neurozinį veiksnį. Jangeri, rytoj pradėkite seansą su Nora nuo šio klausimo. Tai mano patarimas. Toje užmiesčio viloje kažkas yra. Neabejoju, kad tai bus susiję su merginos neįsisąmonintu lytiniu potraukiu tėvui. Įdomu, ar... – Jis stabtelėjo ir užsimerkė. Po ilgos pauzės atsimerkęs tarė: – Jau žinau.

– Ką?

– Na, kai ką įtariu, Jangeri, bet jums nesakysiu. Nenoriu pakišti jums ar jai savo minčių. Išsiaiškinkite, kokius prisiminimus jai kelia užmiesčio namas, ar ji prisimena kokį įvykį prieš incidentą ant stogo. Nepamirškite, kad nevalia demonstruoti savo jausmų ir emocijų. Jūs turite būti kaip veidrodis,

atspindintis tik tai, ką ji rodo jums. Galbūt ji kažką pamatė, ko jai nederėjo matyti. O gal ji nenorės pasipasakoti. Būkite atkaklus.

VĖLYVĄ ANTRADIENIO popietę triumviratas vėl susirinko bibliotekoje. Jiems reikėjo daug ką aptarti. Vienas iš trijų džentelmenų, laikydamas savo plonose, ilgose rankose neseniai gautą ataskaitą, perskaitė ją kitiems. Ataskaitoje, be kitų dalykų, buvo laiškų rinkinys.

– Šitų, – tarė jis, – mes nedeginsime.

– Sakiau jums, visi jie išsigimėliai, visi iki vieno! – pratrūko šalia jo sėdintis apkūnus, raudonveidis vyras su žandenomis. – Reikia juos vieną po kito nušluoti nuo žemės paviršiaus.

– Ak, taip ir padarysime, – linktelėjo galva pirmasis. – Greitai. Bet pirmiausia jais pasinaudosime.

Stojo trumpa tyla. Tada prabilo trečiasis – plinkantis vyras:

– O kaip įkalčiai?

– Nebus jokių įkalčių, – atsakė pirmasis, – išskyrus tuos, kuriuos nutarsime palikti.

DETEKTYVAS DŽIMIS LITLMORAS išlipo iš metro Septyniasdešimt devintosios gatvės ir Brodvėjaus sankryžoje, arčiausiai Balmoralo esančioje stotelėje. Ponas Hugelis gal ir buvo įsitikinęs Banvelo kalte, bet Litlmoras neketino taip paprastai atsisakyti savo įtarimų.

Praėjusį vakarą Litlmorui nepavyko nieko išsiaiškinti apie tą pabėgusį kiną. Kiti skalbyklos darbininkai vadino jį Čongu, bet tik tiek apie jį ir težinojo. Valdytojas jau buvo išvykęs. Jo pavaduotojas patarė Litlmorui grįžti dienos metu ir pasikalbėti su buhalteriu Meichju.

Dabar Litlmoras rado Meichju suvedinėjantį duomenis užpakalinėje pastato dalyje įrengtame kabinete. Detektyvas paklausė buhalterio apie kiną, kuris dirbo skalbykloje.

– Ką tik įtraukiau jo vardą į sąrašą, – tarė nepakeldamas akių Meichju.

– Ar jis šiandien neatėjo į darbą? – paklausė Litlmoras.

– Iš kur žinote?

– Pasisekė atspėti, – tarė detektyvas. Meichju suteikė išsamią informaciją. Visas kino vardas buvo Čongas Singas. Jo adresas: 782 Aštuntosios aveniu, Midtaunas. Litlmoras paklausė, ar ponas Čongas kada nors nešė skalbinius į Alabasterio flygelį, tiksliau sakant, panelei Riverford.

Meichju šyptelėjo.

– Jūs turbūt juokaujate, – tarė jis.

– Kodėl taip sakote?

– Juk tas vyras kinas.

– Na ir kas?

– Tai aukščiausios klasės pastatas, detektyve. Paprastai mes net nesamdome kinų. Čongui buvo uždrausta išeiti iš rūsio. Jam iš viso pasisekė, kad gavo čia darbą.

– Esu tikras, kad jis buvo labai laimingas, – tarė Litlmoras. – Kodėl jį pasamdėte?

Meichju gūžtelėjo pečiais.

– Neįsivaizduoju. Ponas Banvelas paprašė mūsų surasti jam darbo, todėl mes ir suradome. Akivaizdu, kad šis vyrukas nesuvokė, kaip jam pasisekė.

Kita Litlmoro užduotis buvo rasti taksistą, sekmadienio vakare vežusį juodaplaukį vyrą. Durininkai patarė detektyvui nuvažiuoti į arklides Amsterdamo aveniu, kur visi vežėjai pasiimdavo arklius. Bet perspėjo, kad nesivargintų ten anksti eiti. Naktiniai vežėjai neatvyksta anksčiau nei devintą ar pusę dešimtos.

Litlmoras labai nudžiugo gavęs laisvo laiko. Tai suteikė jam progą iš pradžių dar kartą žvilgtelėti į panelės Riverford kam-

barį, o tada užsukti pas Betę. Jos nuotaika buvo daug geresnė. Sutikusi nueiti į *Nickelodeon* kino teatrą, vėliau Betė supažindino detektyvą su savo mama, o jis atsisveikindamas apkabino visus jos mažuosius broliukus. Šie išsižioję spoksojo į detektyvo demonstruojamus ginklus ir netvėrė džiaugsmu, kai jis leido jiems pažaisti su ženkleliu ir antrankiais. Paaiškėjo, kad Betė gavo naują darbą. Visą rytą ji praleido nesėkmingai vaikščiodama iš vieno didelio viešbučio į kitą veltui tikėdamasi, kad ten atsiras vieta patyrusiai kambarinei. Bet trikotažo fabrike netoli Vašingtono aikštės jai pavyko pasikalbėti dėl darbo su savininku ponu Hariu, kuris iškart ją pasamdė. Ji turėtų pradėti dirbti rytoj.

Naujojo Betės darbo valandų skaičius nedžiugino: nuo septynių ryto iki aštuonių vakaro. Dėl atlyginimo ji taip pat nešokinėjo iš laimės.

– Bent jau mokama dalimis, – guodėsi ji. – Ponas Haris sako, kad kai kurios merginos uždirba po du dolerius per dieną.

Apie pusę dešimtos Litlmoras nuėjo į arklides Amsterdamo aveniu netoli 100-osios gatvės. Per kitas dvi valandas geras tuzinas samdomų karietų vežėjų atvyko iškinkyti ar įkinkyti arklių. Litlmoras visus užkalbino, bet nieko nepešė. Kai paskutinis gardas ištuštėjo, arklidėse dirbantis berniukas patarė Litlmorui palaukti dar vieno seno darbuotojo, kuris turi arklį. Kaip ir tikėtasi, likus kelioms minutėms iki vidurnakčio, į kiemą lėtai įkinkavo pagyvenusio vežėjo raginamas senas kuinas. Iš pradžių senukas atsisakė kalbėtis su detektyvu, bet kai Litlmoras ėmė į orą mėtyti dvidešimt penkių centų monetą, jis atgavo kalbos dovaną. Tas senukas iš tiesų prieš dvi naktis prie Balmoralo paėmė juodaplaukį vyrą. Ar jis prisimena, kur jie važiavo? Taip, prisiminė: į Manhatano viešbutį.

Litlmoras neteko žado, bet senasis vežėjas dar turėjo ką pasakyti:

– Žinote, ką jis daro vos ten nuvykęs? Tiesiai prieš mano akis iškart sėda į kitą taksi, vieną iš tų raudonai žalių benzi-

ninių daiktų. Tuomet ištraukia pinigus iš mano kišenės, – tik šitaip galiu tai pavadinti, – ir įkiša juos dar kažkam.

Froidas nutraukė mūsų pokalbį netikėtai pareikšdamas, kad jam tučtuojau reikia grįžti į viešbutį. Supratau, kas nutiko. Laimei, karieta buvo čia pat.

Vos įžengus į viešbutį, mus su Froidu užkalbino Jungas. Tikriausiai jis laukė Froido sugrįžtant. Su nepaaiškinamu užsidegimu jis išdygo Froidui prieš akis. Stodamas mums skersai kelio pareiškė privaląs nedelsiant pasikalbėti su Mokytoju. Nepalankesnio momento jis negalėjo išsirinkti. Froidas, akivaizdžiai sutrikęs ką tik man prasitarė, kaip jį spaudžia reikalas.

– Dėl Dievo meilės, Jungai, – nekantriai paragino Froidas, – praleiskite mane. Turiu grįžti į savo kambarį.

– Kodėl? Ar vėl atsinaujino jūsų problema?

– Tyliau! – atkirto Froidas. – Taip. Dabar praleisk mane. Tai skubu.

– Taip ir žinojau, enurezė, – tarė Jungas, pavartodamas medicininį terminą šlapimo nelaikymui nusakyti. – Ji yra psichogenetinės kilmės.

– Jungai, tai...

– ...tai neurozė. Aš galiu jums padėti!

– Tai yra... – Froidas sustojo vidury sakinio. Jo balsas visiškai pasikeitė. Jis prabilo ramiai ir labai tyliai, įsmeigęs akis į Jungą. – Dabar jau per vėlu.

Po to sekė labai nejauki pauzė. Tada Froidas tęsė:

– Prašau jūsų nežiūrėti žemyn. Jungai, jūs apsisuksite ir eisite tiesiai priešais mane, o jūs, Jangeri, eisite man iš kairės. Ne, priešais mane ir kairiau. Eikite tiesiai prie lifto. Judinkitės!

Taip sustoję mes kaip sustingusi procesija nužingsniavome link lifto. Vienas administratorius įsispoksojo į mus. Tai

erzino, bet nemanau, kad jis ką nors įtarė. Mano nuostabai, Jungas nesiliovė kalbėjęs.

– Viską paaiškina jūsų sapnas apie grafą Tungą. Ar leisite man jį išanalizuoti?

– Vargu ar pajėgčiau dabar paprieštarauti, – sau po nosim tarė Froidas.

Froido sapną apie grafą Tungą, buvusį Austrijos ministrą pirmininką, žinojo visi, skaitę jo veikalą. Kai priėjome liftą, pabandžiau tyliai pasišalinti. Nustebau, kai Jungas mane sustabdė. Jis pasakė, kad reikia, jog būčiau šalia. Praleidome vieną liftą, kitas buvo laisvas, ir mes įlipome.

Lifto viduje Jungas toliau kalbėjo:

– Grafas Tungas simbolizuoja *mane*. Tungas ir Jungas – aiškiau ir būti negali. Abu žodžius sudaro šešios raidės. Jie turi tą patį dvigarsį *un**, kurio reikšmė akivaizdi. Grafo šeima pagal kilmę yra vokiečiai, bet jie privalėjo emigruoti. Mano taip pat. Jis, kaip ir aš, yra aukštesnės kilmės už Jus. Grafas – arogancijos įsikūnijimas, o man nuolatos prikišama ta arogancija. Jūsų sapne grafas yra jūsų priešas, bet iš jūsų aplinkos. Jūs esate jo vadovas, bet jis kelia jums grėsmę. Jis yra tikras arijas. Išvada aiški: jūs sapnavote *mane*, bet tai turėjote iškreipti, nes nenorite pripažinti, kad laikote mane grėsmingu.

– Karlai, – lėtai pradėjo Froidas, – sapnavau grafą Tungą 1898 metais, t. y. daugiau kaip prieš dešimt metų. O mes su jumis susipažinome tik 1907 metais.

Durys atsidarė. Koridorius buvo tuščias. Froidas greitai išėjo. Mes nusekėme jam įkandin. Nė neįsivaizdavau, apie ką dabar galvoja Jungas ir ką jis atsakys. O jis atsakė štai ką:

– Žinau! Mes sapnuojame ne tik tai, kas buvo, bet ir tai, kas bus, Jangeri! – sušuko jis ir įsistebeilijo į mane nenormaliai blizgančiomis akimis. – Jūs galite patvirtinti!

– Aš?

---

* *Un* (*angl.*) – žymi ypatybę, priešingą reiškiamai pamatiniu žodžiu. – *Vert. past.*

– Taip, žinoma, jūs, nes ten buvote. Jūs viską matėte, – staiga Jungas tartum apsigalvojo ir vėl kreipėsi į Froidą: – Tiek to. Jūsų enurezė simbolizuoja pripažinimo troškimą. Ji reiškia norą atkreipti į save dėmesį – kaip tik tai jūs ką tik padarėte vestibiulyje. Ji atsinaujina, kai tik jūs jaučiatės turįs priešą – priešingybę *un*, kurią jums būtina įveikti. Dadar tas *un* esu aš. Taigi jūsų problema atsinaujino.

Mes priėjome Froido kambarį. Jis ėmė žvejoti kišenėje rakto: tokioje situacijoje užduotis būna labai nemaloni. Galiausiai raktas nukrito ant grindų. Niekas nepasijudino. Froidas pats jį pakėlė. Vėl atsitiesęs jis kreipėsi į Jungą:

– Labai abejoju, ar man patinka ta mintis apie mumyse slypinčią aiškiaregystės dovaną. Bet galiu jums pasakyti štai ką: jūs esate mano įpėdinis. Kai mirsiu, jūs būsite psichoanalizės tęsėjas ir dar iki tol tapsite žymiausiu jos atstovu. Aš tuo pasirūpinsiu. Tuo *jau* rūpinuosi. Visa tai anksčiau sakiau jums ir kitiems. Dabar vėl kartoju. Karlai, jums konkurentų nėra. Tuo neabejokite.

– Tuomet papasakokite man likusią sapno apie grafą Tungą dalį! – maldaujamai paprašė Jungas. – Jūs ne kartą užsiminėte, kad papasakojote ne visą sapną. Jei esu jūsų įpėdinis, tai papasakokite. Šitai tik patvirtins mano analizę. Esu tuo tikras. Tai ką jūs nutylėjote?

Froidas papurtė galvą. Manau, jis šypsojosi, tik gal liūdnai.

– Mano berniuk, – tarė jis Jungui, – yra tokių dalykų, kurių net aš negaliu papasakoti. Daugiau nenorėčiau girdėti jokių panašių reikalavimų. Dabar abudu palikite mane. Ateisiu pas jus į valgomąjį po pusvalandžio.

Jungas apsisuko ir, netaręs nė žodžio, nužirgliojo.

MANHATANO TILTAS, kurio statyba ėjo į pabaigą 1909 metų vasarą, buvo paskutinis iš trijų didžiulių kabančių tiltų, nu-

tiestų per Yst upę, norint sujungti Manhatano salą su ta vietove, kuri iki 1898 metų buvo Bruklino miestas. Bruklino, Viljamsburgo, Manhatano tiltai pagal savo atstumą nuo vieno kranto iki kito tapo ilgiausiais tiltais visame pasaulyje. Jie buvo išliaupsinti žurnale *Scientific American* kaip didingiausi inžinerijos šedevrai per visą pasaulio istoriją. Jų konstrukcija tapo įmanoma tik išradus plieninį kabelį ir dėl vienos ypatingos technologinės naujovės – įmantraus įtaiso – pneumatinio kesono.

Kesonas buvo sugalvotas išspręsti konkrečiai problemai. Masyvūs atraminiai šių tiltų bokštai, ant kurių kabinami laikantys tiltą lynai, turėjo stovėti ant įtvirtintų beveik šimtą pėdų po vandeniu pamatų. Šie pamatai negalėjo būti klojami tiesiai ant minkštos upės vagos. Dugnas turėjo būti išvalytas, pašalinta daug sluoksnių smėlio, dumblo, skalūno, molžemio ir didelių akmenų, didesnės kliūtys susprogdinamos dinamitu, kol pasiekiama tvirta pamatinė uoliena. Vyravo visuotinis įsitikinimas, kad atlikti tokių kasimo darbų po vandeniu praktiškai neįmanoma, kol pagaliau į viešumą iškilo pneumatinio kesono idėja.

Kesonas iš esmės buvo milžiniška medinė dėžė. Manhatano tilto kesonas Niujorko pusėje užėmė septyniolikos tūkstančių kvadratinių pėdų plotą. Jo sienos buvo pagamintos iš daugybės geltonų pušų lentų, kurių storis sudėjus siekė virš dvidešimt pėdų, o tarpai tarp jų užkamšyti milijonu barelių pakulų, karštos dervos ir lako. Trys pėdos nuo kesono apačios iš vidaus ir išorės buvo sutvirtintos katiline geležimi. Visos dėžės svoris – daugiau kaip milijonas svarų.

Kesonas turėjo sienas, bet dugnas nebuvo padarytas. Jo dugną atstojo pati upės vaga. Iš esmės pneumatinis kesonas buvo didžiausia kada nors pagaminta dėžė po vandeniu.

1907 metais kesonas buvo nugramzdintas į upės dugną. Visą jo vidų užliejo vanduo. Krante buvo užkurti milžiniški gariniai varikliai, kurie dieną naktį pumpavo orą pro gele-

žinius vamzdžius žemyn į didžiąją dėžę. Besiveržiantis oras, sukeldamas didžiulį spaudimą, išstūmė visą vandenį pro dėžės sienose išgręžtus kanalus. Dėžę su tilto bokštu jungė lifto šachta, kuri leidosi ir kilo iš kesono pro stogą. Nusileidę šiuo liftu žemyn į kesoną vyrai galėjo kvėpuoti pumpuojamu suspaustu oru. Ten jie turėjo tiesioginį priėjimą prie upės vagos ir tokiu būdu galėjo atlikti povandeninius statybos darbus, kurie anksčiau buvo laikomi neįmanomais: skaldyti uolienas, kasti kastuvu dumblą, sprogdinti didžiulius akmenis, kloti betono ir plieno pamatus. Nuolaužos buvo šalinamos pro sumaniai įrengtas kameras, vadinamas langais, nors pro juos nebuvo nieko matyti. Vienu metu dėžėje galėjo dirbti trys šimtai vyrų.

Tačiau ten jų laukė nenumatytas pavojus. Po darbo dienos pačiame pirmame pneumatiniame kesone, pritaikytame Bruklino tilto statybai, išėję vyrai iškart pajuto keistą galvos svaigimą. Po jo ėjo sąnarių kietėjimas, alkūnių ir kelių paralyžius, taip pat ir nepakeliamas skausmas visame kūne. Gydytojai praminė paslaptingą būklę *dėžės liga*. Darbininkai dėl iškreiptos pozos, į kurią nukentėjėliai buvo priversti susiriesti, vadino ją „mazgu, susilenkimu“. Tūkstančiai darbuotojų prarado sveikatą dėl šios ligos, šimtai liko paralyžiuoti ir daugybė mirė, kol buvo išsiaiškinta, kad šiam sveikatos sutrikimui galima užkirsti kelią, sulėtinus iškėlimo į krantą tempą. Taigi kylant lifto šachta priversti vyrus praleisti tam tikrą laiko tarpą tarpinėse stotelėse.

Iki 1909 metų mokslas apie dekompresiją įspūdingai pažengė į priekį. Siekiant nustatyti, kiek tiksliai reikia žmogui sumažinti slėgį, ir atsižvelgiant į tai, kiek jis laiko praleido dėžėje, buvo įrengti kilnojami stalai. 1909 metų rugpjūčio 31 dieną prieš pat vidurnaktį į kesoną ruošėsi leistis vyras. Remdamasis tyrimo rezultatais, jis žinojo, kad gali praleisti penkiolika minučių apačioje ir be jokių tarpinių stabtelėjimų grįžti atgal. Jis nebijojo leistis po vandeniu. Vyrui teko keliauti

tokiu maršrutu daugybę kartų. Tačiau ši kelionė bus neįprasta kitu požiūriu – jis keliaus vienas.

Vyras privažiavo vienu iš savo automobilių beveik prie pat upės, laviruodamas tarp įrengimų, pjautinės medienos, pasvirusių ir sukežusių skardinių trobelių, penkiasdešimties pėdų ilgio plieninio kabelio sukinių ir krūvos suskaldytų akmenų. Statybos aikštelė buvo tuščia. Pirmosios darbininkų brigados atvyks tik po kokių trijų valandų. Beveik baigtas tilto bokštas metė šešėlį ant jo automobilio mėnesienoje. Taigi nuo gatvės jis buvo nematomas. Gariniai varikliai vis dar riaumojo, pumpuodami orą žemyn į dėžę, esančią šimtas metrų po vandeniu, ir nustelbdami visus kitus garsus.

Iš automobilio bagažinės jis išėmė didžiulį juodą lagaminą, kurį užsitempė ant tilto prie kesono lifto šachtos. Kitas vyras nebūtų sugebėjęs atlikti tokio žygio, bet šis vyras buvo stiprus, aukštas ir atletiškas. Jis žinojo, kaip užsikelti sunkų lagaminą sau ant nugaros. Iš šalies atrodė keistai, nes vyras ryšėjo juodą kaklaraištį ir vilkėjo fraką.

Atrakinęs liftą jis įžengė į vidų ir įvilko paskui save lagaminą. Šviesą skleidė du mėlynų ugnelių deglai. Liftui leidžiantis žemyn, garo variklių riaumojimas virto tolimu gaudesiu. Tamsa atvėso. Tvyrojo sodrus, drėgnas ir šaltas žemės ir druskos kvapas. Vidinėje ausies dalyje vyras pajuto didėjantį slėgį. Jis susidorojo su oro kaiščiu, atidarė duris į dėžę, nustūmė lagaminą trapu – nukritusi ji siaubingai skardžiai bumbtelėjo – ir nusileido medinėmis lentomis į apačią.

Mėlynliepsnės dujinės lempos kartu apšvietė ir dėžę. Jos degino gryną deguonį, suteikdamos pakankamai šviesos darbui ir neskleisdamos nei dūmų, nei kvapo. Plazdančių liepsnelių metami katiški šešėliai žaidė ant žemės ir gegnių. Vyras dirstelėjo į laikrodį, nužingsniavo tiesiai prie vieno iš taip vadinamų langų, atvėrė vidines dureles ir krioktelėjęs įstūmė dėžę į vidų. Hermetiškai uždaręs langą, jis paėmė į rankas ant sienos pakabintas dvi traukiamas grandines. Patraukus pir-

mąją atsidarė lango išorinis liukas. Patraukus antrąją lango kamera ėmė suktis išversdama į upę tai, kas joje buvo – šiuo atveju vieną didelį, juodą lagaminą. Kitu grandinių deriniu jis uždarė išorinį liuką ir suaktyvino oro vamzdį, kuris išstūmė upės vandenį iš kameros, vėl paruošdamas langą kitam naudotojui.

Viskas baigta. Jis žvilgtelėjo į laikrodį: praslinko tik penkios minutės nuo tada, kai jis nusileido į dėžę. Tuo metu jis išgirdo lentų girgžtelėjimą.

Tarp įvairiausių garsų, kuriuos galima nugirsti uždaroje patalpoje naktį, kai kurie yra iškart atpažįstami. Pavyzdžiui, abejonių nekelia mažo žvėrelio tipenimas ar vėjyje pokšinčios durys. Visada aišku, kai suaugęs žmogus perkelia svorį nuo vienos kojos ant kitos, žengdamas medinėmis grindimis. Tai buvo tas garsas, kurį ką tik išgirdo vyras.

Jis apsisuko ir šūktelėjo:

– Kas ten?

– Tai tik aš, sere, – atsiliepė balsas, skambantis apgaulingai toli suspaustame ore.

– Kas tas *aš*? – paklausė vyras juodu kaklaraiščiu ir fraku.

– Malis, sere. – Iš šešėlių, kur persikirto dvi gegnės, išžengė raudonplaukis vyras. Jis buvo žemas, bet drūtas kaip lokys, murzinas, susivėlęs ir plačiai išsišiepęs.

– Symusas Malis?

– Vienas ir tas pats, – atsakė Malis. – Juk jūs neatleisite manęs, tiesa, sere?

– Kokį velnią tu veiki čia, apačioje? – susiraukė aukštesnis vyras. – Ar dar kas nors, be tavęs, čia yra?

– Nė gyvos dvasios. Tiesiog, sere, antradienį dirbu dvylika valandų, o trečiadienį rytinėje pamainoje.

– Tu čia nakvoji?

– Kokia gi prasmė kilti į viršų, kai vos tik pakilus jau reikia vėl leistis žemyn? – Malis buvo labai mėgstamas darbininkų Jis garsėjo puikiu tenoru, kurį mėgdavo lavinti aidinčiose

dėžės kamerose, ir, regis, neribotomis galimybėmis suvartoti didelius kiekius bet kokių alkoholinių gėrimų. Pastarasis talentas užvakar namuose jam pridarė nemalonumų, nes buvo sekmadienis – tai diena, kai apskritai negalima vartoti alkoholio. Įsiutusi žmona liepė jam daugiau išvis nesirodyti akyse, jei nesugebės kitą sekmadienį parodyti blaivaus veido. Tiesą sakant, šis ultimatumas ir privertė Malį nakvoti dėžėje. – Taigi sau ir pasakiau: „Mali, tiesiog pernakvok šiąnakt čia, kodėl gi ne? Juk nieko bloga nenutiks."

– Visą šį laiką mane stebėjai, tiesa, Symusai? – paklausė vyras.

– Nieku gyvu, sere. Jau kurį laiką miegojau, – atsakė Malis, drebėdamas kaip šaltoje, šlapioje vietoje miegojęs žmogus.

Vyras juodu kaklaraiščiu labai abejojo šiuo tvirtinimu, nors žmogelis nemelavo. Bet ar tai tiesa, ar ne, juk nėra jokio skirtumo – Malis jį pamatė.

– Symusai, būčiau tikras begėdis, – tarė jis, – jei atleisčiau tave už tokį dalyką. Nejaugi nežinai, kad mano motina, amžiną jai atilsį, buvo airė?

– Nežinojau, sere.

– Na, juk prieš trisdešimt metų ji atsivedė mane už rankos pasižiūrėti paties Parnelio, kuris išlipo kaip tik toje vietoje virš mūsų galvų, kur mes dabar ir stovime šią minutę.

– Esate laimingas žmogus, sere, – atsakė Malis.

– Pasakysiu, ko tau reikia, Symusai. Tau nuotaiką čia praskaidrins butelis gero airiško viskio, kurį kaip tik turiu savo automobilyje. Eime kartu į viršų. Aš tau jį padovanosiu, jei tik duosi lašelį ir man. Tada galėsi grįžti ir patogiai įsitaisyti.

– Sere, jūs per geras, per geras, – Malio akys sublizgo.

– Ak, užsičiaupk, ir eime kartu. – Palydėjęs Malį trapu aukštyn į liftą, vyras juodu kaklaraiščiu trūktelėjo svertą ir liftas ėmė kilti. – Žinai, man iš tiesų reikės imti iš tavęs mokestį už nuomą.

– Na, užmokėčiau viską vien už vaizdą pro langą, – prunkštelėjo Malis. – Sere, mes praleisime pirmąją stotelę. Reikia sustoti.

– Visai nereikia, – paprieštaravo aukštesnis vyras. – Symusai, pakilti ir nusileisti neužtruksi nė penkių minučių. Nereikia sustoti, jei iškart leidiesi žemyn.

– Tikrai, sere?

– Tikrai, viskas apskaičiuota lentelėse. – Ir vyras juodu kaklaraiščiu iš tiesų išsitraukė slėgio mažinimo lenteles iš liemenės kišenės ir pamojavo jomis Maliui prieš nosį. Jo žodžiuose buvo tiesos: žmogus galėtų greitai pakilti ir nusileisti žemyn į kesoną be jokios rizikos, jei praleis ant žemės paviršiaus ne daugiau kaip penkias minutes. – Gerai. Ar pasirengęs sulaikyti kvėpavimą?

– Kvėpavimą? – nesuprato Malis.

Juodus drabužius vilkintis vyras trūktelėjo lifto stabdį ir susvyravusi kabina sustojo.

– Juk sakiau, kad kylame tiesiai į viršų. Reikia įkvėpti ir nekvėpuoti nuo čia iki pat viršaus. Nori numirti nuo „dėžės“ ligos? – Jie buvo pakilę trečdalį kelio šachtos vamzdžiu, šešiasdešimt penkios pėdos po vandeniu. – Kiek laiko buvai apačioje, ar ne penkiolika valandų?

– Beveik dvidešimt, sere.

– Dvidešimt valandų apačioje, Symusai! Tave tikrai paralyžiuotų, jei iš viso išgyventum. Atidžiai paklausyk, ką pasakysiu. Kartu su manimi giliai įkvėpk ir laikyk užgniaužęs kvapą, jei gyvenimas tau brangus. Tik neiškvėpk. Pajausi nedidelį spaudimą, bet neiškvėpk, kad ir kas atsitiktų. Pasiruošęs?

Malis linktelėjo galva. Abu vyrai labai giliai įkvėpė. Tada vyras juodu kaklaraiščiu paleido liftą dar kartą. Jiems kylant Malis pajuto augantį sunkumą krūtinėje. Vyras juodu kaklaraiščiu nejuto jokio spaudimo, nes jis tik dėjosi sulaikęs kvapą. Iš tikrųjų, liftui kylant į viršų, jis tolygiai, bet nepastebimai

iškvėpė orą. Per ritmingą garo variklių gausmą nesigirdėjo, kaip iš jo šnervių šnypščia oras.

Maliui maudė krūtinę. Norėdamas parodyti, kaip jam nepatogu ir sunku laikyti užgniaužus kvapą, jis parodė pirštu į savo krūtinę ir burną. Vyras juodu kaklaraiščiu papurtė galvą ir pagrasė smiliumi įspėdamas, kaip svarbu, kad Malis neiškvėptų. Paskui vienu mostu pakvietė Malį šalia savęs, užspaudė savo didele plaštaka Malio burną ir nosį, visiškai neleisdamas jam kvėpuoti. Po to kilstelėjo antakius, tarsi klausdamas Malio, ar taip geriau. Malis persikreipęs linktelėjo galva. Jo veidas paraudo, akys išsprogo ir, vos tik liftas pasiekė galinę stotelę, jis nevalingai sukosėjo į vyro juodu kaklaraiščiu delną. Dabar visas delnas buvo kruvinas.

Žmogaus plaučiai yra stebėtinai neelastingi. Jie negali išsitempti. Šešiasdešimt penkios pėdos po žeme, kai Malis paskutinį kartą įkvėpė, aplinkos spaudimas yra vidutiniškai trys atmosferos. Vadinasi, Malis į savo plaučius įtraukė tris kartus didesnį nei įprasta oro kiekį. Liftui kylant, oras plėtėsi. Jo plaučiai kaip perpūsti balionai greitai išsiplėtė, viršydami savo tūrį. Netrukus Malio plaučiuose esanti pleura – mažyčiai maišeliai, kurie sulaiko orą, – ėmė pasiutusiu greičiu sproginėti. Išsilaisvinęs oras apėmė visą krūtinplėvės ertmę – plotą tarp krūtinės ir plaučių. Trūkus vienam plaučiui, susidarė spontaninis pneumotoraksas.

– Symusai, Symusai, juk tu neiškvėpei, tiesa? – Jie pasiekė viršų, bet vyras juodu kaklaraiščiu neskubėjo atidaryti lifto durų.

– Prisiekiu, neiškvėpiau, – žioptelėjo Malis. – Švenčiausioji Mergele, kas man nutiko?

– Tu tik netekai vieno plaučio, – ramiai paaiškino aukštas vyras. – Nuo to nemirsi.

– Aš noriu... – Malis susmuko ant kelių, – prigulti.

– Prigulti? Ne, žmogau, reikia stovėti. Ar girdi mane? – Aukštesnis vyras sugriebė Malį už pažastų, trūktelėjo į viršų ir atrėmė jį į lifto duris. – Taip geriau.

Kaip ir daugelis skystyje suspaustų dujų, oro burbuliukai žmogaus kraujyje kyla tiesiai į viršų. O Malis kaip tik buvo vertikalioje padėtyje. Tai užtikrino, kad oro burbuliukai, vis dar cirkuliuojantys jo plaučiuose, veržiamiesi pro pratrūkusius krūtinplėvės kapiliarus, pateks tiesiai į jo širdį, o iš ten – į koronarines ir miego arterijas.

– Ačiū, – sušvokštė Malis. – Ar aš pasveiksiu?

– Sužinosime visai netrukus, – burbtelėjo vyras.

Malis griebėsi už svaigstančios galvos. Jo skruostuose išryškėjo ryškiai mėlynos venos.

– Kas su manimi vyksta? – paklausė jis.

– Na, Symusai, manau, kad tau insultas.

– Ar aš mirsiu?

– Būsiu su tavimi atviras, žmogau: jei mes dabar iškart nusileistume žemyn, į pačią apačią, tave išgelbėčiau. – Tai buvo tiesa. Slėgio padidinimas yra vienintelis būdas išgelbėti žmogų, mirštantį nuo jo sumažėjimo. – Bet žinai ką?.. – Vyras juodu kaklaraiščiu švaria nosinaite lėtai nusivalė kraują nuo rankos ir užbaigė mintį: – Mano mama nebuvo airė.

Malis pravėrė burną, tarsi norėtų kažką pasakyti. Jis pažvelgė į savo žudiką. Jo akys apsiblausė, o judesiai sustingo. Vyras juodu kaklaraiščiu tyliai pravėrė lifto duris. Aplink nebuvo nė gyvos dvasios. Jis grįžo prie automobilio, susirado bagažinėje butelį viskio ir, grįžęs prie lifto, padėjo butelį greta susmukusio kūno. Vargšelio Malio kūną aptiko po poros valandų. Jis bus apverktas kaip dar viena dėžės auka. Geras žmogus, sutiks jo draugai, bet kvailas, kad leido naktis apačioje nei gyvuliui, nei žmogui netinkamoje vietoje. Kai kurie susimąstys, kodėl jis sumanė iškilti vidury nakties ir kaip galėjo pamiršti stabtelėti sustojimo aikštelėse? Tikriausiai buvo ne tik kad girtas, bet ir ne juokais išsigandęs. Ant tilto niekas nepastebės ir žudiko paliktų raudono molžemio pėdsakų, nes visi dėžėje dirbantys darbuotojai tokius pėdsakus palikdavo. Taigi elegantiškų vyriškų batų kontūrai greitai pranyks tarp tūkstančio sunkių batų paliekamų žymių.

III
DALIS

KETVIRTADIENĮ ATSIKĖLIAU šeštą valandą ryto. Noros Akton nesapnavau, – bent jau neprisiminiau, – bet kai pramerkiau akis medinėmis plokštėmis iškaltoje baltoje savo viešbučio kambario dėžėje, ji vėl iškart užvaldė mano mintis. Ar tikrai panelės Akton simptomų priežastis buvo jos seksualinis potraukis tėvui? Froidas buvo tuo įsitikinęs. O aš nenorėjau patikėti. Ši mintis man buvo šlykšti.

Niekada nesižavėjau Oidipu. Man nepatiko pati pjesė, jos herojus ir šio veikėjo vardu pavadinta Froido teorija. Tokiai psichoanalizės daliai niekada nepritariau. Tvirtai tikėjau, kad mes gyvename pasąmoninį psichinį gyvenimą, nuolatos nuslopiname uždraustus seksualinius troškimus ir agresiją, kuri kyla jiems nubudus. Šie užslopinti norai pasireiškia per mūsų sapnus, apsirikimus kalbant, neurozes. Bet man buvo nepriimtina idėja, kad vyrai nori mylėtis su motinomis, o mergaitės – su tėvais. Žinoma, Froidas pasakytų, kad mano skepticizmas yra tik „pasipriešinimas“. Jis pasakytų ir tai, kad aš nenoriu, jog Oidipo teorija būtų teisinga. Be jokios abejonės, taip ir buvo. Bet pasipriešinimas, ar kas tai būtų, dar neįrodo tos teisingumo idėjos, kuriai prieštaraujama.

Todėl aš vis susimąstydavau apie Hamletą ir nepaprastai patrauklų, bet erzinantį atsakymą į jo mįslę. Dviem sakiniais

Froidas sugriovė ilgai gyvavusį požiūrį, kad Hamletas buvo, kaip teigė Jungo „prosenelis“ Gėtė, pernelyg intelektualus estetas, iš esmės nepajėgus ryžtingam poelgiui. Froidas atkreipė dėmesį į tai, kad Hamletas imasi ryžtingų veiksmų net kelis kartus. Jis nužudo Polonijų, sugalvoja ir atlieka savo vaidmenį spektaklyje, apgaule priversdamas Klaudijų pripažinti kaltę. Hamletas pasmerkia myriop Rozenkrancą ir Gildensterną. Akivaizdu, kad jis negali padaryti tik vieno dalyko: atkeršyti niekšui, kuris nužudė jo tėvą ir įsiviliojo į lovą motiną.

O tikroji priežastis, pasak Froido, paprasta. Hamletas mato dėdės veiksmuose savo paties slaptų troškimų išsipildymą – oidipiškų troškimų.

Klaudijus tiesiog padarė tai, ką pats Hamletas norėjo padaryti. Remiantis Froidu būtų taip: „Todėl neapykanta, kuri turėtų pastūmėti jį keršyti, pakeičiama savęs kaltinimu, sąžinės graužatimi.“ Tai, kad Hamletas negailestingai save kaltina, abejonių nekelia. Jis „plaka“ save be atvangos, be saiko, beveik be proto. Jis net mąsto apie savižudybę – ar bent jau taip visada interpretuojamas jo monologas „Būti ar nebūti“. Hamletas svarsto, ar atimti sau pačiam gyvybę. Kodėl? Kodėl Hamletas jaučiasi kaltas ir yra linkęs nusižudyti, galvodamas apie kerštą už savo tėvą? Niekas per tris šimtus metų nesugebėjo paaiškinti įžymiausio monologo visoje dramos istorijoje iki pat Froido.

Pasak Froido, Hamletas nesąmoningai žino, kad pats troško užmušti tėvą ir pakeisti jį motinos lovoje, kaip kad padarė Klaudijus. Todėl Klaudijus yra paties Hamleto slaptų troškimų įsikūnijimas, paties Hamleto atspindys. Hamleto mintys apie kerštą virsta mintimis apie kaltę ir savižudybę, nes savo dėdėje mato pats save. Klaudijaus nužudymas reikštų oidipiškų troškimų pripažinimą, o tai būtų tolygu susinaikinimui. Štai kodėl Hamletas elgiasi lyg paralyžiuotas! Štai kodėl jis negali imtis veiksmų! Jis yra neurastenikas, kankinamas stip-

rių oidipiškų geismų, kurių jam nepavyko sėkmingai išstumti iš sąmonės.

Ir vis tiek jaučiau, kad turi būti kitoks paaiškinimas, yra kita monologo „Būti ar nebūti" prasmė. Įsivaizdavau, kad atskleidęs šio monologo paslaptį, galėčiau argumentuoti ir savo pasipriešinimą visai Oidipo teorijai. Bet man taip ir nepavyko šios mįslės įminti.

Atėjęs pusryčiauti pamačiau Brilą ir Ferencį. Jie sėdėjo prie to paties staliuko kaip ir vakar. Brilas energingai šturmavo lėkštę su žlėgtainiu ir kiaušiniais. Ferencis nebuvo taip įsijautęs: jis atkakliai tvirtino, kad visą dieną neims nė kąsnio į burną. Atrodė, kad abu bendrauja su manimi kiek nenoriai. Tikriausiai sutrukdžiau jų asmenišką pokalbį.

– Padavėjai, – atkreipė dėmesį Ferencis, – visi negrai. Ar tai dažnas reiškinys Amerikoje?

– Tik geresnėse įstaigose, – atsakė Brilas. – Nepamirškite, kad niujorkiečiai priešinosi išlaisvinimui iki tol, kol suvokė, jog juodukai ir toliau jiems tarnaus, tik jiems mokėti reikės mažiau.

– Niujorkas nesipriešino išsilaisvinimui, – įsiterpiau.

– O riaušės – ar ne pasipriešinimas? – paklausė Brilas.

Ferencis tarė:

– Jangeri, nekreipkite į jį dėmesio. Jis tikrai to nevertas.

– Taip, nekreipkite į mane dėmesio, – atsakė Brilas. – Visi taip daro. Užuot skyrę dėmesį vieni kitiems, turime domėtis vien tik Jungu, nes jis daug svarbesnis už mus visus kartu sudėjus.

Supratau, kad prieš man ateinant jie kalbėjosi apie Jungą. Paklausiau, ar jie galėtų man išsamiau papasakoti apie Jungo santykį su Froidu. Jie neprieštaravo.

Ne taip jau seniai, prieš porą metų, Froidas subūrė naują šveicarų pasekėjų grupę. Jungas tarp jų buvo įžymiausias. Ciurichiečiais piktinosi pirmieji Froido pasekėjai iš Vienos, kurių pavydas dar labiau išaugo, kai Froidas paskyrė Jungą vy-

riausiuoju „Psichoanalizės metraščio“, – pirmojo periodinio leidinio pasaulyje, skirto naujajai psichologijai, – redaktoriumi. Eidamas šias pareigas Jungas turėjo galią spręsti apie kitų mokslininkų straipsnių vertę. Vienoje gyvenantys pasekėjai plakė liežuviais, kad Jungas iš tikrųjų nepritarė „seksualinei etiologijai“, Froido esminiam atradimui, pagal kurį neurozes ir kitas psichines ligas sukelia nuslopinti seksualiniai troškimai. Jie jautė, kad Jungas iškilo didžiulio Froido palankumo dėka. Pasak Brilo, pasekėjai iš Vienos buvo labiau teisūs, negu manėsi esą. Froidas ne tik jautė palankumą Jungui, bet ir paskyrė jį savo „sosto paveldėtoju“ ir „įpėdiniu“ – žmogumi, kuris vėliau vadovaus psichoanalizės judėjimui.

Aš nutylėjau, jog girdėjau, kaip Froidas vakar vakare apie tai kalbėjo Jungui. Kitu atveju būčiau priverstas papasakoti nelaimingą Froido atsitikimą. Užuot pasakojęs apie vakarykštį įvykį, garsiai pastebėjau, kad man pasirodė, jog Jungui labai svarbi Froido nuomonė apie jį.

– Ak, mums visiems ji labai svarbi, – atsakė Ferencis. – Bet, be abejonės, Froidą ir Jungą sieja labai artimi tėvo ir sūnaus santykiai. Būnant laive teko stebėti juos savo akimis. Dėl to Jungas labai jautriai reaguoja į bet kokį priekaištą. Jį tai siutina, ir ypač dėl perkėlimo. Kaip čia pasakius, Jungas laikosi kitokio požiūrio apie perkėlimo reiškinį.

– Tikrai? Ar jis kur nors publikavo savo požiūrį? – paklausiau.

Ferencis susižvalgė su Brilu.

– Ne visai. Aš kalbu apie jo požiūrį į pacientes. Jo... e-e... pacientes moteris. Na, suprantate.

Pamažu ėmiau suprasti.

Brilas pašnibždėjo:

– Jis miega su jomis. Apie tai sklinda legendos.

– Aš asmeniškai – niekada! – nukirto Ferencis. – Dar nesusidūriau su didelėmis pagundomis, tad mane sveikinti, deja, per anksti.

– Ar daktaras Froidas žino?

Šį kartą Ferencis kuštelėjo:

– Viena didelės širdgėlos apimta Jungo pacientė parašė Froidui laišką, kuriame išdėstė viską iki smulkmenų. Froidas parodė man laiškus laive. Jis net turi labai savotišką Jungo laišką merginos motinai. Froidas prašė manęs patarimo. – Ferencis neslėpė, jog tuo didžiuojasi. – Pasakiau jam, kad nereikėtų merginos žodžių priimti už gryną pinigą. Žinoma, jau žinojau apie šį atvejį. Visi žino. Tai graži mergina – žydė, studentė. Kalbama, kad Jungas elgėsi su ja labai bjauriai.

– O ne, – tarė Brilas, žiūrėdamas į pusryčių kambario prieangį. Prie mūsų artinosi Froidas, bet ne vienas. Su juo buvo kitas vyras. Prieš porą metų su šiuo vyriškiu susipažinau Niu Heivene, psichoanalizės specialistų kongrese. Tai buvo Ernestas Džounsas, Froido pasekėjas britas.

Džounsas atvyko į Niujorką savaitei, tikėdamasis ją praleisti su mūsų kompanija. Šeštadienį jis keliaus su mumis į Klarko universitetą. Daktaras Džounsas, kokių keturiasdešimties metų vyras, buvo nedidelio ūgio kaip ir Brilas, bet stambesnis, nepaprastai balto veido, tamsiais, gerai plaukų aliejumi sulygintais plaukais, beveik be smakro ir suspausta plonalūpe šypsena, kuri labiau bylojo apie pasitenkinimą savimi nei apie draugiškumą. Jis turėjo savotišką įprotį nežiūrėti į žmogų, į kurį kreipiasi. Juokaudami Froidas su Džounsu artėjo prie stalo. Froidas akivaizdžiai džiaugėsi jį matydamas. Nei Ferencis, nei Brilas neatrodė tokie patenkinti.

– Sandoras Ferencis! – nustebo Džounsas. – Kokia staigmena, senas bičiuli! Bet jūsų juk niekas nekvietė, tiesa? Turiu omenyje, Holas nekvietė jūsų skaityti pranešimo Klarke.

– Ne, – atsakė Ferencis, – bet...

– Ir Abrahamas Brilas... – tęsė Džounsas, šaudydamas akimis po kambarį ir lyg ieškodamas kitų pažįstamų. – Kaip mums sekasi? Vis dar tik trys pacientai?

– Keturi, – burbtelėjo Brilas.

– Na, manyk, kad esi laimės kūdikis, seni, – atsakė Džounsas. – Toronte knibždėte knibžda tiek mano pacientų, kad nelieka laisvos minutės prispausti rašiklio prie popieriaus. Ne, aš tik spėjau nusiųsti rankraštinį straipsnį žurnalui *Neurology*. Turiu mažytę skiltį *Insanity* ir paskaitų ciklą Niu Heivene, kurį nori išleisti *Prince* leidykla. O kaip tu, Brilai, ar žadi ką nors kada nors išleisti?

Džounso pastabos tikrai nepraskaidrino atmosferos. Brilo veidas įgavo apsimestinio nusivylimo išraišką.

– Bijau, kad tik Froido knygą apie neurozes. – Jis gūžtelėjo pečiais.

Džounso lūpos sujudėjo, bet neišleido jokio garso.

– Taip, tik mano tiesioginis Froido veikalo vertimas, – tęsė Brilas. – Buvau gerokai primiršęs vokiečių kalbą, nei maniau, bet ji baigta.

Džounso veidas nušvito.

– Mulki! Froidui nereikia vertėjo į vokiečių kalbą, – garsiai nusikvatojo jis. – Froidas pats rašo vokiškai. Jam reikia *anglų* kalbos vertėjo.

– Aš ir *esu* anglų kalbos vertėjas, – nesutriko Brilas.

Džounsas atrodė apstulbęs. Jis atsisuko į Froidą.

– Jūs... jūs... nejaugi jūs leidžiate Brilui versti jūsų darbus? – Ir į Brilą: – Seni, ar jūsų anglų kalba tokia tobula, a? Kad ir kaip būtų, jūs esate imigrantas.

– Ernestai, – subarė Froidas, – jūs pavydite.

– Aš? – išpūtė akis Džounsas. – Pavydžiu Brilui? Ar aš galėčiau?

Tą akimirką į kambarį įėjo berniukas, laikantis rankoje sidabrinę pailgą lėkštutę, ir šūktelėjo Brilo pavardę. Ant lėkštutės gulėjo vokas. Brilas demonstratyviai davė berniukui dešimt centų arbatpinigių.

– Visada svajojau viešbutyje gauti telegramą, – linksmai tarė jis. – Taip norėjau patirti, koks tai jausmas, nes vakar vos pats sau jos neišsiunčiau.

Tačiau Brilas, ištraukęs iš voko žinutę, persimainė. Jo veidas sustingo. Ferencis čiupo iš jo rankų oficialų laišką ir parodė mums visiems. Telegramoje buvo parašyta:

TUOMET *VIEŠPATS* LIJO ANT SODOMOS IR GOMOROS SIERA IR UGNIMI. JIS SUNAIKINO TUOS MIESTUS IR VISĄ LYGUMĄ DRAUGE SU VISAIS MIESTŲ GYVENTOJAIS IR ŽEMĖS AUGMENIJA. IR JO ŽMONA, EIDAMA IŠ PASKOS, DAIRĖSI ATGAL IR PAVIRTO DRUSKOS STULPU (*PR 19, 24–26*)*.

– Vėl, – sušnibždėjo Brilas.

– Sakau, – pareiškė Džounsas, – kad nėra jokios priežasties žiopsoti taip, lyg būtume išvydę vaiduoklį. Akivaizdu, kad jį atsiuntė koks nors religinis fanatikas. Amerikoje jų pilna.

– Iš kur jie žino, kad esu čia? – perbalęs paklausė Brilas.

Meras Džordžas Maklelanas gyveno senoviškame graikiško renesanso stiliaus dvaro tipo name. Tokių namų nemažai stūksojo šiaurinėje Vašingtono aikštės pusėje, prie pat Penktosios aveniu. Eidamas iš namų ankstyvą ketvirtadienio rytą, Maklelanas apstulbo pamatęs iš parko per gatvę jo link skubantį koronerį Hugelį. Abu džentelmenai susitiko tarp korintietiškų kolonų, rėminančių paradines mero namo duris.

– Hugeli, – pirmas prabilo Maklelanas, – ką jūs čia veikiate? Gerasis Dieve, žmogau, atrodote lyg nemiegojęs daugybę naktų!

– Man būtinai reikėjo su jumis pasimatyti, – sušvokštė vos atgaudamas kvapą koroneris. – Tai Banvelo darbas.

– Ką?

– Panelę Riverford nužudė Džordžas Banvelas, – patikslino Hugelis.

* Sodomos sunaikinimas. – *Šventasis Raštas. Senasis ir Naujasis Testamentas,* Vilnius: Katalikų pasaulis, 1998. – *Vert. past.*

– Nepaistyk niekų, – atkirto meras. – Pažįstu Banvelą dvidešimt metų.

– Nuo tos akimirkos, kai įžengiau į jos butą, – tarė Hugelis, – jis stengėsi sutrukdyti tyrimui. Banvelas grasino nušalinsiąs mane nuo bylos tyrimo. Jis bandė užkirsti kelią skrodimui.

– Dėl Dievo meilės, jis pažįsta merginos tėvą.

– Ir dėl to reikia kliudyti atlikti skrodimą?

– Daugeliui vyrų, Hugeli, nebūtų labai malonu matyti išpjaustinėtą savo dukters kūną.

Meras taikėsi Hugeliui įkasti, bet koroneris nekreipė dėmesio į šią pastabą.

– Jis visais požiūriais atitinka žudiko aprašymą: gyveno jos pastate; buvo šeimos draugas, kuriam ji būtų atvėrusi duris; pašalino bet kokius nusikaltimo pėdsakus iš kambario, Litlmorui nespėjus ištirti įvykio vietos.

– Bet jūs pats apieškojote kambarį! – atšovė meras.

– Visai ne! – atrėžė Hugelis. – Aš tik apžiūrėjau. Nuodugniai ištirti turėjo Litlmoras.

– Ar Banvelas žinojo, kad Litlmoras ateis? Ar jūs jam pasakėte?

– Ne, – burbtelėjo koroneris. – Bet kaip jūs paaiškinsite, kodėl jis nustėro iš siaubo vakar gatvėje pamatęs panelę Akton? – Jis papasakojo merui apie vakarykščius įvykius, kurių ataskaitą jam pateikė Litlmoras. – Banvelas mėgino pasprukti, nes manė, jog ji atpažins jį kaip savo užpuoliką.

– Nesąmonė, – numojo ranka meras. – Mes iškart po to susitikome viešbutyje. Ar žinote, kad Banvelai ir Aktonai artimai draugauja? Harkortas ir Mildred Aktonai šiuo metu svečiuojasi Džordžo Banvelo vasarnamyje.

– Norite pasakyti, kad jis pažįsta Aktonus? – pasitikslino Hugelis. – Na, tai tik viską įrodo! Jis vienintelis pažinojo abi aukas.

Meras šaltai dėbtelėjo į koronerį.

– Kas ant jūsų švarko, Hugeli? Atrodo, lyg ištepta kiaušiniu.

– Taip ir *yra.* – Hugelis nusišluostė atlapą pageltusia nosine. – Mane apmėtė tie chuliganai kitoje parko pusėje. Būtina nedelsiant suimti Banvelą.

Meras papurtė galvą. Pietinėje Vašingtono aikštės pusėje gyveno nedaug gerai išauklėtų žmonių. O Maklelanas nesugebėjo pašalinti iš pietvakarinės dalies berniūkščių gaujos, kuriems tai, kad visai šalia gyveno meras, buvo kaip papildomas akstinas išdaigoms. Maklelanas praėjo pro koronerį link jo laukiančios arklių traukiamos karietos.

– Hugeli, jūs mane stebinate. Pažėrėte man krūvą spėlionių.

– Tai nebus spėlionė, kai jūsų galvą užgrius dar viena žmogžudystė.

– Džordžas Banvelas nenužudė panelės Riverford! – nukirto meras.

– Iš kur žinote?

– *Žinau,* – tvirtai atrėžė Maklelanas. – Kad negirdėčiau daugiau šio absurdiško šmeižto. Dabar eikite namo. Tokios būklės jūs netinkamas rodytis darbe. Pailsėkite. Tai įsakymas.

Litlmoro surastas pastatas Nr. 782 Aštuntojoje aveniu, – kur, kaip manoma, 4C bute gyveno Čongas Singas, – buvo purvinas, aptrupėjęs penkiaaukštis daugiabutis, su iš kojų verčiančiais skrudinamos kiaulienos ir varvančios anties skerdenos, iškabintos antrojo aukšto languose, kvapais. Už jo stovėjo kinų restoranas. Po restoranu, gatvės lygyje, veikė aprūkusi dviračių parduotuvėlė, kurios savininkas buvo baltasis. Visi kiti žmonės pastate ir aplink jį – senos moteriškės, zujančios pirmyn atgal pro laukujas duris; vyras, rūkantis ilgą pypkę atvirame prieangyje; veidai, šmėžuojantys antrame aukšte esančio restorano languose – buvo kinai.

Kai detektyvas užlipo ant trečios neapšviestų laiptų pakopos, jam kelią pastojo iš tamsos išdygęs nedidukas vyras ilgu

munduru. Šis vyras turėjo plonytę barzdą, ilgą kasą iki juosmens ir šviežių rūdžių spalvos dantis. Litlmoras sustojo.

– Tu eiti blogas kelias, – pareiškė kinas be jokių įžangų. – Restoranas apačioje, antras aukštas.

– Aš neieškau restorano, – atsakė detektyvas. – Ieškau pono Čongo Singo. Jis gyvena ketvirtame aukšte. Ar pažįstate jį?

– Ne, – kinas neketino trauktis Litlmorui iš kelio, – jokio Čongo Singo viršuje.

– Norite pasakyti, kad jis išvykęs arba čia negyvena?

– Jokio Čongo Singo viršuje, – pakartojo kinas. Jis spustelėjo pirštų galiukais Litlmoro krūtinę. – Tu eiti šalin.

Litlmoras prasibrovė pro vyrą ir toliau lipo siaurais laiptais, kurie girgždėjo po jo pėdomis. Jam iš paskos sekė įkyrus riebios mėsos kvapas. Žingsniuodamas aprūkusiu koridoriumi ketvirtame aukšte, – tamsiu ir belangiu, nors lauke šviečiant skaisti rytmečio saulė, – jis jautė, kaip pro vos prasklęstus tarpdurius jį sekė akys. 4C buto durų niekas neatidarė. Litlmorui pasigirdo, kad kažkas skubiai nubildėjo laiptais žemyn. Iš pradžių keptos mėsos kvapas žadino detektyvo apetitą, bet dabar, beoriuose viršutiniuose aukštuose, susimaišęs su opiumo dūmų kamuoliais, jis kėlė jam šleikštulį.

Kai meras atvyko į Municipaliteto rūmus, ponia Nevil pranešė jam, kad skambina ponas Banvelas. Maklelanas jai liepė juos sujungti.

– Džordžai, – kreipėsi Džordžas Banvelas, – čia Džordžas.

– Dievaži!* – tarė Džordžas Maklelanas, užbaigdamas pasisveikinimą, kurį jie sugalvojo beveik prieš dvidešimt metų, kai dar buvo neapsiplunksnavę Manhatano klubo nariai.

– Norėjau tau pasakyti, kad vakar susisiekiau su Aktonu, – tarė Banvelas. – Pranešiau jam šiurpias naujienas. Šįryt

* By George! (*angl.*). – *Vert. past.*

jis skubiai įsėdo į pašto traukinį. Jis turėtų pasiekti viešbutį iki pusiaudienio. Susitinku su juo ten.

– Puiku, – tarė Maklelanas, – atvažiuosiu ir aš.

– Ar Nora ką nors prisiminė?

– Ne, – atsakė meras, – tačiau koroneris turi įtariamąjį – tave.

– Mane? – sušuko Banvelas. – Iškart pajutau antipatiją tam mažam landūnui.

– Akivaizdu, kad jausmas abipusis.

– Ką tu jam pasakei?

– Pasakiau, kad to nepadarei, – atsakė meras.

– O kaip Elizabetos kūnas? – paklausė Banvelas. – Riverfordas skambinėja man kas minutę.

– Džordžai, kūnas dingo, – atsiduso meras.

– Ką? Kaip dingo?

– Žinai apie problemas, su kuriomis susiduriu morge. Tikiuosi jį greitai surasti. Ar gali kaip nors užlaikyti Riverfordą dar vienai dienai?

– Užlaikyti? – pakartojo Banvelas. – Jo dukrą nužudė.

– Ar gali bent pamėginti? – paklausė meras.

– Velniai nematė, – tarė Banvelas, – pasistengsiu. Beje, kas tie... tie *specialistai,* kurie tikrina Norą?

– Nejaugi tau nesakiau? – nusistebėjo meras. – Jie terapeutai. Kalbama, kad jie gali išgydyti amneziją tiesiog kalbėdamiesi su pacientu. Tiesą sakant, nepaprastai įdomus reikalas. Jiems pacientai pripasakoja visokiausių dalykų.

– Kokių dalykų? – paklausė Banvelas.

– *Visokiausių,* – atsakė Maklelanas.

Paklusęs mero įsakymui Hugelis grįžo namo. Jis buvo įsikūręs mažo medinio namo Vareno gatvėje dviejuose viršutiniuose aukštuose. Ten koroneris atsigulė ant savo griozdiš-

kos lovos, bet neužmigo. Šviesa buvo per ryški, o garsūs vežėjų šūksniai nedavė ramybės net pakišus galvą po pagalve.

Namas, kuriame gyveno Hugelis, buvo atokiame *Market* rajono kampe, žemutiniame Manhatane. Tuo metu, kai jis išsinuomojo kambarius, tai buvo malonus gyvenamasis rajonas. Iki 1909 metų jis buvo užtvindytas gamybiniais sandėliais ir fabrikų pastatais. Taigi Hugelis taip ir neišsikraustė. Už koronerio algą jis negalėjo išlaikyti visų dviejų namo aukštų prabangesnėje miesto dalyje.

Hugelis nekentė tų kambarių. Lubos buvo nusėtos tokiomis pačiomis šlykščiomis rudakraštėmis vandens dėmėmis, kurios jį erzino ir darbo kabinete. Jam prieš akis stovėjo Džordžo Banvelo veidas. Hugelis riebiai nusikeikė. Jis buvo Niujorko koroneris. Kodėl jo kostiumas toks apšiuręs, palyginti su išvalytu ir pagal užsakymą pasiūtu Banvelo švarku?

Hugeliui visiškai pakaktų įkalčių tam, kad suimtų Banvelą. Kodėl meras nenorėjo apie tai nė girdėti? O kad jis pats savo rankomis galėtų suimti Banvelą! Koroneris neturėjo panašaus įgaliojimo, bet šią akimirką kaip tik svajojo turėti tokią teisę. Hugelis iš naujo viską permąstė. Turi būti kažkas daugiau. Visą šią istoriją galima kokiu nors būdu susieti. Jei Elizabetos Riverford žudikas pavogė jos kūną iš morgo, nes ant jo buvo likę įkalčių, koks tai galėjo būti įkaltis? Staiga koronerį pagavo įkvėpimas: jis pamiršo nuotraukas, kurias padarė panelės Riverford bute. Ar negalėtų kuris nors iš jo fotografų padėti atskleisti dingusį nusikaltimo įkaltį?

Hugelis išlipo iš lovos ir paskubomis apsirengė. Jis galėtų pats jas išryškinti: turėjo tamsų kambariuką greta morgo, nors ir retai juo naudojosi. Ne, bus saugiau, jei savo darbą atliks policijos fotografijos ekspertas Luisas Rivjeras.

❧

DEVINTĄ VALANDĄ RYTO nuėjau į panelės Akton kambarį. Jame buvo tuščia. Mano akys atsitiktinai užkliuvo už man

skirto raštelio, padėto ant rašomojo stalo. Jame panelė Akton rašė, kad grįš į savo kambarį apie vienuoliktą valandą ir, jei noriu, galiu ją tada aplankyti.

Psichoanalizės prasme, visa tai buvo blogai. Visų pirma, pas panelę Akton ateidavau ne su tikslu ją „aplankyti". Antra, ne pacientas, o gydytojas turėtų kontroliuoti susitikimo laiką.

Bet vis dėlto atėjau pas panelę Akton vienuoliktą. Ji sėdėjo patogiai įsitaisiusi ant sofos, lygiai toje pačioje vietoje kaip vakar ryte ir į balkoną atsiveriančių dvejų prancūziškų durų fone gurkšnojo arbatą. Nepakeldama akių panelė Akton pakvietė mane atsisėsti. Tai mane taip pat suerzino. Ji jautėsi pernelyg patogiai. Psichoanalizės aplinka turėtų būti kabinetas, – mano kabinetas, – ir aš turėčiau valdyti situaciją.

Kai panelė Akton pagaliau pakėlė akis, visiškai apstulbau. Ji drebėjo ir buvo labai susijaudinusi.

– Kam jūs prasitarėte, – paklausė ji ne kaltinančiu, bet nerimo kupinu balsu, – apie tai... apie tai, ką man padarė Banvelas?

– Tik daktarui Froidui. O ką? Kas nutiko?

Ji susižvalgė su ponia Bigs, kuri parodė per pusę perlenktą popieriaus lapą. Senoji moteris padavė jį man. Raštelyje plunksnakočiu buvo parašyta: *Laikyk liežuvį už dantų.*

– Berniukas, – irzliai tarė panelė Akton, – gatvėje... Jis įbruko šį popierių man į rankas ir pabėgo. Ar manote, kad mane užpuolė ponas Banvelas?

– O jūs?

– Nežinau, nežinau. Kodėl negaliu prisiminti? Ar padėsite man prisiminti? – maldavo ji mane. – O jeigu jis ten, lauke, ir mane stebi? Prašau, daktare, padėkite man!

Pirmą kartą mačiau tokią panelę Akton. Ji pirmą kartą iš tikrųjų paprašė mano pagalbos. Be to, tai buvo pirmas kartas nuo tada, kai ji atvyko į viešbutį ir atrodė tikrai išsigandusi.

– Galiu pabandyti, – atsakiau.

Šį kartą ponia Bigs jau pati susiprato išeiti iš kambario. Iškart liepiau merginai atsigulti, nors jai akivaizdžiai tai nepatiko. Ji buvo tokia susijaudinusi, kad vos galėjo išsilaikyti nejudėjusi.

– Panele Akton, – pradėjau, – grįžkite trejus metus atgal, prieš tą nutikimą ant stogo. Jūs su šeima viešėjote Banvelų užmiesčio viloje.

– Kodėl jūs manęs apie tai klausinėjate? – pratrūko ji. – Noriu prisiminti, kas nutiko prieš dvi dienas, o ne prieš trejus metus.

– Jūs nenorite prisiminti, kas nutiko prieš trejus metus?

– Ne tai norėjau pasakyti.

– Bet pasakėte. Daktaras Froidas mano, kad galbūt tada jūs kažką pamatėte – kažką, ką pamiršote, kas trukdo jums dabar prisiminti.

– Aš nieko nepamiršau, – atšovė ji.

– Tuomet jūs tikrai kažką matėte.

Ji tylėjo.

– Jums nėra ko gėdytis, panele Akton.

– Liaukitės tai kartojęs! – su labai netikėtu įniršiu suriko mergina. – Ko *aš* turėčiau gėdytis?

– Nežinau.

– Išeikite! – paliepė ji.

– Panele Akton...

– Išeikite! Man jūs nepatinkate. Jūs neprotingas.

– Ką jūs matėte? – nenusileidau. – Ji nieko neatsakė, tik ryžtingai spoksojo kita kryptimi. Po to atsistojau ir surizikavau: – Atleiskite, panele Akton, negaliu jums padėti. Gaila, bet negaliu.

Ji giliai įkvėpė.

– Pamačiau savo tėtį su Klara Banvel.

– Ar galite papasakoti, ką matėte?

– Ak, gerai.

Atsisėdau.

– Pirmajame aukšte yra didžiulė biblioteka, – pradėjo ji. – Mane dažnai kamuodavo nemiga, tad kai negalėdavau užmigti, eidavau ten. Skaitydavau mėnesienoje net neužsidegdama žvakės. Vieną naktį durys į biblioteką buvo pravertos. Galima buvo nuspėti, kad kažkas yra viduje. Priglaudžiau akį prie durų plyšio. Mano tėvas sėdėjo pono Banvelo krėsle, veidu į mane, tame pačiame krėsle, kuriame visada sėdėdavau ir aš. Mačiau jį mėnulio šviesoje, bet jis kažkaip nenatūraliai laikė atlošęs galvą. Klara klūpėjo ant kelių priešais jį. Jos suknelė buvo atsagstyta ir nusmukusi jai iki juosmens, nugara – visiškai nuoga. Daktare, jos nugara labai graži, idealiai balta, nepriekaištinga, oda tokia balta ir skaisti... beveik kaip... ir smėlio laikrodžio ar violončelės formos figūra. Ji... nežinau, kaip pasakyti... bangavo. Jos galva kilo ir leidosi lėtu ritmu. Nemačiau jos rankų. Manau, jos buvo priešais ją. Vieną ar du kartus ji permetė plaukus sau per petį, bet nesiliovė kilnojusi galvos. Vaizdas buvo užburiantis. Žinoma, tuo metu nesupratau, ką mačiau. Man jos judesiai pasirodė gražūs, tarsi lengva bangelė skalautų krantą. Bet puikiai žinojau, kad jie daro kažką bloga.

– Tęskite.

– Tada mano tėvas ėmė leisti kažkokį bjaurų, šaižų garsą. Stebėjausi, kaip Klara gali jį pakęsti. Bet ji ne tik jį pakentė. Atrodė, kad jis sukėlė greitesnį ir ryžtingesnį jos bangavimą. Tėvas suspaudė krėslo ranktūrius. Klaros galva kilo ir leidosi vis greičiau. Stovėjau kaip užkerėta, bet nebegalėjau ilgiau žiūrėti. Pirštų galiukais užlipau laiptais aukštyn, atgal į savo kambarį.

– O tada?

– Viskas, pabaiga. – Mes žvelgėme vienas į kitą. – Tikiuosi, kad patenkinote savo smalsumą, daktare Jangeri, nes mano amnezijos šis pasakojimas tikrai nepagydė.

Stengiausi psichoanalitiškai išanalizuoti epizodą, kurį ką tik papasakojo panelė Akton. Epizodas, savaime suprantama,

buvo traumuojančio pobūdžio, bet iškilo ir kita problema: neatrodė, kad jis traumavo pačią panelę Akton.

– Ar po to jūs patyrėte kokių fizinių sutrikimų? – paklausiau jos. – Būtent praradote balsą?

– Ne.

– Gal jums paralyžiavo kurią nors kūno vietą? Peršalote?

– Ne.

– Ar jūsų tėvas sužinojo, kad jį matėte?

– Jis per kvailas.

Tai įsidėmėjau.

– Kai galvojate apie amneziją dabar, kas pirmiausia ateina į galvą?

– Niekas.

– Galvoje visada yra kokia nors mintis.

– Jūs tai sakėte praėjusį kartą! – užriko ji piktai, ir aš nutilau. Ji įsmeigė į mane savo mėlynas akis. – Jūs padarėte tik vieną dalyką, – tarė mergina, – kuris net privertė mane patikėti, kad galite man padėti. Bet jis visai nesusijęs su visais jūsų klausimais.

– Kokį dalyką?

Ji nudelbė akis.

– Nežinau, ar verta jums sakyti.

– Kodėl?

– Ak, tiek to. Tai nutiko policijos nuovadoje.

– Aš apžiūrėjau jūsų kaklą.

Panelė Akton kalbėjo tyliai, nusukusi galvą.

– Taip. Kai pirmą kartą palietėte mano gerklę, vieną akimirką beveik kažką pamačiau: nežinia kokį vaizdinį, prisiminimą. Nežinau, kas tai buvo.

Šios naujienos buvo netikėtos, bet logiškos. Pats Froidas atrado, kad fizinis prisilietimas gali išlaisvinti nuslopintus prisiminimus. Panaudojau tą techniką su Priscila. Galbūt panelės Akton amneziją irgi pavyks išgydyti šiuo metodu.

– Ar norėtumėte išmėginti kažką panašaus dar kartą? – paklausiau jos.

– Man buvo baisu, – tarė ji.

– Tikriausiai vėl bus baisu.

Ji linktelėjo galva. Priėjau prie jos ir ištiesiau savo delną. Ji ketino nusirišti kaklaskarę. Pasakiau jai, kad nereikia, aš tik paliesiu jos kaktą, ne kaklą. Ji nustebo. Paaiškinau, kad kaktos lietimas yra vienas standartinių Froido metodų, padedantis išlaisvinti prisiminimus. Mergina neatrodė patenkinta, bet leido man tęsti. Atsargiai priglaudžiau delną prie jos kaktos. Nebuvo jokios reakcijos. Paklausiau, ar jai atėjo kokia mintis.

– Aš tik pagalvojau, kad jūsų labai šalta ranka, daktare, – atsakė ji.

– Atleiskite, panele Akton, bet, atrodo, teks grįžti prie mūsų pokalbio. Prisilietimas nepasiteisino. – Vėl atsisėdau. Ji atrodė beveik įpykusi. – Ar galite man pasakyti vieną dalyką? – toliau dėsčiau. – Minėjote, kad ponios Banvel nugara – jos nuoga nugara – buvo beveik tokia balta kaip kažkas, ką jūs matėte prieš tai. Tik jūs nepasakėte, kas.

– O jūs norėtumėte sužinoti?

– Aš to paklausiau.

– Lauk iš čia! – iškošė ji atsisėsdama.

– Atsiprašau?

– Nešdinkitės! – suriko ji ir sviedė į mane vazelę su cukraus kubeliais. Paskui atsistojo ir metė į mane lėkštelę ir puodelį, tiksliau, šių ji nesviedė, tik šveitė juos iš visų jėgų, kiek tik įstengė. Laimei, abu daiktai nuskriejo skirtingomis kryptimis: lėkštelė prašvilpė man iš kairės, o puodelis aukštai iš dešinės pusės ir, atsitrenkę į sieną, pažėrė šukių lietų. Panelė Akton pakėlė arbatinuką.

– Nereikia, – ramiai pasakiau.

– Nekenčiu jūsų!

Aš taip pat atsistojau.

– Jūs nekenčiate ne manęs, panele Akton, o savo tėvo, kad jus pardavė Banvelui mainais už jo žmoną.

Klydau naiviai tikėdamasis, kad mergina į tai reaguos apsipildama ašaromis ir susmukdama ant sofos. Ji staigiai puolė kaip laukinė katė ir trenkė į mane arbatinuką. Jis pataikė man į kairį petį. Smūgis buvo įspūdingas. Kaip tokia gležna būtybė ji buvo nepaprastai stipri. Arbatinuko dangtelis nulėkė, ir karštas verdantis vanduo išsiliejo ant mano rankos. Tiesą sakant, kur kas daugiau skausmo sukėlė plikinantis vanduo nei smūgis į petį. Bet aš nei sujudėjau, nei parodžiau kokią nors reakciją. Tai, spėju, ją dar labiau įsiutino. Panelė Akton dar kartą užsimojo arbatinuku, tik šį kartą tiesiai į galvą.

Buvau aukštesnis už ją, todėl man tereikėjo lengvai loštelėti atgal. Arbatinukas nepataikė į taikinį, ir aš sulaikiau panelę Akton už rankos. Iš inercijos ji apsisuko aplink ir sustojo nugara į mane. Stipriai prispaudžiau jos rankas prie liemens ir atsukau į save.

– Paleiskite mane! – įsakė ji. – Paleiskite, arba rėksiu.

– O tada pasakysite visiems, kad jus užpuoliau?

– Skaičiuoju iki trijų, – atsakė ji nuožmiai. – Paleiskite, arba rėksiu. Vienas, du, tr...

Griebiau jai už gerklės, užgniaužda mas jos burnoje žodį. Žinoma, nederėjo taip elgtis, bet manyje užvirė kraujas. Atėmiau iš jos bet kokią galimybę rėkti, bet kartu sukėliau netikėtą pašalinį poveikį. Staiga nuslūgo įtampa jos kūne. Arbatinukas iškrito iš jos pirštų. Ji plačiai atmerkė suglumusias akis, kurių safyro spalvos rainelės greitai lakstė į šalis. Nežinojau, kas buvo keisčiau: užpuolimas ar šis staigus jos persimainymas. Iškart paleidau jos gerklę.

– Aš jį mačiau, – sušnibždėjo mergina.

– Ar prisimenate? – paklausiau.

– Mačiau jį, – pakartojo ji. – Bet dabar viskas dingo. Manau, kad buvau surišta, nes negalėjau pajudėti. Ak, kodėl ne-

galiu prisiminti? – Ji iškart atsisuko į mane. – Padarykite tai dar kartą.

– Ką?

– Tą patį, ką padarėte. Aš prisiminsiu, esu tikra.

Lėtai, nenuleisdama akių nuo manųjų, ji atsirišo kaklaskarę, apnuogindama vis dar nubrozdintą kaklą. Tada sugniaužė mano ranką savo gležnais pirštais ir prisitraukė ją prie kaklo taip kaip pirmojo mūsų susitikimo metu. Atsargiai, vengdamas žiaurių mėlynių, paliečiau švelnią jos odą pasmakrėje.

– Ar prisimenate ką nors? – paklausiau.

– Ne, – sušnibždėjo ji. – Turite padaryti tą patį, ką darėte prieš tai.

Nieko neatsakiau. Nesupratau, ar ji norėjo, kad padaryčiau tą patį, ką ir policijos nuovadoje, ar tai, kas atsitiko prieš keletą akimirkų.

– Smaukite mane, – paprašė ji.

Nieko nedariau.

– Prašau, – pakartojo ji, – smaukite mane.

Pridėjau savo smilių ir nykštį prie tos vietos ant jos kaklo, kur buvo raudonos žymės. Ji prikando lūpą: tikriausiai skaudėjo. Uždengus šias mėlynes, neliko jokio buvusio užpuolimo pėdsako. Mačiau tik dailiai išlenktą kaklą. Spustelėjau jos gerklę. Ji iškart užmerkė akis.

– Stipriau, – tyliai paprašė ji.

Kairiąja ranka truputį prilaikiau jos nugarą, o dešiniąja smaugiau. Jos nugara išsilenkė, galva atsilošė. Ji stipriai sugriebė mano ranką, bet nesistengė jos patraukti.

– Ar ką nors matote? – paklausiau. Ji silpnai papurtė galvą, vis dar užmerkusi akis. Prisitraukiau ją arčiau, dar tvirčiau spausdamas kaklą. Jos gerklėje užstrigo įkvepiamas oras. Mergina liovėsi kvėpavusi. Prasivėrė jos skaisčiai raudonos lūpos.

Buvo nelengva prisipažinti, kokios nedoros mintys užplūdo mano galvą. Dar niekada neteko matyti tokių gražių lūpų.

Jos buvo putlios ir virpėjo. Oda – skaisti, kreminės spalvos. Ilgi plaukai žėrėjo kaip saulės aukso spalva nudažyti krintančio vandens purslai. Prisitraukiau ją dar arčiau. Viena jos ranka buvo prigludusi prie mano krūtinės. Nežinau, kada ir kaip ji ten atsidūrė.

Staiga pamačiau į mane įbestas jos mėlynas akis. Kada ji atsimerkė? Jos lūpos dėliojo nebylų žodį. Anksčiau to nepastebėjau. Tas žodis buvo *stop*.

Atleidau jos gerklę tikėdamasis, kad ji skausmingai įkvėps oro. Tačiau užuot žioptelėjusi, ji tyliai, vos girdimai pasakė:

– Pabučiuokite mane.

Turiu pripažinti, kad nežinau, kaip būčiau atsakęs į šį prašymą. Bet tą akimirką pasigirdo garsus beldimas į duris ir skubiai brukamo į spyną rakto žvangsėjimas. Iškart ją paleidau. Ji mikliai pakėlė nuo žemės arbatinuką ir padėjo jį ant stalo. Mes abu atsisukome į duris.

– *Prisimenu*, – skubiai pašnibždėjo ji man, kai pasisuko rankena. – *Žinau, kas tai padarė.*

Tos pačios dienos popietę, rugsėjo 1 dieną, Karlas Jungas drauge su Smitu Eli Dželifu – leidėju, gydytoju ir psichinių ligų profesoriumi iš Fordhamo universiteto – pietavo klube Penktojoje aveniu. Iš jo atsiveria vaizdas į parką. Froidas, kaip ir Ferencis, Brilas ir Jangeris, nebuvo pakviestas. Jų išskyrimas nesutrikdė Jungo. Jis jautė, kad tai buvo dar vienas ženklas – jo kylantis tarptautinis lygis. Ne toks kilniaširdis žmogus jau būtų pasigyręs, mojavęs kvietimu kitiems priešais nosis. Bet jis, Jungas, rimtai žvelgė į savo pareigą būti geram, todėl apie šį kvietimą niekam neprasitarė.

Vis dėlto labai skausminga slėpti tiek daug dalykų. Tai prasidėjo jau pirmą dieną išvykus iš Bremeno. Žinoma, Jungas atvirai nemelavo. Jis prisiekė sau, kad to niekada nedarys. Bet tai buvo ne jo kaltė. Jie patys paskatino jį veidmainiauti.

Pavyzdžiui, Froidas ir Ferencis garlaivyje „Džordžas Vašingtonas“ užsisakė antros klasės miegamąsias kajutes. Ar jis kaltas? Nenorėdamas, kad jie pasijustų nepatogiai, Jungas buvo priverstas pasakyti, jog kai pirko bilietą, buvo dar laisvos tik pirmos klasės kajutės. Pirmą naktį laive jis susapnavo sapną. Tikroji jo reikšmė buvo akivaizdi: jis pranoko Froidą įžvalga ir reputacija. Taigi rūpindamasis Froido jautria savimeile, jis tvirtino, kad kaulai, kuriuos atrado sapne, priklauso jo žmonai, o ne Froidui. Tiesą sakant, Jungas protingai pri-

dūrė, kad kaulai priklausė ne tik jo žmonai, bet ir žmonos seseriai: jis norėjo pamatyti, kaip Froidas reaguos į tai, nes skeletai yra paties Froido spintoje. Tai buvo niekniekiai, bet jie padėjo pagrindą kur kas didesnei veidmainystei, kuri tapo neišvengiama nuo pat atvykimo į Ameriką dienos.

Pietūs Dželifo klube buvo labai smagūs. Aplink ovalų stalą sėdėjo devyni ar dešimt vyrų. Intelektualus mokslinis pokalbis ir puikus raudonasis vynas buvo dar pagardinti doze nešvankaus humoro, kurį Jungas visada mėgo. Daugiausia pašaipų susilaukė moterų balsavimo teisė. Vienas vyras paklausė, ar kas nors yra matęs sufražistę, su kuria norėtų pergulėti. Vienbalsiai buvo atsakyta neigiamai. Kitas džentelmenas pareiškė, kad kas nors turėtų toms damoms pranešti, jog, gavus balsavimo teisę, dar nereiškia, kad su jomis bet kas ir miegos. Visi sutiko, kad geriausias vaistas moteriai, reikalaujančiai balsavimo teisės, yra gera ir sveika „techninė apžiūra“. Tačiau kai kurias taip gydyti būtų šlykštu. Taigi jau geriau suteikti joms tą balsavimo teisę.

Jungas jautėsi esąs savo stichijoje. Bent kartą nebuvo reikalo apsimesti mažiau turtingu, negu kad buvo iš tikrųjų. Jis nejautė pareigos neigti savo kilmę. Po pietų nariai nuėjo į rūkomąjį, kuriame pokalbis tęsėsi prie konjako. Jų gretos pamažu retėjo, kol Jungas liko tik su Dželifu ir trimis vyresniais vyrais. Vienas iš šių džentelmenų davė subtilų ženklą. Dželifas iškart atsistojo eiti. Jungas taip pat atsistojo manydamas, kad Dželifo išėjimas reiškė, jog ir jam jau metas eiti. Bet Dželifas Jungui pasakė, kad šie trys džentelmenai nori trumpai su juo asmeniškai šnektelėti. Be to, po jų pokalbio lauke jo lauks karieta.

Tiesą sakant, Dželifas visai nebuvo šio klubo narys. Jis tik siekė juo būti. Šis klubas priklausė vyrams, esantiems aukštuomenės viršūnėje. Jie sprendžia, kas jai priklauso. Taigi šie vyrai ir liepė Dželifui šiandien atsivesti Jungą.

– Prašom sėstis, daktare Jungai, – pakvietė Dželifą išlydėjęs vyras, pamodamas į patogų krėslą elegantiška ranka.

Jungas bandė prisiminti džentelmeno vardą. Bet šiandien jis su tiek daug kuo susipažino ir buvo taip nepratęs gerti vyną per pietus, kad visai nesisekė prisiminti.

– Esu Dana, – paslaugiai prisistatė vyras. Jo tamsūs antakiai paryškino sidabrinę plaukų spalvą, – Čarlzas Dana. Ką tik apie jus, Jungai, kalbėjausi su savo geru draugu, vyriausiuoju *Times* redaktoriumi Oksu. Jis nori išspausdinti apie jus straipsnį.

– Straipsnį? – paklausė Jungas. – Nesuprantu.

– Nes kitą savaitę skaitysite paskaitas Fordhamo universitete, todėl jis nori paimti iš jūsų interviu. Oksas ketina pateikti trumpą biografiją – du pilnus laikraščio puslapius. Jūs tapsite gana įžymus. Nežinojau, ar sutiksite. Pasakiau jam, kad jūsų pasiteirausiu.

– Na, – atsakė Jungas, – aš... aš ne...

– Yra tik viena kliūtis. Oksas, – Dana ištarė *Ouksas,* – bijo, kad jūs esate froidistas. Jis nenori, kad jo straipsnis būtų siejamas su... su... na, jūs žinote, kas kalbama apie Froidą.

– Jis pamišęs dėl sekso išsigimėlis, – drebė iš dešinės sėdintis vyras, glostydamas žandenas.

– Ar Froidas iš tiesų tiki tuo, ką rašo? – paklausė trečiasis džentelmenas, plinkantis vyrukas. – Kad kiekviena jo gydoma mergina bando jį sugundyti? Arba tuo, ką jis sako apie fekalijas... fekalijas... Dėl Dievo meilės! Arba apie pernelyg pedantiškus vyrus, geidžiančius analinio sekso?

– Arba apie berniukus, norinčius lytiškai santykiauti su savo motinomis? – toliau tęsė apkūnusis vyriškis su didžiausio pasišlykštėjimo išraiška veide.

– O Dieve, ar jis tiki? – paklausė Dana, kimšdamas tabaką į pypkę. – Jungai, jums tikriausiai labai sunku.

Jungas nebuvo tikras, kokia šio teiginio potekstė. Jis nieko neatsakė.

– Aš pažįstu jus, Jungai, – tarė Dana. – Žinau, kas esate. Jūs šveicaras, krikščionis, mokslininkas kaip ir mes. Esate aistrin-

gas žmogus. Tas, kuris veikia vedamas savo troškimų. Žmogus, kuriam reikia daugiau nei vienos moters, kad jaustųsi puikiai. Nėra prasmės čia slėpti šių dalykų. Šie vadinamieji vyrai, kurie nesiima veiksmų, leidžia savo troškimams pūliuoti kaip žaizdoms, o jų tėvai, prekiautojai narkotikais, visada jautėsi menkesni už mus – tik jie galėtų išgalvoti tokias begėdiškas, gašlias fantazijas, nuleisdami Dievą ir žmogų į kanalizacijos vamzdį. Jums turėtų būti nepaprastai sunku, kad jūsų vardas siejamas su šiuo purvu.

Jungui vis sunkiau sekėsi suvokti žodžių srautą. Tikriausiai į galvą mušė alkoholis. Atrodė, kad šis džentelmenas iš tiesų jį pažįsta. Bet iš kur?

– Kartais sunku, – lėtai atsakė Jungas.

– Aš visai ne antisemitas. Galite paklausti Sakso. – Jis parodė į plinkantį vyrą sau iš kairės. – Priešingai, žaviuosi žydais. Jie suprato savo rasinio grynumo paslaptį ir pagrindinę priežastį kur kas geriau nei mes. Būtent tai jiems ir padėjo tapti tokia didžia rase, kokia jie yra dabar. – Vyras, į kurį buvo kreiptasi kaip į Saksą, tylėjo. Apkūnusis vyras tik sučiaupė savo storas lūpas. Dana tęsė: – Bet praėjusį sekmadienį, kai, pažvelgęs į mūsų kraujuojantį Išganytoją, prisiminiau, kad šis žydas iš Vienos teigia, jog mūsų potraukis Jam yra seksualinis, sunkiai begalėjau melstis. Labai. Manyčiau, kad ir jums teko susidurti su panašiais sunkumais. O gal Froido pasekėjams draudžiama lankytis bažnyčioje?

– Aš vaikštau į bažnyčią, – sutrikęs atsakė Jungas.

– Asmeniškai aš, – tarė Dana, – negaliu suprasti to visuotinio susižavėjimo psichoterapija: egzistencinė psichoterapija, naujoji mintis, mesmerizmas, dr. Kuakenbosas.

– Kuakenbosas, – pakartojo susiraukęs vyras su žandenomis.

– Krikščioniškas mokslas, – tęsė Dana, – psichoanalizė, mano manymu, tai yra sektos. Bet be tokių sektų pusė Amerikos moterų neįsivaizduoja savo gyvenimo. Todėl geriausia, kad

jos negertų iš to užteršto šaltinio. Patikėkite manimi, jos gers iš jūsiškio po to, kai perskaitys apie jus *Times*. Na, trumpiau tariant, esmė tokia: mes galime jums padėti tapti įžymiausiu psichiatru Amerikoje, bet Oksas parašys apie jus į spaudą tik tada, jei savo paskaitų metu Fordhame aiškiai – labai aiškiai – atsiribosite nuo visų Froido nešvankybių. Viso geriausio, daktare Jungai!

Nesiliovė beldimas į panelės Akton viešbučio kambario duris, o durų rankena sukinėjosi į vieną ir į kitą pusę. Galiausiai durys plačiai atsilapojo ir į vidų įskubėjo penki žmonės, iš kurių tris atpažinau: meras Maklelanas, detektyvas Litlmoras ir Džordžas Banvelas. Kiti du – dama ir džentelmenas – neabejotinai buvo turtingi.

Vyras atrodė bebaigiantis penktąją dešimtį, šviesios odos, kuri dabar luposi nuo įdegio saulėje, smailiu smakru, pradėjęs plikti nuo kaktos, ir su baltu marliniu tvarsčiu ant kairiosios akies. Supratau, kad tai panelės Akton tėvas. Palyginti su tokia grakščia merginos figūra, jos tėvas su savo ilgomis galūnėmis atrodė bejėgiškai. O dėl tokių švelnių moteriškų veido bruožų, kurie taip puošė merginą, šis vyras man pasirodė be galo nepasitikintis savimi. Moteris, kurią palaikiau panelės Akton motina, buvo daugiausia penkių pėdų ūgio. Jos liemuo buvo platesnis už jos vyro. Ji buvo apsikarsčiusi papuošalais ir pasidažiusi veidą, avėjo batelius su pavojingai aukšta pakulne, matyt, norėdama atrodyti keliais coliais aukštesnė. Galbūt kažkada ji buvo patraukli. Dama pirmoji prabilo surikdama:

– Nora, vargšele, nelaiminga mergaite! Aš baisiai kankinausi nuo tada, kai sužinojau siaubingas naujienas. Mes važiavome valandų valandas. Harkortai, ar tu tiesiog stovėsi ten kaip įbestas?

Noros tėvas atsiprašė apkūniosios moters ir, ištiesęs jai ranką, saugiai palydėjo ją iki kėdės, į kurią ji susmuko garsiai suaimanavusi. Meras pristatė mane Aktonui ir jo žmonai Mildred. Paaiškėjo, kad jų kompanijai vos spėjus įeiti į vestibiulį, kažkas prie administratoriaus stalo pasiskundė dėl iš panelės Akton kambario sklindančio triukšmo. Patikinau juos, kad mums nieko nenutiko, ir tuo metu labai troškau, kad prie tolimiausios sienos negulėtų sudaužytas į šukes puodelis. Jie stovėjo nugaromis į tą sieną ir, manau, kad nieko nepastebėjo.

– Nora, dabar viskas bus gerai, – užtikrino ponas Aktonas. – Meras sakė, kad spauda nieko nesuuodė, ačiū Dievui!

– Kodėl tavęs paklausiau? – kreipėsi Mildred Akton į dukterį. – Sakiau, kad nereikėtų tavęs palikti Niujorke. Argi nesakiau, Harkortai? Ar matai, kas nutiko? Maniau, kad mirsiu, kai išgirdau. Bigs! Kur ta Bigs? Ji sudės tavo daiktus. Būtina nedelsiant tave iš čia išvežti, Nora. Manau, kad prievartautojas yra čia, šiame viešbutyje. Nujaučiu tokius dalykus. Vos įžengusi čia, pajutau, kaip jis mane stebi.

– Tave, brangioji? – paklausė Aktonas.

Negaliu pasakyti, kad panelės Akton išraiškoje įžvelgiau šiltą prielankumą ar saugumo jausmą, kurį tikėtumeisi pamatyti merginos veide, susitikus su savo tėvais po ilgai trukusio ir pilno įvykių išsiskyrimo. Bet negalėčiau jos kaltinti dėl iki šiol jos atžvilgiu išsakytų pastabų turinio. Buvo keista, kad panelė Akton dar neištarė nė žodžio. Ji porą kartų mėgino kažką pasakyti, bet atrodė, kad jai tiesiog neišeina kalbėti. Jos skruostus ryškiai nudažė raudonis. Tuomet supratau: mergina vėl prarado balsą. O gal man taip pasirodė? Pagaliau panelė Akton tyliai ir ramiai ištarė:

– Mama, manęs niekas neišprievartavo.

– Ša, Nora! – nukirto tėvas. – Šis žodis netariamas garsiai.

– Juk tu nežinai, vargšele! – sušuko motina. – Tu neprisimeni nusikaltimo ir niekada nesužinosi.

Dabar kaip tik buvo ta akimirka, kai panelė Akton, jei būtų norėjusi, būtų pasakiusi, kad atgavo atmintį. Bet užuot užsiminusi apie sugrįžusius prisiminimus, ji atsakė:

– Aš liksiu čia, viešbutyje, ir tęsiu gydymą. Nenoriu grįžti namo.

– Tik paklausykit, ką ji kalba! – užsiplieskė jos motina.

– Namuose nesijausiu saugiai, – paaiškino panelė Akton. – Užpuolikas gali manęs ten ieškoti. Pone Maklelanai, jūs pats taip sakėte sekmadienį.

– Mergina teisi, – atsakė meras. – Viešbutyje jai bus daug saugiau. Žudikas nežino, kad ji čia.

Žinojau, kad tai netiesa, nes panelė Akton gatvėje gavo grasinantį laiškelį. Neabejoju, kad pati panelė Akton tai žinojo. Po mero žodžių ji sugniaužė dešinę ranką: raštelis kyšojo iš jos kumščio. Tačiau ji nieko nepasakė ir vietoj to nukreipė žvilgsnį nuo Maklelano į savo tėvus, tarsi Maklelanas būtų visiškai įrodęs jos pozicijos teisingumą. Man pasirodė, kad ji vengia tiriamo pono Banvelo žvilgsnio.

Banvelas žiūrėjo į Norą su ypatinga išraiška. Fiziškai jis buvo pranašesnis už visus. Tarp esančių kambaryje jis buvo aukštesnis, išskyrus mane, ir turėjo tvirtą krūtinę. Jo tamsūs plaukai buvo lygiai sušukuoti atgal su kažkokiu tepalu, o smilkiniai gražiai pražilę. Banvelo žvilgsnis buvo įsmeigtas į Norą. Gali nuskambėti absurdiškai, ir kitas stebėtojas, be jokios abejonės, būtų tai paneigęs, bet, mano nuomone, jo visa išraiška šaukte šaukė apie troškimą merginą išprievartauti. Dabar jis prabilo, bet jo tonas neišdavė jokių panašių norų:

– Tikriausiai geriausia būtų Norą išvežti iš miesto, – pasiūlė jis gergždžiančiu balsu ir atrodė, kad nuoširdžiai susirūpinęs jos saugumu. – Kodėl ne į mano vasarnamį? Klara ja pasirūpins.

– Aš labiau norėčiau pasilikti čia, – paprieštaravo Nora, nudelbusi akis.

– Tikrai? – atsiliepė Banvelas. – Jūsų motina mano, kad žudikas yra viešbutyje. Kaip jūs galite būti tikra, kad jis nestebi jūsų kad ir šią minutę?

Panelės Akton veidas paraudo, kai Banvelas kalbėjo su ja. Man pasirodė, kad visas jos kūnas iš baimės įsitempė.

Pasakiau, kad jau ketinu eiti. Panelė Akton nukreipė į mane sunerimusį žvilgsnį. Aš, tarsi kažką prisiminęs, pridūriau:

– Ak, panele Akton, štai jūsų receptas raminamiesiems, apie kuriuos kalbėjau. – Išsitraukiau iš kišenės kvitą, greitai jį užpildžiau ir padaviau jai. Ant jo parašiau: *Ar tai buvo Banvelas?*

Ji perskaitė mano žinutę ir linktelėjo man galva vos pastebimai, bet užtikrintai.

– Duokite jį man, – paprašė Banvelas, prisimerkęs žiūrėdamas į mane. – Mano vyrukas apačioje tuoj pat gali nubėgti į vaistinę.

– Puiku, – atsakiau. Iš panelės Akton rankų paėmiau ir kvitą, ir anonimišką raštelį. Jam padaviau pastarąjį. – Ar jūsų vyrukas galės įvykdyti šį pavedimą?

Banvelas jį perskaitė. Truputį tikėjausi, kad jis suglamžys raštelį ir pervers mane pavojingu, rūsčiu žvilgsniu, išsiduodamas esąs piktadarys kaip kokiame pigiame romane. Bet užuot taip pasielgęs, jis užriaumojo:

– Ką, po velnių, tai reiškia: *Laikyk liežuvį už dantų?!* Jaunuoli, tikiuosi, kad galėsite viską paaiškinti.

– Tai įspėjimas, kurį panelė Akton gavo šįryt gatvėje, – atsakiau. – O jūs puikiai tai žinote, pone Banvelai, nes pats jį parašėte. – Stojo bežadė tyla. – Pone mere, pone Litlmorai: šis vyras yra jūsų ieškomas nusikaltėlis. Vos prieš porą minučių iki jūsų atvykimo panelė Akton prisiminė užpuolimą. Patariu jums nedelsiant jį suimti.

– Kaip jūs drįstate?

– Kas šis... šis žmogus? – paklausė Mildred Akton, rodydama į mane. – Iš kur jis atsirado?

– Daktare Jangeri, – tvardydamasis tarė meras Maklelanas, – jūs nuvertinate melagingo apkaltinimo svarbą. Atsiimkite savo žodžius. Jei panelė Akton jums tai pasakė, jos atmintis ją apgauna.

– Pone mere, sere, – pradėjo detektyvas Litlmoras.

– Ne dabar, Litlmorai, – ramiai nutraukė jį meras. – Daktare, jūs atsiimsite savo kaltinimus, atsiprašysite pono Banvelo ir pasakysite, ką jums papasakojo panelė Akton.

– Bet, jūsų kilnybe... – neatlyžo detektyvas.

– Litlmorai! – užrėkė meras su tokiu įniršiu, kad Litlmoras net žengtelėjo atgal. – Negirdėjai, ką sakiau?

– Mere Maklelanai, – įsiterpiau, – nesuprantu. Ką tik pasakiau, kad panelė Akton prisimena užpuolimą. Jūsų paties detektyvas, atrodo, nori pridurti kažką patvirtinančio šiuos įtarimus. Panelė Akton aiškiai įvardijo, kad ją užpuolė ponas Banvelas.

– Vienintelis įrodymas yra jūsų žodžiai, daktare, jei jus galima taip vadinti, – tarė Banvelas. Jis atšiauriai dėbtelėjo į panelę Akton. Man pasirodė, kad jis įtemptai stengėsi nuslopinti galingą emociją. – Nora, tu puikiai žinai, kad nieko tau nepadariau. Pasakyk jiems, Nora.

– Nora, – tarė merginos motina, – pasakyk šiam jaunuoliui, kad jis suprato klaidingai.

– Nora, mieloji? – paragino jos tėvas.

– Pasakyk jam, Nora, – spaudė Banvelas.

– Nesakysiu, – atsakė mergina. Ir tai viskas, ką ji pasakė.

– Pone mere, – tariau, – negalite leisti, kad panelę Akton tardytų ją užpuolęs vyras, tas, kuris jau nužudė kitą merginą.

– Jangeri, esu tikras, kad jūsų ketinimai geri, – atsakė meras. – Bet jūs klystate. Sekmadienį vakare, kai buvo nužudyta Elizabeta Riverford, Džordžas Banvelas buvo su manimi. Jis buvo su manimi, ar girdite? *Su manimi* visą tą vakarą ir naktį, ir taip pat gerą dalį pirmadienio ryto. Būdamas du šimtai penkiasdešimt mylių už miesto, jis nieko negalėjo nužudyti.

PO TO, KAI JUNGAS IŠĖJO, bibliotekoje lubas lėtai glostė kylančios besiraitančios dūmų uodegos. Tarnas nunešė stiklines, pakeitė pelenines ir tyliai pasišalino.

– Ar jis mūsų? – paklausė plinkantis vyras, į kurį buvo kreiptasi Sakso pavarde.

– Be jokios abejonės, – atsakė Dana. – Jis net silpnesnis, nei aš įsivaizdavau. Ir mes turime daugiau nei pakankamai, kad bet kuriuo atveju galėtume jį sunaikinti. Ar Oksas gavo tavo pastabas, Alenai?

– O taip, – atsakė apkūnusis storalūpis džentelmenas su žandenomis. – Išspausdinsime mano straipsnį tą pačią dieną, kaip ir jo interviu su šveicaru.

– O kaip reikalai Matyvane? – paklausė Saksas.

– Palikite tai man, – atsakė Dana. – Belieka tik užkirsti kelią kitoms jų platinimo priemonėms. Iki rytojaus tai bus atlikta.

NET IŠGIRDĘS MERO alibi, negalėjau susitaikyti su tuo, kad Banvelas nekaltas. Bent jau subjektyviai. Objektyviai kalbant, neturėjau jokio pagrindo netikėti ar protestuoti.

Nora atsisakė važiuoti namo. Jos tėvas maldavo, o motina piktinosi, jos nuomone, merginos užsispyrimu. Dilemą išsprendė meras. Jis akivaizdžiai suprato, kad viešbutyje gyventi nesaugu ir galima sergėti jos namus. Juk namą lengviau apsaugoti nei viešbutį, į kurį ateina tiek daug žmonių. Jis pastatys policininkus prie Aktonų namo iš priekio ir iš užpakalio. Jie budės ištisą parą. Be to, Maklelanas priminė panelei Akton, kad ji vis dar nepilnametė: pagal įstatymą jis įpareigotas vykdyti jos tėvo pageidavimus net prieš jos valią.

Maniau, kad panelė Akton tuoj pratrūks prieštarauti. Tačiau užuot puolusi priešintis, ji pakluso su sąlyga, kad rytoj ryte jai bus leista tęsti gydymo terapiją.

– Ypač, – pridūrė ji, – dabar, kai žinau, kad negaliu pasikliauti atmintimi. – Tai ji ištarė tikrai nuoširdžiai. Bet buvo neįmanoma atspėti, ar ji šitokiu būdu išreiškė abejonę savo atminties patikimumu, ar priekaištą tiems, kurie atsisakė ja tikėti.

Po to ji nė karto nepažvelgė į mane. Lėtas leidimasis tyloje žemyn liftu buvo tiesiog nepakeliamas, bet panelė Akton laikėsi taip oriai, kaip niekada negalėtų laikytis jos motina, kuri bet kokį nemalonumą laikė asmeniniu įžeidimu. Susitarėme, kad rytoj anksti iš ryto atvažiuosiu į jų namus *Gramercy* parke, ir jie nurūko automobiliu į miesto centrą. Maklelanas irgi išvažiavo. Banvelas, metęs į mane paskutinį kraują stingdantį geranorišką žvilgsnį, nurūko arklių traukiama karieta, palikdamas detektyvą Litlmorą ir mane ant šaligatvio.

Litlmoras atsisuko į mane.

– Ji sakė jums, kad tai Banvelo darbas?

– Taip, – atsakiau.

– Ir jūs tikite ja, tiesa?

– Taip.

– Galiu jus šio to paklausti? – tarė Litlmoras. – Tarkim, mergina praranda atmintį. Jos galvoje tuščia. Tada prisiminimas grįžta. Ar galite lažintis, kad tai tikrai tas prisiminimas? Ar galite būti visiškai tikras?

– Ne, – atsakiau. – Atmintis gali apgauti. Lengva fantaziją supainioti su prisiminimu.

– Bet jūs ja tikite?

– Taip.

– Tai kokias padarėte išvadas, daktarėli?

– Nedarau jokių išvadų, – atsakiau. – Detektyve, ar galiu šio to paklausti ir *jūsų?* Ką jūs norėjote pasakyti merui panelės Akton kambaryje?

– Tik norėjau jam priminti, kad koroneris Hugelis – jis vadovauja šiai bylai – taip pat teigė, kad žudikas yra Banvelas.

– Teigė? – paklausiau. – Norite pasakyti, kad jau neteigia?

– Na, jau negaliu. Tik ne po mero pasakytų žodžių, – atsakė Litlmoras.

– Bet Banvelas galėjo užpulti panelę Akton net ir tada, jei tą kitą merginą nužudė kažkas kitas, tiesa?

– Ne-e, – atsakė detektyvas. – Mes turime įrodymų. Abiem atvejais pasidarbavo tas pats vyrukas.

Grįžau į vidų abejodamas savimi, paciente ir susiklosčiusia situacija. Ar įmanoma tai, kad Maklelanas gina Banvelą? O gal jis nori pridengti jį? Ar Nora bus saugi savo namuose? Viešbučio administratorius šūktelėjo mano vardą. Ką tik buvo pristatytas man skirtas laiškas. Jis buvo nuo G. Stenlio Holo, Klarko universiteto rektoriaus. Laiškas buvo ilgas ir vertė rimtai susirūpinti.

Išėjęs iš Manhatano viešbučio detektyvas Litlmoras pasuko taksi stovėjimo aikštelės link.

Iš senojo taksisto vakar Litlmoras sužinojo, kad juodaplaukis vyras, išvykęs iš Balmoralo sekmadienį apie vidurnaktį, įlipo į raudonos ir žalios spalvos benzininę taksi priešais Manhatano viešbutį. Ši informacija detektyvui labai pravertė. Vos prieš dešimtmetį dar visi taksi Manhatane buvo traukiami arklių. Apie 1900 metus mieste zujo jau šimtas motorizuotų taksi, bet jie buvo varomi elektra. Prislėgti aštuonis šimtus svarų sveriančių baterijų, elektriniai automobiliai buvo populiarūs, bet gremėzdiški. Neretai keleiviams tekdavo net padėti pastumti automobilį kylant į stačią įkalnę. 1907 metais Niujorko taksi kompanija paleido pirmąją partiją nuomojamų benzininių automobilių su įtaisytais taksometrais, kad keleiviai galėtų matyti važiavimo mokestį. Šie taksi iškart išpopuliarėjo, – bet

tik tarp aukštuomenės, nes tik jai priklausantys galėjo leisti sau mokėti penkiasdešimt centų už mylią, – ir greitai skaičiumi viršijo visą kitą samdomą miesto transportą: elektrinį ir traukiamą arklių. Pamatęs visada atpažindavai Niujorko taksi dėl jos išskirtinio raudonu ir žaliu raštu nudažyto paviršiaus.

Keletas tokių automobilių stovėjo Manhatano viešbučio taksi stovėjimo aikštelėje. Vairuotojai pasiūlė Litlmorui važiuoti į Aleno garažą, Penkiasdešimt septintojoje gatvėje tarp Vienuoliktos ir Dvyliktos aveniu, kur buvo pagrindinis Niujorko taksi biuras. Ten jis galės lengvai sužinoti, kas sekmadienį dirbo naktinėje pamainoje. Detektyvui pasisekė. Po dviejų valandų jis turėjo atsakymus. Praėjusį sekmadienį vairuotojas, pavarde Lurija, paėmė juodaplaukį vyrą prie Manhatano viešbučio. Lurija tai aiškiai prisiminė, nes vyras išėjo ne iš viešbučio, bet iššoko iš samdomos karietos. Litlmoras taip pat sužinojo, kur nuvažiavo juodaplaukis vyras. Detektyvas nuvyko ten, į gyvenamąjį namą, bet sėkmė nuo jo nusisuko.

Namas buvo Keturiasdešimtojoje gatvėje visai šalia Brodvėjaus. Tai buvo dviaukštis pastatas, su akį rėžiančiu durų beldikliu ir langus rėminančiomis tankiomis, raudonomis užuolaidomis. Litlmoras pabeldė penkis ar šešis kartus, kol pagaliau duris atidarė patraukli jauna moteris. Merginos drabužėliai vidurdieniui tikrai buvo per lengvi. Kai Litlmoras paaiškino, kad jis yra policijos detektyvas, ji pavartė akis ir liepė palaukti.

Detektyvą pakvietė užeiti į svetainę, papuoštą storais rytietiškais kilimais ant grindų, su akinančia daugybe veidrodžių ant sienų ir apstatytą storu, purpuriniu veliūru aptrauktais baldais. Į užuolaidų klostes buvo įsigėręs tabako ir alkoholio kvapas. Kažkur viršuje verkė kūdikis. Po penkių minučių raudona kilimine danga išklotais laiptais žemyn nulipo senesnė stamboka moteris vyšninės spalvos suknele ir milžiniška skrybėle ant galvos.

– O jūs labai įžūlus, – tarė moteris, prisistačiusi kaip Siuzana Meril – ponia Siuzana Meril. Iš sieninio seifo, paslėpto už veidrodžio, ji ištraukė išgraviruotą metalinę dėžutę, kurią atrakino raktu, ir suskaičiavo penkiasdešimt dolerių. – Štai, dabar nešdinkitės! Aš jau vėluoju.

– Ponia, man nereikia jūsų pinigų, – tarė Litlmoras.

– Ak, ką jūs sakote? Man nuo jūsų visų bloga. Greta, grįžk čia! – Žiovaudama atslinko ta pati menkai apsirengusi mergina. Nors dabar buvo be penkiolikos trys, ji iš tikrųjų miegojo, kai Litlmoras pabeldė į duris. – Greta, detektyvas nenori mūsų pinigų. Nusivesk jį į žaliąjį kambarį. Pone, pasistenkite greičiau.

– Ir ne to čia atėjau, – tarė Litlmoras. – Tik noriu paklausti jūsų vieno dalyko. Vėlyvą sekmadienio vakarą čia lankėsi vyrukas. Aš jo ieškau.

Ponia Meril įtariai nužvelgė detektyvą.

– Ak, tai dabar jums reikia mano klientų? Ką jūs ketinate daryti? Juos apieškoti?

– Tikriausiai jums teko susidurti su blogais policininkais, – tvirtai pasakė Litlmoras.

– O yra kitokių?

– Sekmadienio naktį buvo nužudyta mergina, – paaiškino Litlmoras. – Jos žudikas ją plakė, surišo, padarė keletą pjautinių žaizdų. Vėliau ją pasmaugė. Noriu rasti tą vyruką – štai ir viskas.

Moteris tvirčiau apsigaubė pečius plačiu, raudonu drabužiu. Ji padėjo pinigus atgal į seifą ir jį uždarė.

– Ar ji buvo prostitutė?

– Ne, – atsakė detektyvas, – turtinga mergina, labai turtinga. Ji gyveno prašmatniame pastate priemiestyje.

– Ak, kaip gaila. Bet ką tai turi bendra su manimi?

– Tas vyrukas tąnakt lankėsi čia, – atsakė Litlmoras. – Mes manome, kad jis gali būti žudikas.

– Ar jūs bent įsivaizduojate, kiek vyrų čia apsilankė sekmadienio naktį?

– Tas vyrukas buvo vienas: aukštas, tamsiaplaukis, dešiniarankis, nešėsi didelį lagaminą, krepšį ar kažką panašaus.

– Greta, ar prisimeni panašų į tokį?

– Leiskite pagalvoti, – susimąstė užsimiegojusi Greta. – Ne, tokio neprisimenu.

– Na, tai ko jums iš manęs reikia? – paragino ponia Meril. – Girdėjote, ką ji sakė.

– Bet vyrukas atėjo čia, ponia. Taksi išleido jį tiesiai prie jūsų durų.

– Išleido? Tai nereiškia, kad jis čia atėjo. Šis namas nėra vienintelis kvartale.

Litlmoras lėtai linktelėjo galva. Jis išsiėmė vizitinę kortelę iš piniginės.

– Jei ką nors prisiminsite, čia mano pavardė ir telefonas, kuriuo galite paskambinti.

Ji paprašė, kad ją pabučiuočiau.

Žingsniavau per miestą Keturiasdešimt antrąja gatve, bet mintyse regėjau Noros Akton užmerktas akis ir pravertas lūpas. Girdėjau ją šnabždant tuos du žodžius.

Rektoriaus Holo laiškas su susirūpinimą keliančiomis naujienomis gulėjo liemenės kišenėje. Mano galvoje turėjo būti tik viena mintis: kaip išgelbėti nuo žlugimo ne tik kitos savaitės konferenciją Klarko universitete, bet ir visą daktaro Froido reputaciją, bent jau Amerikoje. Tačiau mano mintis buvo užvaldžiusios jos lūpos ir akys.

Nemelavau sau. Žinojau, kokius ji man jaučia jausmus. Anksčiau daug kartų teko su tuo susidurti. Viena mano pacientė iš Vorčesterio, mergina, vardu Reičel, atkakliai prašydavo leisti jai nusirengti iki pusės kiekvieno mūsų psichoanalizės seanso metu. Kaskart ji sugalvodavo naują priežastį: sutrikęs širdies ritmas, baimė dėl galimai sulaužyto šonkaulio, tvinkčiojantis skausmas juosmens srityje. Ir Reičel buvo tik viena iš daugelio. Visais šiais atvejais man neteko kovoti su pagunda, nes niekada jos nejaučiau. Priešingai, mane net krėsdavo šiurpas, pastebėjus savo psichoanalizės objektų elgesyje bet kokius bandymus sugundyti.

Abejoju, ar tokius pat neigiamus jausmus man būtų sukėlusios patrauklios pacientės. Nesu dorybės įsikūnijimas. Bet

šios moterys buvo nepatrauklios. Daugelis jų man būtų tikę į motinas. Jų aistra man atrodė atstumianti. Reičel buvo kitokia. Ji buvo žavi: ilgos kojos, tamsios akys, – jeigu kalbėtume atvirai, susodintos truputį per arti viena kitos, – ir pasakytum, kad jos figūra gera, net per gera. Bet ji buvo agresyviai neurotiška, o tai niekada manęs neviliojo.

Mintyse susidarydavau vaizdą kaip kitos, gražesnės merginos, kreipiasi į mane gydytojo konsultacijos. Įsivaizduodavau draudžiamus, bet įmanomus atsitikimus savo kabinete. Todėl ilgainiui pastebėjau, kad apsilankius naujai psichoanalizės pacientei, pirmiausia įvertinu jos išvaizdą. Galų gale taip pradėjau save graužti, kad jau mąsčiau apie atsisveikinimą su psichoanalitiko karjera. Visą vasarą nepriėmiau nė vienos naujos psichoanalizės pacientės, kol pasirodė panelė Akton.

O dabar ji paprašė ją pabučiuoti. Neslėpiau nuo savęs, ką norėčiau su ja padaryti. Man niekada neteko patirti tokio aistringo troškimo užvaldyti, turėti. Labai abejojau, kad išgyvenu kontrperkėlimo simptomus. Atvirai kalbant, panelei Akton pajutau tą geismą iš pirmo žvilgsnio. Bet jos jausmai buvo visai kitokie. Ją ne tik slėgė fizinio užpuolimo sukelta trauma. Ši mergina kentėjo nuo įtempto perkėlimo.

Ji man nerodė nė ženklo prielankumo iki tos akimirkos, kai pajuto grįžtančius užslopintus prisiminimus, kuriuos išlaisvino fizinis jos kaklo spaudimas. Tą akimirką jai tapau kažkokiu didvyriu, autoritetu. Ankstesnis jos neprielankumas – per švelniai pasakyta. Ji nekentė manęs. Tai pati sakė. O tą akimirką ji buvo pasiruošusi man atsiduoti... ar tiesiog taip manė. Buvo aišku kaip dieną, kad ir kaip būtų gaila pripažinti, ši meilė, kurią ji jautė (jei galima tai pavadinti meile), buvo jos vaizduotės produktas, fikcija, sukurta intensyvaus perkėlimo psichoanalizės metu.

Neprisimenu, kaip perėjau Penktąją, Šeštąją ar Septintąją aveniu, bet netikėtai susivokiau, kad stoviu viduryje *Times* aikštės. Nuėjau į *Hammerstein's Victoria* teatro sodą ant

stogo, kur turėjau susitikti su Froidu ir kitais ir kartu papietauti. Sodas ant stogo buvo tikras teatras: su pakelta scena, terasomis, ložėmis ir penkiasdešimties pėdų stogu virš galvos. Vis dar vyko vaidinimas – pasirodymas ant įtempto lyno. Lyno akrobatė buvo prancūzaitė, užsidėjusi moterišką skrybėlaitę, su dangaus žydrumo suknele ir mėlynomis kojinėmis. Kaskart jai iškėlus skėtį, kad išlaikytų pusiausvyrą, unisonu suklikdavo puošniai apsirengusios žiūrovės. Niekada nesupratau, kodėl publika taip reaguoja: akivaizdu, kad asmuo ant įtempto lyno tik apsimetinėja, jog jam gresia pavojus.

Niekaip nepavyko rasti kitų. Stipriai vėlavau. Jie tikriausiai išėjo. Taigi grįžau atgal prie Brilo pastato, esančio Centrinio parko vakarinėje pusėje, nes žinojau, kad ten jie pagaliau grįš. Niekas neatsakė į durų skambutį. Perėjęs per gatvę vienas atsisėdau ant suoliuko, nugarą atsukęs į Centrinį parką. Iš portfelio išsitraukiau Holo laišką. Perskaitęs jau kokį penktą kartą, pagaliau padėjau jį į šalį ir išsitraukiau kitą skaitinį. Turbūt nereikia sakyti, kokį.

– TURI JUOS? – vėlyvą vakarą paklausė koroneris Hugelis Luisą Rivjerą, vyriausiąjį fotografijos ekspertą, centrinės policijos nuovados rūsyje.

– Jau tuoj baigsiu! – šūktelėjo Rivjeras, stovėdamas virš kriauklės tamsiame kambaryje.

– Bet palikau tau fotoplokšteles šįryt, – pasipiktino Hugelis. – Neabejoju, kad jos jau išryškintos.

– Nusiraminkite, gerai? – tarė Rivjeras ir uždegė šviesą. – Užeikite, galite į jas pasižiūrėti.

Hugelis įžengė į tamsų kambariuką visas drebėdamas iš nekantrumo ir atidžiai apžiūrėjo šlapias nuotraukas. Jis peržiūrėjo jas greitai, vieną po kitos, padėdamas į šalį tas, kurios jo

nesudomino. Tada koroneris sustojo, įsispoksodamas iš arti į nufotografuotą merginos kaklą, ant kurio ypač gerai matėsi apskritimo formos žymė.

– Kas tai? Čia, ant merginos gerklės? – paklausė jis.

– Mėlynė, ar ne? – tarė Rivjeras.

– Jokia įprasta mėlynė nebūtų tokios idealios žiedo formos, – atsakė koroneris ir, nusiėmęs akinius, prisitraukė nuotrauką prie pat nosies. Fotografijoje ant beveik balto kaklo buvo matyti nelygi, apskrita juoda dėmė. – Luisai, kur jūsų didinamasis stiklas?

Rivjeras atnešė daiktą, panašų į apverstą alkoholio stikliuką. Koroneris griebė jį Luisui iš rankų, uždėjo stikliuką ant nuotraukos toje vietoje, kur buvo juoda dėmė, ir priglaudė prie jo akį.

– Pagavau jį! – sušuko jis. – Pagavau jį!

Už tamsaus kambariuko sienų pasigirdo detektyvo Litlmoro balsas.

– Kas nutiko, pone Hugeli?

– Litlmorai, – nenustygo vietoje Hugelis, – jūs čia! Nuostabu!

– Pone Hugeli, jūs pats kvietėte mane ateiti.

– Taip. Tuoj suprasi, kodėl, – tarė koroneris, duodamas ženklą Litlmorui pažiūrėti pro Rivjero didinamąjį stiklą. Detektyvas pakluso. Padidinus juodo apskritimo viduje nelygios linijos išryškėjo į kažkokius simbolius.

– Sakykite, – tarė Litlmoras, – ar tai raidės?

– Tikrai taip, – pergalingai patvirtino koroneris, – raidės.

– Jos kažkokios keistos, – tęsė Litlmoras. – Atrodo kažkaip ne taip. Antroji galėtų būti raidė *J*. Pirmoji – raidė *I*. Net nežinau.

– Pone Litlmorai, jos atrodo kažkaip ne taip, nes įsispaudusios atbulai, – paaiškino koroneris. – Luisai, paaiškink detektyvui, kodėl raidės įsispaudusios atbulai.

Rivjeras pažvelgė pro didinamąjį stiklą.

– Matau jas: dvi persipynusios raidės. Jei jos įsispaudusios atbulai, tuomet ta, esanti dešinėje, kurią mesjė Litlmoras įvardijo kaip raidę *J*, yra ne *J*, o raidė *G**.

– Teisingai, – pritarė koroneris.

– Bet kodėl, – paklausė Rivjeras, – užrašas turi būti įspaustas atbulai?

– Nes, džentelmenai, šią žymę paliko merginos kakle įsispaudęs žudiko kaklaraiščio segtukas. – Hugelis padarė pauzę, siekdamas įspūdingesnio efekto. – Prisiminkite, juk žudikas pasmaugė merginą savo paties šilkiniu kaklaraiščiu. Jis buvo pakankamai protingas, kad pasiimtų tą kaklaraištį iš žmogžudystės vietos. Bet jis padarė vieną klaidą. Tuo metu, kai darė nusikaltimą, ant jo kaklaraiščio buvo segtukas – segtukas, papuoštas jo paties monograma. Tas segtukas atsitiktinai tiesiogiai prisilietė prie švelnios, jautrios merginos kaklo odos. Dėl nepaprastai stipraus ir ilgo spaudimo monograma įsispaudė į jos kaklą, kaip kad siauras žiedas įsirėžtų į pirštą. Šis įspaudas, džentelmenai, užfiksuoja žudiko inicialus taip aiškiai, tarsi jis būtų mums palikęs savo vizitinę kortelę, tik reikia atsižvelgti į veidrodinį atspindį. Dešinėje pusėje yra atbula raidė *G*, nes *G* yra pirmoji panelės Riverford žudiko raidė. Kairėje pusėje yra atbula raidė *B*, nes tas vyras buvo Džordžas Banvelas. Dabar mes žinome, kodėl jis pavogė merginos kūną iš morgo. Jis pamatė išdavikišką įspaudą ant jos kaklo ir žinojo, kad anksčiau ar vėliau jį dešifruosiu. Tačiau jis nenumatė, kad, pavogęs lavoną, nieko nepeš kaip tik dėl šios fotografijos!

– Pone Hugeli, sere? – atsikrenkštė detektyvas Litlmoras.

Koroneris sunkiai atsiduso.

– Ar paaiškinti dar kartą, detektyve?

– Pone Hugeli, Banvelas negalėjo to padaryti, – tarė Litlmoras. – Jis turi alibi.

– Neįmanoma, – papurtė galvą Hugelis. – Jo butas yra to paties pastato tame pačiame aukšte. Žudikas atėjo sekmadie-

* Originalo kalba. – *Vert. past.*

nį tarp vidurnakčio ir antros valandos nakties. Iki to laiko Banvelas būtų grįžęs iš bet kokio susitikimo.

– Jis turi alibi, – pakartojo Litlmoras, – ir dar kokį! Visą sekmadienio naktį iki ankstyvo pirmadienio ryto jis praleido su meru užmiestyje.

– Ką?

– Jūsų argumentuotėje įsivėlė klaida, – įsiterpė Rivjeras. – Jūs ne taip gerai išmanote apie nuotraukas kaip aš. Tas nuotraukos atvaizdas, kurį matote, skiriasi nuo realybės. Kairė pusė yra dešinė, o dešinė pusė yra kairė.

– Ką?

– Dvigubai atbulai?

– Dvigubai neigiamai, – paaiškino Rivjeras. – O visi dvigubai neigiami yra teigiami. Tai reiškia, kad ši nuotrauka rodo monogramą tokią, kokia ji atrodo iš tiesų, o ne atvirkščiai.

– Negali būti! – sušuko Hugelis, jausdamasis labiau įžeistas, nei galintis tuo patikėti. Atrodo, tarsi Litlmoras ir Rivjeras tyčia mėgintų jį sužlugdyti.

– Mesjė Hugeli, sakau jums tiesą, – neatlyžo Rivjeras.

– Taigi tai *buvo raidė J,* – patvirtino detektyvas Litlmoras. – Vyruko pavardė Jonsonas ar panašiai. Kokia pirmoji raidė?

Rivjeras vėl priglaudė akį prie stiklo.

– Tai visai neatrodo kaip raidė. Bet, galimas daiktas, kad tai raidė *E,* sakyčiau... arba ne, gal raidė *Č.*

– Čarlzas Jonsonas, – atsakė detektyvas.

Koroneris tik stovėjo kaip įbestas ir kartojo: „Negali būti."

PAGALIAU PRIE BRILO PASTATO sustojo taksi, iš kurio išlipo keturi vyrai: Froidas, Brilas, Ferencis ir Džounsas. Šūktelėjau jiems. Paaiškėjo, kad po pietų jie nuvažiavo pasižiūrėti filmo apie policininkų ir plėšikų susirėmimą su pašėlusiomis gaudynėmis. Ferencis negalėjo liautis apie jį kalbėjęs. Brilas man

pasakė, kad jis, tikrąja to žodžio prasme, pašoko iš savo vietos, kai ekrane pasirodė tiesiai į žiūrovus lekiantis garvežys. Jis pirmą kartą žiūrėjo kino filmą.

Froidas paklausė, ar nenorėčiau su juo valandą pasivaikščioti parke ir papasakoti apie panelės Akton terapijos eigą. Pasakiau, kad to norėčiau labiau už viską, bet atsitiko šis tas netikėta. Gavau nemalonių žinių paštu.

– Ne tu vienas, – burbtelėjo Brilas. – Šįryt Džounsas gavo telegramą nuo Mortono Princo iš Bostono. Vakar jį suėmė.

– Daktarą Princą? – apstulbau.

– Kaltinamas nešvankumu, – tęsė Brilas. – Vadinamoji nešvankybė: du straipsniai, kuriuos jis ketino publikuoti apie neurozių gydymą psichoanalizės metodu.

– Nesijaudinu dėl Princo, – tarė Džounsas. – Žinote, kartą jis buvo Bostono meras. Jis išlips sausas iš balos.

Mortonas Princas niekada nebuvo Bostono meras (meras buvo jo tėvas), bet Džounsas taip tikėjo tuo, ką sako, kad nenorėjau jo sugėdinti ir tiesiog paklausiau:

– Iš kur policija galėjo sužinoti, ką ketina publikuoti Princas?

– Būtent tai ir yra didžiausia mįslė, – tarė Ferencis.

– Niekada nepasitikėjau Sidžiu, – pridūrė Brilas, turėdamas omenyje gydytoją, kuris priklausė Princo žurnalo redaktorių komisijai. – Bet nevalia pamiršti, kad tai Bostonas. Ten jie pasirengę suimti net sumuštinį su vištos krūtinėle, jei nebus tobulai suteptas. Jie suėmė tą australę merginą, plaukikę Kelerman, nes jos maudymosi kostiumas nedengė kelių.

– Džentelmenai, bijau, kad turiu dar prastesnių naujienų, – tariau. – Jos tiesiogiai susijusios su daktaru Froidu. Paskaitos kitą savaitę gali neįvykti. Daktarą Froidą asmeniškai užpuolė – turiu omeny pasikėsino į jo gerą vardą – Vorčesteryje. Negaliu apsakyti, kaip man nemalonu pranešti tokias žinias.

Kiek įmanoma apibendrinau rektoriaus Holo laišką nesileisdamas į bjaurius kaltinimus Froidui. Vakar su Holu su-

sitiko įgaliotinis, atstovaujantis nepaprastai turtingai Niujorko šeimai. Jis pasiūlė auką Klarko universitetui, kurią Holas apibūdino kaip „pačią dosniausią“. Šeima buvo pasirengusi finansuoti penkiasdešimties lovų psichinių ir nervinių sutrikimų ligoninę, apmokėdama naujo pastato statybą bei visą pačią moderniausią aparatūrą, slaugytojas, personalą ir algas, pakankamas pritraukti geriausius neurologus iš Niujorko ir Bostono.

– Tai kainuotų pusę milijono dolerių, – tarė Brilas.

– Gerokai daugiau, – nesutikau. – Mes akimirksniu taptume pirmaujančiu psichiatrijos institutu visoje Amerikoje. Pranoktume net Maklyną.

– Kas ta šeima?

– Holas nesako, – atsakiau Brilui.

– Bet ar tai teisėta? – pasiteiravo Ferencis. – Šeima moka valstybiniam universitetui?

– Tai vadinama filantropija, – atsakė Brilas. – Štai kodėl Amerikos universitetai tokie turtingi. Jie greitai pralenks geriausius Europos universitetus.

– Nesąmonė! – numojo ranka Džounsas. – Niekada.

– Tęskite, Jangeri, – paragino Froidas. – Kol kas jūs nepasakėte nieko bloga.

– Šeima iškėlė dvi sąlygas, – tęsiau. – Matyt, šeimos narys yra gerai žinomas gydytojas, turintis tvirtą nuomonę apie psichologiją. Pirmoji sąlyga yra ta, kad naujoje ligoninėje pacientų nebus galima gydyti psichoanalize. Ši disciplina turi išnykti iš Klarko studijų programų. Antroji, turi būti atšauktos kitą savaitę numatytos daktaro Froido paskaitos. Priešingu atveju auka atiteks kitai ligoninei Niujorke.

Po to sekė įvairūs nusivylimo ir pasipiktinimo kupini šūksniai. Tik Froidas išliko stojiškas.

– Ką Holas ketina daryti? – paklausė jis.

– Bijau, kad tai dar ne viskas, – atsidusau, – ir ne blogiausia. Rektoriui Holui buvo pateikta daktaro Froido dosjė.

– Tęskite, dėl Dievo meilės! – subarė mane Brilas. – Nežaiskite slėpynių.

Paaiškinau, kad šioje dosjė pateikiami amoralaus, negana to – nusikalstamo Froido elgesio pavyzdžiai. Rektoriui Holui buvo pasakyta, kad apie didžiulį profesinį Froido aplaidumą greitai paskelbs Niujorko spauda. Šeima buvo įsitikinusi, kad, perskaitęs dosjė turinį, Holas sutiks, jog Froido pasirodymas Klarko universitete turi būti atšauktas.

– Rektorius Holas neatsiuntė originalaus dokumento, – pasakiau, – bet jis apibendrina kaltinimus savo laiške. Ar norite perskaityti laišką, daktare Froidai? Rektorius Holas paprašė manęs perduoti jį jums. Jo manymu, jūs turite teisę žinoti viską, kas buvo pasakyta prieš jus.

– Pasielgė kilniai, – tarė Brilas.

Nežinau kodėl, – galbūt todėl, kad buvau laiško įteikėjas, – bet jaučiau atsakomybę dėl kilusių nemalonumų. Jaučiausi taip, lyg būčiau asmeniškai pakvietęs Froidą į Klarko universitetą tik norėdamas jį sužlugdyti. Nerimavau ne tik dėl Froido. Turėjau savanaudiškų priežasčių, dėl kurių nenorėjau matyti, kaip šis vyras maišomas su purvu. Jo autoritetas yra daugelio mano įsitikinimų pagrindas – tiesą sakant, mano dabartinio gyvenimo pagrindas. Niekas nėra šventas. Bet prieš daug metų kažkaip įtikėjau, kad Froidas kitoks nei mes visi. Įsivaizdavau, kad jis (ne taip kaip aš) dėl savo psichologinės įžvalgos įžengė į aukštesnę pakopą, kurioje neegzistavo pagrindinės žmogiškos pagundos. Meldžiau dangaus, kad Holo laiške išdėstyti kaltinimai būtų melagingi. Bet jie buvo aprašyti taip smulkiai, kad norom nenorom pradedi abejoti.

– Nėra jokio reikalo man skaityti šį laišką asmeniškai, – tarė Froidas. – Papasakok mums, kas buvo pasakyta prieš mane. Neturiu ko nuo jūsų slėpti.

Pradėjau nuo švelniausių kaltinimų.

– Sakoma, kad jūs nevedęs moters, su kuria gyvenate, nors pasauliui pristatote ją kaip savo žmoną.

– Bet taip elgiasi ne Froidas, – sušuko Brilas, – o Džounsas!

– Atsiprašau? – pasipiktinęs pakėlė balsą Džounsas.

– Na, baik, Džounsai, – tarė Brilas. – Visi žino, kad gyveni nesusituokęs su Loja.

– Froidas nevedęs, – pakraipė galvą Džounsas, žiūrėdamas pro jo kairįjį petį. – Koks absurdas!

– Kas dar?

– Kad jus atleido iš darbo labai aukšto lygio ligoninėje, – nejaukiai mindžikuodamas tęsiau toliau, – nes jūs nesiliovėte aptarinėjęs seksualinių fantazijų su dvylikos ir trylikos metų mergaitėmis, kurios gulėjo ligoninėje dėl grynai fizinių, o ne psichinių negalavimų.

– Bet juk jie kalba apie Džounsą! – linksmai sušuko Brilas.

Džounsas staiga minutei susidomėjo pastato, kuriame buvo Brilo butas, architektūra.

– Rašoma, kad vienos pacientės vyras jus padavė į teismą, o kitos pacientės sutuoktinis į jus net šovė, – išpyškinau.

– Ir vėl Džounsas, – laidė liežuvį Brilas.

– Kad jūs šiuo metu esate užmezgęs romaną, – tęsiau, – su paaugle guvernante.

Brilas nužvelgė Froidą, mane, Ferencį, Džounsą, kuris dabar stovėjo įsmeigęs akis į dangų, tikriausiai stebėdamas Manhatano paukščių migracijos ypatumus.

– Ernestai, – atsargiai paklausė Brilas, – juk neturite romano su paaugle? Pasakykite, kad neturite.

Džounsas išleido daug melodingų atsikrenkštimų, bet jokio žodinio atsakymo.

– Koks jūs šlykštūnas! – nusivaipė Brilas, žiūrėdamas į Džounsą. – Tikras šlykštūnas.

– Ar tai viskas, Jangeri? – paklausė Froidas.

– Ne, sere, – atsakiau. – Paskutinis kaltinimas buvo pats blogiausias iš visų: jūs šiuo metu palaikote dar vienus nesantuokinius seksualinius ryšius su savo paciente, devyniolikamete ruse, medicinos studente. Kalbama, kad jūsų romanas

taip visiems žinomas, jog jums net rašė merginos motina, maldaudama nepražudyti jos dukters. Dosjė tvirtinama, kad yra atkurtas laiškas, kurį jūs atrašėte merginos motinai. Jūsų laiške, tiksliau, pasak jų, savo laiške jūs reikalaujate pinigų iš motinos už... už susilaikymą nuo tolesnių seksualinių santykių su paciente.

Kai baigiau, visi kurį laiką tylėjo. Galiausiai pratrūko Ferencis:

– Po velnių, juk tai prisidirbo Jungas!

– Sandorai! – griežtai nutildė jį Froidas.

– Jungas taip parašė? – negalėjo patikėti Brilas. – Pacientės motinai?

Ferencis užsidengė ranka burną.

– Oi, – tarė jis. – Bet, Froidai, negalima leisti visiems galvoti, kad šitaip gyvuliškai elgiatės jūs. Jie papasakos laikraščiams. Jau įsivaizduoju antraštes.

Aš taip pat: ATMESTI VISI KALTINIMAI FROIDUI.

– Taigi, – niūriai mintijo Brilas, – mus vienu metu užsipuola Bostone, Vorčesteryje ir Niujorke. Tai negali būti atsitiktinumas.

– Koks užsipuolimas Niujorke? – paklausė Ferencis.

– Tas reikalas susijęs su Jeremėjumi ir Sodoma ir Gomora, – irzliai atsakė Brilas. – Tai ne vienintelės žinutės, kurias gavau. Jų buvo daug.

Mes visi nustebome ir paprašėme Brilą paaiškinti.

– Tai prasidėjo iškart, kai pradėjau versti Froido knygą apie neurozes, – tarė jis. – Neaišku, iš kur jie sužinojo, kad ėmiausi šio darbo. Bet tą pačią savaitę, kai pradėjau, gavau pirmąją žinutę ir kuo toliau, tuo blogiau. Jos atsiranda, kai jų mažiausiai tikiesi. Esu tikras, kad man grasinama. Kaskart gaunu kokią nors kraugerišką ištrauką iš Biblijos – visada apie žydus, geidulius ir ugnį. Nori nenori imi galvoti, kad tau gresia pavojus.

ŠĮ KARTĄ NIEKAS NEBANDĖ trukdyti Litlmorui, kai jis lipo namo, pažymėto numeriu 782, laiptais Aštuntojoje aveniu. Buvo vakaras – vakarienės metas restorane, iš kurio girdėjosi kinų kalbos riksmai, pertraukiami į įkaitintus riebalus metamų vištienos dalių šnypštimo. Nieko nuo pat ryto burnoj neturėjęs Litlmoras pats nebūtų atsisakęs sukirsti kinišką kiaulienos troškinį. Jis jautėsi stebimas kiekvienoje laiptų aikštelėje, bet nieko nematė. Taip pat viršuje, koridoriuje, girdėjo bėginėjimą ir šnabždesį. Beldimas į 4C buto duris kaip ir praėjusį kartą nedavė jokių rezultatų: nieko, išskyrus tokį patį skubių žingsnių garsą, tolstantį laiptais žemyn.

Litlmoras žvilgtelėjo į laikrodį. Jis prisidegė cigaretę, kad užgožtų koridoriuje pritvinkusius kvapus, tikėdamasis laiku suspėti pas Betę, kad galėtų pakviesti ją pavakarieniauti. Po poros minučių laiptais sparčiai užlipo pareigūnas Džonas Rierdonas, tempdamas paskui save klusnų, išsigandusį kiną.

– Kaip ir sakėte, detektyve, – tarė pareigūnas Rierdonas. – Šovė pro užpakalines duris kaip įgeltas.

Litlmoras tiriamai nužvelgė apgailėtinai atrodantį Čongą Singą.

– Pone Čongai, vengiate su manimi pokalbio, tiesa? – paklausė jis. – Manau, neprieštarausite, jei pasižvalgysime po jūsų butą. Atidarykite!

Čongas Singas buvo daug žemesnis už Litlmorą ar Rierdoną. Jis buvo kresno sudėjimo, su plokščia, plačia nosimi ir raupų išvagota oda. Kinas bejėgiškai skėstelėjo rankomis, bandydamas parodyti, kad nemoka angliškai.

– Atidaryk! – įsakė Litlmoras, kumščiu trenkdamas į užrakintas duris.

Kinas išsitraukė raktą ir atrakino duris. Jo vieno kambario butas buvo pavyzdingai tvarkingas ir švarus. Jame nebuvo nė dulkelės ar ne vietoje pastatyto puodelio. Dvi žemos sulanks-

tomos lovos su aptriušusiais apklotais tikriausiai atliko lovų, sofų ir stalų funkciją. Sienos buvo plikos. Kampe gulėjo geras tuzinas sudegintų smilkalų lazdelių, kurios tankiai nevėdinamai patalpai teikė erzinantį specifinį kvapą.

– Viską sutvarkėte, nes laukėte mūsų, – suprato Litlmoras. – Sumanu. Tačiau vieną dėmelę pamiršote išvalyti. Kilstelėdamas smakrą Litlmoras davė ženklą pažiūrėti į viršų. Čongas Singas ir pareigūnas Rierdonas užvertė galvas. Ant žemų lubų, virš abiejų lovų plytėjo stora, apyjuodė, kokių trijų pėdų pločio dėmė.

– Kas tai? – paklausė policininkas.

– Dūmų pėdsakai, – atsakė Litlmoras. – Opijus. Džekai, ar jums neatrodo keistai tas langas?

Rierdonas pažvelgė į vieną mažą uždarytą suveriamą kambario langą.

– Ne, o ką? – paklausė jis.

– Jis uždarytas, – atsakė Litlmoras. – Šimtas laipsnių, o langas uždarytas. Patikrinkite, kas už jo.

Rierdonas atidarė langą ir persisvėręs kyštelėjo ranką į siaurą ventiliacijos angą. Jis atsitiesė su pilnomis rankomis daiktų, kuriuos rado žemiau, po langu: stiklinė alyvinė lempa, pustuzinis ilgų pypkių, dubenėlių ir adata. Čongas Singas atrodė labai sumišęs. Jis purtė galvą, išsigandęs žvilgčiojo tai į detektyvą, tai į policininką, vėl į detektyvą.

– Jūs čia pardavinėjate opijų, tiesa, pone Čongai? – konstatavo detektyvas. – Ar esate kada nors lankęsis panelės Riverford bute Balmorale?

– A? – tepasakė Čongas, bejėgiškai gūžčiodamas pečiais.

– Kaip ant jūsų batų atsirado raudono molžemio? – atkakliai siekė atsakymo detektyvas.

– A?

– Džekai, – tarė Litlmoras, – nuvežkite ir uždarykite poną Čongą į tardymo kamerą Keturiasdešimt septintojoje gatvėje. Pasakykite komisarui Postui, kad jis narkotikų prekeivis.

Kai pareigūnas Rierdonas suėmė jį už rankos, Čongas pagaliau prabilo:

– Palaukite, pasakysiu. Aš gyventi šiame bute tik dieną. Nežinau opijaus. Niekada anksčiau nemačiau opijaus.

– Kurgi ne, – ramiai tarė Litlmoras. – Išveskite jį, Džekai.

– Geriai, geriai, – pasidavė Čongas. – Pasakysiu jums, kas pardavinėti opijų. Geriai?

– Išveskite jį iš čia, – pakartojo detektyvas.

Pamatęs Rierdono antrankius Čongas suriko:

– Palaukite! Pasakysiu jums kai ką. Parodysiu jums kai ką. Jūs sekti paskui mane koridoriumi. Parodysiu jums, ko ieškoti.

Čongo balsas pasikeitė. Dabar jis atrodė tikrai išsigandęs. Litlmoras davė ženklą Rierdonui paleisti Čongą, ir jis nusivedė juos į tamsų, siaurą koridorių. Dviem aukštais žemiau vis dar buvo girdėti restorano klegesys, o kai eidami paskui kiną koridoriumi jie praėjo laiptinę, Litlmoras išgirdo brunzgimą, nedarnius kiniškos styginės muzikos akordus. Mėsos kvapas stiprėjo. Visos durys buvo pravertos, kad gyventojai iš vidaus galėtų stebėti praeivius – visos durys, išskyrus vienas. Tolimiausiame koridoriaus gale buvo kambarys su užrakintomis durimis. Šioje vietoje Čongas stabtelėjo.

– Viduje, – paragino jis, – viduje.

– Kas čia gyvena? – paklausė detektyvas.

– Mano pusbrolis, – pasakė Čongas, – Leonas. Jis gyventi čia anksčiau. Dabar niekas negyventi.

Durys buvo užrakintos. Niekas neatsakė į Litlmoro beldimą. Bet tą akimirką, kai besibrazdindamasis jau beveik nusibalnojo krumplius, detektyvas suprato, kad viską užgožiantis mėsos kvapas sklido visai ne iš restorano. Jis išsitraukė iš kišenės du plonus metalinius smeigtukus. Litlmoras buvo užrakintų durų ekspertas. Šias jis atrakino per minutę.

Kambarys, nors identiško dydžio, visais kitais aspektais buvo Čongo Singo buto priešingybė. Visi paviršiai buvo išmarginti

akį rėžiančiais raudonais ornamentais. Aplinkui mėtėsi dešimtys įvairaus dydžio vazų, daugelis jų drakonų ar demonų formos. Ant palangės gulėjo nulakuota kosmetikos dėžutė, o už jos padėtas apskritas veidrodis. Ant tualetinio staliuko stovėjo nudažyta Mergelės Marijos ir Kūdikėlio Jėzaus statulėlė. Beveik kiekvienas sienos colis buvo nukabinėtas įrėmintomis nuotraukomis, kuriose įamžintas kinas atrodė visiška Čongo Singo priešingybė. Vyras nuotraukose buvo aukštas ir įspūdingo grožio, su ereliška nosimi ir lygia, nepriekaištinga oda. Jis vilkėjo amerikietišku švarku, marškiniais, ryšėjo kaklaraištį. Beveik visose nuotraukose šis vyras buvo su jaunomis moterimis – skirtingomis jaunomis moterimis.

Tačiau labiausiai dėmesį traukė vienas didžiulis objektas, pūpsantis kambario viduryje: milžiniškas uždarytas lagaminas. Tai buvo pasiturinčių keliautojų lagaminas – odiniu paviršiumi ir variniais vyriais. Jo matmenys buvo tokie: dvi pėdos aukščio, dvi gylio ir trys ilgio. Lagaminas buvo aprištas standžios tentinės virvės vijomis.

Ore tvyrojo dvokas. Litlmoras vos galėjo kvėpuoti. Kiniška muzika sklido iš kambario tiesiai virš jų. Detektyvui buvo sunku susikaupti. Atrodė, kad tirštame ore lagaminas keistai raibuliuoja. Litlmoras atlenkė kišeninį peiliuką. Pareigūnas Rierdonas išsitraukė tokį pat. Be žodžių jie drauge priėjo prie skrynios ir pradėjo pjaustyti storas virves. Prie durų susirinko būrys smalsuolių kinų, daugelis iš jų užsidengę burnas nosinėmis.

– Džekai, patrauk savo peilį! – liepė Litlmoras pareigūnui Rierdonui. – Nenuleisk akių nuo Čongo.

Detektyvas įsijuosęs pjaustė virves. Kai jis nutraukė paskutinę virvę, lagamino dangtis staiga atšoko. Rierdonas krūptelėjęs žengtelėjo atgal: gal iš nuostabos, o gal dėl iš lagamino vidaus staiga išsiveržusių dvokiančių dujų. Litlmoras užsidengė burną rankove, bet neatsitraukė. Skrynios viduje buvo trys daiktai: moteriška skrybėlaitė su paukščio

iškamša ant skrybėlės krašto; stora šūsnis laiškų ir vokų, perrištų virvele; ir baisiai suiręs, susmukęs jaunos moters kūnas, tik su apatiniais drabužiais, sidabriniu pakabučiu ant krūtinės ir tvirtai aplink kaklą apvyniotu baltu šilkiniu kaklaraiščiu.

Pareigūnas Rierdonas jau neprižiūrėjo Čongo Singo. Jis buvo beprarandąs sąmonę. Tai pamatęs, Čongas šmurkštelėjo į būrį murmančių kinų ir nėrė pro duris.

Mes tylėdami kopėme į ketvirtame aukšte esantį Brilo butą, manau, visi sukdami galvas, kaip reaguoti į Vorčesteryje kilusius sunkumus. Mums buvo likusios dvi valandos iki vakarėlio, į kurį mus pakvietė Brilo leidėjas Smitas Dželifas. Penktojo aukšto laiptų aikštelėje Ferencis užsiminė, kad užuodžia specifinį degančių lapų ar popieriaus kvapą.

– Gal kažkas virtuvėje kremuoja negyvėlį? – pajuokavo jis.

Brilas atvėrė duris. Tai, ką pamatėme viduje, buvo labai netikėta.

Brilo bute snigo, ar bent taip atrodė. Kambaryje skrajojo smulkios, baltos dulkių kruopelės, besisukančios verpetais oro srovėse, kurias sukėlėme mes, atidarę duris. Visos grindys buvo nuklotos tomis dulkėmis. Storas jų sluoksnis dengė visas Brilo knygas, stalus, palanges ir kėdes. Visur tvyrojo degėsių kvapas. Kambario viduryje stovėjo nuo galvos iki kojų „apšerkšnijusi“ Roza Bril su šluota ir semtuvėliu šiukšlėms, ir išsijuosusi šlavė.

– Aš ką tik grįžau! – sušuko ji. – Dėl Dievo meilės, uždarykite duris! Kas tai?

Paėmiau į rankas kelias kruopeles.

– Tai pelenai, – tariau.

– Jūs palikote užkaistą puodą? – paklausė jos Ferencis.

– Ne, – atsakė ji, braukdama baltas kruopeles nuo akių.

– Kažkas čia jų pribarstė, – tarė Brilas. Jis vaikštinėjo po kambarį apimtas transo būsenos, ištiesęs rankas priešais save, tai pagaudamas pelenus, tai juos paleisdamas skristi. Staiga jis atsisuko į Rozą.

– Pažvelkite į ją! Pažvelkite į ją!

– Kas yra? – paklausė Froidas.

– Ji virto druskos stulpu.

Kai komisaras Postas su pastiprinimu atvyko iš Vakarų Keturiasdešimt septintosios gatvės nuovados, jis įsakė, – nepaisydamas detektyvo Litlmoro prieštaravimų, – suimti pustuzinį kinų, esančių 782-ajame name Aštuntojoje aveniu, tarp jų restorano vadybininką ir du nuolatinius klientus, kurie, savo nelaimei, užlipo į viršų pasidomėti, koks ten subruzdimas. Kūnas buvo nuvežtas į morgą. Prasidėjo intensyvios nusikaltėlio gaudynės.

Iš pradžių Litlmoras pagalvojo, kad jis rado dingusį Elizabetos Riverford kūną, bet jis buvo per daug suiręs. Litlmoras nebuvo patologas ir abejojo, ar sekmadienio naktį nužudyta panelė Riverford šitaip galėjo iki ketvirtadienio supūti. „Ponas Hugelis, – pamanė Litlmoras, – tikrai žinos, kaip čia yra."

Tuo tarpu detektyvas pervertė lagamine rastus laiškus. Tai buvo daugiau kaip trisdešimt meilės laiškų. Visi prasidėjo kreipiniu: *Mielasis Leonai*. Kiekvienas buvo pasirašytas *Elzės* vardu. Kaimynai skirtingai įvardijo kambario gyventoją: vieni jį vadino Leonu Lingu, kiti sakė, kad jo vardas Viljamas Leonas. Jis dirbo vadybininku viename kinų kvartalo restorane, bet niekas nebuvo jo matęs jau visą mėnesį. Vyriškis puikiai kalbėjo angliškai ir vilkėjo tik amerikietiškus kostiumus.

Litlmoras atidžiai apžiūrėjo ant sienų kabančias nuotraukas. Pastato gyventojai patvirtino, kad tas vyriškis nuotraukose yra Leonas, bet jie nežinojo ar nenorėjo sakyti, kas tos mo-

terys. Litlmoras pastebėjo, kad visos moterys baltosios. Tada jis įžiūrėjo dar kai ką.

Detektyvas nukabino vieną fotografiją. Joje tarp dviejų labai patrauklių merginų šypsodamasis stovėjo Leonas. Iš pradžių detektyvas pamanė, kad apsiriko. Įsitikinęs, kad neklysta, jis įsidėjo nuotrauką į liemenės kišenę, susitarė rytoj susitikti su komisaru Postu ir išėjo iš pastato.

Vėlyvo vakaro oras buvo vis dar slegiančiai karštas ir drėgnas, bet, palyginti su tuo kambariu, kuriame teko būti Litlmorui, jam dabar kvepėjo rojaus sodais. Į Betės butą jis atvažiavo pusę dešimtos. Jos nebuvo namuose. Merginos motina padrikai mėgino aiškinti, kur yra „Benedeta", bet kadangi moteris kalbėjo itališkai ir dar greitai, jis ničnieko nesuprato. Pagaliau vienas Betės broliukas priėjo prie durų ir išvertė: Betė kalėjime.

Ponia Longobardi tik žinojo, – nes jai atėjo pasakyti tokia maloni žydukė, – kad fabrike kilo problemų, kur Betė šiandien pradėjo dirbti. Iš ten išvežė nemažai merginų, tarp jų ir Betę.

– Išvežė? – negalėjo patikėti savo ausimis Litlmoras. – Kur?

Motina nežinojo.

Litlmoras nubėgo į metro stotį, esančią Penkiasdešimt devintojoje gatvėje. Visą kelią į miesto centrą jis važiavo stovėdamas, nes buvo pernelyg susijaudinęs, kad galėtų nusėdėti. Centrinėje policijos nuovadoje sužinojo, kad streikuotojai šturmavo vieną didžiulį drabužių fabriką Grynvič Vilidže. Piketuotojai ėmė daužyti langus, todėl policija suėmė porą dešimčių pačių smarkiausių, kad išvalytų gatves. Visi triukšmadariai dabar sėdėjo kalėjime. Vyrai buvo uždaryti Tombse, o merginos – Džeferson Maketo kalėjime.

1880 METAIS prie Devintosios gatvės ir Šeštosios aveniu kampo, šiaip jau apleistame rajone, trikampio formos žemės sklype iškilo aukštas, įmantrus karalienės Viktorijos laikų stiliaus gotikinis pastatas. Pusės mylios spinduliu nebuvo aukštesnio pastato už namą su dviem pagriuvusiais aukštais. Naujieji įvairiaspalviai teismo rūmai buvo smailiaviršūnių, nuožulniai kylančių stogų su įvairiausio aukščio ir pasvirimo kampo frontonais kratinys. Jo 170 pėdų aukščio stebėjimo bokšte iš visų keturių pusių buvo po didžiulį laikrodį. Prie teismo rūmų buvo prijungtas tokio pat stiliaus penkių aukštų kalėjimas, o prie kalėjimo – kitas didingas pastatas su jame įrengtu prekybos centru. Apskritai ši vieta buvo vadinama Džefersono birža. Ši įmantri metafora reiškė, kad teisės ir tvarkos palaikymo institucijos neturėtų būti atskirtos nuo kasdienio gyvenimo institucijų.

Dienos metu svarbiausios baudžiamosios bylos buvo nagrinėjamos Džefersono biržos teismo rūmuose. Po darbo valandų tas pats specialiosios jurisdikcijos teismas tapdavo naktiniu teismu, kuris nagrinėjo amoralias bylas. Dėl to Džefersono biržos kalėjime daugiausia sėdėjo prostitutės, laukiančios bylos išsprendimo ir bausmės. Būtent čia, šiame teisme, ketvirtadienio vakarą Litlmoras ir rado išsekusią, bet nenukentėjusią Betę.

Ji sėdėjo didelėje, pilnutėlėje kameroje trečiame aukšte. Kameros nuo koridoriaus buvo atitvertos grotomis. Pro suveriamus langus apačioje matėsi Dešimtoji gatvė. Viduje buvo užrakinta apie dvidešimt penkias ar trisdešimt moterų, kurios stoviniavo mažomis grupelėmis ar sėdėjo ant ilgų, siaurų suolų prie sienų.

Kameroje esančias kaltinamąsias buvo galima padalyti į du tipus. Ten apytikriai buvo apie penkiolika jaunų moterų su darbinėmis uniformomis kaip Betė – tamsiais vienspalviais sijonais iki kulkšnių ir, žinoma, baltomis palaidinėmis ilgomis rankovėmis. Šios kaltinamosios buvo iš trikotažo fabriko, kuriame Betė pradirbo vos pusę dienos. Porai suimtų merginų buvo ne daugiau kaip trylika metų.

Kitas tuzinas įvairaus amžiaus moterų krito į akis dėl daug spalvingesnių drabužių ir ryškaus makiažo. Daugelis garsiai kalbėjo ir traukė akį savo laisvu elgesiu, nes joms ši aplinka jau buvo pažįstama. Tačiau viena triukšmavo garsiau nei kitos, skųsdamasi sargybiniams ir reikalaudama paaiškinti, kaip jie gali moterį laikyti kalėjime tokiomis sąlygomis. Litlmoras iškart ją atpažino. Tai buvo ponia Siuzana Meril. Ji vienintelė sėdėjo vietoje, kurią kitos pagarbiai jai užleido. Pečius buvo apsigobusi tamsiai raudona skara ir, nepaisydama šurmulio, rankose laikė ramiai miegantį kūdikį. Litlmoro ženklelis padėjo jam patekti į kalėjimą, bet ištraukti iš ten Betės negalėjo. Jie stovėjo vos porą colių atstumu vienas nuo kito, nes juos skyrė nuo žemės iki lubų einančios metalinės grotos, ir tyliai šnekučiavosi.

– Bete, šiandien tavo pirmoji darbo diena, – tarė Litlmoras, – o tu paskelbei streiką?

Ji nepaskelbė streiko. Kai ryte Betė atvyko į fabriką, ji pakilo tiesiai į devintą aukštą ir prisidėjo prie šimto kitų siuvėjų. Kad ir kaip ten būtų, bet ji pastebėjo penkiasdešimt tuščių kėdžių priešais laisvas siuvimo mašinas. Iš tiesų nutiko štai kas: vakar šimtas penkiasdešimt siuvėjų buvo atleistos už tai, kad

yra „profesinės sąjungos šalininkės“. Tą vakarą Tarptautinė moterų drabužių darbininkių sąjunga paskelbė fabrike, kuriame dirbo Betė, streiką. Kitą rytą apačioje, gatvėje, susirinko nedidelė grupelė profsąjungos darbininkių ir ėmė šūksniais raginti viršutiniuose aukštuose dirbančias darbuotojas.

– Jos vadino mus streiklaužėmis, – paaiškino Betė. – Dabar žinau, kodėl jie mane taip greitai pasamdė: jiems reikėjo pakeisti profsąjungai priklausančias merginas. Juk negalėjau būti streiklaužė, Džimi, supranti?

– Turbūt taip, – tarė Litlmoras. – Bet dėl ko jos iš viso ryžosi skelbti streiką?

– Ak, nepatikėtum. Visų pirma, ten karšta kaip krosnyje. Merginos dar privalo mokėti už viską: už siuvimo mašinas, adatas, kėdes, užrakinamas spinteles. Negauni nė pusės žadėto atlyginimo. Džimi, ten buvo mergina, kuri praėjusią savaitę dirbo septyniasdešimt dvi valandas ir užsidirbo tris dolerius. Tris dolerius! Tai... tai... kiek išeitų padalijus?

– Keturi centai už valandą, – atsakė Litlmoras. – Ne kažin kiek.

– Ir tai dar ne pats blogiausias dalykas. Jie užrakina duris, kad merginos nesiliautų dirbusios. Net neleidžiama nueiti į tualetą.

– Dievuliau, Bete, reikėjo tiesiog išeiti! Nereikėjo piketuoti drauge su kitais žmonėmis daužant langus ir visa kita.

Betė atrodė pusiau pasipiktinusi, pusiau sutrikusi.

– Aš nepiketavau, Džimi.

– Na, tai už ką tave suėmė?

– Nes išėjau iš darbo. Jie mus *perspėjo*, kad sėsime į kalėjimą, jei išeisime iš darbo. Bet aš jais nepatikėjau. Ir niekas nedaužė langų. Tiesiog policininkai mušė žmones.

– Negali būti, kad policininkai...

– O taip, gali.

– Vaje! – palingavo galva Litlmoras. – Reikia tave iš čia ištraukti. – Jis mostu pakvietė vieną iš sargybinių ir paaiškino

jam, kad Betė – jo mergina. Ji visai nedalyvavo streike ir tik per klaidą pakliuvo į areštinę. Išgirdusi žodžius „mano mergina“, Betė įsmeigė akis į grindis ir susidrovėjusi nusišypsojo.

Sargybinis, Litlmoro bičiulis, apgailestaudamas atsakė, kad jis bejėgis.

– Niekuo negaliu padėti, Džimi, – tarė jis. – Pasikalbėk su Bekeriu.

– Beku? – paklausė Litlmoras, ir jo akys nušvito. – Ar Bekas čia?

Sargybinis palydėjo Litlmorą koridoriumi į kabinetą, kuriame po mirksinčia elektrine lempute gėrė, rūkė ir triukšmingai pliekė kortomis penki vyrai. Tarp jų buvo seržantas Čarlzas Bekeris, penkiolika metų atitarnavęs policijos veteranas. Jis dirbo Tenderloine, viename iš didžiausių, amoralių nusikaltimų skaičiumi pasižyminčių Manhatano rajonų, kur viešpatavo blizgantys miesto kazino ir viešnamiai, tarp jų ir Siuzanos Meril įstaiga su prabanga spindinčiais „Omarų klubais“ ir varjetė. Litlmorui, kuris šešis mėnesius dirbo patruliu Bekerio skyriuje, nusišypsojo laimė, kad rado buvusį viršininką kalėjime.

– Labas, Bekai! – šūktelėjo Litlmoras.

– Litlmausai! – sugriaudėjo Bekeris, dalydamas kortas. – Vyručiai, susipažinkite su mano mažuoju broliuku detektyvu iš centro. Džimi, čia Džypas, Vaitis, Leftis ir Dago. Ar prisimeni Dago?

– Dago, – linktelėjo galva detektyvas.

– Prieš porą ar trejetą metų, – pasakė Bekeris savo bičiuliams, žiūrėdamas į Litlmorą, – šis vyrukas apsisuko kaip vijurkas: sugavo man nusikaltėlį (tai buvo ištarta kaip *nūsikaltėlį*), kuris nuo tada leidžia dieneles *kaliūzėje*. Jie visada sumoka už savo darbelius, vyručiai. Ką tu čia veiki, Džimi? Gal ieškai paukštytės?

Bekeris jį išklausė linksėdamas ir nepakeldamas akių nuo pokerio stalo. Garsiai nusikvatojęs didžiai kilniaširdžio žmo-

gaus balsu, jis paliepė sargybiniams išleisti detektyvo paukštytę. Litlmoras nuoširdžiai padėkojo Bekeriui ir nuskubėjo prie kameros, iš kurios išsivedė Betę. Beeinant išėjimo link, Litlmoras kyštelėjo galvą į kortų kambarį ir dar kartą padėkojo Bekeriui.

– Ei, Bekai, – tarė jis, – gal galima paprašyti dar vienos paslaugos?

– Sakyk, mažasis broliuk, – atsakė Bekeris.

– Ten sėdi ponia su kūdikiu. Ar galėtum ir ją išleisti?

Bekeris užgesino nuorūką. Jo balsas išliko nerūpestingas, bet bičiulių juokas staiga dingo.

– Ponią? – paklausė Bekeris.

Litlmoras suprato, kad kažkas negerai, bet nežinojo, kas.

– Bose, jis kalba apie Siuzę, – paaiškino Džypas, kurio tikroji pavardė buvo Horovicas.

– Siuzę? Siuzė Meril nesėdi mano kalėjime, tiesa, Vaiti? – paklausė Bekeris.

– Sėdi, bose, – atsakė Vaitis, kurio tikroji pavardė buvo Saidenšneris.

– Džimi, kokių reikalų turi su Siuze?

– Jokių, Bekai, – tarė Litlmoras. – Tik pamaniau... ji ten, su kūdikiu... tokiomis sąlygomis...

– Aha-a-a-a... – nutęsė Bekeris.

– Pamiršk tai, – numojo ranka Litlmoras. – Noriu pasakyti, jei ji...

Bekeris užbaubė sargybiniams išleisti Siuzę. Jis papildomai pasiuntė savo komandai keletą prakeiksmų, išreikšdamas pasipiktinimą ir rėkdamas, kad jo kalėjime buvo uždarytas kūdikis. Ir jei ateityje pasitaikys „dar koks kūdikis“, jis iš kameros turi būti pristatytas tiesiai jam. Ši pastaba sukėlė darbuotojų juoko pliūpsnį. Litlmoras nusprendė, kad jam jau laikas eiti. Detektyvas padėkojo Bekeriui trečią kartą – į šį nebuvo nieko atsakyta – ir išlydėjo Betę.

Šeštojoje aveniu buvo beveik tuščia. Iš vakarų pūtė lengvas vėjelis. Betė stabtelėjo ant kalėjimo pastato laiptų Viktorijos laikų stiliaus rūmų šešėlyje.

– Tu pažįsti tą moterį? – paklausė ji. – Tą, su vaiku?

– Iš dalies.

– Bet, Džimi, ji... ji viešųjų namų šeimininkė.

– Žinau, – išsišiepęs atsakė Litlmoras. – Lankiausi pas ją.

Betė skėlė detektyvui antausį.

– Ai! – susiraukė Litlmoras. – Aš tik nuėjau ten užduoti jai keletą klausimų apie panelės Riverford žmogžudystę. Tik tiek.

– Ak, Džimi, kodėl iškart nepasakei? – susigėdo Betė. Ji rankomis užsidengė veidą. Tada švelniai priglaudė delnus prie jo skruostų ir nusišypsojo. – Atsiprašau.

Jie apsikabino ir vis dar stovėjo susiglaudę, kai po minutės girgždėdamos atsivėrė sunkios ąžuolinės kalėjimo durys. Juos apšvietė šviesos ruožas. Tarpduryje stovėjo Siuzana Meril, laikydama kūdikį vienoje iš savo milžiniškų skrybėlių. Litlmoras padėjo jai išeiti pro duris. Betė pasisiūlė palaikyti kūdikį, kurio vardas buvo Fanė. Jį vyresnioji moteris noriai jai padavė.

– Tai tu mane iš ten ištraukei? – kreipėsi Siuzė į Litlmorą. – Neabejoju, kad dabar liksiu tau ilgam skolinga.

– Ne, ponia.

Siuzė pakėlė galvą ir atidžiai įsižiūrėjo į detektyvą. Paimdama kūdikį iš Betės ji taip tyliai sušnibždėjo, kad Litlmoras vos išgirdo:

– Tave nudės.

Nei Litlmoras, nei Betė neatsakė.

– Žinau, ko tu ieškai, – tęsė Siuzė vos girdimais žodžiais. – 1907 metų vasario 26-oji.

– Ką?

– Aš žinau kas ir ką. Tu nežinai, bet aš žinau. Tačiau nieko nepasakoju veltui.

– Kas nutiko 1907 metų vasario 26-ąją?

– Išsiaiškink ir pričiupk jį, – sušnypštė ponia su tokiu smarkiu įtūžiu, kad uždengė ranka kūdikio veidą, tarsi norėdama apsaugoti jį nuo savęs.

– Kas nutiko tądien? – neatlyžo Litlmoras.

– Pasiteirauk kaimynystėje, – šnypštelėjo Siuzė Meril ir išnyko tamsoje.

ROZA MUS IŠŠLAVĖ iš buto. Kokia ji buvo supratinga! Ji tikrai nenorėjo, kad Froidas padėtų tvarkytis. Tuo tarpu Brilas atrodė apdujęs kaip kareivis su *DaCosta* sindromu. Jis pareiškė, kad neis vakarieniauti, ir paprašė mūsų už jį atsiprašyti.

Džounsas grįžo metro į viešbutį. Šis buvo toliau nuo centro ir ne toks brangus kaip mūsų, o Froidas, Ferencis ir aš nutarėme pasivaikščiodami per parką nueiti pėsčiomis iki Manhatano. Tikrai nepaprasta, koks gali būti tuščias didžiausias Niujorko parkas vakare. Iš pradžių mes apsikeitėme hipotezėmis apie keistą reginį Brilo bute. Paskui Froidas paklausė Ferencio ir manęs, kaip jam reikėtų atsakyti į rektoriaus Holo laišką.

Ferencis pareiškė, kad reikia iškart nusiųsti paneigimą – geriau būtų telegrama – su paaiškinimu, jog Froidui mesti kaltinimai dėl neetiško profesinio elgesio iš tiesų turėtų būti nukreipti į Džounsą ir Jungą. Vienintelis klausimas, pasak Ferencio, yra toks: „Ar Holas patikės mūsų žodžiu?“

– Jangeri, jūs pažįstate Holą, – tarė Froidas. – Ką jūs manote?

– Rektorius Holas patikės mūsų žodžiu, – atsakiau turėdamas omenyje tai, kad jis patikės mano žodžiu. – Bet svarsčiau, daktare Froidai, ar tik jie ne to siekia.

– Kas? – paklausė Ferencis.

– Tie, kurie už viso to slepiasi, – atsakiau.

– Kažko nesuprantu, – tarė Ferencis.

– O aš suprantu, Jangeri, ką nori pasakyti, – atsakė Froidas. – Kad ir kas būtų tai padaręs, turi žinoti, kad šie įtarimai skirti Džounsui ir Jungui, o ne man. Taigi jie priverčia mane apkaltinti draugus. Šiuo atveju Holas jau nebegalės sakyti, kad jį pasiekė vien tik gandai. Priešingai, aš patvirtinsiu įtarimus ir Holas neturės kitos išeities kaip tik imtis atsakingų priemonių. Greičiausiai jis neleis kitą savaitę pasisakyti Džounsui ir Jungui. Skaityčiau paskaitas vien tam, kad galėčiau suteršti dviejų savo pasekėjų garbę. Taip būtų sužlugdyti du geriausieji, kuriuos išsirinkau skleisti mano idėjas pasauliui.

– Bet jūs negalite tylėti, – paprieštaravo Ferencis. – Tylėjimas reikš pritarimą kaltinimams.

Froidas susimąstė.

– Mes paneigsime kaltinimus – ir tiek. Nusiųsiu Holui trumpą laišką, kuriame išdėstysiu faktus: vedęs, niekada nebuvau atleistas iš darbo jokioje ligoninėje, į mano gyvybę niekada nebuvo pasikėsinta ir t. t. Jangeri, ar dėl to jūs patirsite nepatogumų?

Supratau, ko jis klausė. Norėjo sužinoti, ar jausiu pareigą pranešti Holui, kad Froidas nekaltas, nors pagal Džounsą ir Jungą šie kaltinimai pagrįsti. Savaime suprantama, niekada taip nepasielgčiau.

– Visai ne, sere, – atsakiau.

– Gerai, – užbaigė Froidas. – Galiausiai viską paliksime spręsti Holui. Jei dėl „dosnios dovanos“ Amerikos psichologijos asociacijos prezidentas pasiruošęs uždrausti psichoanalizės tiesų skleidimą universitete, tuomet – atleiskite man, Jangeri – jis nieko vertas sąjungininkas. Taigi visa Amerika gali nueiti šunims šėko pjauti.

– Holas niekada nesutiks su jų sąlygomis, – tariau su didesniu įsitikinimu, nei iš tiesų tai jaučiau.

PRIE DŽEFERSONO BIRŽOS KALĖJIMO Betė Longobardi pasakė Džimiui Litlmorui tris žodžius:

– Dinkime iš čia.

Litlmoras apsisuko labai nenoromis ir su Bete perėjo į kitą gatvės pusę, kur jie toliau stovėjo jaukiai pasislėpę tamsoje. Iš ten jis nepajudėjo ir susijaudinęs pašnibždomis jai nupasakojo savo kupiną įvykių dieną.

– Džimi, ji sakė, kad tave kažkas nudės. – Šis Betės atsakymas pribloškė Litlmorą kaip mažiausias jo pasiekimų įvertinimas, kokio tik jis galėjo tikėtis.

– Ji taip pat pasakė, kad reikėtų paklausti kaimynystėje, – atsakė jis. – Tikriausiai ponia turėjo omenyje teismo rūmus. Eime, jie atidaryti.

– Nenoriu.

– Bete, ten teismo rūmai, todėl mums negresia joks pavojus.

Detektyvas nusitempė Betę už rankos atgal per gatvę. Viduje Litlmoras parodė administratoriui ženklelį. Šis paaiškino, kur yra archyvas, bet perspėjo, kad taip vėlai ten jie gali nieko nerasti. Užlipę į antrą aukštą ir praėję tuščią koridorių labirintą, Litlmoras ir Betė priėjo duris, pažymėtas užrašu ARCHYVAS. Durys buvo užrakintos, kambarys už jų tamsus. Paprastai detektyvas jėga nesilaužd avo, bet šiomis aplinkybėmis jis jautėsi turįs teisę. Betė nervingai apsidairė aplinkui.

Litlmoras išlaužė spyną. Uždaręs duris sau už nugaros, jis įjungė elektros lemputę. Jie atsidūrė mažame kabinete su vienu didžiuliu rašomuoju stalu. Kambaryje buvo užpakalinis išėjimas. Durys buvo neužrakintos. Litlmoras vedė į didesnį sandėlį. Čia jie pamatė daugybę spintelių su etiketėmis sužymėtais stalčiais.

– Nėra datų, – pastebėjo Betė, – tik raidės.

– Bus ir rodyklė, – tarė Litlmoras. – Visada yra rodyklė. Palauk, tuoj rasiu.

Jis ilgai netruko. O grįžęs prie stalo, ant kurio gulėjo dvi rašomosios mašinėlės, bloknotai, rašalinės, detektyvas pamatė daugiau kaip dviejų pėdų pločio šūsnį oda aptrauktų registro knygų. Litlmoras atsivertė pirmąją. Joje buvo užfiksuota kiekviena Niujorko Aukščiausiojo teismo gyvenimo diena, teismo proceso data, dalys nuo I iki III. Litlmoras pervertė puslapius su 1909 metų datomis. Jis atsivertė antrąjį segtuvą, kuriame buvo 1908 metų registras, o tada trečiąjį. Sklaidydamas lapus Litlmoras greitai surado 1907 metų vasario 26 dieną. Jis pamatė įgudusia ranka pieštuku ir rašalu prirašytas eilutes su bylų pavadinimais ir numeriais, dažnai užbrauktais ir perrašytais. Detektyvas garsiai perskaitė:

– „Rytas, 10 val. 15 min., dienotvarkė, III dalis: Velsas prieš IRT*, J. Truaksas." Gerai, Velsas. Reikia surasti Velsą. – Jis nuskubėjo pro Betę į saugyklą, kur rado keletą stalčių, pažymėtų raide *V*. Viename jų Litlmoras rado bylą „Velsas prieš IRT": sąvaržėle susegti trys lapai. Jis peržvelgė juos. – Nieko gero, – susiraukė detektyvas. – Gal koks nelaimingas atsitikimas metro. Byla net nepasiekė teismo.

Jis grįžo prie segtuvo.

– „Bernšteinas prieš tą patį, – perskaitė jis. – Mensinubas prieš tą patį. Selksas prieš tą patį." Dievaži, čia mažiausiai dvidešimt šių IRT bylų. Ko gero, teks peržiūrėti jas visas.

– Džimi, gal mes ieškome ne jų? Ar tai viskas?

– „Rytas, 10 val. 15 min., teismo procesas: Tablesas prieš Tablesą." Skyrybos?

– Ar viskas? – paklausė Betė.

– „Rytas, 10 val. 30 min., teismo procesas, I dalis, baudžiamasis procesas (sausio mėnesio proceso tęsinys): žmonės prieš Harį K. Fo."

Jie susižvalgė. Betė ir Litlmoras iškart atpažino pavardę, kurią tuo metu žinojo bet kuris niujorkietis ar beveik kiekvienas šalies pilietis.

---

* Interboro metro kompanija. – *Vert. past.*

– Tai jis... – pradėjo Betė.

– ...nužudė *Madison Square Garden* koncertų salės architektą, – pabaigė Litlmoras. Staiga jis suprato, kodėl Betė nutilo vidury sakinio: koridoriuje girdėjosi sunkūs žingsniai.

– Kas ten? – sušnibždėjo ji.

– Išjunk šviesą, – liepė Litlmoras Betei, kuri stovėjo prie lempos. Ji kyštelėjo ranką po gaubtu ir apgraibomis nervingai suspaudė mygtukus, bet dėl tokių jos pastangų tik užsidegė dar viena lemputė. Žingsniai nutilo, paskui vėl pasigirdo ir dabar neabejotinai artėjo archyvo kabineto link.

– O ne! – prikando lūpą Betė. – Pasislėpkim saugykloje!

– Nemanau, – tarė Litlmoras.

Žingsniai priartėjo ir sustojo. Durų rankena pasisuko, ir durys plačiai atsilapojo. Tarpduryje stovėjo žemaūgis vyras su minkšta fetrine skrybėle ant galvos ir pigiai atrodančiu trijų dalių kostiumu, su išsipūtusia vidine liemenės kišene, lyg nešiotųsi ginklą.

– Ar čia niekur nėra tualeto? – paklausė jis.

– Antrame aukšte, – atsakė Litlmoras.

– Ačiū, – padėkojo vyras ir užtrenkė duris.

– Nagi, – paragino Litlmoras, grįždamas į dokumentų saugyklą. Byla „Žmonės prieš Fo“ užėmė geras dvi dešimtis stalčių. Litlmoras rado proceso stenogramą: tūkstančius lapų, keturių colių pluoštais surištų guminėmis juostelėmis. Vietomis stenograma buvo neįskaitoma, su nevienodo dydžio raidėmis, be skyrybos ženklų, matėsi daugybė sakinių su tendencingai iškraipytais žodžiais. 1907 metų vasario 26 dieną buvo skirta tik penkiasdešimt ar šešiasdešimt puslapių. Pervertęs juos Litlmoras greitai aptiko keletą popieriaus lapų, kurie skyrėsi nuo kitų: tvarkingai atspausdinti, sudėlioti atskiromis pastraipomis, be skyrybos klaidų.

– Raštiškas parodymas su priesaika, – tarė jis.

– O Dieve! – išsižiojo Betė. – Pažvelk! – Ji rodė į žodžius: *griebė man už gerklės* ir *plakti*.

Litlmoras skubiai atsivertė pirmąjį parodymų puslapį. Jo data buvo 1903 metų spalio 27 diena ir prasidėjo taip: *Evelina Nesbit, deramai prisiekusi, teigia...*

– Tai Fo žmona, kabareto šokėja, – paaiškino Betė. Eveliną Nesbit daugybė susižavėjusių to meto autorių titulavo gražiausia visų laikų mergina. Ji ištekėjo už Hario Fo 1905 metais, o po metų jis nužudė Stenfordą Vaitą.

– Ji dar nebuvo jo žmona, – pasakė Litlmoras. Jie skaitė toliau:

> Aš gyvenu Savojos viešbutyje prie Penktosios aveniu ir Penkiasdešimt devintosios gatvių kampo, Niujorko mieste. Man aštuoniolika metų, gimiau 1884 metais per Kalėdas.
>
> Keletą mėnesių iki 1903 metų birželio gulėjau daktaro Belso ligoninėje Vakarų Trisdešimt trečiojoje gatvėje, kur man buvo atlikta apendicito operacija, o birželio mėnesį Henrio Kendalo Fo prašymu praleidau Europoje. Ponas Fo ir aš keliavome po Olandiją, persėsdami į traukinius įvairiose vietose, o paskui nuvykome į Miuncheną Vokietijoje. Mes keliavome po Bavarijos aukštumas, galiausiai patekome į Austrijos Tirolį. Per visą šį laiką minėtasis Fo ir aš buvome laikomi vyru ir žmona. Fo mus pristatinėjo pono ir ponios Delis pavarde.

– Žaltys! – susiraukė Betė.

– Na, bet vėliau jis bent jau ją vedė, – gūžtelėjo pečiais Litlmoras.

> Po penkias ar šešias savaites trukusio mūsų keliavimo minėtasis Fo Austrijos Tirolyje išnuomojo pilį, pastatytą labai atokaus kalno papėdėje. Ši pilis turbūt skaičiuoja ne pirmą amžių, nes kambariai ir langai buvo labai senamadiški. Man buvo paskirtas asmeninis miegamasis.

Pirmąją naktį buvau labai pavargusi ir iškart po vakarienės nuėjau miegoti. Ryte pusryčiavau su minėtuoju Fo. Po pusryčių ponas Fo pasakė, kad nori man kažką pasakyti, ir paprašė leisti užeiti į mano kambarį. Vos įėjęs į kambarį minėtasis Fo be jokios priežasties griebė man už gerklės ir nuplėšė nuo mano kūno chalatą. Įvardytasis vyras buvo baisiai susijaudinęs. Jo akys degė pykčiu, o dešinėje rankoje laikė karvės odos rimbą. Jis stipriai mane sučiupo ir numetė ant lovos. Buvau bejėgė ir mėginau rėkti, bet tas vyriškis įkišo pirštus man į burną ir bandė mane uždusinti.

Tada jis be jokios provokacijos ir be menkiausios priežasties sudavė man keletą skaudžių ir smarkių smūgių karvės odos rimbu. Vyras taip žiauriai mane plakė, kad mano oda buvo prakirsta ir sumušta iki mėlynių. Maldavau jį liautis, bet jis neklausė, tik stabtelėdavo kas minutę ar šiaip, pailsėti, o paskui vėl plakdavo.

Tikrai bijojau, kad mirsiu. Tarnai negirdėjo mano riksmų, nes balsas niekaip negalėjo prasiskverbti pro storas pilies sienas. Taigi negalėjau prisišaukti pagalbos. Ponas Fo pagrasino mane nužudysiąs, o dėl jo žiauraus užpuolimo, kurį aprašiau, negalėjau pajudėti.

Kitą rytą Fo vėl atėjo į mano kambarį ir išplakė mane panašiai kaip vakar. Paėmęs karvės odos rimbą jis talžė juo mano nepridengtą odą, sučaižydamas mane beveik iki sąmonės netekimo. Aš apalpau ir nežinau, kiek laiko praėjo, kol atgavau sąmonę.

– Koks siaubas! – nusipurtė Betė. – Bet ji ištekėjo už jo... kodėl?

– Spėju, kad dėl pinigų, – tarė Litlmoras. Jis dar kartą pervertė parodymus. – Tu manai, kad tai viskas, ką Siuzė norėjo, kad mes rastume?

– Tikriausiai, Džimi. Taip pat buvo pasielgta ir su vargše penele Riverford.

– Žinau, – tarė Litlmoras. – Bet tai parodymai. Ar Siuzė kaip tik toji, kuri žino apie parodymus su priesaika?

– Ką turi galvoje? Tai negali būti sutapimas.

– Kodėl ji prisiminė dieną, tikslią dieną, kai šie parodymai buvo perskaityti teismo proceso metu? Nesueina galai. Manau, yra dar kažkas. – Litlmoras atsisėdo ant grindų ir įniko skaityti stenogramą. Betė nekantriai atsiduso. Staiga detektyvas sušuko: – Minutėlę! Na, štai! Pažvelk į raidę *K* čia, Bete. Tai prokuroras ponas Džeromas. Jis užduoda klausimus. Dabar pažiūrėk, kas yra atsakymus pateikianti liudytoja.

Detektyvo nurodytoje stenogramos vietoje buvo toks įrašas:

K. Jūsų vardas ir pavardė.

A. Siuzana Meril.

K. Prašau įvardyti savo veiklos pobūdį.

A. Aš nuomoju kambarius džentelmenams Keturiasdešimt trečiojoje gatvėje.

K. Ar pažįstate Harį K. Fo?

A. Taip.

K. Kada pirmą kartą su juo susipažinote?

A. 1903 metais jis atvyko pas mane išsinuomoti kambario. Aš jam išnuomojau.

K. Ar jis pasakė kokiu tikslu?

A. Jis sakė, kad ieško jaunų panelių darbui scenoje.

K. Ar į savo kambarius jis atsivesdavo lankytojų?

A. Taip, daugiausia jaunų merginų – penkiolikos ir daugiau metų. Jos tvirtino norinčios patekti į pramogų verslą.

K. Ar kada nors tų merginų apsilankymo metu įvyko kažkas neįprasto?

A. Taip. Kartą pas jį atėjo viena jauna mergina. Truputį vėliau išgirdau riksmus ir įbėgau į kambarį. Ji buvo pririšta prie lovos kojos. Dešinėje rankoje jis laikė botagą ir jau ketino jai smogti. Visą jos kūną dengė rumbai nuo plakimo.

K. Kuo ji vilkėjo?

A. Tik apatiniais drabužėliais.

K. Kas nutiko po to?

A. Jis buvo įsiaudrinęs ir tuoj pat išlėkė iš kambario. Ji man prasitarė, kad vyriškis kėsinosi ją nužudyti.

K. Ar galite apibūdinti botagą?

A. Tą kartą tai buvo šuns pavadas.

K. Ar buvo ir kitų kartų?

A. Kitą kartą pas jį atėjo dvi merginos. Viena buvo visiškai nuoga, o kita – pusnuogė. Jis plakė jas moterišku jojimo botagu.

K. Ar kalbėjotės su juo apie tai?

A. Taip, kalbėjausi. Pasakiau jam, kad jos visos jaunos merginos, ir jis neturįs teisės jų plakti.

K. Kaip jis paaiškino savo elgesį?

A. Jis nieko neaiškino. Tik pasakė, kad joms to reikia.

K. Ar jūs kada nors pranešėte apie tai policijai?

A. Ne.

K. Kodėl ne?

A. Jis pagrasino, kad mane užmuš, jei pranešiu.

– NAGI! – PARAGINO FROIDAS, pakeisdamas temą, kai ėjome per parką iš Brilo viešbučio link. – Geriau paklausykime, kaip jums sekasi su panele Nora.

Ėmiau dvejoti, bet Froidas mane užtikrino, kad galiu pasikliauti Ferenciu taip kaip ir juo. Taigi atpasakojau istoriją su visomis smulkmenomis: Froido kažkaip nuspėtą nepriimtiną sueitį tarp pono Aktono ir ponios Banvel, kurią prabėgomis pamatė keturiolikametė Nora; į mane nukreiptą merginos įniršio priepuolį viešbučio kambaryje; netikėtai atgautą atmintį ir Džordžo Banvelo apkaltinimą užpuolimu; taip pat nelauktą paties Banvelo pasirodymą kartu su merginos tėvais ir meru, kuris suteikė Banvelui alibi.

Ferencis, neslėpdamas pasibjaurėjimo ponios Banvel ir Harkorto Aktono seksualiniu aktu, – labai sunkiai suprantama psichoanalizės specialisto reakcija, – paklausė, kodėl Banvelas negalėjo užpulti Noros Akton, nors ir nenužudė kitos merginos. Paaiškinau, kad lygiai tokį patį klausimą uždaviau detektyvui ir, matyt, rasta daiktinių įkalčių, įrodančių, jog abu užpuolimai yra to paties vyro darbas.

– Paliekam kaltės įrodymą policijai, gerai? – tarė Froidas. – Jei psichoanalizė policijai padės, bus labai puiku. O jei ne, mes bent jau pagelbėsime pacientei. Turiu jums du klausimus, Jangeri. Pirma, ar jums neatrodo keistas Noros pareiškimas,

kad, pamačiusi ponią Banvel su savo tėvu, tuo metu ji nesuprato, ką mato?

– Daktare Froidai, daugelis keturiolikamečių mergaičių Amerikoje menkai išmano šiuos dalykus.

– Vertinu tai, – atsakė Froidas. – Bet ne šitai turėjau omeny. Ji leido suprasti, kad *dabar* supranta, ką matė, tiesa?

– Taip.

– Ar septyniolikametė mergina išmano tokius dalykus geriau nei keturiolikametė?

Pradėjau suprasti, ką jis nori pasakyti.

– Iš kur, – paklausė Froidas, – ji dabar supranta tai, ko nesuprato tada?

– Vakar ji man užsiminė, – atsakiau, – kad skaito intymaus turinio knygas.

– O taip, teisingai, labai gerai. Na, reikės daugiau apie tai pagalvoti. Bet kol kas pateiksiu kitą klausimą: „Pasakykite, Jangeri, kodėl ji nukreipė savo jausmus į jus?“

– Klausiate, kodėl ji sviedė į mane puodelį ir lėkštutę?

– Taip, – linktelėjo galva Froidas.

– Ir trenkė jums verdančiu arbatinuku, – pridūrė Ferencis.

Atsakymo nežinojau.

– Ferenci, ar galite apšviesti mūsų draugą?

– Mano galvoje irgi tamsu, – atsakė Ferencis. – Akivaizdu, kad ji įsimylėjo jį.

Froidas kreipėsi į mane:

– Pergalvokite ir pasakykite, ką jūs pasakėte jai tą akimirką, kai ji įsisiautėjo?

– Ką tik buvau patraukęs ranką nuo jos kaktos, – tariau, – nes lietimas nedavė laukto rezultato. Tuomet atsisėdau ir paprašiau jos baigti palyginimą, kurį buvo pradėjusi anksčiau sakyti. Mergina su kažkuo lygino ponios Banvel nugaros baltumą, bet staiga sakinį pertraukė. Paprašiau jos užbaigti mintį.

– Kodėl? – paklausė Froidas.

– Nes, daktare Froidai, jūs rašėte, kad paciento pradėtas ir neužbaigtas sakinys yra nuslopinimo ženklas.

– Šaunuolis! – pagyrė Froidas. – Ir kaip reagavo Nora?

– Ji nei iš šio, nei iš to liepė man nešdintis lauk. O tada ėmė į mane svaidyti daiktus.

– Tiesiog ėmė svaidyti ir viskas? – paklausė Froidas.

– Taip.

– Na ir kas?

Aš ir vėl nežinojau, ką atsakyti.

– Ar jums nepasirodė, kad Nora pavydi jūsų parodyto susidomėjimo Klara Banvel, tiksliau, jos nuoga nugara?

– Susidomėjimo ponia Banvel? – pakartojau. – Aš ponios Banvel nepažįstu.

– Pasąmonei nerūpi tokios subtilybės, – tarė Froidas. – Prisiminkite faktus. Nora ką tik papasakojo, kaip Klara Banvel atlieka jos tėvui feliaciją, kurią ji pamatė, būdama keturiolikos. Žinoma, šie veiksmai atstumiantys kiekvienam padoriam žmogui. Jie kelia mums didžiausią pasibjaurėjimą. Bet pareiškusi, kad visiškai suvokia šių veiksmų pobūdį, Nora neparodo jokio pasibjaurėjimo. Ji net sako, kad ponios Banvel judesiai jai pasirodė žavingi. Taigi praktiškai neįmanoma, kad Nora stebėjo šią sceną nejausdama kvapą gniaužiančio pavydo. Mergaitei ir taip buvo nelengva pakęsti savo motiną. Ji smarkiai pyks ant bet kurios jos tėvo aistrą sužadinusios moters. Todėl Nora jautė pavydą Klarai. Ji pati troško atlikti tėvui feliaciją. Troškimas buvo nuslopintas. Nuo tada ji tą troškimą puoselėjo pasąmonėje.

Prieš akimirką viduje griežtai išbariau Ferencį už tai, kad jis neslėpė pasibjaurėjimo „iškrypusiu“ seksualiniu aktu – pasibjaurėjimo, kurio aš dėl kažkokios priežasties nejaučiau, nors ir susidūriau su Froido pastebėjimu, kaip į tai reaguoja padorūs žmonės. Kaip tik mąsčiau, kad kiekviena psichoanalizės pamoka smogia visuomenei nepritarti vadinamajam seksualiniam nukrypimui. Tačiau dabar mane užplūdo panašus

jausmas. Panelei Akton primestas Froido troškimas man sukėlė šleikštulį. Pasibjaurėjimas yra toks raminantis dalykas. Jis tarsi įrodo, kad turi moralę. Sunku atsikratyti pasibjaurėjimu grįsto moralinio įsitikinimo. Tai padarome tik iš pagrindų sudrebinę gėrio ir blogio pajautimą, lyg nugriaudami atraminę siją, kuri laikė visą pastatą.

– Tą akimirką, – tęsė Froidas, – Nora pasiryžo suvilioti poną Banvelą, kad atkeršytų Klarai. Štai kodėl praėjus porai savaičių Nora sutiko dviese su ponu Banvelu lipti ant stogo pasižiūrėti fejerverkų. Štai kodėl ji kartu su juo vaikščiojo romantiško ežero pakrante prieš dvejus metus. Tikriausiai ji visą tą laiką skatino jį, rodydama susidomėjimo užuominas. O tai puikiai pavyksta bet kuriai gražiai ir jaunai merginai. Jis tikriausiai labai nustebo, kai ji atstūmė jį ne vieną, bet du kartus.

– Taip ji pasielgė, nes tikrasis jos geismo objektas buvo tėvas, – įsiterpė Ferencis. – Bet vis tiek neaišku, kodėl ji užsipuolė Jangerį?

– Taip, kodėl, Jangeri? – paklausė Froidas.

– Todėl, kad atsidūriau jos tėvo vaidmenyje?

– Būtent. Atlikdamas psichoanalizę, tampate jo pakaitalu. Tai iš anksto žinoma perkėlimo reakcija. Dėl perkėlimo efekto dabar Nora pasąmoningai trokšta patenkinti Jangerį burna ir gerkle. Šis troškimas ją apėmė, kai Jangeris priėjęs palietė jos kaktą. Prisiminkite, kaip jis mums sakė, jog tą akimirką ji norėjo atsirišti kaklaskarę. Šis gestas simbolizavo Jangeriui kvietimą pasinaudoti ja. Reikėtų pridurti, kad čia slypi atsakymas, kodėl tikslas buvo pasiektas liečiant būtent gerklę, o ne kaktą. Bet Jangeris atstūmė jos kvietimą, liepdamas jai užsirišti kaklaskarę. Ji jautėsi atstumta.

– Ji tikrai atrodė įsižeidusi, – pritariau. – Nežinojau, kodėl.

– Nepamirškite, – tęsė Froidas, – kad natūralu, jog ji gėdijasi patirtų sužalojimų. Priešingu atveju ji visai neryšėtų kaklaskarės. Taigi jai buvo neramu, kaip jūs reaguosite, pamatęs jos

kaklą ar nugarą. Neleidęs nusirišti kaklaskarės ją įskaudinote. O netrukus iškėlęs klausimą apie Klaros Banvel nugarą tarsi pasakėte: „Man patinka Klara, o ne tu. Aš noriu pamatyti Klaros nugarą, o ne tavo." Tokiu būdu jūs nesąmoningai pakartojote tėvo išdavystės aktą, išprovokuodamas staigų ir iš pažiūros nepaaiškinamą merginos įtūžį. Štai kodėl ji taip audringai reagavo, o vėliau troško jums atsiduoti gerkle ir burna.

– Nepaneigiama, – susižavėjęs palingavo galva Ferencis.

ĮĖJUSI Į SAVO NAMŲ *Gramercy* parke svetainę Nora Akton pareiškė motinai, kad tą naktį nemiegos savo kambaryje. Ji verčiau pasiliksianti mažame svečių kambaryje pirmame aukšte. Iš ten ji galėtų matyti prie namo patruliuojantį policininką. Nora primygtinai pasakė, kad kitaip nesijausianti saugi.

Tai buvo pirmieji Noros žodžiai, ištarti tėvams išvažiavus iš viešbučio. Grįžusi namo ji tuoj pat užsidarė kambaryje. Atėjo gydytojas Higinsonas, bet Nora atsisakė su juo susitikti. Ji taip pat atsisakė kartu vakarieniauti pareiškusi, kad nesijaučia alkana. Tai buvo netiesa. Iš tiesų ji nė kąsnio neturėjo burnoje nuo pat ryto, kai ponia Bigs jai paruošė pusryčius.

Atsilošdama ant svetainės sofos ir paskelbdama, kad jaučiasi išsekusi, Mildred Akton pasakė savo dukrai, kad ji elgiasi visai neprotingai. Kai vienas policininkas budi prie paradinių durų, o kitas už namo, koks gali būti pavojus? Bet kuriuo atveju negali būti nė kalbos, kad Nora nakvos svečių kambaryje. Ją pamatys kaimynai. Ką jie pagalvos? Šeima dabar privalo stengtis elgtis taip, lyg nieko gėdingo nebūtų nutikę.

– Mama, – tarė Nora, – kaip tu gali sakyti, kad aš užtraukiau šeimai gėdą?

– Na, bet aš nieko panašaus nesakiau. Harkortai, ar taip sakiau?

– Ne, mieloji, – atsakė Harkortas Aktonas, stovėdamas prie kavos staliuko ir atidžiai apžiūrinėdamas per penkias savaites susikaupusius laiškus. – Žinoma, ne.

– Aiškiai pasakiau, kad mes turime elgtis taip, lyg nieko gėdingo *nebūtų* nutikę, – paaiškino motina.

– Bet aš nieko gėdingo nepadariau, – laikėsi savo mergina.

– Nora, neapsimesk kvaila, – sudraudė ją motina.

Nora atsiduso.

– Kas tavo akiai, tėve?

– Ak!.. Susižeidžiau per polo varžybas, – paaiškino Aktonas. – Bakstelėjau pats sau su lazda. Kvailys! Prisimeni mano seną pažeistą tinklainę? Ta pati akis. Dabar su ja nė velnio nematau. Ar gali labiau nesisekti?

Niekas neatsakė į šį klausimą.

– Na, – susigriebė Aktonas, – žinoma, nesilyginu su tavimi, Nora, aš nenorėjau...

– Nesėsk ten! – riktelėjo ponia Akton savo vyrui, kuris ketino sėstis į krėslą. – Ne, ir ne ten. Kėdes aptraukiau naujais apmušalais tik prieš mums išvykstant.

– Bet kur tada man sėdėti, brangioji? – paklausė Aktonas.

Nora užsimerkė. Ji apsisuko eiti.

– Nora, – paklausė Mildred, – koks tavo koledžo pavadinimas?

Mergina stabtelėjo, visi jos raumenys įsitempė.

– Bernardas, – atsakė ji.

– Harkortai, rytoj iš ryto reikia nedelsiant su jais susisiekti.

– Kodėl jums reikia su jais susisiekti? – paklausė Nora.

– Nagi pranešime jiems, kad tu neatvyksi. Šiuo metu tai neįmanoma. Gydytojas Higinsonas sako, kad tau reikia ilsėtis. Niekada nepritariau šiai minčiai. Koledžas jaunoms merginoms! Niekuomet neteko girdėti apie tokį dalyką, kai buvau jauna.

Noros skruostai užsiliepsnojo.

– Tu to nepadarysi.

– Atsiprašau? – kilstelėjo antakius ponia Akton.

– Aš gausiu išsilavinimą.

– Ar girdėjote? Ji vadina mane neišsilavinusia! – piktinosi Mildred vyrui. – Padėk tuos akinius, Harkortai, imk tuos, nuo viršaus.

– Tėve? – paklausė Nora.

– Na, Nora, – tarė Aktonas, – mes turime atsižvelgti į tai, kas tau geriausia.

Nora, neslėpdama įtūžio, pažvelgė į savo tėvus. Po to išbėgo iš kambario ir užlėkė laiptais aukštyn nestabtelėdama nei antrame aukšte, kur buvo jos miegamasis, nei trečiame, bet pakilo į ketvirtą su žemomis lubomis ir mažomis patalpomis. Ten ji įbėgo tiesiai į ponios Bigs miegamąjį ir krito ant senosios moters lovos, įsikniaubdama veidu į šiurkštų pagalvės užvalkalą. Nora pareiškė poniai Bigs, jei tėvas neleis jai vykti į Bernardą, ji pabėgs iš namų.

Ponia Bigs kaip įmanydama stengėsi nuraminti mergaitę. Ji guodė ją, jog geras nakties miegas suteiks jai naujų jėgų. Buvo beveik vidurnaktis, kai pagaliau Nora sutiko eiti miegoti. Norėdama užtikrinti jos saugumą, ponia Bigs pasirūpino prie Noros kambario durų pasodinti ant kėdės poną Bigsą, kuriam įsakė nepajudėti iš vietos visą naktį.

Senasis tarnas visą naktį ištikimai išbuvo savo poste, nors labai greitai užsnūdo. Lauke patruliavo policijos pareigūnai. Ir buvo iš tikrųjų keista, kodėl nakties tamsoje mergina staiga pajuto stipriai prie jos burnos spaudžiamą vyrišką nosinę ir šaltus, aštrius skustuvo ašmenis ant kaklo.

❧

DŽELIFO NAMUOSE LANKIAUSI pirmą kartą, todėl buvau nepasirengęs jų ekstravagantiškumui. Žodis *apartamentai* buvo netinkamas, nebent turėtume galvoje frazę *karališki apartamentai*, pavyzdžiui, Versalio rūmuose, kurių įspūdį Dželi-

fas akivaizdžiai siekė perkelti į savo būstą. Visur akį traukė mėlynas kiniškas porcelianas, baltos marmurinės statulos ir puošniai išraitytos kojos – aukštos komodos, gulimosios sofos ir spintelės. Jei Dželifas siekė nustebinti svečius savo turtais – tai jam pavyko.

Jau pakankamai gerai pažinojau Froidą, kad pastebėčiau jo pasibjaurėjimą. Taip pat kaip bostonietis reagavau ir aš. O Ferencis priešingai, buvo nuoširdžiai priblokštas prabangos. Nugirdau, kaip prieš vakarienę jis maloniai šnekučiuojasi su pagyvenusiomis viešniomis Dželifo svetainėje, kurioje tarnai siūlė mums užkandžių ant auksinių, o ne sidabrinių padėklų. Su baltu kostiumu Ferencis buvo vienintelis ne juodai apsirengęs vyras, bet neatrodė, kad tai jį nors kiek trikdytų.

– Kiek daug aukso! – susižavėjęs čiulbėjo jis ponioms (ant aukštų lubų virš mūsų žėrėjo paauksuotos dangiškos scenos). – Šis kambarys man primena Yblo operos teatrą Budapešte. Ar teko ten apsilankyti?

Nė vienai iš tų dviejų damų ten lankytis neteko. Tikrai, jos prisipažino sutrikusios. Argi Ferencis ką tik joms neminėjo, kad atvyko iš Vengrijos?

– Taip, taip, – patvirtino Ferencis. – Ak, tik pažvelkite į mažą angelėlį kampe su maža vynuogių keke, kabančia iš jo nedidelės burnytės! Koks jis nuostabus, tiesa?

Froidas buvo įsitraukęs į pokalbį su Džeimsu Hyslopu, ką tik išėjusiu į pensiją Kolumbijos universiteto logikos profesoriumi, kuris laikė prie ausies klausymosi ragelį, panašų į gramofono ragą. Dželifas palaikė pokalbį su Čarlzu Lumiu Dana, įžymiu neurologu, ir, priešingai nei šių namų šeimininkas, iš to paties aukštuomenės sluoksnio kaip mano tetulė Mamė. Bostone Danų šeima laikoma karališkosios šeimos nariais: laisvės sūnumis, artimais Adamsų draugais ir panašiai. Pažinojau vieną Dano tolimą pusseserę, panelę Dreiper iš Njuporto. Ji ne kartą užsitraukė nemalonę dėl susižavėjimo senu

žydu siuvėju. Dželifas man priminė džiaugsmingai besisveikinantį senatorių. Jis atrodė pasitikintis savimi, didžiuodamasis įspūdingu stotu, tarsi apkūnumas simbolizuotų nepalaužiamą vyriškumą.

Dželifas įtraukė mane į savo žmonių grupelę, kuriuos jis linksmino istorijomis apie įžymųjį klientą Harį Fo, šiuo metu kaip karalių gyvenantį ligoninėje, į kurią jis buvo priverstinai uždarytas. Dželifas taip įsijautė, kad net pareiškė, jog akimirksniu pasikeistų vietomis su Fo. Iš šių pastabų padariau išvadą, kad Dželifas mėgavosi šlove, kurią jam atnešė buvimas Fo psichiatru.

– Ar galite įsivaizduoti? – pridūrė jis. – Prieš metus jis mus visus privertė patvirtinti jo beprotybę, kad už žmogžudystę netektų sėsti į kalėjimą. Dabar jis nori, kad mes patvirtintume, jog jis yra sveiko proto ir net galėtų ištrūkti iš beprotnamio! Ir mes jį ištrauksim!

Dželifas plyšo juokais apkabinęs ranka Danos petį. Keletas jo klausytojų pritariamai nusijuokė, tačiau Dana liko santūrus. Visi minėtieji svečiai, kurių buvo koks dešimt, buvo išsibarstę po kambarį. Bet supratau, kad laukiama dar vieno. Netrukus atvėręs duris pirma savęs į kambarį liokajus įleido moterį.

– Ponia Klara Banvel, – pranešė jis.

– Daktare Froidai, ar galėtumėte kam nors iš mūsų atlikti psichoanalizę? – paklausė ponia Banvel, kai visi drauge įžengėme į Dželifo valgomąjį. – Ar galite man pritaikyti psichoanalizę?

1909 metais prie stalo kviečiami svečiai aukštuomenės vakarėlyje sudarydavo porinę procesiją: kiekviena moteris buvo lydima vyro, įsikibusi jam į parankę. Ponia Banvel ištiesė ranką ne Froidui. Lemiamu momentu ji švelniai uždėjo pirštus

ant Jangerio riešo, bet vis tiek sugebėjo kreiptis į Froidą, kartu patraukdama ir visos kompanijos dėmesį.

Klara Banvel grįžo į miestą iš priemiesčio tuo pačiu automobiliu su ponia ir ponu Harkortu Aktonu tik šįryt. Ji visai atsitiktinai susidūrė su Dželifu jų pastato vestibiulyje. Vos tik sužinojęs, kad jos vyras, ponas Džordžas Banvelas, užsiėmęs, jis pakvietė Klarą į savo namus vakarienės ir garantavo, kad turės labai įdomių svečių. Jei Dželifas negalėjo atsispirti Klarai Banvel, tai jos vyro visiškai nepakentė.

Tam tikrų pobūvių metu paprastai orūs ir rimti vyrai pradeda elgtis kaip teatro artistai: vaidina, kai kalba ir gestikuliuoja. To priežastis visada būna moteris. Klara Banvel kaip tik ir sukėlė šį efektą Dželifo svečiams. Ji buvo dvidešimt šešerių, baltos odos kaip nupudruota japonų princesė. Viskas joje buvo tobula: nepaprastai daili figūra, tamsūs lyg miškas plaukai, akys žalios kaip jūra ir žvilgančios subtiliu, provokuojančiu intelektu. Jos kaklą puošė ant sidabrinio siūlo pakabintas mirguliuojantis rytietiškas perlas, įdėtas į deimantų ir platinos kraitelę. Kai ji vos vos nusišypsodavo, – o ji šypsojosi tik nežymiai, – vyrai krisdavo po jos kojomis.

– Tai, ko nori moteris, – atsakė į jos klausimą Froidas, kai mes atsisėdome prie krištolu tviskančio stalo, – yra didžiausia paslaptis tiek psichoanalitikui, tiek poetui. Jei tik jūs mums atsakytumėte, ponia Banvel, bet jūs negalite. Jūs net pati sau esate galvosūkis. O ką jau kalbėti apie mus, vargšus vyrus! Tuo tarpu tai, ko nori *vyrai,* beveik visada labai aišku. Mūsų šeimininkas, pavyzdžiui, vietoj šaukšto per klaidą paėmė peilį.

Visos galvos atsisuko į besišypsantį, stambų Dželifo veidą stalo gale. Taip ir buvo: dešinėje rankoje jis laikė peilį – ne duonos, bet didelį pietų peilį.

– Daktare Froidai, ką tai reiškia? – paklausė pagyvenusi dama.

– Tai reiškia, kad ponia Banvel sužadino mūsų šeimininko agresijos impulsus, – paaiškino Froidas. – Tokia agresija, ky-

lanti dėl šiame kambaryje verdančios akivaizdžiai pastebimos seksualinės konkurencijos, privertė jo ranką paimti ne tą įrankį, atskleisdama troškimus, kurių jis pats sąmoningai nesuvokia.

Aplink stalą nuvilnijo murmesio banga. Jangeris, sėdintis poniai Banvel iš dešinės, sunerimo: kaip svečiai priims taip atvirai dėstomas mintis.

– Ak taip, tai gryna tiesa, prisipažįstu! – džiaugsmingai sušuko nesutrikęs Dželifas, mojuodamas peiliu į Klaros pusę. – Žinoma, išskyrus tai, kad tie troškimai buvo pasąmoningi. – Jo kultūringas pašmaikštavimas aplinkui sukėlė pritariamą juoko bangą, ir Jangeris lengviau atsipūtė.

– Ir priešingai, – tęsė Froidas, – mano gerasis draugas Ferencis, kuris šiuo metu taip skrupulingai kiša už apykaklės servetėlę kaip seilinuką, nori save paversti vaiku. Ponia Banvel, jis apeliuoja į jūsų motinišką instinktą.

Geraširdiškai suglumęs Ferencis apsidairė aplinkui: tik tuomet pastebėjo, kad jis vienas tokiu būdu naudoja pietų servetėlę.

– Daktare Froidai, prieš vakarienę jūs ilgai kalbėjotės su mano vyru, – tarė ponia Hyslop, gerų akių senutė, sėdinti greta Dželifo. – Ką apie jį sužinojote?

– Profesoriau Hyslopai, – atsakė Froidas, – ar patvirtinsite vieną dalyką, sere? Jūs juk neminėjote man savo motinos vardo, tiesa?

– Ką sakėte? – nenugirdo Hyslopas ir iškėlė aukštyn ausies ragelį.

– Mes nekalbėjome apie jūsų motiną? – paklausė Froidas.

– Apie motiną? – pakartojo Hyslopas. – Nė žodžio.

– Jos vardas Marija, – tarė Froidas.

– Iš kur jūs žinote? – nusistebėjo Hyslopas. Jis įtariai apsižvalgė aplinkui. – Iš kur jis žino? Aš jam nesakiau savo motinos vardo.

– Tikrai pasakėte, – atrėmė Froidas, – to nežinodamas. Man jūsų žmonos vardas yra mįslė. Prisipažįstu, įtariau, kad ji

vardu Marija. Buvau visai tuo tikras. Ponia Hyslop, ar galima jūsų paklausti? Ar jūsų vyras vadina jus kokiu nors mažybiniu vardu?

– Na, mano vidurinysis vardas tikrai Marija, – atsakė nustebusi ponia Hyslop, – ir jis visada mane vadina Maryte.

Po šio prisipažinimo Dželifas džiaugsmingai šūktelėjo, ir Froidas sulaukė gausių aplodismentų.

– Šįryt pabudau persišaldžiusi, – įsiterpė garbingo amžiaus moteris, sėdinti priešais Ferencį, – ir dar vasaros pabaigoje. Ar tai ką nors reiškia, daktare Froidai?

– Persišaldėte, ponia? – Froidas akimirką pasvarstė. – Na, kartais persišaldymas yra tik persišaldymas.

– Bet nejaugi moterys iš tikrųjų tokios paslaptingos? – tęsė pradėtą pokalbį Klara Banvel. – Manau, kad jūs pernelyg atlaidžiai žiūrite į mūsų lytį. Moterys nori paprasčiausio dalyko pasaulyje. – Ji pasisuko į nepaprastai patrauklų, tamsiaplaukį jauną vyrą, sėdintį jai iš dešinės, kurio balta varlytė buvo tik šiek tiek kreiva. Prie stalo jis dar nebuvo pratarės nė žodžio. – Kaip jums atrodo, daktare Jangeri? Ar galite mums pasakyti, ko nori moteris?

Jangeriui sunkiai sekėsi perprasti Klarą Banvel pradedant tuo, kad visai negalėjo atsieti ponios Banvel nuo pono Džordžo Banvelo, kurį Jangeris nesiliovė laikęs žudiku, nors meras ir pateikė alibi. Be to, Jangeris vis dar galvojo apie Noros Akton apibūdintą dailią, nuogą ponios Banvel nugarą, kuri lengvai banguoja mėnesienoje, o ji permeta plaukus per savo petį.

Jangeriui Nora atrodė pati gražiausia mergina, kokią yra regėjęs. Tačiau Klara Banvel buvo beveik tokia pat patraukli, jei ne labiau. Pasak Hėgelio, aistra žmoguje visada prasideda nuo aistros kitiems. Joks vyras, žiūrėdamas į Klarą Banvel, negalėtų nenorėti, kad ji išsirinktų būtent jį, parodytų jam palankumą ir kažko iš jo norėtų. Pavyzdžiui, Dželifas su džiaugsmu pultų ant kardo, jei tik Klara suteiktų jam malonę

ir to paprašytų. Pakeliui į valgomąjį, kai Klaros pirštai palietė jo ranką, Jangeris pajuto šį kontaktą visu savo kūnu. Tačiau ji turėjo ir kažką atstumiančio. Galbūt tai, kad jis neseniai susipažino su Harkortu Aktonu? Jangeris nelaikė savęs puritonu, bet mintis, kad ponia Banvel tenkina tokį silpną, paliegusiai atrodantį vyrą, tikrai nekėlė ūpo.

– Ponia Banvel, esu tikras, – atsakė jis, – kad visiems bus daug įdomiau, jei moters paslaptį mums atskleisite jūs, nes aš galiu tik mėginti tai padaryti.

– Manau, kad galėčiau atskleisti, ką iš tikrųjų moterys mano apie vyrus, – valiūkiškai atsakė Klara. – Bent jau apie vyrus, kuriems jos neabejingos. Ar norėtumėte? – pritarimo banga nuvilnijo aplink stalą bent jau iš vyrų pusės. – Bet tik tuomet, kai jūs, vyrai, prižadėsite pasakyti, ką jūs iš tikrųjų manote apie moteris. – Sandoris buvo greitai sudarytas vieningu ir audringu pritarimu, nors Jangeris, kaip ir stalo gale sėdintis Dana, tylėjo lyg liežuvį prariję.

– Na, džentelmenai, jei taip primygtinai reikalaujate, – pradėjo Klara, – atskleisiu jums paslaptį. Moterys yra vyrų pavaldinės. Žinau, kad taip sakydama žengiu žingsnį atgal, bet tai neigti būtų beprotystė. Visi žmonijos materialiniai ir dvasiniai turtai yra vyrų kūriniai. Mūsų didingi miestai, mokslas, menas ir muzika – viskas pastatyta, atrasta, nutapyta ir sukurta vyrų. Moterys tai žino. Mes negalime atsispirti pagundai būti užvaldomoms stipresnių vyrų ir liautis pykusios už tai ant jūsų. Moters meilė yra pusiau laukinė aistra, pusiau neapykanta. Kuo stipriau moteris myli vyrą, tuo labiau jo nekenčia. Tikras vyras turi būti moters valdovas. Jei jis valdo ją, viena jos dalis jo nekenčia. Mes jus pranokstame tik grožiu, todėl nieko keista, kad labiau už viską ir vertiname grožį. Štai kodėl moteris, – baigė ji, – jaučia didžiausią pavojų gražaus vyro draugijoje.

Jos klausytojai buvo pakerėti. Bet prie tokios reakcijos Klara Banvel buvo pripratusi. Jangeris pajuto, kad tardama pa-

skutinį sakinį, ji vos pastebimai dirstelėjo į jį (jis ne vienintelis vyras prie stalo, kuriam tai pasirodė), bet sau pasakė, kad tai tik jo vaizduotės vaisius. Jangeriui dabar toptelėjo, kad ponia Banvel ką tik paaiškino baisiai prieštaringus jausmus, kuriuos motina rodydavo jo tėvui. Jangerio tėvas nusižudė 1904 metais. Motina antrą kartą neištekėjo. Jis susimąstė, ar tikrai jo motina visada mylėjo ir kartu nekentė tėvo, kaip kad ką tik papasakojo ponia Banvel.

– Ponia Banvel, pavydas tikrai yra dominuojanti jėga moterų psichiniame gyvenime, – tarė Froidas. – Štai kodėl moterys taip menkai išmano apie teisingumą.

– Vyrai nepavydūs? – paklausė Klara.

– Vyrai ambicingi, – atsakė jis. – Jų pavydas kyla būtent iš šio šaltinio. Priešingai, moters pavydas visada yra erotinis. Skirtumas atsiskleidžia fantazijose. Visi mes fantazuojame. Tačiau vyrai turi dviejų tipų fantazijas: erotines ir susijusias su gyvenimo tikslais. Moterų fantazijos yra išimtinai erotinės.

– Mano tai tikrai ne, – pareiškė apkūni, persišaldžiusi moteris.

– Manau, kad daktaras Froidas teisus, – sutiko Klara Banvel, – visais atžvilgiais, bet ypač dėl vyrų ambicingumo. Pavyzdžiui, mano vyras Džordžas – tobulas vyras. Jis nėra gražuolis, bet patrauklus, dvidešimt metų už mane vyresnis, turtingas, stiprus, atsidavęs vienam tikslui, nesutramdomas. Už visas šias savybes aš jį myliu. Tačiau tą akimirką, kai dingstu jam iš akių, jis visiškai pamiršta apie mano egzistavimą. Tai tokia stipri jo ambicija! Už tai jo nekenčiu. Tokia mano moteriška prigimtis. Tačiau nėra to blogo, kas neišeitų į gera: esu laisva daryti viską, ką noriu. Pavyzdžiui, būti šį vakarą čia, viename iš žavingų Smito vakarėlių, ir Džordžas niekada net nesužinos, kad buvau išėjusi iš namų.

– Klara, – kreipėsi Dželifas, – mano širdis apsipylė krauju. Jūs niekada nesakėte man, kad mėgaujatės tokia laisve.

– Smitai, sakiau, kad esu laisva daryti tai, ką *aš* noriu, – atsakė Klara, – o ne ką *jūs* norite. – Vėl visi draugiškai nusi-

juokė. – Na, aš jau atlikau išpažintį. Ką pasakys vyrai? Argi vyrai slapta neniekina santuokinės ištikimybės? Tik nereikia, Smitai. Žinau, ką galvoji. Norėčiau išgirsti objektyvesnę nuomonę. Daktare Froidai, ar santuoka yra geras dalykas?

– Visuomenei ar individui? – paklausė Froidas. – Visuomenei santuoka, be jokios abejonės, naudinga. Bet civilizuotos moralės našta daugeliui per sunki. Kiek metų jūs ištekėjusi, ponia Banvel?

– Ištekėjau už Džordžo būdama devyniolikos, – atsakė Klara, ir mintis apie devyniolikametės Klaros Banvel vestuvinę naktį užvaldė beveik visų svečių protus – ne tik vyriškos lyties atstovų. – Iš viso septyneri metai.

– Tuomet jūs žinote pakankamai, – tęsė Froidas, – jei ne iš savo asmeninės patirties, tai iš jūsų draugių. Ir tai, ką pasakysiu, jūsų nenustebins. Teikiantys pasitenkinimą lytiniai santykiai daugelyje santuokų tęsiasi neilgai. Šia prasme santuoka po keturių ar penkių metų visiškai nebetenkina ir, kai taip nutinka, neišvengiamai ateina galas dvasiniam bendravimui. Taigi daugelis atvejų rodo, kad santuoka atneša tiek dvasinį, tiek fizinį nusivylimą. Psichologiškai kalbant, vyras ir moteris noromis nenoromis grįžta į savo ikisantuokinę padėtį. Bet išlieka vienas skirtumas: dabar jie jau vargšai. O vargšai todėl, nes neteko iliuzijos.

Klara Banvel įdėmiai žvelgė į Froidą. Akimirką ji neteko žado.

– Apie ką jis kalba? – šūktelėjo senasis profesorius Hyslopas, ištiesdamas klausymosi ragelį į Froido pusę.

– Jis pateisina svetimavimą, – pirmą kartą prabilo Čarlzas Dana. – Žinote, daktare Froidai, mane stebina ne tiek jūsų viešnamių pokštai, kiek jūsų savotiška pozicija, kad negalavimus sukelia seksualinė frustracija. Mūsų problema tikrai nėra ta, kad mes per daug varžome savo seksualinį palaidumą. Problema ta, kad per mažai jį apribojame.

– Nejaugi? – pasakė Froidas.

– Šioje žemėje dabar gyvena milijardas žmonių. Milijardas. Ir skaičius auga geometrine progresija. Kaip jie gyvens, daktare Froidai? Ką jie valgys? Kiekvienais metais mūsų krantus užtvindo milijonai skurdžiausių, mažiausiai išsilavinusių, linkusių nusikalsti žmonių. Mūsų miestas dėl jų artėja prie anarchijos. Kalėjimai perpildyti. Tokie žmonės dauginasi kaip musės. Jie iš mūsų vagia. Dėl to jų negalima kaltinti. Jeigu vyras neturi pinigų pamaitinti savo vaikus, jis eina vogti. O jums, daktare Froidai, jei suprantu jūsų idėjas, rodos, rūpi tik seksualumo nuslopinimo blogybės. Manau, kad mokslininkui labiau turėtų rūpėti seksualinės emancipacijos pavojai.

– Ką jūs siūlote, Čarlzai? Užkirsti kelią imigracijai? – paklausė Dželifas.

– Sterilizaciją, – optimistiškai atsakė Dana, nosine nusišluostydamas lūpų kampučius. – Pats paprasčiausias ūkininkas neleidžia daugintis blogiausiai gyvulių veislei. Žmonės, kaip ir galvijai, yra skirtingi. Jei galvijams būtų leista laisvai daugintis, valgytume labai prastą mėsą. Kiekvienas imigrantas šioje šalyje be jokių kalbų turi būti sterilizuotas.

– Juk ne priverstinai, Čarzlai? – pasitikslino ponia Hyslop.

– Alva, niekas neverčia jų čia atvykti, – atsakė jis. – Niekas neverčia pasilikti. Kaip galima tai vadinti priverstiniu sterilizavimu? Jei jie nori daugintis, tegu išvyksta. Tai mes esame priversti rūpintis jų priekvailių atžalų globa. Jos galiausiai tampa elgetomis ir vagimis. Žinoma, darau išimtį tiems, kurie gali išlaikyti intelekto testą. Puiki sriuba, Dželifai! Tikra vėžlių sriuba, tiesa? Ak, žinau, kad pasakysite, jog esu žiaurus ir beširdis. Bet aš tik siūlau atimti iš jų vaisingumą. Daktaras Froidas atimtų iš jų kur kas vertingesnį dalyką.

– Kokį? – paklausė Klara.

– Moralę, – atsakė Dana. – Koks būtų mūsų pasaulis, daktare Froidai, jei jūsų požiūris taptų visuotiniu? Aš beveik galiu tai įsivaizduoti. Žemieji visuomenės sluoksniai išsityčioja iš „civilizuotos moralės“. Pasitenkinimas tampa dievybe. Visi

kartu atmeta discipliną ir pasiaukojimą, be kurio gyvenimas netenka kilnumo. Minia sukelia riaušes. O kodėl gi ne? Bet ko įsigeis ši minia, kai išnyks civilizacijos taisyklės? Manote, kad jie norės tik sekso? Jie norės naujų taisyklių. Jie norės paklusti kokiam naujam pamišėliui. Jie norės kraujo, tikriausiai jūsų kraujo, daktare Froidai, jei galima remtis istorija. Jie stengsis įrodyti savo pranašumą, nes žemiausieji visada to nori. Pagaliau jie žudys, kad tai įrodytų. Aš įsivaizduoju kraujo nuleidimą, didžiulį kraujo nuleidimą, kokio pasaulis dar nematė. Jūs nušvilptumėte civilizuotą moralę – vienintelį dalyką, kuris kontroliuoja žmogaus žiaurumą. Ką jūs siūlote mainais, daktare Froidai? Ką pateiksite vietoj jos?

– Tik teisybę, – atsakė Froidas.

– Oidipo teisybę? – prisimerkė Dana.

– Taip, ir visa kita, – tarė Froidas.

– Jūsų teisybė labai skiriasi nuo tiesos.

ŽVAKĖS LIEPSNA VIRPĖJO prie Noros lovos krašto. Užuolaidų klostėse žaidė blyški lempų šviesa, sklindanti iš *Gramercy* parko. Apšvietimas buvo per silpnas, kad būtų galima įžvelgti kambaryje esančio vyro siluetą, kurio buvimą Nora labiau jautė, nei matė. Ji norėjo surikti, bet kūnas neklausė proto. Jos sąmonė kažkaip ištrūko ir dabar klajojo atsiskyrusi nuo kūno. Mergina, rodos, pakilo iš lovos ir dabar sklandė palei lubas, palikusi apačioje ant lovos mažą, naktiniais marškiniais apvilktą kūnelį.

Dabar ji aiškiai pamatė užpuoliką, bet iš viršaus. Žvelgdama žemyn į save ji matė, kaip jis nuima nosinę nuo jos veido, kaip moteriškais lūpų dažais tepa jos minkštas, nejudrias lūpas. Kodėl jis dažo jos lūpas? Merginai patiko, kaip jos atrodo. Jai visada buvo įdomu, kaip jos atrodytų padažytos. Ką vyras darys toliau? Iš viršaus Nora sekė akimis, kaip jis pri-

sidega cigaretę nuo degančios žvakės, esančios prie jos lovos, prispaudžia keliu jos aukštielninkai gulintį kūną ir užgesina smilkstančią cigaretę tiesiai jai į odą vos porą colių nuo pačios intymiausios vietelės.

Jos kūnas suvirpa po vyriškio keliu, prispaudusiu ją prie lovos. Mergina tai stebėjo iš viršaus. Ji matė savo drebantį kūną. Atrodė, kad jai labai skauda. Bet juk neskaudėjo, tiesa? Visa tai matydama iš viršaus ji nieko nejautė. Ir, jei žvelgdama į save ji nejaučia skausmo, tuomet skausmo ir nėra. Juk niekas kitas už ją negali jo jausti, tiesa?

IV

DALIS

REIKĖS APSIMESTI, KAD jos nemyliu ir visai nieko jai nejaučiu. Taip svarsčiau skusdamasis barzdą ketvirtadienį iš ryto. Pusę vienuolikos turėjau atvažiuoti į Aktonų rezidenciją ir tęsti Noros psichoanalizę. Žinojau, kad galiu ją turėti. Bet tai būtų išnaudojimas, manipuliacija, pasinaudojimas jos terapiniu pažeidžiamumu – gydytojo priesaikos sulaužymas.

Neįmanoma aprašyti, kokios mintys užplūsta mano galvą, kai įsivaizduoju šią merginą! O ją įsivaizduoju beveik kas akimirką. Na, ne tai, kad neįmanoma, bet nepatartina. Kai jos nėra šalia, jaučiu žodžiais neapsakomą tuštumą savyje. Jaučiuosi taip, lyg mirčiau iš noro būti kartu su ja.

Jaučiuosi kaip negalintis veikti Hamletas. Tačiau yra skirtumas: jaučiu, kad mirsiu, jei nesiimsiu veiksmų, o Hamletas patirs tokį pat pojūtį, jei jų imsis. Hamletui žodis *būti* reiškia „neveikti“, o *ryžtis veikti* – „mirti“, t. y. „nebūti“:

Būt ar nebūt – štai klausimas. Ir kas
Yra kilniau, ar nusilenkti dvasioj
Strėlėms ir dūžiams atšiauraus likimo,
Ar su ginklu prieš negandų marias
Į kovą stot ir jais nusikratyti?
*Numirt?..**

* Dramos „Hamletas“ ištraukos vertimas (žr. Viljamas Šekspyras. *Dramos. Sonetai,* Vilnius: Vaga, 1986, p. 395–396; iš serijos „Pasaulinės literatūros biblioteka“). – *Vert. past.*

Kitais žodžiais tariant, *būti*, vadinasi, tik *nusilenkti* savo lemčiai, nieko nedaryti ir taip gyventi, tuo tarpu *nebūti* – tai veikti, *su ginklu stoti* ir *numirti*. Kadangi veikimas reiškia „mirtį“, Hamletas sako, kad žino, kodėl nesiima veiksmų. Kaip jis teigia baigdamas savo monologą, bailiu jį pavertė mirties baimė ar baimė dėl *kažko ten, po mirties*, todėl *užmojai nublunka*.

Taigi Hamletui *būti* reiškia „sąstingį“, „kančią“, „bailumą“, „neveikimą“, o *nebūti* siejamas su „drąsa“, „iniciatyva“, „veikimu“. Ar bent jau taip visada buvo suprantama jo kalba. Bet man kyla abejonių.

Taip, pabaigoje, kai pagaliau Hamletas imasi veiksmų prieš savo dėdę, jis miršta. Galbūt jis žino, kad toks jo likimas. Bet egzistavimas negali būti prilygintas neveikimui. Gyvenimas ir veikimas pernelyg glaudžiai susiję. *Būti* negali reikšti *nieko neveikimą*. Negali. Hamletas sukaustytas, nes jam veikimas kažkokiu būdu susijęs su nebuvimu. Taigi šis klaidingas sulyginimas ir netikras sugretinimas niekada nebuvo iki galo suprastas.

Bet Froido dėka jau nebegaliu galvoti apie „Hamletą“ negalvodamas apie Oidipą, ir bijau, kad kažkas panašaus lemia ir mano požiūrį į panelę Akton. Jei Froidas teisus dėl panelės Akton noro patenkinti savo tėvą, manau, su tuo negalėčiau susitaikyti. Žinau, kad nelogiška taip mąstyti. Jei Froidas teisus, visi turi tokių troškimų. Niekas negali jų išvengti ir nė vienas neturėtų būti dėl to užgauliojamas. Vos tik pritaikau tą spėjimą panelės Akton atvejui, mano meilė jai išgaruoja. Visiškai prarandu sugebėjimą mylėti. Kaip galima mylėti žmones, puoselėjančius savyje tokias bjaurias aistras?

KETVIRTADIENIO RYTAS Aktonų namuose prasidėjo skandalu. Nora pabudo auštant, išsvirduliavo iš lovos ir, atlapojusi duris, vos neužgriuvo ant pono Bigso, kuris miegojo ant kė-

dės, atremtos į jos kambario duris. Žinia pasklido žaibo greičiu, kilo baisi panika: panelę Akton šiąnakt vėl užpuolė.

Du lauke patruliavę policininkai zujo laiptais aukštyn žemyn daug šūkalodami ir nieko gero nenuveikdami. Dar kartą buvo iškviestas gydytojas Higinsas. Gerasis senasis gydytojas akivaizdžiai sielvartavo, kad Norą dar kartą užpuolė, ir, sutrikęs dėl jos nudegimo vietos, davė merginai nuskausminamąjį tepaliuką, kuriuo ji gali pasitepti, jei jaus maudimą. Tuoj po to jis išėjo purtydamas galvą ir patikindamas šeimą, kad daugiau jokių sužeidimų ji nepatyrė. Į įvykio vietą atvyko daugiau policininkų. Detektyvas Litlmoras, praėjusią naktį užmigęs prie savo stalo, atvažiavo aštuntą.

Detektyvas rado Norą ir jos iš proto einančius tėvus merginos kambaryje. Uniformuoti policininkai tyrinėjo kilimu išklotas grindis ir langus. Litlmoras padavė vienam vyrui pirštų atspaudų ieškojimo įrankius ir liepė pasistengti rasti kokių nors ryškių pirštų atspaudų ant rankenos, lovos kraštų ar palangės. Nora sėdėjo ant lovos krašto kaip koks nepajudinamas viesulo epicentras, vis dar su naktiniais marškiniais, susitaršiusiais plaukais, apsiblaususiomis ir abejingomis akimis. Jau nežinia kelintą kartą ji davė parodymus.

„Tai buvo Džordžas Banvelas“, – atsakydavo ji. Džordžas Banvelas atėjo pas ją naktį su cigarete ir peiliu. Ar niekas nesuims Džordžo Banvelo? Šis klausimas sukėlė neramius pono ir ponios Akton protestus. Džordžas Banvelas to padaryti negalėjo, – teigė jie. – Tai tiesiog neįmanoma! Kaip Nora gali būti tokia „įsitikinusi vidury nakties?“

Litlmoras buvo sutrikęs. O kad jis turėtų ką nors daugiau prieš Banvelą, išskyrus merginos parodymus! Šiaip ar taip panelės Akton atmintis nebuvo tvirta kaip akmuo. Maža to, ji prisipažino, kad negalėjo gerai įsižiūrėti į tą vyrą, kuris įslinko į jos kambarį naktį. Buvo per tamsu. Ji tik pasakė (geriau jau būtų patylėjusi), kad „tiesiog jautė“, jog tai Banvelas. Meras tikrai neapsidžiaugtų, jei Litlmoras suim-

tų Banvelą. Jo kilnybei nepatiktų, jei Banvelą jis nusivežtų į nuovadą apklausti.

Viską apsvarstęs detektyvas nusprendė geriau palaukti mero nurodymų.

– Panele Akton, jei jūs nieko prieš, – tarė jis, – ar galiu jums užduoti klausimą?

– Klauskite, – atsakė ji.

– Ar pažįstate Viljamą Leoną?

– Atsiprašau?

– Viljamą Leoną, – pakartojo Litlmoras, – kiną. Jis dar prisistato Leono Lingo vardu.

– Nepažįstu jokio kino, detektyve.

– Galbūt tai padės jums prisiminti, panele, – tarė detektyvas. Jis išsitraukė iš liemenės kišenės fotografiją ir padavė ją merginai. Tai buvo nuotrauka, kurią jis pasiėmė iš Leono buto. Joje įamžintas kinas su dviem jaunomis moterimis. Viena iš jų buvo Nora Akton.

– Iš kur ją gavote? – paklausė mergina.

– Jei tik galėtumėte man pasakyti, kas jis toks, panele, – tarė Litlmoras. – Tai labai svarbu. Jis gali būti pavojingas.

– Nežinau. Niekada nežinojau. Jis atkakliai prašė leisti nusifotografuoti su Klara ir manimi.

– Klara?

– Klara Banvel, – patikslino Nora. – Ten ji šalia jo. Vyriškis buvo vienas iš Elzės Sigel pažįstamų kinų.

Šie abu vardai nepaprastai sudomino detektyvą Litlmorą. Jis ką tik sužinojo, kad kita moteris nuotraukoje buvo Džordžo Banvelo žmona. Be to, jei Viljamą Leoną traukė Elzė (jis ką tik nustatė lagamine aptiktų laiškų autorių), visai galimas daiktas, kad tai toji negyva mergina, rasta lagamine.

– Elzė Sigel, – pakartojo Litlmoras, imdamas nuotrauką iš panelės Akton rankų ir įsikišdamas ją atgal į liemenės kišenę. – Ar galėtumėte man papasakoti apie ją, pasileidusią žydaitę?

– Dieve saugok, ne! – stebėjosi Nora. – Elzė užsiėmė misionieriška veikla. Tikriausiai esate girdėjęs apie Sigelius. Jos senelis buvo gana įžymi asmenybė. Riversaido parke stovi jo statula.

Viduje Litlmoras švilptelėjo. Generolas Francas Sigelis iš tikrųjų buvo įžymus pilietinio karo didvyris, tapęs populiariu Niujorko politiku. 1902 metais per jo laidotuves dvidešimt penki tūkstančiai niujorkiečių atėjo atiduoti pagarbos šiam senoliui, pašarvotam su paradine uniforma. Pilietinio karo generolų anūkėms nederėjo rašyti meilės laiškų kinų kvartalo restoranų valdytojams. Joms iš viso nepritiko rašyti laiškų kinams. Jis paklausė, kas siejo panelę Sigel su Viljamu Leonu.

Nora papasakojo tiek, kiek žinojo. Praėjusį pavasarį ji su Klara pasisiūlė būti savanorėmis vienai pono Riso labdaringai draugijai. Jos lankė daugiabučiuose gyvenančias šeimas Žemesniajame Yst Saide, siūlydamos įvairiausią pagalbą. Vieną sekmadienį kinų kvartale jos susitiko su Elze Sigel, vedančia Biblijos pamokėlę. Vienas jos mokinys turėjo fotoaparatą. Nora gerai jį prisiminė, nes jis buvo kitoks nei kiti: daug gražiau apsirengęs ir iškalbingesnis. Nora nesužinojo jo vardo, bet, atrodo, Elzė jį gerai pažinojo. Dėl jųdviejų akivaizdaus ryšio jos su Klara ir pakluso atkakliam prašymui nusifotografuoti.

– Panele Akton, ar žinote, kur gyvena panelė Sigel? – paklausė Litlmoras.

– Ne, bet kad ir kaip ten būtų, abejoju, ar rasite ją namie, detektyve, – tarė Nora. – Liepos mėnesį Elzė pabėgo su jaunu vyru. Visi sako, kad į Vašingtoną.

Litlmoras linktelėjo galva. Jis padėkojo Norai. Tada paklausė pono Aktono, ar galėtų paskambinti iš jų namų. Susisiekęs su centrine policijos nuovada, jis paliko nurodymus surasti Elzės Sigel, generolo Franco Sigelio anūkės, tėvus. Jei Sigeliai patvirtins, kad nematė savo dukters nuo pat liepos mėnesio, palaikus būtina nuvežti į morgą.

Grįžęs į Noros kambarį Litlmoras rado jame tik Norą ir ponią Bigs. Paskutinis policininkas buvo beišeinąs iš kambario. Jis pasakė Litlmorui, kad ant palangių ir lovos kojų nerado jokių pirštų atspaudų. O dėl durų rankenų – pernelyg daug žmonių įėjo ir išėjo iš kambario. Ponia Bigs stengėsi įvesti tvarką, kurią paliko patruliuojantys policininkai. Nora sėdėjo ten pat, kur detektyvas ją ir paliko. Jis atidžiai apsidairė po kambarį.

– Panele Akton, – tarė Litlmoras – kaip, jūsų manymu, tas vyras naktį pateko į jūsų kambarį?

– Na, jis tikriausiai... Na, nežinau.

„Tai tikra mįslė", – susimąstė Litlmoras. Aktonų namuose tik dvi laukujos durys: priekinės ir užpakalinės. Prie jų visą naktį budėjo du tvirti policininkai, kurie prisiekė, kad niekas pro juos nepraėjo. Žinoma, senasis Bigsas akimirksniu užsnūdo. Tai pripažino visi. Bet Bigsas išmintingai pasistatė kėdę tiesiai priešais merginos kambario duris – štai kodėl ji užkliuvo už jo šįryt. Būtų buvę labai sunku praeiti pro Bigsą jo nepažadinus.

Ar galėjo įsibrovėlis įlipti pro langą? Noros kambarys buvo antrame aukšte. Galvoje netilpo, kaip vyras galėtų užlipti namo siena, kai merginos kambarys į parko pusę? Bandantysis atlikti tokį žygį atsidurtų tiesiai prieš budinčio pareigūno akis. O gal jis galėjo nusileisti nuo stogo? Tai įmanoma. Stogą buvo galima pasiekti nuo gretutinių pastatų. Bet kaimynai prisiekinėjo, kad į *jų* namus vakar niekas naktį neįsibrovė. Be to, Litlmorui atrodė, kad stotingam vyrui būtų per sunku įsisprausti pro kurį nors Noros langą.

Detektyvui Litlmorui tyrinėjant langus, – ant kurių nebuvo jokių žmogaus įėjimo ar išėjimo žymių, – ėmė ryškėti spragos Noros pasakojime. Pirmąjį atradimą padarė ponia Bigs, radusi užgesintą cigaretę Noros šiukšlių dėžėje. Ant cigaretės buvo lūpų dažų žymės. Ponia Bigs labai nustebo. Detektyvas taip pat.

– Panele, ar ši cigaretė jūsų? – paklausė jis.

– Žinoma, ne, – tarė Nora. – Aš nerūkau ir net neturiu lūpų dažų.

– Tai kas dabar ant jūsų lūpų? – paklausė Litlmoras.

Nora užsiėmė ranka burną. Tik tada ji prisiminė mačiusi, kaip Banvelas dažo jai lūpas. Kažkaip anksčiau šis keistas faktas buvo išgaravęs jai iš galvos. Visas epizodas buvo toks miglotas ir taip keistai apsiblausęs. Mergina papasakojo detektyvui, ką padarė Banvelas. Ji pasakė, kad tikriausiai jis padažė lūpų dažais cigaretę ir, prieš išeidamas, įmetė ją į šiukšlių dėžę. Bet Nora nepaminėjo paties svarbiausio savo prisiminimo: ji matė Banvelą iš viršaus, o ne iš apačios. Taigi ji atkakliai laikėsi savo tvirtindama, kad neturi jokių makiažo priemonių.

– Panele Akton, ar neprieštarausite, jei pasižvalgysiu po jūsų kambarį? – paklausė Litlmoras.

– Jūsų vyrai tyrinėjo mano kambarį visą valandą, – atsakė ji.

– Ar neprieštarausite, panele?

– Gerai.

Niekas iš patrulių neapieškojo asmeninių Noros daiktų, o Litlmoras tai padarė. Žemiausiame jos tualetinio staliuko stalčiuje jis rado keletą kosmetikos priemonių, tarp jų veido pudrą, buteliuką kvepalų ir lūpų dažus. Be to, ten gulėjo pakelis cigarečių.

– Šie daiktai ne mano, – dievagojosi Nora. – Nežinau, iš kur jie atsirado.

Litlmoras pasikvietė pareigūnus atgal į kambarį atlikti nuodugnesnio tyrimo. Po poros minučių viršutinėje merginos spintos lentynoje, paslėptą po krūva žieminių megztinių, policininkas rado kai ką netikėto. Tai buvo trumpas botagas lenkta rankena. Litlmoras nebuvo viduramžiais praktikuojamo plakimo žinovas, bet net jis suprato, kad būtent šiuo botagu būtų patogu plakti paprastai uždengtas vietas, tokias kaip plakamojo nugara ir jos apatinė dalis.

„Kaip gerai, kad nesuėmėm Banvelo“, – pamanė Džimis Litlmoras.

Detektyvas nežinojo, ką ir galvoti, tačiau tuo metu kitas pareigūnas atnešė jam radinį iš kiemo. Policijos patrulis įlipo į medį norėdamas pažiūrėti, ar įmanoma nuo jo patekti ant stogo. Nusprendęs, kad neįmanoma, leisdamasis žemyn jis pamatė kažką panašų į monetą: mažytis, blizgantis metalinis apskritimas, spindintis medžio kamieno griovelyje kokia pėda nuo šaknų – visai nematomas, kai stovi ant žemės. Jis padavė Litlmorui rastą daiktą: vyrišką apskritą, auksinį kaklaraiščio segtuką su įspausta monograma ir baltu šilkiniu siūlu, prikibusiu prie jo susegimo. Ant kaklaraiščio segtuko puikavosi inicialai *GB*.

Šį KARTĄ BRILAS vėlavo pusryčių. Kai pagaliau atėjo, atrodė baisiai: nesiskutęs, išsigandęs, vienu stačiu apykaklės kampu. Jis pasiguodė Froidui, Ferenciui ir man, kad Rozą visą naktį kankino nemiga. Prieš valandą jis davė jai opijaus tinktūros, o pats beveik nesudėjo bluosto. Brilas pasakė norįs pasikalbėti su mumis ne viešoje vietoje. Mes visi nuėjome į Froido kambarį.

– Man labai gaila, bet tiesiog negaliu. Jau pasakiau Dželifui. – Akivaizdu, kad jis kalbėjo apie Froido knygos vertimą. – Jei kalbėtume tik apie mane, patikėkite... Bet negaliu leisti, kad grėstų pavojus Rozai. Ji yra viskas, ką turiu. Juk suprantate mane, tiesa?

Mes privertėme jį atsisėsti. Aprimęs tiek, kad bent rišliai kalbėtų, Brilas bandė mus įtikinti, kad jo namuose išbarstyti pelenai susiję su jam skirtomis biblinio turinio telegramomis.

– Patys ją matėte. – Brilas vėl turėjo omeny Rozą. – Jie pavertė ją druskos stulpu. Nutiko taip, kaip parašyta telegramoje.

– Kažkas sąmoningai apteršė tavo namus? – paklausė Ferencis. – Kodėl?

– Tai buvo įspėjimas, – atsakė Brilas.

– Nuo ko? – paklausiau.

– Nuo tų pačių žmonių, kurie Bostone suėmė Princą. Tai tie patys žmonės, kurie stengiasi užkirsti kelią Froido paskaitoms Klarko universitete.

– Iš kur jie žino, kur tu gyveni? – paklausė Ferencis.

– Iš kur jie žino, kad Džounsas miega su savo tarnaite? – klausimu atsakė Brilas.

– Nereikia daryti skubotų išvadų, – prabilo Froidas. – Bet abejonių nekelia tai, kad kažkas apie mus surinko nemažai asmeninės informacijos.

Brilas išsiėmė iš liemenės voką. Iš jo ištraukė mažytį, nelygiais kraštais apdegusio popieriaus lapelį su spausdintomis raidėmis. Ant jo ryškiai matėsi raidė *ü* (su umliautu). Vienas ar du tarpai nuo jos į dešinę buvo raidė, panaši į didžiąją *H*. Daugiau nieko nesimatė.

– Radau tai svetainėje, – tarė Brilas. – Jie sudegino mano rankraštį, Froido rankraštį. Jie išbarstė pelenus mano bute. Kitą kartą iki pamatų sudegins ir visą pastatą. Šis įspėjimas yra telegramoje: *lijo siera ir ugnimi* ir *sustok, kol nevėlu*. Jei išleisiu Froido knygą, jie užmuš Rozą ir mane.

Ferencis mėgino viską užglaistyti bandydamas jį įtikinti, kad Brilo baimių priežastis yra tokia daugybė įvykių vienu metu. Tada įsiterpė Froidas.

– Abrahamai, kad ir koks būtų viso to paaiškinimas, – tarė jis, uždėdamas ranką ant Brilo peties, – knygos išleidimą kol kas atidėkime. Knyga gali palaukti. Tu man esi už ją svarbesnis.

Brilas nunarino galvą ir uždėjo savo ranką ant Froido rankos. Pamaniau, kad jis tuoj tuoj pravirks. Kaip tik tą akimirką pasibeldęs įėjo durininkas, nešinas padėklu su kava ir pyragaičiais, kuriuos užsakė Froidas. Brilas atsitiesė. Jis sutiko

išgerti puodelį kavos. Atrodė, kad jam beprotiškai palengvėjo, išgirdus paskutinę Froido pastabą. Tarsi didžiulis akmuo būtų nusiritęs nuo jo širdies. Išsipūtęs nosį jis prabilo jau visai kitokiu toniu – savo senuoju, visiems pažįstamu, su pusiau rimta gaidele:

– Ne dėl manęs jums reikėtų nerimauti, o dėl Jungo. Ar žinote, Froidai, kad mūsų su Ferenciu nuomone, Jungas yra psichiškai nesveikas? Tai pagrįsta medicininė išvada. Pasakykite jam, Sandorai.

– Na, nepasakyčiau, kad psichiškai nesveikas, – krenkštelėjo Ferencis. – Bet tikrai matau galimo nervinio išsekimo požymių.

– Nesąmonė, – papurtė galvą Froidas. – Kokių požymių?

– Jis girdi balsus, – atsakė Ferencis. – Jis skundžiasi, kad po kojomis minkštos Brilo grindys. Jungas bendrauja netaisyklinga kalba ir visiems sutiktiesiems pasakoja, kad jo senelis buvo melagingai apkaltintas žmogžudyste.

– Tam galima surasti kitų paaiškinimų ir be psichozės, – atrėmė Froidas. Nujaučiau, kad jis turi omenyje kažką konkretaus, bet nedetalizavo. Sukau galvą, ar papasakoti visiems. Kaip pritrenkiamai Jungas išaiškino Froido sapną apie grafą Tungą? Bet susilaikiau, nes suabejojau, ar Froidas šį sapną buvo papasakojęs Brilui ir Ferenciui. O visai be reikalo!

– Be viso to, jis teigia, kad jūs sapnavote jį prieš dešimt metų! – sušuko Brilas. – Tas vyras beprotis!

Froidas giliai įkvėpė ir atsakė:

– Džentelmenai, jūs ne blogiau už mane žinote, kad Jungas laikosi tam tikrų įsitikinimų apie aiškiaregystę ir magiją. Džiaugiuosi, kad jūs, kaip ir aš, šia tema esate skeptiškai nusiteikę. Bet Jungas ne vienintelis, turintis platesnį požiūrį.

– Platesnį požiūrį, – pakartojo Brilas. – Jei aš taip plačiai žiūrėčiau, jūs pasakytumėte, kad man prasidėjo haliucinacijos. Jis taip pat plačiau žiūri ir į Oidipo kompleksą. Juk žinote, kad Jungas jau nepritaria seksualinei etiologijai.

– Norėtumėte, kad taip būtų, – atsakė ramiai Froidas, – ir išmesčiau jį iš savo pažįstamų būrio? Jungas pritaria seksualinei teorijai be išlygų. Tiesą sakant, kitą savaitę Klarko universitete jis pristatys infantilaus seksualumo atvejį.

– Tikrai? Ar jūs paklausėte, apie ką jis ketina kalbėti Fordhame?

Froidas nieko neatsakė, bet, žiūrėdamas į Brilą, prisimerkė.

– Dželifas sakė kalbėjęsis su Jungu, ir šis neslėpė savo nepasitenkinimo dėl pernelyg sureikšminamo sekso vaidmens, kilus psichoneurozėms. Tai jo žodžiai: *pernelyg sureikšminamo.*

– Na, žinoma, jis nenori per daug jo sureikšminti, – atšovė Froidas. – Ir aš nenoriu taip jo sureikšminti. Jūs abu paklausykite. Žinau, kad patyrėte Jungo antisemitizmą. Jis gailisi manęs, todėl daugiausia išsilieja ant jūsų. Patikėkite, labai gerai žinau apie Jungo sunkumus priimti seksualinę teoriją. Bet nepamirškite: jam buvo sunkiau tapti mano pasekėju nei jums. Jangeriui čia taip pat bus sunkiau. Ne žydas privalo įveikti daug didesnį vidinį pasipriešinimą. O Jungas ne tik krikščionis, bet dar ir pastoriaus sūnus.

Niekas nieko nesakė, todėl išdrįsau paprieštarauti.

– Atleiskite, daktare Froidai! Koks skirtumas, žmogus krikščionis ar žydas?

– Mano berniuk, – atšiauriai rėžė Froidas, – tu man primeni veikėją iš vieno romano, kurį parašė Džeimso brolis. Koks jo vardas?

– Henris, pone?

– Taip, Henris, – klydau tikėdamasis, kad Froidas išsamiau pakomentuos savo atsakymą. Užuot paaiškinęs, jis pasisuko į Ferencį ir Brilą. – Norėtumėte, kad psichoanalizė liktų žydų nacionalinis dalykas? Žinoma, kad elgiuosi neteisingai, išaukštindamas Jungą, kai kiti buvo su manimi ilgiau. Bet mes, žydai, turime būti pasiruošę pakęsti tam tikrą dozę neteisybės, jei norime prasimušti šiame pasaulyje. Kito pasirinkimo nėra.

Jei mano pavardė būtų Džounsas, mano idėjos, kad ir kokios jos būtų, tikrai sukeltų daug mažesnį pasipriešinimą. Prisiminkite Darviną. Jis paneigė Biblijos Pradžios knygą, todėl buvo paskelbtas didvyriu. Jei į Pažadėtąją žemę mus gali atvesti ne žydas, turime su tuo susitaikyti. Jungas labai svarbus mūsų bendram *Sache*. Visos mūsų viltys dedamos į jį.

Froido vokiškai ištartas žodis reiškė *reikalą*. Nežinau, kodėl jis pavartojo ne anglišką žodį. Keletą minučių visi tylėjo. Mes įnikome į pusryčius. Tačiau užuot valgęs, Brilas tik kandžiojo savo krumplius. Maniau, kad diskusija apie Jungą baigta, bet vėl klydau.

– O ar atkreipėte dėmesį į tai, kaip jis pradingdavo? – paklausė Brilas. – Dželifas sakė, kad Jungas išvyko iš Balmoralo ne vėliau kaip prieš vidurnaktį. Bet administratorius prisiekinėja, kad Jungas grįžo į viešbutį tik antrą nakties. Dvi valandas po vidurnakčio jis buvo dingęs be žinios. Kitą dieną Jungas tvirtina visą popietę prasnaudęs kambaryje. O administratorius tvirtina, kad jis grįžo tik vakare. Jangeri, jūs pats beldėte į Jungo duris pirmadienio popietę. Beldžiau ir aš – ilgai ir stipriai. Nemanau, kad jis buvo savo kambaryje. Kur jis buvo?

Įsiterpiau:

– Atleiskite, ar ne jūs ką tik pasakėte, kad Jungas sekmadienio naktį buvo Balmorale?

– Teisingai, – atsakė Brilas, – Dželifo pastate. Jūs vakar vakare ten lankėtės?

– O, – tariau, – nenumaniau.

– Ko nenumanėte? – paklausė Brilas.

– Nieko, – atsakiau. – Tiesiog keistas sutapimas.

– Koks sutapimas?

– Kita nužudytoji mergina buvo rasta Balmorale. – Nepatogiai pasimuisčiau kėdėje. – Tai įvyko sekmadienio naktį tarp vidurnakčio ir antros valandos nakties.

Brilas su Ferenciu susižvalgė.

– Džentelmenai, – įsikišo Froidas, – tai absurdas.

– Ir Nora buvo užpulta pirmadienio popietę, – atkreipė dėmesį Brilas. – Kur?

– Abrahamai, – perspėjo Froidas.

– Niekas nieko nekaltina, – nepiktai atsakė Brilas. Tačiau jo veido išraiška išdavė nemenką susijaudinimą. – Aš tik klausiu Jangerio, kur gyvena Nora.

– *Gramercy* parke, – atsakiau.

– Džentelmenai, atsisakau klausytis šių kalbų, – pareiškė Froidas.

Dar kartą pasigirdo beldimas į duris. Atėjo pats Jungas. Mes su juo gana šaltai pasisveikinome, kaip ir buvo galima tikėtis. Jungas, rodos, nepastebėjo, kad jaučiamės nepatogiai. Jis įsidėjo šaukštelį cukraus į kavą ir pasiteiravo, ar mums patiko vakarienė pas Dželifą.

– Ak, Jungai, – įsiterpė Brilas, – pirmadienį jus pastebėjo.

– Atsiprašau? – atsisuko į jį Jungas.

– Jūs mums sakėte, – priekaištavo Brilas, – kad pirmadienio popietę praleidote miegodamas savo kambaryje. Bet paaiškėjo, kad jus pastebėjo vaikštinėjantį mieste.

Froidas, purtydamas galvą, nuėjo prie lango ir plačiai jį atvėrė.

– Niekada nesakiau, kad pirmadienio popietę praleidau savo kambaryje, – ramiai atsakė Jungas.

– Keista, – gūžtelėjo pečiais Brilas, – galėčiau prisiekti, kad sakėte. Jungai, prisiminiau, kad šiandien galvojame apsilankyti *Gramercy* parke. Tikriausiai nenorėsite eiti kartu?

– Suprantu, – tarė Jungas.

– Ką suprantate? – paklausė Brilas.

– Kodėl nepasakote tiesiai šviesiai? – atšovė Jungas.

– Nesuprantu, apie ką jūs kalbate, – nekaltai sumirksėjo Brilas. Jis tyčia kalbėjo kaip prastas aktorius, kuriam nesiseka suvaidinti nežiniuko.

– Gerai, mane pastebėjo *Gramercy* parke, – šaltai atkirto Jungas. – Ką darysite? Pranešite apie mane policijai? – Jis at-

sisuko į Froidą. – Na, atrodo, kad pasikvietėte mane čia, turėdamas tikslą iškvosti. Atleiskite, bet su jumis nepusryčiausiu. – Jungas atidarė duris išeiti ir įsmeigė akis į Brilą: – Man dėl nieko negėda.

Velionis generolas Sigelis buvo išties įžymus žmogus, todėl policijai nebuvo sunku nustatyti jo anūkės Elzės adresą. Ji gyveno su savo tėvais Vadsvorfo aveniu, netoli Aštuonioliktosios gatvės. Pareigūnas iš Vašingtono Heits nuovados, nusiųstas į tuos namus, atlydėjo poną ir ponią Sigelius kartu su jų dukterėčia Mabele į Van den Heuvelo pastatą. Ten, laukiamajame prie morgo, jie susitiko su detektyvu Litlmoru.

Jis sužinojo, kad devyniolikametė Elzė iš tikrųjų dingo beveik prieš mėnesį taip ir negrįžusi, kai išvažiavo į Bruklyną aplankyti savo bendravardės senelės Elzės. Pirmosiomis dienomis po dingimo Elzė atsiuntė telegramą iš Vašingtono, leisdama suprasti, kad ji dabar gyvena su jaunu vyru, už kurio neva ištekėjo. Ji prašė tėvų dėl jos nesijaudinti, ir juos patikino, kad jai viskas gerai. Pažadėjo sugrįžti namo rudenį. Tėvai išsaugojo šią telegramą ir parodė ją detektyvui. Telegrama iš tikrųjų buvo išsiųsta iš viešbučio sostinėje. Apačioje buvo Elzės vardas, bet, žinoma, niekaip nepatikrinsi, kad ją išsiuntė būtent ji. Ponia Sigel dar nesikreipė į policiją, tikėdamasi sulaukti žinių iš dukters, nes labai bijojo skandalo.

Litlmoras parodė Sigeliams laiškus, rastus Viljamo Leono lagamine. Jie atpažino jos rašyseną. Po to detektyvas parodė jiems sidabrinį pakabutį, rastą ant negyvos merginos kaklo, ir skrybėlę su paukščiu. Ponas ir ponia Sigeliai regėjo šiuos daiktus pirmą kartą, – ir dar aiškiai patvirtino, kad jie ne Elzės, – bet Mabelė jiems paprieštaravo. Pakabutis priklausė merginai. Ji pati padovanojo jį Elzei birželio mėnesį.

Litlmoras, pasivėdėjęs poną Sigelį į šalį, paprašė jo pasižiūrėti į kūną, kurį rado Leono bute. Apačioje, morge, ponas Sigelis iš pradžių negalėjo atpažinti lavono, nes jis buvo pernelyg suiręs. Jis niūriai pasakė detektyvui, kad žinotų tiksliai, jei pasižiūrėtų į dantis: dukters kairysis priekinis dantis buvo kreivas. Taip pat kreivai ant marmurinės plokštės dabar gulėjo mažas, pūnantis kūnas.

– Tai ji, – tyliai tarė ponas Sigelis.

Kai abu vyrai grįžo į laukiamąjį, ponas Sigelis pažvelgė į žmoną pastėrusiu, kaltinančiu žvilgsniu. Moteris tikriausiai viską suprato. Ją ištiko konvulsijų priepuolis, ir nuraminti prireikė nemažai laiko. Tada jos vyras papasakojo istoriją.

Ponia Sigel kinų kvartale skelbė Dievo žodį. Daugelį metų ji plušėjo siekdama atversti stabmeldžius kinus į krikščionybę. Praėjusį gruodį ji ėmė vedžiotis į misijos namus Elzę. Šioji entuziastingai ėmėsi darbo. Tai pamalonino jos motiną, bet kėlė nerimą tėvui. Nors ponas Sigelis smarkiai tam nepritarė, mergina greitai su mielu noru pati ėmė važinėti į kinų kvartalą kelis kartus per savaitę ir vesti sekmadienines Biblijos pamokėles. Vienas jos gabiausių mokinių (karčiai prisiminė ponas Sigelis) išdrįso prieš keletą mėnesių apsilankyti jų namuose. Ponas Sigelis nežinojo jo vardo. Litlmoras parodė jam Viljamo Leono nuotrauką. Tėvas užsimerkęs linktelėjo galva.

Žurnalistai jau lūkuriavo lauke, kai Sigeliai išėjo iš morgo, pasiruošę ištverti savo kančią ir blogą reputaciją. O detektyvui Litlmorui parūpo, kur yra ponas Hugelis. Litlmoras numanė, kad koroneris tikrai būtų norėjęs pats atlikti skrodimą ir išgirsti Sigelių parodymus. Bet koroneris nepasirodė. Kūną ištyrė vienas jo pavaduotojas, gydytojas daktaras O'Hanlonas. Jis pranešė Litlmorui, kad panelė Sigel buvo pasmaugta. Ji nužudyta prieš tris ar keturias savaites. Taip pat priminė, kad koroneris Hugelis sėdi savo kabinete, viršuje, nerodydamas nė trupučio susidomėjimo šia byla.

Dailioji Klara Banvel, vilkinti nepaprastai derančią prie jos akių žalią suknelę, nurenginėjo tokią pat dailią, tik puolusią į neviltį Norą Akton: ramino ją, guodė, drąsino. Dvi moterys nesimatė nuo pat pirmojo užpuolimo. Atvykusi į Aktonų namus netrukus po to, kai išvažiavo Litlmoras, Klara maloniai išlydėjo visus iš Noros kambario – tiek policiją, tiek pačią šeimą. Nurengusi Norą Klara prileido į vonią vėsaus vandens. Ji švelniai maudė merginą, ištrinko plaukus ir atsargiai šluostė jos gyjančias žaizdas glotniu, drėgnu skudurėliu. Iš ponios Bigs Klara gavo tepaliuką, paliktą gydytojo Higinso.

Nora maldavo Klaros leisti jai kalbėti, nes ji turi tiek daug ką jai papasakoti.

– Jie manimi netiki, – tarė ji.

Klara pridėjo du pirštus Norai prie lūpų.

– Ša! – nutildė ji. – Dar ne, brangioji, nekalbėk! Užsimerk!

Nora pakluso. Staiga ji pasijuto taip, tarsi ilgą laiką būtų balansavusi ant bedugnės krašto be poilsio ar atokvėpio – ir štai staiga jai leista nužengti, nukristi. Ji pajunta gilų, visa užgožiantį ir visaapimantį atsipalaidavimą. Toks atsipalaidavimas dabar užplūdo Norą.

– Klara, – tarė ji.

– Klausau.

– Kodėl tu neatėjai anksčiau?

– Ššš! – nuramino Klara, vėsindama Noros kaktą. – Dabar aš esu čia.

– Klara?

– Ką pasakysi?

Noros skruostais nuriedėjo ašaros. Dvi moterys buvo visiškai vienos. Vonioje buvo tylu, tik girdėjosi prislopintas Noros kūkčiojimas.

Vėliau, kai vanduo iš vonios ištekėjo, Nora, apsivijusi liemenį baltu rankšluosčiu ir vis dar užsimerkusi, staiga pajuto keistą pojūtį tarp kojų.

– Ką tu man darai, Klara? – paklausė ji.

– Skutu. Reikia sutvarkyti šį baisų nudegimą. Be to, taip atrodys gražiau. – Klara globėjiškai uždėjo Noros ranką ant pačios jautriausios vietelės. – Štai, – tarė ji, – nuspausk žemyn, širdele. – Klara uždėjo savo stiprią ranką ant Noros rankos, kad būtų tvirčiau ir patogiau ir, retkarčiais keisdama padėtį, darbavosi toliau. – Nora, vakar visą naktį Džordžas buvo su manimi. Policija manęs klausė, todėl turėjau jiems pasakyti. Tu turi jiems pasakyti tiesą, kitaip jie tave išveš. Jau tariasi dėl vietos sanatorijoje.

– Man sanatorija visai prie širdies, – tarė Nora.

– Nebūk kvailutė. Juk būtų daug smagiau, jei važiuotum su manimi į užmiestį. Taip mes ir padarysime. Tu ir aš, vienui vienos, taip, kaip mums patinka. Mes galėsime apie viską pasikalbėti, – Klara baigė braukiusi skustuvu. Ji užtepė ant Noros nudegimo raminamojo balzamo, kurį paliko gydytojas. – Bet tu turi jiems pasakyti.

– Ką turiu pasakyti?

– Na, kad pati sau viską pasidarei. Tu taip ant mūsų visų pykai: Džordžo, savo mamos ir tėvo, net ant manęs. Tu norėjai mums atkeršyti?

– Ne, niekada negalėčiau pykti ant tavęs.

– Ak, širdele, ir aš ant tavęs negalėčiau, – Klara sutelkė dėmesį į dvi plėštines žaizdas ant Noros šlaunų. Jas ji švelniais

sukamaisiais pirštų judesiais įtrynė gydytojo tepaliuku. – Bet turi jiems pasakyti dabar. Pasakyk jiems, kaip dėl visko gailiesi. Pamatysi, kaip tau palengvės. O tada galėsi su manimi išvažiuoti ir būti kartu tiek, kiek panorėsi.

NET TOKIO ŪMAUS TEMPERAMENTO ŽMOGUI kaip koroneriui retai pasitaikydavo, kad įtūžį taip greitai pakeistų džiaugsmas, o paskui gilus liūdesys, kai jis klausėsi detektyvo Litlmoro ataskaitos apie to ryto įvykius Aktonų namuose.

Litlmoras bandė sudominti koronerį Elze Sigel, bet jis į tai numojo ranka. Koroneris tik atsitiktinai iš vieno pasiuntinuko sužinojo apie šauksmus ir riksmus Aktonų namuose. Jis labai supyko. Kodėl jie pranešė Litlmorui, o ne jam? Ir, klausydamasis Noros parodymų atpasakojimo, Hugelis šitaip džiūgavo: „Cha! Dabar mes jį pačiupom!“ ir „O ką aš tau sakiau?“ Pagaliau išgirdęs apie merginos kambaryje paslėptus ir aptiktus lūpų dažus, cigaretes ir botagą jis vėl žnektelėjo į kėdę.

– Viskas baigta, – tyliai ištarė Hugelis. Jo veidas apsiniaukė. – Merginą reikia atiduoti į beprotnamį.

– Ne, palaukit, pone Hugeli! Paklausykit! – Litlmoras papasakojo koroneriui apie rastą kaklaraiščio segtuką.

Hugelis abejingai išklausė naujienas.

– Truputį per vėlu, – karčiai atsiduso jis ir pasidygėdamas sugriežė dantimis. – O aš tikėjau viskuo, ką ji sako. Tą merginą reikia atiduoti į beprotnamį, ar girdite mane?

– Manote, kad ji pamišėlė?

Koroneris giliai įkvėpė.

– Sveikinu jus, detektyve, kad turite tokią aštrią kaip skustuvas nuovoką. Riverford–Akton bylą skelbiu nutraukta. Praneškite merui. Aš su juo nesikalbėsiu.

Detektyvas nieko nesuprasdamas sumirksėjo.

– Pone Hugeli, negalima nutraukti bylos.

– *Nėra* jokios bylos, – suurzgė koroneris. – Negaliu vykdyti žmogžudystės tyrimo be *corpus delicti*. Suprantate? Kokia žmogžudystė be kūno? Negaliu tirti užpuolimo be užpuolimo. Ar apkaltinsime panelę Akton savo pačios užpuolimu?

– Palaukite, pone Hugeli, jums dar ne viską papasakojau. Prisimenate juodaplaukį vyrą? Sužinojau, kur jis nuvažiavo. Iš pradžių jis nuvažiuoja į Manhatano viešbutį. Kaip jums patinka? Vėliau – į viešnamį Keturiasdešimtojoje gatvėje. Taigi aš pats nuvykstu į tą viešnamį, o jo valdytoja perspėja mane apie Harį Fo, kuris...

– Litlmorai, apie ką jūs kalbate?

– Apie Harį Fo, kuris nužudė Stenfordą Vaitą.

– Aš žinau, kas toks tas Haris Fo, – vos pajėgdamas susivaldyti sušnypštė koroneris.

– Pone Hugeli, nepatikėsite. Bet jei žudikas ne kinas, manau, kad Haris Fo yra būtent tas, kurio ieškome.

– Haris Fo.

– Jis išsisuko ir išvengė bausmės, – tęsė Litlmoras. – Na, kai vyko bylos nagrinėjimas, jo žmona davė parodymus ir...

– Ar į tai įvelsi ir Harį Hudinį?

– Hudinį? Hudinis yra pabėgęs menininkas, pone Hugeli.

– Žinau, kas toks yra Hudinis, – labai tyliai pasakė koroneris.

– Kodėl jį turėčiau į tai įvelti?

– Nes Haris Fo sėdi uždarytas kameroje, detektyve. Jis neišvengė bausmės ir yra įkalintas Matyvano valstybinėje ligoninėje nepakaltinamiems.

– Tikrai? Maniau, kad jį paleido. Bet tada... tada jis negalėjo nieko nužudyti.

– Ne.

– Nesuprantu. Ta moteris viešnamyje, kur lankėsi juodaplaukis vyras...

– *Pamirškite juodaplaukį vyrą!* – pratrūko koroneris. – Manęs niekas niekada negirdi. Parašau ataskaitą, o jos niekas neperskaito. Nusprendžiu suimti, bet mano sprendimo nepaisoma. Tuomet nutraukiu bylą.

– Bet siūlai, – atsiliepė Litlmoras, – plaukai, sužalojimai. Jūs pats taip sakėte, pone Hugeli, pats taip sakėte.

– Ką aš sakiau?

– Sakėte, kad Norą Akton užpuolė panelės Riverford žudikas. Sakėte, kad turite įkalčių. Tai reiškia, kad panelė Akton ne viską išsigalvojo. Ją tikrai *užpuolė*, pone Hugeli. Faktai *akivaizdūs*. Pirmadienį kažkas tikrai užpuolė panelę Akton.

– Aš tik sakiau, detektyve, kad abiem atvejais fiziniai įkalčiai tik rodo, kad užpuolikas yra tas pats asmuo. Bet aš nesakiau, kad tai įrodyta. Perskaitykite mano ataskaitą.

– Juk jūs nemanote, kad panelė Akton... Juk nemanote, kad ji pati save nuplakė?

Koroneris spoksojo tiesiai priešais save niūriomis, pavargusiomis akimis.

– Šlykštu, – tepasakė jis.

– Bet kaipgi kaklaraiščio segtukas? Minėjote, kad ant segtuko buvo Banvelo inicialai. Būtent to mes ir ieškojome, pone Hugeli.

– Litlmorai, ar jūs kurčias? Girdėjote, ką sakė Rivjeras. Ant Elizabetos Riverford kaklo nebuvo įspaustos raidės *GB*. Aš suklydau, – piktai sumurmėjo Hugelis. – Pridariau daugybę klaidų.

– Tai iš kur atsirado tas segtukas medyje?

– Iš kur man žinoti?! – užriko Hugelis. – Kodėl jos nepaklausiate? Mes nieko neturime. Nieko. Tik tą prakeiktą mergiotę. Jokie prisiekusieji visoje šalyje dabar ja nepatikės. Ji tikriausiai pati įdėjo tą segtuką į medį. Ji... ji psichopatė! Jos vieta beprotnamyje!

SANDORAS FERENCIS šypsodamasis ir pritariamai linkčiodamas atbulomis išslinko iš Jungo viešbučio kambario kaip dvariškis, pasitraukdamas iš karališkosios draugijos. Jis truputį drebėdamas perdavė Jungui, kad Froidas pageidauja su juo pasimatyti akis į akį.

– Perduokite, kad ateisiu už dešimties minučių, – atsakė Jungas. – Su malonumu.

Ferencis tikėjosi didžiai įsižeidusio nepermaldaujamo šveicaro, o ne romaus Jungo, kuris su juo pasisveikino. Ferencis vėliau Froidui prisipažins, kad jį pribloškė Jungo nuotaikų kaita. Negana to, jis papasakos Froidui, ką Jungas tuo metu veikė.

Ant Jungo kambario grindų buvo pribarstyta šimtai žvirgždo dalelių ir mažų akmenukų, krūva nulaužtų šakelių ir nuplėštos žolės kuokštų. Ferencis neįsivaizdavo, iš kur visa tai čia atsirado, tikriausiai iš tuščių kokių nors pastatų statybų aikštelių, kurios Niujorke buvo labai populiarus reiškinys. Pats Jungas sėdėjo sukryžiavęs kojas ant grindų ir žaidė su tomis medžiagomis. Jis pristūmė visus viešbučio baldus – krėslus, lempas, kavos staliuką – prie sienos, palikdamas didelį tuščią plotą ant grindų. Tame plote iš akmenų pastatė kaimą su daugybe mažyčių namukų aplink pilį. Kiekvienas namukas turėjo po savo mažą lopinėlį kuokštais augančios žolės, galbūt daržą ar sodelį. Į pilies bokštą Jungas mėgino įstatyti išsišakojusią šakelę su prie jos pririštais ilgais žolės stiebeliais, bet ši vėliava niekaip nesilaikė tiesiai. Ferencis padarė prielaidą, kad būtent dėl to Jungas pasakė, jog ateis po dešimties minučių. „Tikėkimės, – pridūrė Ferencis pats sau, – kad šis uždelsimas niekaip nesusijęs su tarnybiniu revolveriu, gulinčiu ant stalelio prie Jungo lovos."

KAD NAMAS BŪTŲ išraiškus – tai visiškai neįmanoma. Bet galėčiau prisiekti priešingai, kai vėlyvą ketvirtadienio rytą priėjau prie Aktonų kalkakmeninio namo. Dar stovėdamas už durų jau žinojau, kad viduje atsitiko kažkas blogo.

Mane įleido ponia Bigs. Ji buvo neįprastai tyli. Moteris tiesiog grąžė rankas. „Kas atsitiko?" – skubiai paklausiau. Kupinu kančios balsu ji sušnibždėjo, kad tai ji dėl visko kalta. Ji tik tvarkė kambarį. Jei būtų žinojusi, niekada niekam nebūtų parodžiusi to, ką rado.

Pamažu ponia Bigs aprimo ir papasakojo man apie baisius įvykius, tarp jų ir apie išdavikiškai rastą cigaretę. Bent jau su palengvėjimu dabar ponia Bigs pridūrė, kad viršuje yra ponia Banvel. Buvo aišku, kad senoji tarnaitė tvirtai tikėjo, jog Klara Banvel labiau sugeba viskuo pasirūpinti tokioje situacijoje (pasirūpinti pačia Nora), nei merginos mama ar tėvas. Ponia Bigs įleido mane į svetainę. Po penkiolikos minučių atėjo Klara Banvel.

Ji dėvėjo paprastą skrybėlaitę su permatomu vualiu ir rankoje laikė suskleistą skėtį, kuris, sprendžiant iš vaivorykštės spalvomis mirguliuojančios jo rankenos, atrodė gana brangus. Kai ji nusiėmė skrybėlaitę su vualiu, negalėjau nepastebėti jos žėrinčias, protingas akis rėminančių ilgų ir tankių blakstienų. Jos suknelė buvo su aukšta apykakle, beveik siekiančia smakrą. Toji tamsi apykaklė ir juodi plaukai dar labiau paryškino jos dramblio kaulo odą, lūpų raudonį ir žalias akis. Ponia Banvel nebuvo viena iš ponios Varton salonų taisyklių pavergtų miško nimfų. Jai labiau tiko paklusti įsigalėjusioms taisyklėms. Atrodė, kad visos mūsų mados buvo sukurtos išryškinti jos kūną, odos spalvą ir akis. Nieko negalėjau išskaityti iš jos veido išraiškos. Ji sugebėjo atrodyti kartu ir išdidi, ir pažeidžiama.

– Atleiskite, daktare Jangeri, – tarė ji. – Nenoriu jums trukdyti jūsų susitikimo su Nora. Bet ar galėčiau prieš išeinant su jumis pasikalbėti?

– Žinoma, ponia Banvel.

– Žinau, kad Nora jums papasakojo, – pradėjo ji, – apie mane. Vakar vakare to dar nežinojau.

– Man labai gaila, – atsakiau. – Gydytojo dalia nepavydėtina.

– Ar esate įsitikinęs, kad jūsų pacientai sako jums tiesą?

Nieko neatsakiau.

– Na, šiuo atveju, *tai* tiesa, – tarė ji. – Nora užklupo mane su jos tėvu – šitai ji pasakojo jums. Bet kadangi jūs tiek daug žinote, noriu, kad sužinotumėte viską. Taip pasielgiau ne be savo vyro žinios.

– Ponia Banvel, jus užtikriņu...

– Prašau, nereikia. Manote, teisinuosi? – Ji paėmė fotografiją nuo židinio atbrailos: joje buvo įamžinta trylikos ar keturiolikos metų sulaukusi Nora. – Aš tikrai nesiruošiu teisintis, daktare. Noriu jums kai ką pasakyti Noros, o ne savo labui. Prisimenu, kai jie atsikraustė į šį namą. Tai Džordžas jiems jį pastatė. Jau tada mergaitė buvo neapsakomai graži, o tik... keturiolikos. Atrodytų, lyg deivės atidėjo į šalį savo nesutarimus ir visos kartu sukūrė ją kaip dovaną Dzeusui. Aš neturiu vaikų, daktare.

– Suprantu.

– Tikrai? Neturiu vaikų, nes vyras nenori leisti man gimdyti. Pasak jo, tai sugadins mano figūrą. Mes su vyru niekada... nesimylėjome įprastu lytiniu būdu. Niekada. Jis nesutinka.

– Galbūt jis impotentas.

– Džordžas? – atrodė, kad ši mintis ją prajuokino.

– Sunku patikėti, kad vyras savanoriškai susilaikytų esant tokioms aplinkybėms.

– Ačiū jums už komplimentą, daktare. Na, Džordžas nepraktikuoja susilaikymo. Jis verčia mane patenkinti jį... kitu

būdu. Įprastą sueitį jis atlieka su kitomis moterimis. Mano vyras nori daugybės jaunų moterų, ir jis gauna jas. Jis norėjo Noros. Taip jau nutiko, kad Noros tėvas geidė manęs. Todėl Džordžas sugalvojo būdą, kaip gauti tai, ko nori. Jis privertė mane sugundyti Harkortą Aktoną. Žinoma, man nebuvo leista daryti su Harkortu to, kas uždrausta su savo vyru. Nora matė būtent tai.

– Jūsų vyras norėjo priversti Aktoną parduoti savo dukrą?

– Daktare, niekas tiesiogiai nereikalavo iš Harkorto parduoti savo dukters. Mano vyras siekė, kad Harkortas pajustų, jog jo paties laimė taip priklauso nuo manęs, kad jis priešintųsi, stipriai priešintųsi bet kokiam konfliktui tarp savo ir mūsų šeimos. Todėl, atėjus laikui, jis turėtų užsimerkti ir užsikimšti ausis.

Supratau. Džordžas Banvelas pirmą kartą pabandė suartėti su Nora, kai ponia Banvel užmezgė santykius su ponu Aktonu. Kai Nora pasiskundė tėvui ir maldavo išvaryti Banvelą, ponas Aktonas nusprendė nepatikėti ir ją išbarti, tarsi, pasak Noros, ji būtų padariusi kažką bloga. Ir ji padarė: tiesiog kėlė grėsmę brangiam tėvo ryšiui su ponia Banvel. Aktonas neabejotinai troško, kad geriau jau duktė meluotų arba visiškai atsiduotų Banvelui, nei būtų paskelbta apie išprievartavimą ir dėl to jį priverstų atsisakyti naktinio pasitenkinimo.

– Tik įsivaizduokite, – pridūrė ponia Banvel, – ką reiškia tokiam vyrui kaip Harkortas Aktonas gauti tai, apie ką jis tik svajojo (tiesą sakant, apie ką jis nė nedrįso pasvajoti). Tikrai tikiu, kad tas vyras būtų padaręs viską, ko tik būčiau paprašiusi.

Pajutau keistą spaudimą žemiau krūtinkaulio.

– Ar jūsų vyras gavo tai, ko nori?

– Daktare, ar šito klausiate profesiniais sumetimais?

– Žinoma.

– Kurgi ne? Bet, manau, kad negavo. Bent jau kol kas – ne. – Ji padėjo Noros fotografiją į vietą ant židinio atbrailos,

greta merginos tėvų nuotraukos. – Bet kuriuo atveju, daktare, Nora žino, kad aš esu... nelaiminga... būdama santuokoje. Manau, kad dabar ji stengiasi mane išgelbėti.

– Kaip?

– Noros labai laki vaizduotė. Įsidėmėkite: nors jūsų vyriškomis akimis žiūrint Nora ir atrodo kaip moteris, geidžiamas laimikis, pasiruošęs būti pagautas, bet ji vis dar vaikas. Vaikas, kurio tėvai niekada nė trupučio nesuprato. Vienturtis vaikas. Nora beveik visą savo gyvenimą pragyveno savo pačios susikurtame pasaulyje.

– Minėjote, kad ji stengėsi jus išgelbėti. Kaip?

– Galbūt ji pamanė, kad jai pavyks sutramdyti Džordžą, jei pasakys policijai, jog jis užpuolė ją. O gal ji net tiki, kad taip ir buvo? Gali būti, kad vargšė mergaitė buvo taip sukrėsta, kad dabar kenčia nuo haliucinacijų.

– Arba galimas daiktas, kad jūsų vyras iš tiesų ją užpuolė?

– Nesakau, kad jis nesugebėtų. Toli gražu. Mano vyras galėtų padaryti beveik viską. Bet šiuo atveju jis nekaltas. Džordžas vakar grįžo namo netrukus po to, kai aš parėjau iš vakarėlio. Tai buvo apie pusę dvylikos. Nora sako, kad ji į savo kambarį nuėjo tik be penkiolikos dvylika.

– Ponia Banvel, jūsų vyras galėjo išeiti iš namų naktį.

– Taip, žinau. Kurią kitą naktį jis tikrai galėjo išeiti, bet tik ne vakar. Suprantate, jis buvo pernelyg užsiėmęs manimi. Visą naktį. – Ji nusišypsojo labai maža, ironiška, tobula šypsena ir nesąmoningai pasitrynė vieną savo riešą. Jos riešus slėpė rankovės, bet, pastebėjusi mano žvilgsnį, ji giliai įkvėpė ir tarė:

– Galite pats pasižiūrėti.

Ji priėjo prie manęs taip arti, kad pamačiau ausies lezgeliuose žėrinčius deimantus ir pajutau kvapų jos plaukų aromatą. Moteris truputį atsmaukė rankoves ir parodė skaudžius, šviežius nubrozdinimus ant abiejų riešų. Esu girdėjęs apie vyrus, kurie suriša moteris dėl malonumo. Nesu tikras, kad ponios

Banvel nubrozdinta oda reiškė būtent tai, bet, kad apie tai pagalvojau, buvo tikra tiesa.

Ji švelniai nusijuokė. Juokas buvo ne piktas, bet ironiškas.

– Daktare, esu puolusi moteris ir kartu vis dar nekalta. Ar kada esate girdėjęs apie tokį dalyką?

– Ponia Banvel, nesu teisininkas, bet manau, kad turite daugiau nei pakankamą pagrindą skyryboms. Be to, pagal įstatymą jūs iš viso galite būti laikoma netekėjusia, nes niekada neturėjote sueities su savo vyru.

– Skyrybos? Nepažįstate Džordžo. Jis greičiau mane nužudys, nei paleis. – Ji vėl nusišypsojo. Negalėjau liautis įsivaizdavęs, koks užplūstų jausmas bučiuojant jos lūpas ir akis. – Ir kas mane imtų, daktare, jei man ir pavyktų išsiskirti? Kuris vyras norėtų mane liesti žinodamas, ką padariau?

– Bet kuris, – leptelėjau.

– Jūs mielas, bet meluojate. – Ji pakėlė į mane akis. – Žiauriai meluojate. Laisvai galėtumėte dabar mane paliesti, bet jūs nepaliesite.

Pažvelgiau į jos nepriekaištingus, neapsakomai žavius veido bruožus.

– Ne, ponia Banvel, nepaliesiu, bet ne dėl jūsų nurodytų priežasčių.

Tą akimirką tarpduryje išdygo Nora Akton.

Po pokalbio su koroneriu detektyvo Litlmoro eisena neteko įprasto gyvumo. Žinia, kad Haris Fo vis dar uždarytas beprotnamyje, buvo jam kaip smūgis žemiau juostos. Nuo tos akimirkos, kai perskaitė Fo stenogramą, Litlmoras įsivaizdavo, kad ši byla kur kas painesnė, nei visi įsivaizdavo, ir jis gali netrukus ją išnarplioti. Dabar detektyvas nežinojo, ar byla iš viso egzistuoja. Jį keistai paveikė koronerio sprendimas.

Litlmoras labai palankiai vertino poną Hugelį, kad ir kokie būtų jo emocijų proveržiai ir būdo keistenybės. Jis buvo įsitikinęs, kad Hugelis išaiškins šią bylą. Policija negali taip lengvai pasiduoti. Ypač nevalia nuleisti rankų koroneriui, nes jis per daug išmintingas.

Litlmoras tikėjo policija. Jis dirbo joje aštuonerius metus nuo tada, kai, sumelavęs savo amžių, tapo jaunesniuoju policininku patruliu. Tai buvo pirmasis tikras jo darbas. Nuo to laiko jis liko jam ištikimas. Tik pradėjus dirbti jam patiko gyventi policijos barakuose, valgyti su kitais policininkais, klausytis jų pasakojimų. Jis žinojo, kad yra nesąžiningų, korumpuotų pareigūnų. Bet kartu ir tikėjo, jog jie tik išimtys. Pavyzdžiui, jei pasakytumėte jam, kad jo herojus seržantas Bekeris iškrėtė kiekvieną viešnamį ir kazino Tenderloine, reikalaudamas mokesčio už apsaugą, Litlmoras pagalvotų, kad pokštaujate. O jei pasakytumėte jam, kad naujasis policijos komisaras naudojosi prostitučių paslaugomis, jis pasukiotų jums pirštą prie smilkinio. Trumpiau tariant, detektyvas labai gerbė savo viršininkus policijoje, o Hugelis nepateisino lūkesčių.

Bet Litlmoras niekada neatsukdavo nugaros jį nuvylusiam žmogui. Jo reakcija buvo priešinga. Dabar jis troško atvesti koronerį į kelią. Jis pasiryžo padaryti ar rasti kažką, kas įtikintų koronerį atnaujinti bylą. Nuo pat pradžių Hugelis buvo įsitikinęs, kad nusikaltėlis yra Banvelas. Galbūt jis visą laiką buvo teisus?

Reikia pažymėti, kad Litlmoras tikėjo meru Maklelanu dar labiau nei koroneriu Hugeliu. O meras suteikė Banvelui tvirtą alibi: panelė Riverford buvo nužudyta naktį. Bet galbūt Banvelas turėjo bendrininką – kiną? Argi ne pats Banvelas pasamdė Čongą Singą dirbti Balmoralo skalbykloje? O dabar paaiškėjo, kad panelės Riverford žudikas ir panelės Akton užpuolikas gali būti ne tas pats asmuo. Juk taip sakė Hugelis! Tikriausiai Banvelo bendrininkas nužudė panelę Riverford, o

pats Banvelas užpuolė panelę Akton. Litlmorui atėjo į galvą mintis, kad, remiantis šia teorija, Hugelis vis tiek suklydo. Bet nors detektyvas labai vertino koronerio sugebėjimus, jis nelaikė jo neklystančiu. Todėl Litlmoras nusprendė, kad Hugelis nesupyks klydęs dėl vienos detalės, jei paaiškės, jog buvo teisus dėl viso reikalo.

Taigi detektyvas žinodamas, kad jo laukia darbai, paspartino žingsnį. Iš pradžių jis nuėjo gatve į centrinę nuovadą ir susirado rūsyje Luisą Rivjerą, kuris dirbo tamsiame kambarėlyje. Litlmoras paklausė Rivjero, ar jis galėtų padaryti atbulą fotografijos vaizdą. Joje matyti žymė ant Elizabetos Riverford kaklo. Prancūzas liepė ateiti jos pasiimti vakarop.

– Ir gal galėtumėte ją man padidinti, Lui? – paklausė Litlmoras.

– Kodėl gi ne? – atsakė Rivjeras. – Apšvietimas geras.

Paskui detektyvas nuvyko į miesto pakraštį. Įsėdęs į metro nuvažiavo iki Keturiasdešimt antrosios gatvės, o nuo ten pasivaikščiodamas pasiekė Siuzės Meril namus. Niekas neatidarė durų, todėl jis įsitaisė kitoje gatvės pusėje. Po valandos pro duris išėjo stambioji Siuzė, užsidėjusi kitą didžiulę skrybėlę, kuri sviro nuo dirbtinių vaisių kekių. Litlmoras nusekė paskui ją į „Vaikų pietų kambarį“ Brodvėjuje. Ji sėdėjo prie staliuko viena. Litlmoras palaukė, kol jai bus patiektas valgis, norėdamas įsitikinti, ar ji nieko nelaukia. Kai ponia Meril įniko doroti patiekalą iš mėsos gabalėlių ir daržovių, Litlmoras klestelėjo ant kėdės priešais ją.

– Labas, Siuze! – pasisveikino jis. – Radau tai... ką norėjai, kad rasčiau.

– Ką čia veiki? Nešdinkis! Juk sakiau, kad manęs į šį reikalą nepainiotum.

– Ne, nesakei.

– Na, tai sakau dabar! – suurzgė Siuzė. – Nori, kad mus abu užmuštų?

– Kas, Siuze? Fo tupi psichiatrinėje ligoninėje už miesto.

– Ak, tikrai?

– Taip.

– Tokiu atveju jis, ko gero, negali būti žudikas, – pareiškė ji.

– Ko gero.

– Taigi nėra apie ką kalbėtis, tiesa?

– Siuze, neslapukauk.

– Jei tau nusispjauti į savo gyvybę, tai kaip sau nori. Tik į tai manęs nevelk. – Ponia Meril pakilo, dėdama trisdešimt centų ant stalo: penkių centų monetą už kavą, dvidešimties centų už troškinį ir virtą kiaušinį, ir dar penkių centų monetą padavėjai. – Namuose manęs laukia kūdikis, – tarė ji.

Litlmoras pačiupo ją už rankos.

– Gerai viską apgalvok, Siuze. Man reikia atsakymų, todėl dar sugrįšiu.

Klara Banvel visai nesutriko kaip aš, pamatęs į mus įsmeigtas Noros akis. Pripildžiusi orą lengvų žodžių ji atsisveikino, elgdamasi taip, lyg mes su ja būtume ką tik užklupti, stovėdami keliais coliais per arti vienas kito. Klara ištiesė man ranką, pabučiavo Norai į skruostą ir supratingai pridūrė, kad nereikia jos išlydėti, nes ji daugiau nenorinti gaišinti Noros gydymo seanso nė akimirkos. Po kelių sekundžių išgirdau, kaip ji uždarė laukujes duris.

Nora stovėjo toje pačioje vietoje, kurioje prieš porą minučių buvo ponia Banvel. Atsižvelgiant į šiurpų praėjusios nakties įvykį, neturėjau teisės vertinti jos išvaizdos, bet negalėjau susilaikyti. Koks absurdas! Kitas nueitų mylias Niujorke (kaip aš šįryt) ar praleistų visą mėnesį Didžiojoje centrinėje stotyje taip ir nepamatęs nė vienos nepaprasto fizinio grožio moters. Tuo tarpu per penkias minutes dvi tokias išvydau priešais save Aktonų svetainėje. Bet kokios jos skirtingos!

Nora nenešiojo jokių papuošalų, juvelyrinių dirbinių, nevilkėjo nėriniuotų audinių. Ji neturėjo nei skėčio, nei vualio, vilkėjo paprasta balta palaidine su rankovėmis iki alkūnių ties nepaprastai laibu liemeniu sukištą į dangaus žydrumo klostuotą sijoną. Marškinėlių viršus buvo su nedidele, apvalia iškirpte, atidengiančia dailų raktikaulį ir ilgą, žavingą kaklą, kuris dabar atrodė beveik nepažeistas, o mėlynės išblukusios. Noros šviesūs plaukai kaip visada buvo sušukuoti atgal ir surišti į uodegą. Šioji beveik siekė juosmenį. Pasak ponios Banvel, ji buvo dar visai mergaitė. Kiekviena jos kūno dalelė,

kiekvienas linkis pulsavo jaunyste, jaunatviška viltimi, tyrumu, ypač jos nukaitę skruostai. Ir, turėčiau pridurti, žavėjo įtūžiu degančios akys.

– Nekenčiu jūsų labiau už viską pasaulyje, – pareiškė ji.

Taigi dabar labiau nei bet kada atsidūriau jos tėvo vaidmenyje. Tarsi vedama kokios negailestingos lemties, ji užtiko mane ir Klarą Banvel užsidariusius dviese kambaryje, kaip kad prieš trejus metus užklupo tėvą ir ponią Banvel intymiai bendraujančius kitame kambaryje. Didelio skirtumo (tarp mūsų su ponia Banvel nieko nebuvo) ji, matyt, nepastebėjo. Ir tai niekam nekėlė nuostabos. Ne mane dabar ji varstė žvilgsniu, o savo tėvą, vilkintį mano drabužius. Jei būčiau siekęs įrodyti psichoanalitinį perkėlimą, geresnės strategijos nebūčiau sumanęs. O jeigu būčiau norėjęs pasiekti terapijos kulminaciją, tai įvykiai susiklostė tiesiog idealiai. Dabar turėjau progą (ir pareigą) pabandyti atskleisti Norai klaidingą perkėlimą, vykstantį jos mintyse tam, kad ji galėtų suvokti, kaip neapykanta, kurią ji įsivaizdavo jaučianti man, iš tikrųjų yra tik neteisinga linkme nukreiptas užslėptas pyktis tėvui.

Kitaip tariant, buvau priverstas užgniaužti savo jausmus. Negalėjau parodyti nė trupučio jausmo, kurį puoselėjau jos atžvilgiu, kad ir koks nuoširdus, nenugalimas jis būtų.

– Tuomet man labai gaila, panele Akton, – atsakiau. – Myliu jus labiau už viską pasaulyje.

Kurį laiką stojo mirtina tyla.

– Tikrai? – paklausė ji.

– Taip.

– Bet jūs su Klara...

– Ne, prisiekiu.

– Ne?

– Ne.

Nora ėmė sunkiai kvėpuoti. Jos išoriniai drabužiai nebuvo per daug aptempti, bet atrodė, kad ji po apačia vilki kažką, kas jai trukdo kvėpuoti. Ji kvėpavo tik viršutine krūtinės dalimi.

Susirūpinęs, kad ji gali nualpti, nuvedžiau ją prie laukujų durų ir jas pravėriau. Norai reikėjo įkvėpti gryno oro. Kitoje gatvės pusėje mirgėjo *Gramercy* parko miškelis. Mergina žengė per slenkstį į lauką. Užsiminiau, kad reikėtų pranešti tėvams, jog ji išeina.

– O kam? – gūžtelėjo ji pečiais. – Mes tik nueisime į parką.

Perėjome per gatvę. Prie geležinių vartelių Nora išsitraukė iš piniginės raktelį. Nejauku buvo tai, kad kai atidariau vartelius, reikėjo apsispręsti, ar einant pasiūlyti jai parankę. Susilaikiau nepasiūlęs.

Kalbant iš gydytojo pozicijų, patekau į bėdą. Nesibaiminau dėl savęs, nors keista, kad mano jausmai šiai merginai nepasikeitė paaiškėjus, jog ji gali būti nestabilios psichikos ar net psichiškai nesveika. Buvo dvi prielaidos, ar Nora tikrai pati nusidegino. Pirmoji, kad ji tai padarė visiškai sąmoningai, apgalvotai ir visiems melavo. Antroji – nusidegino asmenybės susidvejinimo metu, paveikta hipnozės arba per miegus, kas visiškai nesusiję su sąmoningu elgesiu. Jei reikėtų rinktis, teikčiau pirmenybę pirmajai. Bet jos abi buvo nepatrauklios.

Nesigailėjau, kad pasisakiau jai apie savo jausmus. Mane privertė aplinkybės. Ir mano kilnus prisipažinimas meilėje dužtų į šipulius, jei, pasinaudodamas jos prielankumu, pasielgčiau negarbingai. Pačios žemiausios kilmės niekšas nepasinaudotų mergina, kurios dvasinis pasaulis yra toks netvirtas. Privalėjau surasti būdą jai tai parodyti. Turėjau išsilaisvinti iš mylimojo vaidmens, kuriame ką tik atsidūriau, ir vėl pamėginti tapti jos gydytoju.

– Panele Akton, – pradėjau.

– Vadinkite mane Nora, daktare.

– Ne.

– Kodėl?

– Nes vis dar esu jūsų gydytojas. Negaliu į jus kreiptis Nora. Esate mano pacientė. – Nebuvau tikras, kaip ji į tai reaguos. Bet tęsiau: – Papasakokite, kas nutiko praėjusią naktį.

Ne, palaukite! Vakar viešbutyje minėjote, kad prisiminėte pirmadienio užpuolimą. Pirmiausia papasakokite, ką apie jį prisimenate.

– Ar būtina?

– Taip.

Ji norėjo atsisėsti, todėl mes suradome suoliuką nuošaliame kampelyje. Nora prisipažino, kad vis dar nežino, kaip visa tai prasidėjo ir kaip ji ten pateko. Tą prisiminimo dalį vis dar gaubė tirštas rūkas. Bet ji prisiminė, kaip buvo surišta tamsoje savo tėvų miegamajame. Ji stovėjo, o jos riešai buvo surišti jai virš galvos. Ji vilkėjo tik apatinuką. Visos užuolaidos buvo užtrauktos, langinės uždarytos.

Jai už nugaros stovėjo vyras. Jis aprišo jos gerklę švelnaus audinio juosta (galbūt šilkine) ir taip stipriai ją veržė, kad ji negalėjo kvėpuoti. Ką jau kalbėti apie pagalbos šauksmą! Be to, vyriškis mušė ją kažkokiu dirželiu ar botagu. Šis dilgino, bet skausmas nebuvo nepakeliamas, tik panašus į pliaukštelėjimą ranka. Ją labiau gąsdino gerklę veržianti šilkinė juosta. Ji manė, kad vyras kėsinasi ją nužudyti. Bet kaskart pajutęs, kad ji neteks sąmonės, jis šiek tiek juostą atleisdavo, ir ji truputį atgaudavo kvapą.

Vyras ėmė plakti ją stipriau. Taip skaudėjo, kad ji manė, jog daugiau neištvers. Tuomet vyriškis numetė botagą, prisiartino prie jos taip arti, jog šioji jautė jo šiurkštų kvėpavimą ant savo pečių, ir uždėjo ant jos kūno ranką. Ji nepasakė, kur tiksliai, o aš neklausiau. Tuo pačiu metu prie jos šlaunies prigludo jo kūno dalis, kaip ji įvardijo – „kieta dalis“. Vyras išleido bjaurų garsą... Tuo metu staiga atsilaisvino kaklaraištis, apjuostas apie jos gerklę. Ji giliai įkvėpė ir suklykė... Klykė iš visų plaučių tiek ilgai, kiek galėjo. Po to ji tikriausiai neteko sąmonės. Kai atsikvošėjo, šalia jos jau buvo ponia Bigs.

Nora pasakojo ramiai, sunėrusi ant kelių rankas. Tokiu pačiu ramiu tonu ji paklausė:

– Ar jūs pasišlykštėjote manimi?

– Ne, – atsakiau. – Ar tas jus užpuolęs vyras – tai Banvelas?

– Aš taip maniau. Bet meras sakė...

– Meras sakė, kad Banvelas buvo su juo sekmadienio naktį, kai *kita* mergina buvo nužudyta. Jei prisimenate, kad jūsų užpuolikas buvo Banvelas, turite tai pasakyti.

– Nežinau, – gailiai atsiduso Nora, – tik taip manau. Nežinau. Jis visą laiką buvo man už nugaros.

– Papasakokite apie praėjusią naktį, – paprašiau.

Ji papasakojo istoriją apie įsibrovėlį į jos kambarį. Pasak jos, šį kartą ji buvo tikra, kad tai Banvelas. Tačiau baigdama pasakoti ji nusigręžė nuo manęs dar kartą. Ar ji kažką slėpė?

– Aš net neturiu lūpų dažų, – nuoširdžiai reziumavo ji. – O dar tas baisus daiktas, kurį jie rado mano spintoje! Kur aš galėjau jį gauti?

Pasakiau akivaizdų dalyką:

– Jūs dabar esate pasidažiusi. – Jos lūpos buvo labai švelniai pablizgintos, skruostai vos pastebimai parausvinti.

– Bet ši kosmetika Klaros! – sušuko ji. – Ji mane padažė. Klara sakė, kad man tiks.

Kurį laiką sėdėjome tylėdami.

Pagaliau ji prabilo:

– Jūs netikite nė vienu mano žodžiu.

– Netikiu, kad man galėtumėte meluoti.

– Meluoti, – atsakė ji. – Melavau.

– Kada?

– Kai sakiau, kad jūsų nekenčiu, – ištarė ji po ilgos pauzės.

– Pasakykite, ką jūs nutylite.

– Apie ką jūs kalbate? – paklausė ji.

– Kažkas praėjusią naktį nutiko... Kažkas, kas jus verčia savimi abejoti.

– Iš kur žinote? – susiraukė ji.

– Tiesiog papasakokite.

Mergina nenoriai prisipažino, kad vienas su tuo įvykiu susijęs dalykas yra nesuvokiamas. Ji stebėjo, kaip rutuliojasi šis

baisus įvykis ne jos akimis, bet iš viršaus, kai ji pakilusi virš savęs ir įsibrovėlio. Nora iš tikrųjų matė save gulinčią lovoje, lyg ji būtų stebėtoja, o ne auka.

– Kaip tai įmanoma, gydytojau? – paklausė ji su ašaromis akyse. – Juk tai neįmanoma, tiesa?

Norėjau ją nuraminti, bet mano žodžiai tikrai nebuvo paguodžiantys:

– Taip mes kartais matome dalykus sapnuose.

– Bet jei aš viską susapnavau, tai iš kur atsirado šis nudegimas? – sušnabždėjo ji. – Juk pati nenusideginau, tiesa?

Negalėjau į tai nieko atsakyti. Man prieš akis rutuliojosi dar baisesnė įsivaizduojamų įvykių seka. Ar ji pati galėjo save taip baisiai (tą pirmą kartą) sužaloti? Pabandžiau įsivaizduoti, kaip ji iki kraujo perrėžia peiliu ar skustuvu savo švelnią odą. Negalėjau tuo patikėti.

Iš tolimo miesto centro nuaidėjo žmonių balsų griausmas. Staiga prasiveržė džiaugsmo pritarimo šūksniai. Nora paklausė, kas tai galėtų būti. Pasakiau, kad tai tikriausiai streikuotojai. Vakar dėl kažkokių darbo problemų komercinėje miesto dalyje profsąjungos vadovai žadėjo surengti piketą. Liūdnai pagarsėję kurstytojai, vadinamieji gomperiai, prisiekė sukelti tokį streiką, kuris sutrikdys visą miesto pramonės veiklą.

– Jie turi teisę streikuoti, – tarė Nora, akivaizdžiai norėdama pakeisti temą. – Kapitalistams turėtų būti gėda, kad, įdarbinę žmones, moka jiems skatikus, kurių neužtenka išlaikyti šeimai. Ar matėte, kokiuose namuose jie gyvena?

Ji man papasakojo, kaip visą praėjusį pavasarį drauge su Klara Banvel lankė šeimas daugiabučiuose Žemesniajame Yst Saide. Ši mintis kilo Klarai. Ten, pasak Noros, ji susipažino su Elze Sigel ir kinu, apie kurį klausinėjo detektyvas Litlmoras.

– Elzė Sigel? – pakartojau. Tetulė Mamė minėjo panelės Sigel pavardę per savo šventę. – Toji, kuri pabėgo į Vašingtoną?

– Taip, – patvirtino Nora. – Maniau, kad ji labai kvailai elgiasi, švaistydama laiką misionieriškai veiklai, kai žmonės

miršta be maisto ir pastogės. Be to, Elzė dirbo tik su vyrais. O juk labiausiai kenčia moterys ir vaikai. – Nora paaiškino, kad Klara ypatingą dėmesį skyrė toms šeimoms, kurias buvo palikę ar per nelaimingus atsitikimus darbe žuvę vyrai. Klara ir Nora susipažino su daugybe šeimų, praleido ištisas valandas jų namuose. Nora rūpindavosi mažaisiais, o Klara draugiškai pagelbėdavo moterims ir vyresniems vaikams. Jos pradėjo lankyti tas šeimas vieną kartą per savaitę, atnešdamos maisto ir kitų būtiniausių dalykų. Du kartus jos vežė kūdikius į ligoninę, išgelbėdamos juos nuo rimtos ligos ar net mirties. Kartą, – niūriau prabilo Nora, – dingo mergina. Ji su Klara apvažiavo visas policijos nuovadas ir ligonines miesto centre, kol pagaliau rado merginą morge. Teismo medicinos ekspertas joms pranešė, kad mergina buvo išprievartauta. Nieko nebuvo, kas paguostų ar paremtų merginos motiną. Taigi Klara ir guodė, ir ją palaikė. Tą vasarą Nora pamatė neįsivaizduojamo skurdo, bet taip pat (ar bent man taip atrodė) ir anksčiau jos nepatirtos šeimyninės meilės šilumos.

Kai ji baigė pasakoti, mes sėdėjome ir žiūrėjome vienas į kitą. Netikėtai ji paklausė:

– Ar pabučiuotumėte mane, jei paprašyčiau?

– Panele Akton, neprašykite manęs, – papurčiau galvą.

Ji suėmė mano ranką ir prisitraukė prie savęs, priglausdama mano krumplius prie savo skruosto.

– *Ne*, – griežtai nukirtau. Ji iškart paleido mano ranką. Dėl visko kaltas aš. Juk aš suteikiau jai pagrindo patikėti, kad ji gali sau leisti elgtis familiariai, kaip ką tik pasielgė. Dabar ją išmušiau iš vėžių. – Patikėkite manimi, – patikinau ją. – Nieko kito labiau netrokštu, bet negaliu. Tai būtų pasinaudojimas jūsų padėtimi.

– Noriu, kad manimi pasinaudotumėte, – tyliai padrąsino ji.

– Ne.

– Nes man septyniolika?

– Nes esate mano pacientė. Paklausykite! Netikėkite tais jausmais, kuriuos neva man jaučiate. Jie netikri. Jie yra psichoanalizės išdava. Taip nutinka kiekvienai pacientei, kuriai atlieku psichoanalizę.

Ji žvelgė į mane lyg manytų, kad juokauju.

– Manote, kad jūsų kvaili klausimai privertė mane jus *pamėgti?*

– Prisiminkite! Vieną akimirką jūs man abejinga, o kitą – negalite manęs pakęsti, vėl kitą – pavydite. Tada dar kažkas. Bet visa tai jūs jaučiate ne man. Nieko jums nepadariau. Esu čia niekuo dėtas. Ir kaip būčiau galėjęs? Jūs manęs nepažįstate. Jūs nieko apie mane nežinote. Visi šie jausmai kyla iš kitų jūsų gyvenimo potyrių. Jie iškyla į paviršių dėl tų kvailų klausimų, kuriuos jums užduodu. Bet jie skirti kitam žmogui. Šiuos jausmus jūs jaučiate ne man.

– Manote, kad aš įsimylėjusi kitą vyrą? Ką? Tik jau ne Džordžą Banvelą?

– Galbūt.

– Niekada. – Jos veidas persikreipė iš pasibjaurėjimo. – Man jis šlykštus.

Žengiau rizikingą žingsnį. Nesinorėjo jo žengti, nes numaniau, kad nuo šiol ji manimi pasibjaurės. Tai buvo tikrai netinkamas laikas, bet šitai vis dar buvo mano pareiga.

– Panele Akton, daktaras Froidas turi teoriją. Ją galima pritaikyti jūsų atveju.

– Kokią teoriją? – Ji staiga susierzino.

– Perspėju, ji labai nemaloni. Jis tiki, kad mes visi nuo pat mažens puoselėjame... kad mes slapčia trokštame... Na, jūsų atveju, jis mano, kad, pamačiusi ponią Banvel su savo tėvu... Kai pamatėte ją klūpančią priešais jūsų tėvą ir... eee... užsiimančią su juo...

– Nebūtina to sakyti, – įsiterpė ji.

– Jis mano, kad pajutote pavydą.

Mergina spoksojo į mane tuščiu žvilgsniu.

Man buvo sunku paaiškinti, ką noriu pasakyti.

– Tiesiogiai, fiziškai pavydėjote. Noriu pasakyti, kad daktaras Froidas mano, jog, stebėdama tai, ką ponia Banvel daro jūsų tėvui, jūs norėjote būti ta... kad svajojote būti ta, kuri...

– Liaukitės! – suriko ji ir užsidengė rankomis ausis.

– Atleiskite.

– Iš kur jis žino? – Ji buvo priblokšta, ir dabar užsidengė rankomis burną.

Įsidėmėjau šią reakciją ir išgirdau jos žodžius, bet bandžiau save įtikinti, kad nieko negirdėjau. Tik norėjau garsiai pasakyti: *Tikriausiai man pasigirdo; tikrai akimirką pamaniau, kad klausėte, iš kur Froidas žino.*

– Niekam apie tai nepasakojau, – sušnabždėjo ji, smarkiai išrausdama. – Nė vienam. Iš kur jis galėjo sužinoti?

Aš tik išsižiojęs spoksojau į ją, kaip kad ji prieš akimirką žiūrėjo į mane išplėtusi akis.

– Ak, kokia aš *begėdė!* – suriko ji ir nubėgo namų link.

Išėjęs iš „VAIKŲ PIETŲ KAMBARIO“, Litlmoras pėsčiomis nuėjo į Keturiasdešimt septintosios gatvės policijos nuovadą patikrinti, ar pagauti Čongas Singas ir Viljamas Leonas. „Abu vyrai iš tiesų buvo suimti šimtus kartų“, – irzliai pabrėžė detektyvui komisaras Postas. Per keletą valandų, kai žiniasklaidoje pasirodė nusikaltėlių duomenys, iš viso miesto ir net iš Džersio ėmė skambinti žmonės, tvirtinantys, kad jie matė Čongą. Su Leonu buvo dar blogiau. Kiekvienas kinas, apsivilkęs kostiumu ir pasipuošęs kaklaraiščiu, buvo laikomas Viljamu Leonu.

– Džekas Rierdonas lakstė visą dieną po miestą lyg galvą pametęs, – tarė komisaras Postas, turėdamas omeny pareigūną, buvusį su Litlmoru, kai buvo atrastas panelės Sigel kūnas. Jis buvo vienintelis Posto vyrukas, gyvai matęs sunkiai

įsimenamą Čongą Singą. Rierdonas apvažiavo visas miesto policijos nuovadas, kuriose buvo sulaikytas dar vienas „ponas Čongas“. Tačiau visur buvo suimtas ne tas žmogus. – Nieko gero. Mes sukišome už grotų pusę kinų kvartalo ir vis dar jų nesuradome. Turėsiu liepti vaikinams liautis suiminėjus žmones. Štai! Ar nori pats paieškoti?

Postas metė Litlmorui sąrašą praneštų, bet dar nepatikrintų atvejų, kai buvo pastebėti Čongas Singas ir Viljamas Leonas. Detektyvas atidžiai perskaitė sąrašą, vesdamas pirštu žemyn per ranka rašytus užrašus. Jis stabtelėjo puslapio viduryje, kur jo akys užkliuvo už vienos eilutės aprašymo. Ten buvo parašyta: *Upės kanalas. Kinas pastebėtas dirbantis prieplaukoje. Teigiama, kad atitinka įtariamojo Čongo Singo aprašymą.*

– Turite automobilį? – paklausė Litlmoras. – Noriu patikrinti šitą.

– Kodėl?

– Nes tose prieplaukose yra raudono molžemio, – atsakė detektyvas.

Litlmoras nuvažiavo vienu vieninteliu komisaro Posto policijos automobiliu į centrą kartu su uniformuotu pareigūnu. Jie įsuko į Kanalo gatvę ir važiavo ja visą kelią iki rytinės miesto dalies, kur iš Ysto upės kilo didžiuliai, plonyčiai, naujai išdygę Manhatano tilto bokštai. Litlmoras stabtelėjo prie įėjimo į statybų aikštelę ir nužvelgė darbininkus.

– Štai kur jis, – parodė pirštu detektyvas. – Tai jis.

Būtų sunku nepastebėti Čongo Singo: į akis iškart krito vienišas kinas tarp daugybės baltaodžių ir juodaodžių darbininkų. Jis stūmė pilną šlakbetonio blokų karutį.

– Eik tiesiai prie jo, – liepė Litlmoras pareigūnui. – Jei bandys sprukti, jį sulaikysiu.

Čongas Singas nebandė sprukti. Pamatęs policijos pareigūną jis tik nunarino galvą ir toliau stūmė karutį. Kai pareigūnas uždėjo ranką jam ant peties, Čongas pasidavė nesipriešindamas. Kiti darbininkai sustoję stebėjo, kaip vyksta nuobodus

areštas, bet niekas nesikišo. Kai pareigūnas grįžo prie policijos automobilio, kur laukė Litlmoras, vyrai jau buvo grįžę prie darbo lyg niekur nieko.

– Pone Čongai, kodėl vakar pabėgote?

– Aš nepabėgti, – atsakė Čongas. – Aš eiti į darbą. Suprantate? Aš eiti į darbą.

– Jums bus pateikti kaltinimai už bendrininkavimą įvykdant žmogžudystę. Suprantate, ką tai reiškia? Jus gali pakarti, – Litlmoras parodė judesį, įliustruojantį paskutinio ištarto žodžio prasmę.

– Aš nieko nežinau, – teisinosi kinas. – Leonas dingti. Iš Leono kambario sklisti kvapas. Tai viskas.

– Kurgi ne? – tarė detektyvas. Litlmoras davė pareigūnui nurodymą nuvežti Čongą Singą į Tombso kalėjimą. Detektyvas pasiliko. Jis norėjo atidžiau apsidairyti prieplaukoje. Galvosūkio detalės iš naujo dėliojosi detektyvo galvoje ir pradėjo viena su kita susieiti. Litlmoras žinojo, kad ras molžemio prie Manhatano tilto. Taip pat jis nujautė, kad į tą molžemį bus įmynęs Džordžas Banvelas.

Visi žinojo, kad Manhatano tilto atramas stato Banvelas. Kai meras Maklelanas įteikė sutartį Banvelo Amerikos plieno kompanijai, bulvariniai laikraščiai skalambijo apie korupciją, pasmerkdami merą už palankumą senam draugui ir piktdžiugiškai pranašaudami darbų vilkinimą, gedimus ir užsiprašytą per didelę kainą. Iš tiesų Banvelas tuos bokštus pastatė ne tik už numatytą kainą, bet ir rekordiniu greičiu. Jis asmeniškai vadovavo statyboms, todėl Litlmorui ir šovė į galvą ta mintis apie molžemį.

Litlmoras nuėjo prie upės ir įsimaišė tarp daugybės vyrų. Jis galėtų susibičiuliauti beveik su bet kuo, jei norėtų. Litlmorui puikiai sekėsi sutarti su visais, nes jis buvo draugiškas, ypač kai darbas eidavo kaip iš pypkės. Čongas Singas pas Džordžą Banvelą dirbo dviejuose darbuose. Įdomu, tiesa?

Detektyvas pasirodė ant sausakimšos centrinės tilto prieplaukos kaip tik besikeičiant pamainoms. Šimtai murzinų, batuotų vyrų sunkiai vilko kojas nuo prieplaukos, o ilga kitų eilė laukė, kol galės liftu nusileisti į kesoną. Turbinų ūžesys, nuolatinis mechaniškas gausmas pritvindė orą pašėlusio ritmo.

Jei paklaustumėte Litlmoro, iš kur jis sužinojo, kad atsitiko kažkokia bėda, jog ore tvyro nelaimė, jis nebūtų galėjęs jums atsakyti. Prakalbinęs du vyrus jis greitai sužinojo apie Symuso Malio mirtį.

Pasak tų vyrų, vargšas Malis buvo dar viena kesono ligos auka. Kai ryte prieš porą dienų jie atidarė lifto duris, rado jį gulintį negyvą. Iš jo ausų ir burnos vingiavo sukrešėjusio kraujo žymės.

Vyrai piktinosi sąlygomis kesone, kurį jie vadino „dėže" arba „karstu". Kai kurie manė, kad ji prakeikta. Beveik visi patyrė slėgio sukeltų negalavimų. Daugelis džiaugėsi, kad darbas buvo beveik baigtas. Bet vyresnieji cvaksėjo liežuviais ir sakė, kad greitai ilgėsis *sandhogo* dienų. *Sandhogu* jie vadino kesono darbininką, kai jam liaujamasi mokėti algą. Kokią algą? Vienas vaikinas numojo ranka. Ar galima vadinti alga trijų dolerių užmokestį už dvylika darbo valandų?

– Prisiminkite Malį, – pasakė jo draugas. – Jis net negalėjo leisti sau įsigyti stogo virš galvos už jūsų „algą" – štai kodėl jis miręs. Jie nužudė jį ir tuoj mus visus pribaigs. – Bet kitas pastebėjo, kad Malis turėjo neblogą stogą virš galvos. Be to, jis turėjo ir žmoną – *štai* kodėl jis leisdavo naktis apačioje, toje „dėžėje".

Litlmoras, pastebėjęs raudono molžemio pėdsakus, einančius per visą prieplauką, priklaupė užsirišti bato ir vogčia paėmė mėginį. Jis pasiteiravo, ar ponas Banvelas kada nors buvo atėjęs į prieplauką. Atsakymas buvo teigiamas. Jis sužinojo, kad iš tiesų ponas Banvelas kasdien bent kartą nusileidžia į „karstą" patikrinti, kaip vyksta darbai. Kartais su juo nusileidžia net jo kilnybė ponas meras.

Detektyvas pasidomėjo, koks yra Banvelas kaip darbdavys. Jam buvo atsakyta, kad Banvelas – velnio išpera. Visi vyrai sutartinai patvirtino, kad Banvelui nerūpi, kiek jų miršta kesone. Svarbu, jog darbas būtų atliktas kuo greičiau. Vakar Banvelas pirmą kartą parodė susirūpinimą dėl jų saugumo.

– Kaip? – paklausė Litlmoras.

– Jis liepė mums pamiršti penktąjį langą.

„Langai", – paaiškino vyrai Litlmorui, – yra kesono statybinių nuolaužų išmetimo kameros. Kiekvienas buvo pažymėtas numeriu, o penktasis langas šią savaitę užsikimšo anksčiau. Paprastai bosas, Banvelas, būtų iškart jiems įsakęs išvalyti kamštį. O šio darbo *sandhogai* neapkentė, nes tam reikėjo sudėtingo, pavojingo manevro, kurio metu bent vienas vyras turėjo lįsti į lango vidų, pilną vandens. Bet vakar pirmą kartą Banvelas leido jiems nesivarginti. Kažkuris iš jų pareiškė, kad bosas tampa nuolaidesnis. Kiti tai paneigė. Jie minėjo, kad Banvelas tiesiog nematė jokios prasmės rizikuoti, kai tiltas jau beveik užbaigtas.

Litlmoras gerai apmąstė gautą informaciją ir nuėjo prie lifto.

Liftininkas, susiraukšlėjęs plikas senukas, sėdėjo ant medinės kėdutės įrenginio viduje. Detektyvas paklausė jo, kas užrakino liftą prieš dvi naktis – tą naktį, kai mirė Malis.

– Aš, – savininko tonu atsakė senukas.

– Ar liftas buvo čia, prieplaukoje, kai užrakinote jį nakčiai, ar jis buvo apačioje?

– Aišku, kad viršuje. Jūs nelabai nuovokus, tiesa, jaunuoli? Kaipgi liftas gali būti apačioje, jei aš viršuje?

Geras klausimas. Liftas buvo valdomas rankiniu būdu. Tik žmogus, esantis kabinos viduje, galėjo ją pakelti ir nuleisti žemyn. Taigi, kai liftininkas tą naktį pakilo paskutinį kartą, kabina neišvengiamai liko prieplaukoje. Jei liftininkas paklausė Litlmoro gero klausimo, tai detektyvas nutarė jam atsakyti dar geresniu.

– Tai kaip jis čia pakilo?

– Ką?

– Velionis, – tarė Litlmoras, – Malis. Jis liko apačioje antradienio naktį, kai visi kiti pakilo?

– Teisingai, – senukas palingavo galva. – Paikas vyriokas. Ne pirmas kartas. Sakiau, kad nereikėtų. Sakiau.

– O kitą rytą jį rado čia, kabinoje, prieplaukoje?

– Teisingai. Jau buvo miręs ir atšalęs kaip žuvis. Dar matyti jo kraujas. Visas dvi dienas stengiausi jį nugremžti, bet neišeina. Ploviau su muilu, su soda. Matote?

– Tai kaip jis pakilo? – pakartojo klausimą detektyvas.

DEVYNIOLIKTAS SKYRIUS

KARLAS JUNGAS PASITEMPĘS stovėjo Froido kambaryje. Jis vilkėjo vakariniu kostiumu. Iš jo aprangos ir manierų niekad nepasakytum, kad šis vyras ką tik žaidė su lazdelėmis ir akmenukais ant viešbučio kambario grindų.

Froidas, dėvintis liemene ir vyriškais marškiniais, pasiūlė svečiui patogiai įsitaisyti. Nuojauta jam kuždėjo, kad šis pokalbis bus lemiamas. Jungas tikrai atrodė kaip nesavas. Froidas netikėjo Brilo mestais kaltinimais, bet jau buvo linkęs sutikti, kad Jungas, ko gero, pamažu tolsta nuo jo, Froido, orbitos.

Froidas žinojo, kad Jungas buvo kur kas protingesnis ir kūrybingesnis už kitus jo pasekėjus. Šis žmogus yra pirmasis, kuris pajėgia paruošti naują dirvą jo idėjoms. Bet Jungas neabejotinai turėjo tėvo kompleksą. Kai viename iš savo pirmųjų laiškų Jungas paprašė Froido atsiųsti nuotrauką sakydamas, kad ją labai „brangins“, Froidas jautėsi pamalonintas. Bet kai jis atvirai paprašė Froido laikyti jį ne sau lygiu, o savo sūnumi, Froidas sunerimo. Tada jis pats sau pasakė, kad šiai problemai reikės skirti ypatingą dėmesį.

Froidui atėjo į galvą mintis, jog, kiek jam žinoma, Jungas neturi jokių kitų vyriškos lyties draugų. Tikriau sakant, Jungas buvo apsuptas moterų, daugybės moterų. Jų buvo net per daug. Bet buvo kita problema. Po Holo laiško Froidas daugiau nebegalėjo išvengti pokalbio su Jungu apie merginą, kuri

rašė esanti Jungo pacientė ir meilužė. Froidui teko skaityti tą begėdišką laišką, kurį Jungas nusiuntė merginos motinai. Visa tai vainikavo Ferencio pranešimas apie situaciją Jungo viešbučio kambaryje.

Tačiau vienas dalykas Froidui nekėlė jokių abejonių – Jungo tikėjimas fundamentaliais psichoanalizės principais. Asmeniniuose laiškuose ir valandų valandas trukusių asmeninių pokalbių metu Froidas tikrino, kabinėjosi, tyrinėjo. Aišku kaip dieną, kad Jungas tikrai tikėjo seksualiniu priežastingumu. Jis buvo įtikėjęs pačiu patikimiausiu būdu: nugalėjo savo skeptiškumą pamatęs, kaip Froido hipotezės reguliariai pasitvirtina praktikoje.

– Visada buvome vienas kitam atviri, – tarė Froidas. – Ar galime atvirai pasikalbėti dabar?

– Nieko geriau ir būti negali, – tarė Jungas. – Ypač šiuo metu, kai išsilaisvinau iš jūsų tėviško autoriteto.

Froidas stengėsi neišsiduoti apstulbęs.

– Gerai, gerai. Kavos?

– Ne, ačiū. Tai nutiko vakar, kai jūs neatskleidėte tiesos apie grafo Tungo sapną, siekdamas išsaugoti savo autoritetą. Matote, koks paradoksas. Jūs bijojote prarasti autoritetą. O išėjo taip, kad praradote. Jums autoritetas rūpėjo labiau už tiesą. Bet taip yra geriau. Mano išsilaisvinimas tik paskatins jūsų dalyko suklestėjimą. Tiesą sakant, jis jau klesti. Aš išsprendžiau kraujomaišos problemą!

Iš šio minčių srauto Froidui užstrigo du žodžiai.

– *Mano* dalykas?

– Ką?

– Pasakėte *jūsų dalykas*, – pakartojo Froidas.

– Nesakiau.

– Sakėte jau antrą kartą.

– Na, jis *jūsų*, tiesa? – Jūsų *ir* mano. Dabar jis turės gerokai tvirtesnį pagrindą. Ar girdite? Išsprendžiau kraujomaišos problemą.

– Kaip suprasti *išsprendžiau?* – paklausė Froidas. – Kokią problemą?

– Mes žinome, kad suaugęs sūnus tikrai seksualiai negeidžia savo motinos su išsiplėtusiomis venomis ir nukarusiomis krūtimis. Tai visiems aišku. Lygiai taip pat geismo nejaučia mažametis sūnus, kuris nieko nenutuokia apie įsiskverbimą. Tai kodėl tada suaugusiųjų neurozės taip dažnai siejamos su Oidipo kompleksu, kaip patvirtina jūsų ir mano pacientų atvejai? Šiąnakt susapnavau atsakymą. Suaugusio žmogaus patirta konfliktinė situacija *atgaivina vaikystės prisiminimus.* Nuslopintas neurasteniko libido užsilaiko pasąmonėje – kaip kad jūs visada sakėte! Ten suranda savo motiną, kuri kažkada buvo ypač brangi. Libido pasigauna ją, nors niekada iš tikrųjų motina ir nebuvo to geismo objektu.

Šie pastebėjimai sukėlė keistą Zigmundo Froido fizinę reakciją: į smegenų žievę supančias arterijas gausiai plūstelėjo kraujas, todėl jis pajuto sunkumą galvoje. Froidas nurijo seiles ir tarė:

– Jūs neigiate Oidipo kompleksą?

– Visai ne. Kaip galėčiau? Aš pats sugalvojau terminą.

– Jūs sugalvojote terminą *kompleksas,* – patikslino Froidas. – Jūs išsaugote kompleksą, bet neigiate *Oidipą.*

– Ne! – atšovė Jungas. – Aš nepaneigiu nė vienos jūsų fundamentalios įžvalgos. Neurastenikai tikrai turi Oidipo kompleksą. Neurozė skatina juos tikėti, kad jie seksualiai geidė savo motinos.

– Jūs teigiate, kad bent jau tarp sveikų žmonių iš tiesų nėra jokių kraujomaišiškų troškimų?

– Jų nėra net tarp neurastenikų! Tai nuostabu. Neurastenikas įgyja mamos kompleksą, nes jo libido užsilaiko pasąmonėje. Taigi neurastenikas susigalvoja sau iliuzinę priežastį savigraužai. Jis jaučiasi kaltas dėl troškimo, kurio niekada neturėjo.

– Aišku. Tada kas sukelia neurozę? – paklausė Froidas.

– Dabartyje išgyvenamas konfliktas; kokia nors aistra, kurios jis nepripažįsta; koks nors gyvenimo mestas iššūkis, kurio jis nedrįsta priimti.

– Ak, dabartyje išgyvenamas konfliktas! – nusistebėjo Froidas. Užuot jautęs sunkumą galvoje, dabar jis pajuto užplūstant ypatingą lengvumą. – Taigi nėra jokios prasmės tyrinėti seksualinės paciento praeities ar net jo vaikystės.

– Būtent, – tarė Jungas. – Kaip anksčiau apie tai nepagalvojau! Žvelgiant grynai iš terapinės perspektyvos, reikia atskleisti būtent dabartinį konfliktą ir jį išspręsti. Gali iškilti kokie nors seksualiniai vaikystės potyriai, bet jie tėra jaukas, spąstai. Šitaip pacientas stengiasi pabėgti nuo neurozės. Dabar apie visa tai rašau. Pamatysite, atsiras daug daugiau psichoanalizės šalininkų, kai sumažinsime seksualumo vaidmenį.

– Ak, arba iš viso jį panaikinsime! Tada seksis dar geriau, – šaltai atkirto Froidas. – Ar galiu paklausti? Jei niekas tikrai nenori kraujomaišos, kodėl egzistuoja tabu?

– Tabu?

– Taip, – tarė Froidas. – Kodėl kraujomaiša buvo draudžiama visose žmonių visuomenėse, kokios kada egzistavo, jei niekas niekada jos netroško?

– Nes... nes... daugelis dalykų, kurių nenorime, yra tabu.

– Paminėkite nors vieną.

– Na, daug dalykų. Susidarytų gana ilgas sąrašas, – sutriko Jungas.

– Įvardykite nors vieną.

– Taigi... pavyzdžiui, priešistoriniai gyvūnų kultai, totemai. Jie... e-e-e... – Jungas nesugebėjo pabaigti sakinio.

– Ar galiu paklausti dar vieno dalyko? – nepasidavė Froidas. – Minėjote, kad ši įžvalga jus aplankė analizuojant sapną. Įdomu, koks buvo sapnas. Galbūt jį galima interpretuoti ir kitaip?

– Aš nesakiau, kad analizuojant sapną, – atsakė Jungas. – Sakiau, kad *sapne*. Tiesą sakant, tuo metu ne visai miegojau.

– Nesuprantu, – papurtė galvą Froidas.

– Žinote, kad prieš užmiegant naktį girdžiu balsus. Išmokau su jais susisiekti. Vienas jų man perteikia senovės išmintį. Mačiau jį. Tai senukas, egiptietis gnostikas, tikras chimera, vardu Filemonas. Jis man atskleidė šią paslaptį.

Froidas nieko neatsakė.

– Man baugu, kad jūs taip nepasitikite, – tarė Jungas. – Pone daktare, danguje ir žemėje egzistuoja daugiau dalykų, negu apima jūsų psichologija.

– Neabejoju. Bet klausytis kažkokio balso, Jungai?

– Galbūt sukeliu klaidingą įspūdį, – atsakė Jungas. – Filemonas argumentavo visus savo teiginius. Be argumentų aš netikiu. Jis savo poziciją išdėstė pradėdamas nuo primityvių motinos kultų egzegesės. Patikėkite, iš pradžių tuo nepatikėjau. Pateikiau jam keletą kontrargumentų, į kuriuos jis sugebėjo atsakyti.

– Jūs su juo kalbatės?

– Akivaizdu, kad mano nauja teorija kelia jums pasipiktinimą.

– Man neduoda ramybės jos šaltinis, – atsakė Froidas.

– Ne. Jums neramu dėl savo teorijų – seksualinių teorijų, – Jungo pasipiktinimas pastebimai augo. – Todėl jūs keičiate temą ir stengiatės įtraukti mane į pokalbį apie antgamtinius reiškinius. Aš neužkibsiu ant šio kabliuko. Savo poziciją galiu pagrįsti objektyviais argumentais.

– Tais, kuriuos jums davė dvasia?

– Kadangi jums neteko patirti tokio fenomeno, tai nereiškia, kad jis neegzistuoja.

– Sutinku, – lėtai linktelėjo galva Froidas. – Bet reikia įrodymų, Jungai.

– Aš jį mačiau, juk sakiau! – karščiavosi Jungas. – Kodėl tai ne įrodymas? Jis raudojo pasakodamas apie faraonus, kurie nuskaptuodavo tėvų vardus nuo monumentinių antkapių. Tai faktas, kurio net nežinojau, bet jis vėliau pasitvirtino. Kas jūs toks, kad spręstumėte, kas yra įrodymas, o kas ne? Jūs iš-

kart padarote išvadą: jis neegzistuoja. Todėl tai, ką matau ir girdžiu, negalima laikyti įrodymu.

– Ką *jūs* girdite. Karlai, negalima laikyti įrodymu to, ką girdi vienas žmogus.

Iš už sofos, ant kurios sėdėjo Froidas, ėmė sklisti keistas garsas: girgždėjimas ar traškėjimas, tarsi kažkas bandytų ištrūkti iš sienos.

– Kas čia? – paklausė Froidas.

– Nežinau, – tarė Jungas.

Girgždėjimas vis garsėjo, kol šio garso prisipildė visas kambarys. Kai jis pasiekė kulminaciją, pasigirdo panašus į perkūno trenksmą garsas.

– Kas po šimts? – išsižiojo Froidas.

– Atpažįstu šį garsą, – atsakė Jungas. Jo akyse suspindo pergalės kibirkštėlės. – Esu girdėjęs tą garsą. Štai jums įrodymas! Tai katalizės pasireiškimas.

– Kas?

– Dvasios pasireiškimas per išorinį objektą, – paaiškino Jungas. – Tą garsą sukėliau aš!

– Ak, Jungai, nereikia, – numojo ranka Froidas. – Mano manymu, tai buvo šūvio atatranka.

– Jūs klystate. Tuoj jums įrodysiu, sukeldamas jį vėl – šią akimirką!

Vos Jungas spėjo ištarti šį nepaprastą pareiškimą, pasigirdo girgždesys. Jis lygiai taip pat kaip ir pirmą kartą stiprėjo iki nepakeliamos ausims kulminacijos ir, staiga garsiai sprogęs, dingo.

– Tai ką dabar pasakysite? – paklausė Jungas.

Froidas nieko nesakė. Jis nualpo ir pradėjo slysti nuo sofos.

Detektyvas Litlmoras, vikriai skindamasis kelią pro Kanalo gatvės prieplaukoje besidarbuojančius vyrus, mintyse

viską sudėliojo į savo vietas. Tai pirmoji jo atskleista žmogžudystė. Ponas Hugelis bus devintame danguje.

Haris Fo čia buvo niekuo dėtas. Nuo pat pradžių iki galo tai buvo Džordžo Banvelo darbas. Banvelas nužudė panelę Riverford ir pavogė jos kūną iš morgo. Litlmoras įsivaizdavo, kaip Banvelas važiuoja prie upės kranto, užtempia negyvą kūną ant prieplaukos ir dingsta lifte, leisdamasis žemyn į kesoną. Banvelas turėjo raktą nuo lifto durų, o kesonas yra ideali vieta atsikratyti lavonu.

Bet Banvelas manė, kad kesone bus vienas. Jis tikriausiai labai apstulbo ten radęs Malį. Kaip Banvelas galėjo pasiaiškinti, kodėl nusileido į apačią vidury nakties vilkdamas lavoną? Jis to paaiškinti negalėjo, todėl privalėjo jį nužudyti.

Geriausias įrodymas – penktojo lango užsikimšimas ir Banvelo reakcija į tai. Jis nenorėtų, kad kas nors atrastų, kas užkimšo penktąjį langą, argi ne taip?

Detektyvas visa tai matė, kai, vos atgaudamas kvapą, skubėjo Kanalo gatve – viską, išskyrus didelį, juodai raudoną automobilį *Stanley Steamer*, lėtai slenkantį jam iš paskos pusės kvartalo atstumu. Eidamas per gatvę Litlmoras įsivaizdavo, kaip jam suteikiamas leitenanto laipsnis; matė, kaip jį apdovanoja pats meras ir jo naująja uniforma žavisi Betė. Bet jis nepastebėjo, kaip automobilis dideliu greičiu šovė į priekį ir staiga metėsi į šalį, kad jį partrenktų. Žinoma, detektyvas negalėjo matyti savęs apsiverčiančio ore, kai į jo kojas rėžėsi automobilio apsauginės grotelės.

Automobilis nurūko Antrąja aveniu, palikdamas Kanalo gatvėje tysoti sudribusį kūną. Kai kurie šokiruoti praeiviai svaidė keiksmus įkandin iš įvykio vietos sprunkančiam vairuotojui. Vienas pavadino jį žudiku. Sankryžoje kaip tik budėjo policininkas. Jis atskubėjo prie parmušto Litlmoro, kuriam dar užteko jėgų kažką pašnibždėti pareigūnui į ausį. Policininkas susiraukė ir linktelėjo galva. Pagaliau po dešimties minučių atvažiavo arklių traukiama greitosios pagalbos

karieta. Užuot nuvežę detektyvą į ligoninę, jie nugabeno jį tiesiai į morgą.

Jungas sugriebė Froidą už pažastų ir paguldė ant sofos. Staiga jis Jungui pasirodė senas ir bejėgis, o jo bauginantis sugebėjimas kritikuoti dabar buvo suglebęs kaip jo kabančios rankos ir kojos. Froidas atsigavo per kelias sekundes.

– Tikriausiai taip saldu mirti, – tarė jis.

– Ar jūs sergate? – paklausė Jungas.

– Kaip jūs tai padarėte? Kaip sukėlėte tą garsą?

Jungas gūžtelėjo pečiais.

– Duodu žodį, kad dar kartą pagalvosiu apie parapsichologiją, – tarė Froidas. – Brilo elgesys. Labai atsiprašau. Jis kalba ne mano vardu.

– Žinau.

– Visus metus pernelyg griežtai reikalavau, kad praneštumėte apie savo darbus, – tarė Froidas. – Žinau. Pažadu atsisakyti nesaikingai akcentuoti libido. Bet, Karlai, man neramu. Ferencis matė jūsų... kaimą.

– Taip, radau naują būdą sužadinti vaikystės prisiminimus per žaidimą. Kai buvau mažas, statydavau ištisus miestus.

– Aišku, – Froidas atsisėdo, priglaudęs nosinę prie kaktos. Jungas padavė jam stiklinę vandens.

– Leiskite man atlikti jums psichoanalizę, – tarė Jungas. – Galiu jums padėti.

– Atlikti *man* psichoanalizę? Ai, dėl to mano nualpimo! Manote, kad jis nervinės kilmės?

– Žinoma.

– Sutinku, – tarė Froidas. – Bet jau žinau priežastį.

– Jūsų ambicija. Ji jus apakino, siaubingai apakino. Panašiai kaip mane.

Froidas giliai įkvėpė.

– Norite pasakyti, kad taip apakino, jog nejaučiau baimės būti nuverstam nuo sosto ar apmaudo dėl jūsų sėkmės ir savo gausių pastangų jus nusodinti?

Jungas krūptelėjo.

– Jūs žinojote?

– Žinojau, ką pasakysite, – atsakė Froidas. – Ką aš padariau, kad jūs taip su manimi elgiatės? Argi nepalaikiau jūsų kiekviename žingsnyje, nenukreipiau pas jus savo pacientų, necitavau jūsų, negyriau jūsų nuopelnų? Argi dėl jūsų nepadariau visko, ką tik galiu, net įskaudindamas senus draugus, suteikdamas jums statusą, kurį galėjau pasilaikyti sau?

– Bet jūs neįvertinote paties svarbiausio dalyko – mano atradimų. Aš išsprendžiau kraujomaišos problemą. Tai perversmas. Tačiau jūs jį nuvertinate.

Froidas pasitrynė akių vokus.

– Patikėkite, tikrai nenuvertinu. Aš labai gerai suprantu šio atradimo svarbą. Jūs papasakojote mums sapną, kurį sapnavote, plaukdamas laivu „Džordžas Vašingtonas“. Ar pamenate? Jūs esate giliai rūsyje ar oloje, labai giliai po žeme. Jūs matote skeletą. Taip pat jūs sakėte, kad kaulai yra jūsų žmonos Emos ir jos sesers.

– Tarkime, – tarė Jungas. – O ką?

– Tarkime?

– Na, taip. Ir ką?

– Kieno iš tikrųjų buvo tie kaulai?

– Ką turite omeny? – paklausė Jungas.

– Jūs melavote.

Jungas neatsakė.

– Nagi, – palingavo galva Froidas, – nejaugi manote, kad dvidešimt metų stebėjęs pacientų išsisukinėjimus neskiriu tiesos nuo melo?

Jungas vis dar tylėjo.

– Skeletas buvo mano, tiesa? – paklausė Froidas.

– O jei ir buvo? – susiraukė Jungas. – Tas sapnas reiškė, kad aš jus pranoksiu. Nenorėjau įžeisti jūsų jausmų.

– Karlai, jūs troškote mano mirties. Priėmiau jus kaip sūnų, o dabar trokštate mano mirties.

– Suprantu, – tarė Jungas. – Suprantu, kur link sukate. Mano teorinės naujovės yra bandymas jus nugalėti. Juk taip jūs visada sakote, tiesa? Jei kas nors jums nepritaria, tai gali būti tik neurozės požymis. Pasipriešinimas, Oidipo troškimas, tėvažudystė – viskas, išskyrus objektyvią tiesą. Atleiskite, tikriausiai nepaprastai trokštu nors kartą būti intelektualiai suprastas ir sulaukti ne diagnozės, o supratimo. Bet galbūt psichoanalizėje tai neįmanoma. Galbūt tikroji psichoanalizės funkcija yra įžeidinėti ir luošinti kitus, klastingai šnibždant apie jų kompleksus, tarsi jie viską paaiškintų. Kokia tamsuoliška teorija!

– Jungai, įsiklausykite į savo žodžius. Išgirskite savo balsą. Prašau apsvarstyti galimybę, tik galimybę, jog, kalbant jūsų žodžiais, jumyse veikia *tėvo kompleksas*. Būtų labai gaila, jei viešai paskelbtumėte savo pažiūras, kurių tikrą motyvaciją pamatytumėte vėliau.

– Paklausėte, ar galėtume pasikalbėti atvirai, – tarė Jungas. – Bent jau aš būsiu su jumis atviras. Permatau jus kiaurai. Pažįstu jūsų žaidimą. Jūs iššniukštinėjate visų kitų negalavimus, apsirikimus kalbant, nuolat taikydamas į pačias silpniausias vietas, visus paversdamas vaikais, o pats žvelgiate į juos iš viršaus, mėgaudamasis tėvišku autoritetu. Niekas neišdrįs timptelėti Mokytojui už barzdos. Gerai, aš nesu neurastenikas. Nesu tas, kuris nualpo ir nesusivaldė. Šiandien jūs pasakėte vieną teisingą dalyką: jūsų nualpimas yra nervinės kilmės. Taip, jūs kenčiate nuo neurozės – *savo*, o ne mano. Manau, kad jūs iš tikrųjų nekenčiate neurotikų. Ir to išdava – psichoanalizė. Jūs mus visus paverčiate savo sūnumis, meluojate, siekdamas išprovokuoti kokią nors mūsų agresijos apraišką (padarote viską, kad ta agresija pasireikštų), o tada

abejingai diagnozuojate Oidipo kompleksą ar mirties troškimą. Na, man nusispjauti ant jūsų diagnozių.

Kambaryje stojo mirtina tyla.

– Žinoma, jums visa tai atrodo kritika. – Jungo balse jau buvo mažiau pasitikėjimo savimi. – Bet su jumis kalbu atvirai, nes esu jūsų draugas.

Froidas išsitraukė cigarą.

– Tai jūsų paties labui, – tarė Jungas, – ne mano.

Froidas išgėrė vandenį, buvusį stiklinėje. Neužsidegęs cigaro jis atsistojo ir priėjo prie viešbučio kambario durų.

– Mes, psichoanalitikai, vieni kitus suprantame, – pagaliau prabilo jis. – Niekam nereikėtų gėdytis savo mažytės neurozės. Bet dievagojimasis, kad esi psichiškai sveiko žmogaus pavyzdys, kai elgiesi taip keistai, tik reiškia, kad visai nesuvoki sergąs. Būkite laisvas. Apsieisiu be jūsų draugystės. Viso gero.

Froidas atidarė duris išleisti Jungą. Prieš išeidamas Jungas mestelėjo paskutinę pastabą:

– Pamatysite, ką jums tai reikš. Visa kita nugrims į užmarštį.

Gramercy parke vyravo nepaprasta tyla ir ramybė. Dar ilgai sėdėjau ant suoliuko po to, kai ji pabėgo, spoksodamas tai į jos, tai į savo dėdės Fišo seną namą už kampo, kuriame lankydavausi vaikystėje. Dėdė Fišas niekada mums neleisdavo paimti rakto į parką. Iš pradžių man šovė padrika mintis: jei Nora išėjo namo su raktu, vadinasi, negalėsiu iš čia išeiti. Tada suvokiau, kad raktas tikriausiai skirtas įeiti, o ne išeiti.

Kad ir kaip būtų bjauru visais galimais atžvilgiais, pagaliau privalėjau pripažinti Froido Oidipo teorijos teisingumą. Aš taip ilgai prieš ją atsilaikiau. Tiesą sakant, porą savo klientų prisipažinimų galėjau interpretuoti remdamasis Oi-

dipu. Bet dar niekada nė vienas mano pacientas taip tiesiai šviesiai, be jokių išvedžiojimų neprisipažino savo kraujomaišiškų troškimų.

Nora savuosius pripažino. Gal net žavėjausi jos savimone. Bet kartu nepataisomai ja pasidygėjau.

Stok į vienuolyną, – mąsčiau apie pakartotiną Hamleto įsakymą Ofelijai tapti vienuole iškart po „Būti ar nebūti". – *Kam tau perėti nusidėjėlius?* – jis klausia jos. – *Būk tu skaisti kaip ledas... o šmeižtų vis vien neišvengsi.* – Ar Ofelija dažytųsi veidą? – *Dievas suteikė jums vieną veidą, o jūs sau duodate kitą.*

Mano jausmai buvo dvilypiai: dabar visa savo esybe žinojau, kad nė už ką negalėčiau prisiliesti prie Noros. Mane žudė vien toks galvojimas apie ją. Jau verčiau būsiu prakeiktas, bet nepakęsiu minties, kad prie jos galėtų prisiliesti koks kitas vyras.

Žinau, kokia neracionali buvo mano reakcija. Nora nėra atsakinga už savo jausmus. Ji nepasirinko turėti kraujomaišiškų troškimų, tiesa? Žinojau, bet tai nieko nekeitė.

Pakilęs nuo suoliuko persibraukiau rankomis plaukus. Priverčiau save sutelkti dėmesį į medicininius šio atvejo aspektus. Aš vis dar buvau gydytojas. Mediciniškai kalbant, Noros prisipažinimas, kad ji stebėjo praėjusios nakties užpuolimą iš viršaus, buvo daug svarbesnis už pripažinimą turint oidipiškų troškimų. Jai pasakiau, kad tokie potyriai dažni sapnuojant. Bet tas cigaretės paliktas nudegimas ant jos odos piršo mintį apie psichozę. Jai tikriausiai reikia daugiau nei psichoanalizės. Galbūt ją reikia paguldyti į ligoninę ar nuvežti į sanatoriją.

Vis dėlto negalėjau prisiversti patikėti, kad ji pati pirmą kartą taip save susižalojo – šitaip žiauriai pirmadienį nusiplakė. Be to, visai neketinau taip greitai pripažinti haliucinacija jos praėjusios nakties užpuolimo. Mano galvoje šmėstelėjo vienas prisiminimas iš medicinos mokyklos.

Niujorko universitetas buvo vos už kelių kvartalų į centro pusę. Paaiškėjo, kad *Gramercy* parko vartai iš tiesų užtrenkti.

Turėjau per juos perlipti ir, tai darydamas, dėl nesuprantamos priežasties jaučiausi kaip nusikaltėlis.

Eidamas pro Vašingtono aikštėje stovinčią monumentaliąją Stenfordo Vaito arką, persižegnojau ir susimąsčiau apie tai, kaip meilė gali pražudyti žmogų. Kiek puikių statinių dar būtų pastatęs šis architektas, jei jo nebūtų nušovęs pamišęs pavydus vyras. Tai tas pats vyras, kurį Dželifas stengėsi ištraukti iš beprotnamio? Gatvės gale priėjau nuostabią Niujorko universiteto biblioteką.

Pradėjau nuo profesoriaus Džeimso veikalo apie azoto suboksidą. Apie jį buvau daug girdėjęs dar Harvardo laikais, bet neradau nieko, kas atitiktų aprašymą. Bendri anesteziologijos tekstai irgi nedavė jokios naudos. Taigi perėjau prie psichologinės literatūros. Kortelių kataloge buvo įrašas: ASTRALINĖ PROJEKCIJA. Bet tai pasirodė tik teosofinės klejonės. Tada aptikau daugybę įrašų su pavadinimu: BILOKACIJA. Pasiknaisiojęs juose porą valandų, pagaliau radau tai, ko ieškojau.

Man pasisekė: Durvilas pateikė keletą užuominų savo ką tik išleistoje knygoje apie vaiduoklius. Bocanas papasakojo ypač verčiantį susimąstyti atvejį, Ostis net dar aiškesnį gegužės–birželio mėnesio „Metafizikos apžvalgoje“. Bet tik Batersbio veikale atrastas vieno atvejo aprašymas išsklaidė visas mano abejones. Batersbis citavo šį pacientės pasakojimą:

> Spurdėjau taip smarkiai, kad net dvi seselės ir gydytojas negalėjo manęs nulaikyti... Vieną akimirką net suvokiau, jog girdžiu kurtinantį klyksmą ir, pakibusi ore, žvelgiu žemyn į lovą, virš kurios palinkę seselės ir gydytojas. Supratau, kad jie bergždžiai stengiasi nutildyti mano klyksmą. Tiesą sakant, girdėjau juos šnekant: „Panele Bi, panele Bi, nerėkite taip. Jūs gąsdinate kitus pacientus.“ Tuo pat metu aiškiai supratau, kad atsiskyriau nuo rėkiančio kūno, kurio niekaip negalėjau kontroliuoti.

Neturėjau detektyvo Litlmoro telefono numerio, bet žinojau, kad jis dirba centrinėje policijos nuovadoje, miesto centre. Jei jo paties ten nerasiu, bent galėsiu palikti žinutę.

DVIDEŠIMTAS SKYRIUS

Van den Heuvel PASTATE pasiuntinukas užbėgo laiptais į koronerio Hugelio kabinetą pranešti, kad greitosios pagalbos automobiliu į morgą ką tik atvežtas dar vienas negyvėlis. Koroneris abejingai padėkojo berniukui, bet šis neišėjo. Jis pasakė, kad tai ne šiaip koks, o detektyvo Litlmoro kūnas. Koroneris, apsuptas dėžių ir ant grindų į krūvas sukrautų palaidų popierių, nenorėjo tuo patikėti, ir nubėgo žemyn į rūsį greičiau už patį berniuką.

Litlmoro kūnas gulėjo ne morge. Jis buvo laboratorijoje, prieškambaryje ant stalo, kur Hugelis atlikdavo skrodimus. Detektyvas buvo atvežtas su ratukais ir perkeltas ant vieno operacinio stalo. Greitosios pagalbos darbuotojai jau buvo išvykę.

Hugelis su pasiuntinuku klupdami įgriuvo į prieškambarį ir sustingo pamatę persikreipusį detektyvo kūną. Hugelis kiek per stipriai suspaudė berniuko petį ir lėtai priėjo prie skrodimo stalo.

– O ne! – sunkiai nurijo seiles koroneris. – Aš dėl to kaltas.

– Ne, pone Hugeli, – papriešta ravo atmerkdamas akis kūnas.

Pasiuntinukas suspiegė.

– Kad tave kur griebtų velniai, po šimts! – nusikeikė Hugelis.

Detektyvas atsisėdo ir nusibraukė dulkes nuo švarko atlapų. Koronerio veide jis pamatė beveik lygiomis dalimis be-

simainantį vis dar neišsisklaidžiusį sielvartą ir besikaupiantį įtūžį.

– Atleiskite, pone Hugeli, – tarė jis susidrovėjęs. – Dabar viskas yra puiku. Atnešiau jums naujienų – didelių naujienų.

Koroneris išdidžiai apsisuko ant kulno ir iššingsniavo iš morgo. Litlmoras nušoko nuo stalo. Pasiekęs kojomis žemę jis suriko iš skausmo. Jo dešinioji koja buvo daug sunkiau sužeista, nei jam atrodė. Mindamas Hugeliui ant kulnų jis nuklibikščiavo paskui jį, dėstydamas savo teoriją apie Symuso Malio mirtį.

– Absurdas, – burbtelėjo Hugelis. Jis lipo laiptais į viršų, nesiteikdamas net atsigręžti į Litlmorą, šlubčiojantį jam iš paskos. – Kam Banvelui, nužudžius tą Malį, tempti jo lavoną į liftą? Dėl kompanijos kylant į viršų?

– Galbūt Malis miršta lifte pakeliui į viršų.

– Ak, žinoma, – tarė koroneris. – Banvelas nužudo jį lifte ir palieka ten, kad sukeltų dar daugiau įtarimų ir būtų suimtas už dvi žmogžudystes. Detektyve, Banvelas ne kvailas. Jis viską apskaičiuojantis žmogus. Jei būtų padaręs tai, ką jūs teigiate, jis būtų nusileidęs liftu tiesiai žemyn į kesoną ir atsikratęs to Malio taip pat, kaip atsikratė panelės Riverford.

– Bet molžemis, pone Hugeli? Pamiršau jums pasakyti apie molžemį...

– Nenoriu girdėti, – nukirto koroneris. Jie atėjo į jo kabinetą. – Daugiau nieko nenoriu apie tai girdėti. Kodėl neinate pas merą? Neabejoju, kad jis išklausys jus. Juk sakiau, jog byla baigta.

Litlmoras sumirksėjo ir papurtė galvą. Jis pastebėjo krūvas dokumentų ir dėžių ant jo kabineto grindų.

– Pone Hugeli, kažkur išvykstate?

– Tiesą sakant – taip, – prisipažino koroneris. – Išeinu iš darbo.

– Išeinate?

– Negaliu dirbti tokiomis sąlygomis. Niekas negerbia mano sprendimų.

– Bet kur jūs važiuosite, pone Hugeli?

– Ar manai, kad tik šiam miestui reikia teismo medicinos eksperto? – koroneris nužvelgė po kabinetą išmėtytas dokumentų dėžes. – Beje, žinau, kad šis postas yra laisvas Klivlende, Ohajo valstijoje. Ten mano nuomonė bus vertinama. Žinoma, man jie mokės mažiau, bet tai nesvarbu. Jau turiu susitaupęs nemažą sumą. Beje, detektyve, niekas negalės skųstis dėl mano vedamos apskaitos. Mano pareigų perėmėjas ras puikiai parengtą sistemą, kurią sukūriau. Ar žinote, kokios būklės buvo šis morgas prieš mano atėjimą?

– Bet, pone Hugeli, – išplėtęs akis stovėjo detektyvas.

Tą akimirką koridoriuje išdygo Luisas Rivjeras ir Strathamas Jangeris.

– Mesjė Litlmorai! – iš Rivjero krūtinės išsiveržė palengvėjimo šūksnis. – Jūs gyvas!

– Deja, – sumurmėjo koroneris. – Džentelmenai, atsiprašau, turiu darbo.

Kai trinktelėjo paradinės durys, Klara Banvel ilsėjosi vonioje. Ši turkiška vonia su mėlyna *Mudejar* plytelių iš Andalūzijos mozaika buvo įrengta Banvelų apartamentuose specialiu Klaros užsakymu. Išgirdusi vyro balsą riaumojant jos vardą, ji paskubomis įsisupo į du baltus vonios rankšluosčius: vienu apsivyniojo liemenį, o kitu – plaukus.

Visa dar varvanti ji nuėjo į keturiasdešimt penkių pėdų svetainę, kurioje rado savo vyrą, žiūrintį pro langą į Hadsono upę su stikline rankoje. Jis įsipylė sau burbono su ledu.

– Prieik, – neatsisukdamas įsakė Banvelas, stovėdamas kitame kambario gale. – Ar matei ją?

– Taip, – Klara liko stovėti ten, kur stovėjo.

– Ir?..

– Policija mano, kad ji pati save sužalojo. Jie mano, kad ji arba pamišusi, arba siekia tau atkeršyti.

– Ką tu jiems pasakei? – paklausė jis.

– Kad tu visą naktį buvai namuose.

Banvelas suniurnėjo.

– Ką ji sako?

– Džordžai, Nora labai palūžusi. Manau...

Ją pertraukė viskio butelio trenksmas į stiklinį stalo paviršių. Stalas nesuskilo, bet alkoholis išsiliejo iš butelio. Džordžas Banvelas atsisuko į žmoną.

– Prieik, – pakartojo jis.

– Nenoriu.

– Prieik.

Ji pakluso. Jai priartėjus, Banvelas pasižiūrėjo žemyn.

– Ne, – papurtė galvą ji.

– Taip.

Ji atsegė vyrui diržą. Kol jį traukė iš kelnių kilpų, jis įsipylė dar vieną stiklinę gėrimo. Klara padavė jam juodą odinį diržą ir pakėlė rankas, sudėjusi delnus tarsi maldai. Banvelas surišo jos riešus, užsegė sagtį ir stipriai suveržė. Ji aiktelėjo.

Jis trūktelėjo ją prie savęs ir pabandė pabučiuoti jai į lūpas. Klara leido jam pabučiuoti tik lūpų kampučius, atsukdama pirma vieną, paskui kitą skruostą. Jis įsikniaubė veidu į jos apnuogintą kaklą. Ji giliai įkvėpė.

– Ne, – sukuždėjo ji.

Tuomet Banvelas jėga ją parklupdė. Nors ir surišta diržu, ji galėjo pajudinti rankas tiek, kad atsegtų savo vyro kelnes. Jis nuplėšė baltą rankšluostį nuo jos kūno.

Po kurio laiko visiškai apsirengęs Džordžas Banvelas sėdėjo ant kušetės ir gurkšnojo burboną, o Klara nuoga klūpėjo ant grindų, atsukusi vyrui nugarą.

– Pasakyk, ką ji sakė, – liepė jis, atsilaisvindamas kaklaraištį.

– Džordžai, – Klara pakėlė akis į savo vyrą, – gal jau baik visa tai? Ji tik maža mergaitė. Ką blogo ji gali tau padaryti?

Ji iškart pajuto, kad jos žodžiai ne tik nenumalšino, bet tik dar labiau įpylė žibalo į jos vyro užgniaužtą pyktį. Jis atsistojo užsisagstydamas sagas.

– Maža mergaitė, – pakartojo jis.

PRANZŪZAS, MATYT, BUVO neabejingas detektyvui Litlmorui. Jis pabučiavo jį į abu skruostus.

– Reikės dažniau apsimesti mirusiu, – tarė Litlmoras. – Luji, dar niekada nebuvote man toks malonus.

Rivjeras įbruko detektyvui į rankas didžiulį aplanką.

– Jos išėjo puikiai, – pasidžiaugė jis. – Tiesą sakant, aš net pats save pranokau. Nemaniau, kad padidinus taip išryškės detalės. Labai neįprasta. – Tai pasakęs prancūzas išėjo šūktelėdamas, kad taria *au revoir*, bet ne *adieu*.

Dabar likau vienas su detektyvu.

– Jūs... apsimetėte mirusiu? – paklausiau jo.

– Tai buvo tik pokštas. Atgavau sąmonę greitosios pagalbos karietoje. Man šovė mintis, kad tai gali būti smagu.

Susimąsčiau.

– Ir buvo?

Litlmoras apsidairė aplink.

– Visai smagu, – nusišypsojo jis. – Sakykite, ką *jūs* čia veikiate?

Papasakojau detektyvui, kad padariau svarbų atradimą panelės Akton byloje. Tačiau staiga suvokiau, kad man nelengva visa tai paaiškinti. Nora patyrė bilokacijos būseną – reiškinį, kai tuo pat metu esama dviejose vietose. Iš dienų, praleistų Harvarde, lyg per rūką prisiminiau skaitęs apie bilokaciją, susijusią su kai kuriais ankstyvais eksperimentais išbandant naujuosius anestetikus. Šie visiems laikams pakeitė chirurginę mediciną. Mano tyrimas tai patvirtino. Dabar buvau įsitikinęs, kad Nora buvo užmigdyta chloro-

formu. Iki ryto neliko nei jokio kvapo ir nei jokio didesnio pašalinio poveikio.

Nerimavau dėl to, kad Nora man prisipažino nieko nepasakojusi detektyvui Litlmorui apie keistus potyrius užpuolimo metu. Ji bijojo, kad jis nepatikės ja. Nutariau kalbėti be užuolankų:

– Panelė Akton kai ką nutylėjo apie praėjusios nakties užpuolimą. Ji matė jį, t. y. viską suvokė stebėdama save tarsi iš šalies. – Girdėdamas savo paties žodžius supratau, kad pasirinkau mažiausiai priimtiną, mažiausiai įtikinamą paaiškinimą, kokį tik buvo galima surasti. Detektyvo veido išraiška taip pat nieko gero nežadėjo. Dar pridūriau: – Lyg ji sklandytų virš savo lovos.

– Sklandytų virš savo lovos? – pakartojo Litlmoras.

– Tikrai taip.

– Chloroformas! – sušuko jis.

Apstulbau.

– Iš kur jūs žinote?

– H. G. Velsas mano mėgstamiausias rašytojas. Jis parašė istoriją, kurioje būtent toks dalykas nutinka vaikinui operacijos metu, kai jis buvo paveiktas chloroformo.

– Vadinasi, be reikalo sugaišau visą popietę bibliotekoje.

– Ne, ne be reikalo, – paguodė detektyvas. – Juk galite tai patvirtinti... turiu omeny, moksliškai? Tą sklandymą, sukeltą chloroformo?

– Taip, o ką?

– Paklausykite, atidedam šį reikalą sekundėlei, gerai? Man reikia kai ką patikrinti, kol esame čia. Ar galite eiti su manimi? – Litlmoras smarkiai šlubčiodamas nuskubėjo koridoriumi ir nulipo laiptais žemyn. Atsigręžęs per petį jis paaiškino: – Hugelis apačioje turi tikrai gerų mikroskopų.

Rūsyje mes įžengėme į mažą teismo medicinos laboratoriją su keturiais stalais marmuriniu paviršiumi ir aukštos kokybės medicinine įranga. Iš kišenių detektyvas išsitraukė tris mažus

vokus, kurių kiekviename buvo rausvos žemės ar molžemio dalelių.

– Vienas iš pavyzdžių, – paaiškino jis man, – yra iš Elizabetos Riverford buto, kitas – iš Balmoralo rūsio, o trečiasis – nuo Manhatano tilto, iš prieplaukos, kuri priklauso Džordžui Banvelui. Jis prispaudė šiuos tris pavyzdžius prie trijų skirtingų skaidrių, kurias padėjo po dviem dar kitais mikroskopais. Tuomet priglaudė akį prie vieno, paskui greitai prie kito.

– Jie sutampa, – patvirtino jis. – Visi trys. Taip ir galvojau.

Tada detektyvas atsivertė Rivjero aplanką. Dabar mačiau nuotrauką, kurioje buvo užfiksuotas merginos kaklas su tamsia, gruoblėta, apvalia dėme. Tai buvo (jei teisingai supratau detektyvą, o galbūt ir nesupratau) atvirkštinis nuotraukos vaizdas, kurioje pastebėtas ant nužudytosios panelės Riverford kaklo rastas atspaudas. Litlmoras atidžiai įsižiūrėjo į nuotrauką, lygindamas su auksiniu, vyrišku kaklaraiščio segtuku, kurį išsitraukė iš kitos kišenės. Litlmoras parodė man segtuką (jame buvo išgraviruota monograma *GB*) ir paprašė palyginti jį ir nuotrauką.

Palyginau. Laikydamas rankoje segtuką akivaizdžiai mačiau panašios emblemos kontūrą, neabejotinai sutampantį su tamsia, apskrita dėme fotografijoje.

– Jos panašios, – pagaliau konstatavau.

– Aha, – linktelėjo galva Litlmoras, – beveik identiškos. Vienintelė problema, pasak Rivjero, kad jos neturėtų būti panašios. Vaizdas nuotraukoje turėtų būti veidrodinis. To aš nesuprantu. Žinote, kur radome kaklaraiščio segtuką? Aktonų kieme už namo. Šis segtukas įrodo, kad Banvelas buvo pas Aktonus ir lipo į medį galbūt norėdamas patekti į panelės Akton kambarį pro langą. – Jis atsisėdo ant kėdės, nes jam per stipriai skaudėjo dešiniąją koją, kad galėtų ilgai išstovėti. – Daktarėli, ar jums vis dar atrodo, kad tai Banvelo darbas?

– Taip.

– Tuomet eime kartu pas merą, – paragino detektyvas.

SMITAS ELIS DŽELIFAS, patogiai įsitaisęs pirmoje Cirko arenos eilėje, didžiausiame pasaulyje teatre, įsikūrusiame uždarose patalpose, tyliai verkė. Verkė ir daugelis teatro lankytojų. Jie stebėjo tokį jaudinantį reginį: šešiasdešimt keturios nardančios merginos iškilmingai viena po kitos žengė į septyniolikos pėdų gylio baseiną, užimantį dalį Cirko arenos scenos. (Vanduo baseine buvo tikras. Povandeninės oro talpyklos ir požeminiai koridoriai vedė į užkulisius.) Kas galėtų sulaikyti ašaras, kai gražios, orios, maudymosi kostiumus vilkinčios merginos dingsta raibuliuojančiame vandenyje ir jau niekada neišvys Žemės? Kodėl jos pasmerktos amžinai vaidinti marsiečių karaliui jo cirke taip toli nuo namų?

Dželifui netekties skausmą palengvino žinojimas, kad jis vėl greitai pamatys dvi iš tų merginų. Po pusvalandžio Dželifas su neslepiamu pasitenkinimu žingsniavo kartu su aukštakulniais avinčiomis nardytojomis, įsikibęs joms už parankių. Jie ėjo į Murėjaus romėnų soduose esantį valgomąjį su kolonomis Keturiasdešimt antrojoje gatvėje. Už Dželifo driekėsi moteriški ilgi rožiniai abiejų merginų šaliai. Priešais jį stovėjo masyvios, paauksuotos sodų gipso kolonos, siekiančios šimtą pėdų virš galvų esančias lubas, kuriose žibėjo elektrinės žvaigždės, o skliautu nenatūraliai greitai sukosi išgaubtas mėnulis. Restorano centre žvilgėjo trijų aukštų Pompėjos laikų fontanas. Visas sienas puošė freskos, vaizduojančios išdykaujančias nuogas mergaitiškas figūras.

Dželifas svėrė tiek, kiek abi nardytojos kartu sudėjus. Jis manė, kad dėl šių pusamžio vyro apimčių jis buvo nepaprastai patrauklus moteriškai lyčiai. Jis ypač mėgavosi savo mergaičių kompanija, nes šįvakar jam buvo labai svarbu padaryti gerą įspūdį. Dželifas vakarieniavo su triumviratu. Jie pirmą kartą pasikvietė jį vakarienės. Arčiausiai uždaro jų būrio jam teko būti per oficialius pietus jų klube. Bet dabar to klubo

vertė buvo akivaizdžiai pakilusi dėl ryšių su naująja psichoterapija.

Dželifui nereikėjo pinigų. Jis troško šlovės, pagarbos, tvirto autoritetо, prestižo – viso to, ką jam galėjo suteikti triumviratas. Pavyzdžiui, tik jie nusiuntė pas jį Hario Fo advokatus, suteikdami Dželifui progą pirmą kartą paragauti įžymybės duonos. Pati didingiausia jo gyvenimo diena buvo toji, kai sekmadienio laikraščių puslapiuose pasirodė pirmasis straipsnis apie jį antrašte „Vienas įžymiausių svetimšalių valstijose".

Be to, triumviratas skyrė stebėtinai didelį dėmesį jo leidyklai. Jie buvo labai pažangūs žmonės. Iš pradžių uždraudė jam priimti bet kokius straipsnius apie psichoanalizę. Vėliau jų požiūris pasikeitė. Maždaug prieš metus triumviratas davė nurodymą siųsti jiems visų, priimtų leisti ir susijusių su Froidu straipsnių santraukas, vėliau jam pranešdami, kuriems pritaria. Kaip tik triumviratas jam patarė išleisti Jungo knygą ir paragino jį imtis Brilo išverstos Froido knygos leidybos, nors atrodė, kad ją gali išleisti *Morton Prince* leidykla Bostone. Būtent jie pasamdė Dželifui redaktorių, kuris padėtų padailinti Brilo vertimą.

Dželifas gudriai apgalvojo, kiek merginų atsivesti vakarienės. Jis buvo puikus merginų žinovas. Tokiais „klijais" jis sutvirtino daugybę socialinių ir profesinių ryšių. Dželifas žinojo visas geriausias džentelmenų susirinkimų vietas. Paklaustas visada rekomenduodavo laisvalaikio klubą *Gramercy* parke. Tačiau triumviratas niekada nelaikė Dželifo sau lygiu. Kai jį pakvietė pavakarieniauti romėnų soduose, Dželifas pajuto, kad atėjo toji maloningoji proga. Visi miesto vyrai žinojo, kad virš sodų yra prabangiai įrengti dvidešimt keturi viengungių apartamentai, kurių kiekviename buvo dvigulė lova, atskira vonia ir ledo kibirėlyje šąlantis šampano butelis. Iš pradžių Dželifas mąstė apie keturias merginas ir keturis kambarius, bet, viską apsvarsčius, jam pasirodė nepakankamai kolegiška. Taigi jis pasirūpino dviem apartamentais ir dviem mergino-

mis: jis jautė, kad pasikeitimas paeiliui suteiks aštresnių pojūčių.

Dželifas tikrai padarė įspūdį, bet ne tokį, kokį ketino. Pasirodęs privačioje nišoje, kur triumviratas turėjo savo staliuką, *bon vivant* ir jo damos buvo sutiktos su nedviprasmišku *froideur* iš ten sėdinčių trijų džentelmenų. Nė vienas net neatsistojo. Dželifas, nieko neįtardamas, kad kažkas ne taip, drąsiai pasisveikino su šeimininkais, šūktelėjo metrdoteliui atnešti papildomų kėdžių ir pranešė, kad po vakarienės jų laukia du viengungių apartamentai. Grakščios rankos mostu daktaras Čarlzas Dana atšaukė prašymą atnešti papildomų kėdžių. Pagaliau Dželifas susiprato ir šnipštelėjo merginoms geriau palaukti jo viršuje.

Netrukus po to triumviratas išgavo iš Dželifo informaciją, kad Abrahamas Brilas be įspėjimo, neribotam laikui atidėjo Froido knygos išleidimą. „Gaila, – tarė Dana. – O kaip dėl daktaro Jungo paskaitų Fordhame?“ Dželifas pranešė, kad jo planai skaityti paskaitas Fordhame pildosi. Be to, *New York Times* susisiekė su juo, norėdami susitarti dėl interviu su Jungu.

Dana pasisuko į apkūnų vyruką su žandenomis.

– Starai, ar iš tavęs *Times* irgi ėmė interviu?

Įvarvinęs į burną austrę Staras pasakė, kad jis, po šimts, tikrai davė interviu ir kad, po šimts, kalbėjo tiesiai šviesiai. Tada pokalbis pasisuko apie Harį Fo. Dželifui buvo aiškiai duota suprasti daugiau su juo neeksperimentuoti.

Po vakarienės Dželifas baiminosi, kad jo reikalas ir vėl neišdegė. Dana ir Saksas išeidami net nepaspaudė jam rankos. Bet jo prigesusi nuotaika vėl įsiliepsnojo, kai Staras padelsęs, kol kiti du išeis, paklausė, ar jis teisingai išgirdo Dželifą sakant, kad jis užsakė du kambarius viršuje. Dželifas patvirtino. Pora apkūnių džentelmenų susižvalgė, abu įsivaizduodami moterišku šaliu apsisiautusią artistę, pusiausėda gulinčią prie šalto, uždaryto šampano butelio. Staras rimtai pasakė, kad nevalia vėjais paleisti dalykų, už kuriuos sumokėta.

– DETEKTYVE, JŪS IŠSIKRAUSTĖTE IŠ PROTO? – paklausė meras Maklelanas už uždarų savo kabineto durų ketvirtadienį vakare.

Litlmoras paprašė vyrų komandos, norėdamas nusileisti į Manhatano tilto kesoną ištirti neveikiančio lango. Sėdėjome priešais mero stalą. Maklelanas dabar stovėjo.

– Pone Litlmorai, – tarė Maklelanas nieko gera nežadančiu balsu (akivaizdu, kad jis paveldėjo karingą tėvo balso toną). – Pažadėjau šiam miestui metro, ir jį daviau. Pažadėjau miestui *Times Square*, ir ją įrengiau. Pažadėjau Manhatano tiltą, ir Dievas mato – jį pastatysiu, jei tai ir bus paskutinis mano darbas užimant šias pareigas. Jokios aplinkybės nesutrukdys tilto statybos nė vienai prakeiktai minutei. Ir jokiomis aplinkybėmis nebus kliudoma Džordžui Banvelui. Girdite?

– Taip, sere, – tarė Litlmoras.

– Elizabeta Riverford nužudyta prieš keturias dienas. Kol kas galiu pasakyti tik tiek, kad per šį laiką tesugebėjote praganyti jos negyvą kūną.

– Tiesą sakant, radau kūną, jūsų kilnybe, – nuolankiai patikslino Litlmoras.

– Ak taip, panelės Sigel, – tarė Maklelanas, – kuri dabar kelia man daugiau rūpesčių net už panelę Riverford. Ar skaitėte popietinius laikraščius? Juose viskas. Kur žiūri šio miesto meras, kad mergina iš geros šeimos randama kino lagamine? Tarsi aš asmeniškai būčiau atsakingas! Detektyve, pamirškite Džordžą Banvelą. Suraskite man Viljamą Leoną.

– Jūsų kilnybe, pone, su visa turima pagarba, – paprieštaravo Litlmoras. – Manau, kad Riverford ir Sigel bylos susijusios. Be to, esu įsitikinęs, kad į jas abi yra įsipainiojęs ponas Banvelas.

Maklelanas sukryžiavo rankas.

– Manote, kad panelę Sigel nužudė ne Leonas?

– Pone, gali būti, kad ne.

Meras giliai įkvėpė.

– Pone Litlmorai, jūsų ponas Čongas – vyras, kurį pats suėmėte – prieš valandą prisipažino. Jo pusbrolis Leonas nužudė panelę Sigel prieš mėnesį apimtas pavydaus įniršio, kai pamatė ją su kitu kinu. Nuvykusi į to kito vyro namus, policija rado daugiau panelės Sigel rašytų laiškų. Leonas ją pasmaugė. Čongas viską matė. Jis net padėjo jam įdėti lavoną į Leono lagaminą. Aišku? Ar dabar patenkintas?

– Nesu tikras, sere, – tarė Litlmoras.

– Na, velniai rautų, jau geriau įsitikinkite. Noriu atsakymų. Kur Leonas? Ar panelę Akton praėjusią naktį užpuolė, tiesa? Ar ją iš viso užpuolė? Ar aš turiu dirbti visų darbus? Taigi pasakysiu jums dar vieną dalyką, detektyve, – nuleido balsą Maklelanas. – Jei jūs ar kas nors kitas įsiverš į mano kabinetą viauksėdamas, kad panelę Riverford nužudė vyras, kuris, esu tuo tikras, negalėjo jos nužudyti, aš visus jus atleisiu. Ar aiškiai kalbu?

– Taip, pone, jūsų kilnybe, sere, – nuskambėjo detektyvo atsakymas.

Mums buvo maloningai leista eiti. Išėjus į koridorių pasakiau:

– Meras tikrai ne mūsų pusėje.

– Aš nepraganiau panelės Riverford kūno, – su jam nebūdingu apmaudu tarė Litlmoras. – Kas jus visus apsėdo? Turiu kaklaraiščio segtuką, molžemio, neišaiškintą to vyro, kuris atitinka koronerio aprašymą, mirtį statybų aikštelėje. Banvelas išsigąsta pamatęs panelę Akton. Šioji patvirtina, kad jis užpuolė ją, o mes net negalime nusileisti žemyn patikrinti, kas užkimšo to žmogystos povandeninį atliekų nutekamąjį vamzdį?

Priminiau akivaizdžią tiesą, kad Elizabetos Riverford nužudymo naktį Banvelas buvo išvykęs iš miesto, todėl objektyviai negalėjo įvykdyti šio nusikaltimo.

– Taip, bet galbūt jis turi bendrininką, kuris atliko šį juodą darbą? – neatlyžo Litlmoras. – Ar žinote ką nors apie kesoninę ligą, daktarėli?

– Taip. O ką?

– Nes žinau, ką reikia daryti, – tarė Litlmoras, kuris dabar dar stipriau šlubčiojo, – bet pats neįstengsiu. Ar padėsite man?

Išklausęs detektyvo pasiūlymą, iš pradžių pamaniau, kad tai pats beprotiškiausias planas, kokį esu kada girdėjęs. Tačiau gerai pagalvojus ėmė atrodyti kitaip.

NORA AKTON STOVĖJO ant savo namo stogo. Švelnus vėjelis plaikstė smulkias plaukų sruogeles apie jos kaktą. Prieš jos akis plytėjo visas *Gramercy* parkas ir suolelis, ant kurio prieš porą valandų ji sėdėjo su daktaru Jangeriu. Mergina abejojo, ar dar kada vėl su juo ten sėdės.

Buvimas namuose nepakeliamai slėgė. Tėvas sėdėjo užsidaręs darbo kambaryje. Nora nutuokė, ką jis ten veikė. Jis nedirbo, nes neturėjo darbo. Prieš daugelį metų ji aptiko slaptavietę su tėvo knygomis – nešvankiomis knygomis. Lauke du patruliai vėl saugojo priekines ir užpakalines duris. Šįryt jie buvo išvykę. Neseniai grįžo.

Nora mąstė, ar mirtų nušokusi nuo stogo. Jai taip neatrodė. Mergina grįžo į namą ir nulipo laiptais žemyn į virtuvę. Ji pasirausė giliame apatiniame stalčiuje ir rado vieną iš ponios Bigs didelių peilių mėsai pjaustyti. Atsinešė jį į viršų ir pasidėjo po pagalve.

Kas jai beliko daryti? Ji negalėjo niekam atskleisti tiesos, bet negalėjo ir ilgiau tylėti. Niekas ja nepatikėtų. Nė vienas ja ir nepatikėjo.

Nora neketino virtuviniu peiliu kažką pasidaryti. Ji netroško mirties. Tačiau ji bent galės pamėginti apsiginti, jei vėl jis ateis.

V
DALIS

KOL LITLMORAS RAKINO visrakčiu spyną, stoviniavau už jo. Tikriausiai buvo kokia antra valanda nakties. Turėjau budriai dairytis aplinkui, bet tamsoje nieko negalėjau įžiūrėti. Be to, nieko negirdėjau, nes visus kitus garsus nustelbė variklių ūžesys. Taigi man beliko vėpsoti į žvaigždėmis nusagstytą dangaus skliautą.

Spyną pavyko atrakinti greičiau nei per minutę. Lifto kabina buvo neįtikėtinai didelė. Litlmoras stipriai patraukė duris, ir mes užsidarėme blausiai apšviestoje kabinoje. Dvi dujinės liepsnelės skleidė užtektinai šviesos, kad Litlmoras galėtų atrakinti valdymo svirtį. Liftas trūktelėjęs pajudėjo kartu su mumis žemyn į kesoną.

– Ar tikrai gerai jaučiatės? – paklausė manęs Litlmoras. Viena iš dviejų mėlynų liepsnelių atsispindėjo jo akyse, o kita turbūt manosiose. Daugiau nieko nesimatė. Virš mūsų vienodai tvinkčiojo gaudžiantys varikliai, tarsi mes leistumės žemyn didžiule aortos kraujo srove. – Dar nevėlu. Mes dar galime grįžti.

– Jūs teisus, – tariau. – Grįžkim.

Liftas trūktelėjęs sustojo.

– Jūs rimtai? – paklausė Litlmoras.

– Ne, tik pajuokavau. Nagi, leiskimės žemyn.

– Ačiū, – tarė jis.

Litlmoras man kažką priminė, bet iš pradžių niekaip neprisiminiau ką. Galiausiai mano atmintis nušvito: tėvai vaikystėje kiekvieną vasarą veždavo mus į kaimą – ne į tetos Mamės „vasarnamį“ Njuporte, bet į tikrą nuosavą užmiesčio namą netoli Springfildo, be įrengto vandentiekio. Man patiko tas mažas namelis. Taigi ten turėjau geriausią draugą, Tomį Nolaną, kuris nuolatos gyveno kaimyninėje sodyboje. Mes su Tomiu nužygiuodavome mylių mylias palei medines tvoras, skiriančias mūsų ūkius vieną nuo kito. Jau seniai buvau beprisiminęs Tomį.

– Kaip, jūsų nuomone, reaguos apie visa tai sužinojęs meras? – paklausiau.

– Išmes mane iš darbo, – ramiai atsakė Litlmoras. – Jaučiate spaudimą ausyse? Užspauskite nosį ir pūskite. Taip išsivalo takai. Mane tėtis išmokė.

Žinojau ir kitą gudrybę. Tarp daugybės beverčių įgūdžių turėjau sugebėjimą valingai valdyti vidinės ausies raumenis, kurie atveria Eustachijaus vamzdžius. Liftas leidosi skausmingai lėtai. Atrodė, kad vos judame.

– Kiek truksime nusileisti? – paklausiau.

– Vyrukas sakė, kad penkias minutes, – tarė detektyvas. – Tėtis galėdavo po vandeniu išsilaikyti ilgiau nei dvi minutes.

– Atrodo, kad gerai sutarėte.

– Su tėčiu? Vis dar sutariame. Tai pats geriausias žmogus.

– O kaip jūsų motina?

– Geriausia moteris, – nusišypsojo Litlmoras. – Dėl jos padaryčiau viską. Žmogau, galvojau, jei tik rasčiau tokią merginą kaip mama, akimirksniu ją vesčiau.

– Juokinga, kad taip manėte.

– Taip maniau iki tol, kol sutikau Betę, – prisipažino Litlmoras. – Ji buvo panelės Riverford kambarinė. Pirmą kartą ją pamačiau, – ką, gal prieš tris dienas? – o jau einu dėl jos iš proto. Įsimylėjęs iki ausų. Ji visai nepanaši į mano mamą.

Italė. Nepaprastai karšto temperamento. Vakar vakare ji man skėlė tokį antausį, kad iki šiol vis dar maudžia.

– Ji jums trenkė?

– Taip. Pamanė, kad su ja žaidžiu, – paaiškino detektyvas. – Trys dienos, o jau negaliu pakvailioti. Įsivaizduojate?

– Galbūt. Vakar panelė Akton man smogė garuojančiu arbatinuku.

– Oi! – užjaučiamai pakraipė galvą Litlmoras. – Pastebėjau tą lėkštutę ant grindų.

Kabinoje pasigirdo pratisas švilpimas, reiškiantis, kad liftas viduje keičia orą. Paviršiuje esantis variklių gaudimas dabar jau buvo nutolęs ir virtęs prislopintu tvinkčiojimu, kurį daugiau jautei, nei girdėjai.

– Teko gydyti tokią pacientę, – pasakiau. – Ji man prasitarė... prasitarė... kad nori pasimylėti su savo tėvu.

– Ką?

– Girdėjote, – nekartojau.

– Šlykštu.

– Ar ne?

– Tai pats šlykščiausias dalykas, kokį esu girdėjęs, – nusipurtė detektyvas.

– Na, aš...

– Iš tokios gero nelauk.

– Sutinku, – ištariau daug garsiau, nei ketinau, nes lifto kabinoje nuskambėjo garsus aidas. – Atsiprašau.

– Nieko tokio, pats kaltas, – atsakė Litlmoras, nors kaltas nebuvo.

Neįsivaizduoju tėvo taip reaguojant. Jis niekada neparodydavo savo jausmų. Mano tėvas gyveno vadovaudamasis paprastu principu: niekada savo noru neparodyk skausmo. Tikriausiai ilgą laiką jis jautė tik skausmą, nes jei būtų jautęs dar ką nors, samprotavau, jis būtų galėjęs išreikšti tai nenusižengdamas savo principui. Viską supratau tik vėliau. Visi jausmai vienaip ar kitaip kelia skausmą. Pats didžiausias džiaugsmas

gelia širdį, o meilė... meilė yra sielos krizė. Todėl laikydamasis principų tėvas negalėjo parodyti jokio jausmo. Jis ne tik negalėjo parodyti, *ką* jaučia, bet ir negalėjo parodyti, *kad* iš viso jaučia.

Mano mama neapkentė jo uždaro būdo. Ji sakė, kad būtent tas būdas jį galų gale ir pražudė. Bet keista, tuo jo uždarumu labiausiai žavėjausi. Aną naktį, kai tėvas atėmė sau gyvybę, jo elgesys vakarienės metu niekuo nesiskyrė nuo įprastinio. Aš irgi kiekvieną savo gyvenimo dieną apsimetinėju, iš dalies laikydamasis tėvo principo, nors nė pusės taip gerai nevaidinu, kaip tai darė jis. Labai seniai apsisprendžiau: kalbėsiu apie savo jausmus, bet niekada jokiu būdu nedemonstruosiu emocijų. Štai ką turėjau omeny sakydamas *iš dalies*. Tiesą sakant, tikiu tik tais jausmais, kurie išreikšti žodžiais. Visi kiti išraiškos būdai yra vaidyba, spektaklis. Jie visi netikri.

Hamletas teigia kažką panašaus. Faktiškai tai pirmas dalykas, kurį jis pasako dramoje. Motina paklausė jo, kodėl jis vis dar atrodo nusiminęs dėl tėvo mirties. *Atrodo?* – atsako jis. – *Ne, yra. To, kas atrodo, nereikia man.* Tada jis griežtai pasmerkia visas išorines sielvarto išraiškos priemones: *niaurus apsiaustas* ir *iškilmingai juodas rūbas; vandeningoji akių srovė.* Pasak jo, šie ženklai – *tai būtent tik atrodo, ir kiekvienas galėtų suvaidinti panašiai...*

– Dieve mano! – tariau tamsoje. – Dieve mano, supratau!

– Aš irgi! – taip pat susijaudinęs šūktelėjo Litlmoras. – Žinau, kaip jis nužudė Elizabetą Riverford, nors ir buvo išvykęs iš miesto. Turiu omeny Banvelą. Ji buvo *su* juo. Niekas kitas nežinojo. Meras nežinojo. Banvelas nužudo ją ten, kur jie išvykę. Aišku? Tada atitempia jos kūną į josios butą, suriša ją ir viską sutvarko taip, kad atrodytų, jog žmogžudystė įvyko ten. Negaliu patikėti, kad nesusivokiau anksčiau. Ar apie tai galvojote?

– Ne.

– Ne? Ai!.. Tai apie ką, daktarėli, galvojote?

– Nesvarbu, – atsidusau. – Tiesiog supratau tai, dėl ko taip seniai sukau galvą.

– Ką?

Nežinia kodėl nusprendžiau pabandyti jam paaiškinti.

– Ar esate girdėjęs apie *būti ar nebūti?*

– *Štai kur klausimas?*

– Taip.

– Šekspyras. Visi tai žino. – Savo išprusimu džiaugėsi Litlmoras. – Ką tai reiškia? Visada norėjau sužinoti.

– Tai aš ką tik suvokiau.

– Gyvenimas ar mirtis, taip? Jis ketina nusižudyti ar dar kokį galą?

– Taip visada buvo manoma, – atsakiau. – Bet šie žodžiai reiškia ne tai... visai ne tai.

Susivokiau per vieną akimirką. Tas supratimas švystelėjo kaip saulė, prasiveržusi pro audros debesis. Tačiau kaip tik tuo metu liftas stipriai krestelėdamas sustojo apačioje. Mums reikėjo užsukti oro kaištį. Litlmoras atsiklaupė pasukti spaudimo čiaupų, kurie buvo arti grindų. Pro juos plūdo galingos oro srovės. Kvapas buvo savotiškas: sausas ir kartu atsiduodantis pelėsiais. Oro spaudimas tapo nepakeliamas. Pradėjo tvinkčioti galva. Atrodė, kad smegenys spaudžia akis. Matyt, detektyvą vargino tokie patys simptomai. Jis smarkiai pūtė orą pro šnerves, kurias tuo pat metu laikė užspaudęs. Bijojau, kad šitokiu būdu jis susprogdins ausies būgnelį. Bet galų gale mums abiem pavyko prisitaikyti prie spaudimo. Mes atvėrėme duris į kesoną.

Nora Akton atsikėlė iš lovos tą rytą antrą valandą trisdešimt minučių. Ji negalėjo užmigti, nors niekas jai netrukdė. Per langą ji matė, kaip ant šaligatvio patruliuoja policininkas. Šiąnakt jie budėjo trise: vienas priekyje, kitas už namo, o trečias, atėjęs jau sutemus, ant stogo.

Žvakių šviesoje Nora ant balto laiškinio popieriaus lapo dailia rašysena brūkštelėjo trumpą laiškelį. Įdėjo jį į mažą voką, ant kurio parašė adresą, užklijavo ir užantspaudavo. Tada nusėlino laiptais žemyn ir išmetė tą voką pro laukujų durų plyšį, skirtą paštui. Iš ten jis įkrito į dėžutę lauke. Paštas buvo pristatomas dukart per dieną. Laiškanešys paims jos laišką apie septintą valandą ryto. Jis bus pristatytas adresatui dar iki pietų.

NENUTUOKIAU, KOKS JIS milžiniškas. Ant visų kesono sienų mirksėjo mėlynos dujų liepsnelės, mesdamos raibuliuojančius šviesos voratinklius, šešėlius ant gegnių viršuje ir moliu išplūktos žemės apačioje. Iš lifto nusileidome stačiu trapu žemyn. Litlmorui buvo sunku judėti, jo veidas kaskart persikreipdavo, kai jis perkeldavo svorį ant dešinės kojos. Mes atsidūrėme sankirtoje daugybės medinėmis lentomis išklotų takų, vedančių į visas puses. Tolumoje matyti kameros, į kurias buvo suskirstytas kesonas.

– Daktarėli, kiek mes turime laiko? – paklausė Litlmoras.

– Dvidešimt minučių, – atsakiau. – Po to kylant į viršų mums reikės stabtelėti sumažinti slėgį.

– Gerai, mums reikia penktojo lango. Jie turėtų būti pažymėti numeriais. Išsiskirkim.

Detektyvas smarkiai nušlubčiojo viena kryptimi, o aš pasukau kita. Iš pradžių tvyrojo mirtina, nyki ir dusli tyla, kurią sudrumsdavo tik krintančių vandens lašų aidas ir nelygiai tolstantys Litlmoro žingsniai. Tada pajutau gilų, žemą gaudesį lyg milžiniškos pabaisos urzgimą. Manau, kad jį skleidė pati upė: vandens gelmių garsas.

Kesonas buvo keistai ištuštėjęs. Tikėjausi išvysti mašinų, grąžtų – darbo ir kasimo ženklų. Tačiau pastebėjau tik numestą laužtuvą ir sulūžusį kastuvą, kurie apleisti gulėjo tarp

išmėtytų didelių akmenų ir tamsaus vandens balų. Įėjau į didelę kamerą, bet ji tikriausiai buvo vidinė, nes nemačiau jokių nuolaužoms skirtų nuleidžiamųjų vamzdžių, kuriuos Litlmoras vadino langais. Žengus vieną žingsnį, po mano batu įlūžo lenta. Vos trakštelėjus pasigirdo skubus mažo gyvūno kojyčių tipenimas. Ar gali čia, apačioje, šimtas pėdų po žeme, gyventi pelės?

Tipenimas nutilo taip netikėtai, kad ėmiau abejoti, ar jis buvo tikras. O gal man tik pasigirdo? Perėjau į kitą kamerą, tokią pat tuščią kaip ir pirmoji. Mano takas pasibaigė. Dabar turėjau žengti per vandens ir purvo balas. Kiekvieną mano tekštelėjimą lydėjo aidas. Kitoje kameroje, išilgai tolimiausios sienos, porą pėdų nuo žemės buvo trys didelės geležinės lėkštės. Radau ir langus. Šalia ir tarp jų kabėjo daugybė grandinių, kažkokių traukiamų virvių. Ant pirmosios buvo išraižytas skaičius septyni, ant kitos – šeši. Kai pasilenkiau pasižiūrėti į paskutiniąją, mano petį sugriebė ranka.

– Daktarėli, radome! – sušuko detektyvas.

– Viešpatie, Litlmorai! – net krūptelėjau.

Jis atstūmė penktosios lėkštės velkę ir trūktelėjo jos rankeną. Lėkštė pakilo kaip užuolaida, išnykdama medinėje sienoje viršuje. Viduje buvo karsto dydžio, dviejų pėdų aukščio ir šešių pėdų pločio erdvė, šarvuota iš visų pusių, užtršta akmenimis, popiergaliais ir nuolaužomis. Toliausioji kameros siena aiškiai buvo išorinis liukas, pro kurį šiukšlės išpilamos į upę: viena iš traukiamų grandinių, be abejonės, jį atidarytų.

– Ten nieko nėra, – pasakiau pažiūrėjęs.

– Ir neturi būti, – atsakė Litlmoras. Sukandęs dantis jis labai sunkiai atsisėdo, ketindamas nusiauti batus.

– Gerai, kai tik būsiu viduje, uždarysite langą ir paleisite vandenį. Duosite man vieną minutę, daktarėli, tiksliai vieną minutę, tada...

– Palaukite... juk jūs nelįsite į vandenį?

– Aišku, lįsiu, – tarė jis, atsiraitodamas kelnių klešnes. – Jos kūnas yra iškart už išorinio liuko. Jis turi būti. Ištrauksiu ją atgal. Tada jūs mane išleisite ir mes laimingi grįšime namo.

– Su tokia koja?

– Aš jaučiuosi gerai.

– Jūs vos paeinate, – papriešta ravau. Jau pats plaukimas jam bus skausmingas, jeigu atsižvelgsime į jo kojos būklę (būgštavau, kad jam skilęs kaulas). Taigi negalėjo būti nė kalbos apie grūmimąsi su nuolaužomis ar lavonu po vandeniu, šimtas pėdų po žeme. Stipri srovė jį kaip mat nuneštų.

– Kitos išeities nėra, – tarė Litlmoras.

– Ne, yra, – tariau. – Lįsiu aš.

– Nė už ką jums to neleisiu, – užkirto detektyvas. Jis atsitūpė, pasiryžęs įsisprausti į kamerą, bet negalėjo sulenkti kairės kojos. Paskui apsisuko ir bergždžiai pabandė įlįsti į kamerą atbulomis. Galiausiai jis bejėgiškai pažvelgė į mane.

– Ak, baikite juokus! – subariau. – Vis tiek jūs geriau žinote, kaip ši kamera veikia.

Taigi savo nuostabai, po minutės įsispraudęs į langą žmogus buvau aš, nusirengęs iki pusės, nusiavęs batus ir kojines. Labai atidžiai apsidairiau kameroje žinodamas, kad bet kurią akimirką pasinersiu į šaltą vandenį. Iš lubų kyšojo geležinė rankena. Į ją tvirtai įsikibau. Iš sienų matėsi išlindę guminiai vamzdžiai. Pasakiau sau, kad vandenyje būsiu labai trumpai. Po šešiasdešimties sekundžių Litlmoras vėl atidarys langą iš vidaus. Tikrai abejojau, kad surasiu ir įvilksiu į vidų lavoną. Litlmoro teorija dabar atrodė visiškai neįtikima. Lango lėkštės buvo pernelyg sunkios ir stiprios. Neįsivaizdavau, kaip merginos kūnas galėtų sutrukdyti funkcionuoti tam langui.

Litlmoras paskutinį kartą perspėjo pasiruošti. Už manęs garsiai skambtelėdamas nukrito vidinis liukas. Tokioje aklinoje tamsoje visiškai nesiorientavau. Nepagalvojau, kad teks veikti tamsoje. Upės gaudesys iš išorės dabar buvo daug garsesnis ir aidėjo mano celėje. Išgirdau stuktelėjimą į sieną – Litl-

moro signalą, kad jis tuoj atidarys (ar bando atidaryti) išorinį liuką.

Tą akimirką mane apėmė baisi nuojauta: iš pradžių reikėjo langą patikrinti. Mes žinojome, kad jis neveikia. O jei Litlmorui nepavyks dar kartą atidaryti lango po to, kai būsiu išmestas į vandenį? Trenkiau kumščiu į sieną, kad Litlmoras sustotų. Bet jis arba negirdėjo, arba priėmė mano signalą kaip pritariamą atsakymą. Staiga pasigirdo grandinių žvangėjimas, ir mane netikėtai užliejo neapsakomai šaltas vanduo. Visa kamera apsivertė. Mane kaip šapelį išplovė į upės gelmes.

PRIE METALINĖS *GRAMERCY* PARKĄ supančios tvoros šešėlyje stovėjo aukštas, tamsiaplaukis vyras. Išmušė trečia valanda ryto. Parkas buvo tuščias, kur ne kur apšviestas pavienėmis dujinėmis lempomis. Daugelis jį supančių namų skendėjo tamsoje, nors viename jų – laisvalaikio klubo pastate – degė šviesos ir skambėjo muzika. Kalvarijos bažnyčia su aukštai iškilusia varpine buvo tamsi ir tyli.

Tamsiaplaukis vyras stebėjo priešais Aktonų namą budintį policijos pareigūną. Karlas Jungas matė, kaip mažame gatvės žibinto šviesos apskritime šis pareigūnas kalbasi su kitu policininku, kuris po kelių minučių nuėjo alėja, matyt, vedančia į kiemą už namo. Jungas apsvarstė savo galimybes. Po poros minučių jis apsisuko ir susierzinęs sugrįžo į Manhatano viešbutį.

LITLMORĄ STAIGA SUKAUSTĖ siaubinga mintis. Juk darbininkai minėjo, kad penktasis langas neveikia. Jam prieš akis iškilo vaizdas, kaip po vandeniu Jangeris su išsprogusiomis akimis beviltiškai beldžia į kesono korpusą, o jis, Litlmoras,

stovi viduje ir bejėgiškai trūkčioja grandines. Ką jis sau galvojo išleisdamas jį vietoj savęs?

Praėjus lygiai vienai minutei Litlmoras greitai vieną po kitos patraukė grandines, atversdamas kamerą ir uždarydamas išorinį liuką. Mechanizmas dirbo idealiai. Jis atkėlė vidinį liuką. Iš kameros siūbtelėjo vanduo. To jis tikėjosi. Tačiau jis nesitikėjo, kad kameros viduje nieko neras, būtent – nieko.

– O ne! – susiėmė už galvos Litlmoras. – O ne!

Jis užtrenkė langą, atidarė išorinį liuką, suskaičiavo dešimt sekundžių ir pakartojo procesą iš naujo. Litlmoras atidarė langą. Priplūdo dar daugiau vandens, bet Jangerio nebuvo. Paklaikęs Litlmoras paskubomis padarė tai dar kartą, bet dabar šiek tiek kitaip. Jis meldėsi iš visos širdies ir jėgų, kad lango viduje atsirastų daktaras.

– Dieve, meldžiu, – nuolankai prašė jis. – Tegu jis būna čia. Pamiršk visa. Tik tegu jis atsiranda.

Litlmoras trečią kartą pakėlė metalinę penktojo lango lėkštę, sušlapdamas batus ir kelnių galus. Dabar kamera buvo gerai išplauta. Keturios metalinės sienos žvilgėjo, bet tebebuvo tuščia.

Detektyvas dirstelėjo į laikrodį: praėjo dvi minutės ir penkiolika sekundžių. Jo tėvo rekordas buvo kaip tik toks – dvi minutės ir penkiolika sekundžių. Bet jis be jokių pastangų plūduriavo šiltame ir ramiame tvenkinyje. Daktaras Jangeris tikrai taip ilgai neišgyventų. Litlmoras tai žinojo, bet negalėjo su tuo susitaikyti. Apkvaišęs jis mechaniškai atlikinėjo tuos pačius judesius ketvirtą ir penktą kartą, ir visus kartus rezultatas buvo tas pats. Vanduo apsėmė jo kelius, o jis pats spoksojo į tuščią, metalinę kamerą. Detektyvas nekreipė dėmesio į kojos skausmą, tiksliau, tą skausmą jautė. Bet jis nepajudėjo iš vietos net ir tada, kai milijoną tonų sveriantis kesono karkasas gavo galingą smūgį. Po smūgio išgirdo brūžavimą – ilgai trunkantį metalo brūžavimą – tiesiai virš savo galvos. Atrodė,

lyg kesono stogą kliudė praplaukiančio povandeninio laivo dugnas. Litlmoras stovėjo prie lango kaip įbestas.

Tačiau nutilus šiam garsui jis išgirdo kitą, labai silpną garsą – barbenimą. Litlmoras apsidairė aplink. Jis negalėjo nustatyti, iš kur sklido tas garsas. Detektyvas sulaikęs kvapą, keturpėsčias nuropojo į kairę, nedrįsdamas ko nors tikėtis. Barbenimas sklido iš už metalinės šeštojo lango lėkštės. Klūpėdamas ant kelių Litlmoras atrakino lėkštę ir atstūmė ją. Šįkart vanduo siūbtelėjo tiesiai klūpančiam detektyvui į veidą. Iš lango išvirto didžiulis juodas lagaminas, kuris parvertė jį ant nugaros. Po to pasirodė Strathamo Jangerio galva su gumine žarna burnoje.

Vanduo nenustojo tekėti į vidų. Jis sruvo pro langą tarsi iš perpildytos vonios. Litlmoras, gulėdamas su lagaminu ant pilvo, nebyliai pakėlė akis į gydytoją. Jangeris išspjovė žarną.

– O-o-ro ža-a-arnos, – išmikčiojo gydytojas, sunkiai galėdamas kalbėti. Jis buvo taip sušalęs, kad nevalingai kaleno dantimis, o jo lūpos virpėjo, – l-languose.

– Bet kodėl jūs negrįžote pro penktąjį langą?

– N-n-negalėjau, – kaleno dantimis Jangeris. – Išorinis liukas pakankamai n-n-neatsidarė, o š-š-šeštas buvo praviras.

Nustūmęs nuo savęs lagaminą Litlmoras džiaugsmingai sušuko:

– Jūs suradote jį, daktarėli! Jūs suradote! Tik pažvelkite! – Detektyvas valė purvą nuo lagamino. – Lygiai tokį patį radome Leono kambaryje!

– Atidarykite, – tarė Jangeris, vis dar iškišęs galvą pro šeštąjį langą.

Litlmoras jau ketino atsakyti, kad lagamino skląsčiai užrakinti spyna, kai kitas galingas trenksmas sudrebino kesoną. Po jo vėl sekė garsus metalo brūžavimas viršuje.

– Kas tai? – paklausė Jangeris.

– Nežinau, – gūžtelėjo pečiais Litlmoras. – Bet tai jau antrą kartą. Paskubėkite, eime.

– Mažytė problemėlė, – tarė Jangeris, vis dar iškišęs galvą pro langą, iš kurio sunkėsi vanduo. – Įstrigo pėda.

Išorinis šeštojo lango liukas užsitrenkė kaip lokių spąstai, prispausdami Jangerio kulkšnį. Štai kodėl vanduo tekėjo į vidų pro lango apačią: išorinis liukas liko praviras, o Jangerio pėda kyšojo upės pusėje. Savo laisvąja koja Jangeris spyrėsi į išorinį liuką kiek galėdamas, bet jis buvo nepajudinamas.

– Viskas bus gerai, – tarė Litlmoras, šlubčiodamas prie traukiamų grandinių ant sienos. – Aš jį atidarysiu. Luktelėkite sekundėlę.

– Atsargiai! – perspėjo Jangeris. – Bus daug vandens.

– Vėl jį uždarysiu tą pačią akimirką, kai tik ištrauksite savo koją. Pasiruošęs? Pradedu. Oi, oi, oi! – Litlmoras veltui trūkčiojo grandinę. Liukas nejudėjo. – Galbūt negalima atidaryti išorinio liuko, prieš tai neuždarius vidinio. Kiškite galvą atgal.

Jangeris nenoromis pakluso. Jis įtraukė galvą atgal į šeštąjį langą ir apžiojo kvėpavimo vamzdelį, pasiruošdamas dar vienam potvyniui. Bet dabar Litlmorui nepavyko uždaryti vidinio liuko. Jis iš visų jėgų trūktelėjo rankeną, bet lėkštė nenusileido. „Galbūt, – samprotavo Jangeris, – vidinis liukas neveikia, kai išorinis vis dar atidarytas."

– Bet jie abu atidaryti, – pasikasė pakaušį Litlmoras.

– Taigi abu neveikia.

– Puiku, – susiraukė detektyvas. Litlmoras pabandė ištraukti Jangerio kulkšnį, iš pradžių traukdamas tiesiai, o paskui sukinėdamas. Tai nedavė jokių rezultatų, išskyrus keletą stiprių skausmo priepuolių.

– Litlmorai!

– Ką?

– Kodėl gęsta šviesos?

Daugybė mėlynų dujų liepsnelių priešais kamerą susilpnėjo nuo deglo stiprumo iki vos žybsinčių degtukų švieselių. Galiausiai jos visiškai užgeso.

– Kažkas užsuka dujas, – tarė pro langą išslysdamas detektyvas.

Dar kartą virš galvų pasigirdo siaubingas metalo džerškėjimas. Šį kartą jis pasibaigė skambtelėjimu, po kurio ėjo visiškai naujas vaizdas ir garsas. Litlmoras ir Jangeris sutartinai pakėlė akis į blausiai apšviestas gegnes. Jie išgirdo kažką panašaus į kurtinantį metro traukinio artėjimą. Tuomet jie pamatė: pro lubas pasipylė grakščiai krintanti gal pėdos pločio vandens kolona. Ji su didžiuliu trenksmu dužo į žemę, išsitaškydama visomis kryptimis. Į kesoną plūdo Ysto upė.

– Mergele švenčiausioji! – išsižiojo Litlmoras.

– O Dieve! – pridūrė Jangeris.

Ysto upė ne tik veržėsi į jų kamerą. Panašūs kriokliai ėmė kristi pro pustuzinį plyšių visame kesone. Šniokštimas buvo kurtinantis.

O nutiko štai kas: darbas Manhatano tilto kesone baigėsi. Dėl šios priežasties Jangeris nepamatė jokių įrengimų ar įrankių. Pasibaigus darbui kesonas visada būdavo užtvindomas. Tačiau visai neseniai ponas Banvelas netikėtai nusprendė paskubinti šį įvykį. Jis pažadino du inžinierius ir davė jiems naktinius nurodymus. Vadovaudamiesi šiais nurodymais jie atvažiavo į Kanalo gatvės statybų aikštelę ir paleido ilgai laukusius savo valandos variklius.

Šie varikliai kontroliavo kesono dvidešimties pėdų storio stoge įtaisytą purkštuvų sistemą. Kesone buvo sprogdinama dinamitu, todėl konstruktoriai pagalvojo ir apie gaisro galimybę. Jų atsargumas pasiteisino: kesone iš tikrųjų kartą kilo gaisras, ir jis buvo išgelbėtas tik užtvindžius vidines kameras. Vanduo į kesoną galėjo patekti tik atidarius tris pakopas storų metalinių lėkščių. Štai kas ir sukėlė tris skirtingus brūžavimo garsus.

Vanduo jau buvo apsėmęs kulnus ir vis kilo. Jangeris iš visų jėgų timptelėjo norėdamas ištraukti savo pėdą, bet ji nepajudėjo.

– Nemaloni situacija, – susiraukė jis. – Gal turite peilį?

Litlmoras sugraibė kišenėje lenktinį peiliuką ir su viltimi padavė jį Jangeriui, kuris nepritariamai pašnairavo į dviejų colių ilgio geležtę.

– Netiks.

– Kam netiks? – užriko detektyvas. Jie vos galėjo susikalbėti per plūstančio vandens gausmą.

– Norėjau ją nupjauti! – išrėkė Jangeris.

– Ką nupjauti? – vanduo dabar siekė detektyvo kelius ir greitai kilo.

– Savo pėdą, – atsakė gydytojas. Vis dar žiūrėdamas į Litlmoro peiliuką jis pridūrė: – Manau, kad su juo pavyktų nusižudyti. Tai geriau, nei paskęsti.

– Duokite jį man. – Litlmoras išplėšė iš Jangerio rankos lenktinį peiliuką. Kylantis vanduo dabar jau beveik siekė lango apačią. – Kvėpavimo vamzdelis. Pasinaudokite juo.

– O, teisingai! Gerai sugalvojote, – tarė Jangeris, įsikišdamas žarną atgal į burną. Ir tuojau pat vėl ją išsiėmė. – Įsivaizduojate? Jie užsuko orą.

Litlmoras čiupo kitą žarną ir pats patikrino. Jangeris buvo teisus.

– Na, detektyve, – tarė Jangeris, kiek tik galima ištempdamas į viršų kaklą. – Manau, kad jums pats laikas...

– Užsičiaupkite! – nutraukė Litlmoras. – Net nedrįskite taip kalbėti. Niekur aš neinu.

– Nekvailiokite! Griebkite tą lagaminą ir grįžkite į liftą.

– Niekur aš neisiu, – pakartojo Litlmoras.

Jangeris ištiesė ranką, pačiupo Litlmorą už marškinių ir, prisitraukęs jį artyn, piktai sušnypštė jam į ausį:

– Nora... Aš ją apleidau, ja nepatikėjau ir apleidau. Dabar jie uždarys ją į beprotnamį. Girdite mane? Jie ją uždarys... arba... arba Banvelas ją nužudys.

– Daktarėli...

– Nevadinkite manęs daktarėliu! – nukirto Jangeris. – Privalote ją išgelbėti. Paklausykite manęs. Aš galiu mirti. Jūs nevertėte manęs čia eiti: aš pats norėjau pamatyti įrodymą. Jūs dabar esate vienintelis, kuris ja tikite. Turite išsigelbėti. *Privalote*. Išgelbėkite ją ir pasakykite jai... Ak, nesvarbu! Tiesiog nešdinkitės!

Jangeris taip stipriai stumtelėjo Litlmorą, kad detektyvas susvirduliavo atgal ir pūkštelėjo į vandenį. Jis atsistojo. Kylantis vanduo pasiekė lango apačią. Litlmoras reikšmingai pasižiūrėjo į gydytoją, pasisuko ir nužirgliojo pro krioklį ir per vandenį, siekiantį jo šlaunis, taip greitai, kaip tik galėjo. Jis dingo.

– Pamiršote lagaminą! – sušuko jam įkandin Jangeris. Bet detektyvas, rodos, jo neišgirdo. Vanduo dabar jau užliejo daugiau kaip pusę lango. Tik dėl didelių pastangų Jangeris išlaikė galvą colį ar du virš vandens. Tada sugrįžo Litlmoras. Rankose jis laikė penkių pėdų ilgio švininį vamzdį ir didelį akmenį.

– Litlmorai! – šūktelėjo Jangeris. – Grįžkite atgal!

– Ar esate girdėjęs apie Archimedo dėsnį? – paklausė detektyvas. – Sverto principas.

Jis atpliuškeno prie Jangerio ir įstatė akmenį į jau beveik pilno vandens lango apačią. Panardinęs galvą į toliau sparčiai kylantį vandenį, Litlmoras įspraudė vieną vamzdžio galą po išoriniu liuku, šalia įstrigusios Jangerio kulkšnies, o kitą vamzdžio dalį padėjo ant akmens. Abiem rankomis jis paspaudė žemyn laisvą vamzdžio galą. Deja, akmuo tik išlėkė iš po vamzdžio ir niekas nepasikeitė.

– Velniai griebtų! – nusikeikė išnėręs iš vandens Litlmoras.

Jangerio akys, bet ne burna ir nosis, vis dar buvo virš vandens. Jis kilstelėjo antakį Litlmorui.

– To betrūko, – sudejavo detektyvas. Jis įkvėpė ir vėl panėrė. Paskui iš naujo sustatė į vietas akmenį ir vamzdį tokiu pat būdu ir spustelėjo vamzdį žemyn. Šį kartą akmuo pasiliko savo vietoje, bet išorinis liukas nepajudėjo. Litl-

moras kaip galima aukščiau iššoko iš vandens ir visu svoriu nusileido ant sverto. Bet švininis vamzdis buvo stipriai surūdijęs, ir Litlmoro svorio jėga perlaužė jį į dvi lygias dalis. Tačiau tą akimirką, prieš lūžtant vamzdžiui, lango išorinis liukas truputį pakilo. To užteko, kad Jangeris ištrauktų savo pėdą.

Abu vyrai išniro iš vandens vienu metu, bet Litlmoras godžiai rijo orą ir pašėlusiai taškėsi abiem rankomis, o Jangeris tik vos judino vandens paviršių. Jis vieną kartą giliai įkvėpė ir tarė:

– Kaip melodramatiška, ar ne?

– Prašom, nėra už ką, – atsiliepė Litlmoras, išsitiesindamas virš vandens.

– Kaip jūsų koja? – pasiteiravo gydytojas.

– Gerai. O kaip jūsų pėda?

– Taip pat gerai, – atsakė Jangeris. – Gal, sakau, šiaušiam lauk iš šios lindynės?

Tempdami paskui save lagaminą, prasiyrę pro dūžtančio vandens kolonas, jie grįžo į centrinę kamerą. Status trapas į liftą jau buvo iki pusės užtvindytas. Nuo lifto viršaus pliaupė vanduo, galingomis srovėmis tekėdamas trapu ir sudarydamas šlapią užuolaidą aplink kabiną. Tačiau už užuolaidos lifto kabina pasirodė esanti sausa.

Litlmoras ir Jangeris bendromis jėgomis vargais negalais sugebėjo užtraukti ir užstumti lagaminą trapu, įkelti jį į liftą ir įvirsti patys. Sunkiai kvėpuodamas Jangeris užtrenkė metalines duris. Staiga aplinkui stojo tyla. Už sienos girdėjosi prislopintas vandens šniokštimas. Kabinoje vis dar degė mėlynos dujų liepsnelės. Litlmoras perspėjo:

– Kylam į viršų.

Jis permetė valdymo svirtį į kėlimo padėtį – nieko neįvyko. Tada pabandė dar kartą. Ir vėl nieko.

– Kokia staigmena, – sumurmėjo sau po nosim Litlmoras.

Jangeris užlipo ant lagamino viršaus ir pabeldė į lubas. Garsas priminė vandens būgną.

– Visa šachta užtvindyta, – padarė išvadą jis.

– Žiūrėk! – detektyvas parodė pirštu į viršų, kur stovėjo gydytojas. – Lubose yra durelės.

Tai buvo tiesa: lifto lubų centre buvo pora didelių atverčiamų plokščių.

– O štai kas jas atidaro. – Jangeris dūrė pirštu į ant sienos kabančią storą grandinę su raudona medine rankena. Tuomet nušoko nuo lagamino ir suėmė už tos rankenos. – Detektyve, pakilsime į viršų truputį greičiau, nei nusileidome.

– Ne! – suriko Litlmoras. – Išprotėjote? Ar žinote, kiek sveria vanduo virš mūsų? Mes net nuskęsti nespėsime, nes būsime mirtinai sutraiškyti.

– Ne, tai hermetiška kabina, – tarė Jangeris. – Ji ypač aukšto spaudimo. Kai tik atversiu dureles, mes su jumis šausime iš lifto šachtos ir iš vandens kaip geizeris.

– Jūs mane apgaudinėjate, – vis dar dvejojo Litlmoras.

– Paklausykite manęs. Privalote pūsti orą iš plaučių visą kelią aukštyn. Patariu rėkti. Kalbu rimtai. Jei nors kelioms sekundėms sulaikysite kvėpavimą, jūsų plaučiai tiesiogine prasme sprogs kaip balionai.

– O jei mes įsipainiosime į lifto kabelius?

– *Tada* nuskęsime, – „paguodė" Jangeris.

– Šaunus planas.

– Gal turite kitų pasiūlymų?

Litlmoras pažvelgė į kesoną pro stiklinį langelį lifto durose. Jame dabar buvo beveik visai tamsu. Visur liejosi vanduo. Detektyvas sunkiai nurijo seiles.

– O ką darysime su lagaminu?

– Pasiimsime kartu. – Lagaminas turėjo dvi odines rankenas. Vienas vyras paėmė už vienos, kitas – už kitos rankenos.

– Litlmorai, tik nepamirškite rėkti. Ar jau pasiruošęs?

– Ko gero.

– Vienas, du... trys. – Jangeris trūktelėjo raudoną rankeną. Lubų plokštės iš karto atsidarė ir du vyrai, rėkdami kiek leidžia plaučiai, su didžiuliu juodu lagaminu iš paskos katapultavosi per pilną vandens lifto šachtą, tarsi iššauti iš patrankos.

DVIDEŠIMT ANTRAS SKYRIUS

Didžiulio, prabangaus mansardinio Banvelų buto Balmorale prieškambaris buvo išklotas pieno baltumo sidabrinėmis gyslelėmis išpuoštomis marmurinėmis plytelėmis. Grindų viduryje sodria, tamsiai žalia mozaika buvo išdėlioti persipynę inicialai *GB*. Jie ponui Džordžui Banvelui visada suteikdavo neapsakomą pasitenkinimą. Ponui Banvelui patiko savo inicialais žymėti viską, kas jam priklausė. Klara Banvel tuo bjaurėjosi. Kartą ji išdrįso prieškambaryje patiesti brangų rytietišką kilimą, paaiškinusi vyrui, kad marmuras taip nepriekaištingai nublizgintas, kad svečiams kyla pavojus ant jo paslysti. Kitą dieną prieškambario grindys buvo plikos. Klara daugiau niekada nematė savo kilimo ir niekuomet apie jį neužsiminė nei ji pati, nei jos vyras.

Dešimtą valandą, penktadienio rytą, prieškambaryje liokajus priėmė Banvelų paštą. Ant vieno voko puikavosi gražus Noros Akton raštas. Laiškas buvo skirtas poniai Klarai Banvel. Noros nelaimei, namuose vis dar buvo Džordžas Banvelas. Bet, laimė, liokajus Parkeris paprastai pirmiausia nunešdavo paštą poniai Banvel, ir jis taip padarė tą penktadienio rytą. Deja, Klara vis dar laikė Noros laišką rankoje, kai į miegamąjį įėjo Banvelas.

Nors Klara stovėjo nusisukusi nuo durų, ji iškart pajuto, kad už jos stovi vyras. Ji atsisuko pasisveikinti su juo, paslėpdama Noros laišką už nugaros.

– Džordžai, – tarė ji, – tu dar čia.

Banvelas tiriamai nužvelgė žmoną.

– Pataupyk tai kam nors kitam.

– Ką?

– Tą nekaltą veido išraišką. Prisimenu ją nuo tada, kai dar vaidinai ant scenos.

– Maniau, kad tau patiko, kaip atrodžiau ant scenos, – tarė Klara.

– Ir dabar patinka. Bet žinau, ką ji reiškia, – Džordžas Banvelas priėjo prie žmonos, apkabino ją ir išplėšė iš rankų laišką.

– Ne, – prikando lūpą Klara. – Džordžai, tave jis tik supykdys.

Svetimo laiško skaitymas – tai išpuolis prieš du asmenis vienu kartu: ir prieš siuntėją, ir prieš gavėją. Pamatęs, kad jo žmona gavo laišką nuo Noros, Banvelas net apsilaižė. Tačiau staiga prarado saldumą, kai perskaitė laiško turinį.

– Ji nieko nežino, – patikino Klara.

Banvelas skaitė toliau. Jo veido bruožai įsitempė.

– Džordžai, ja vis tiek niekas nepatikės.

Džordžas ištiesė laišką žmonai.

– Kodėl? – tyliai paklausė Klara, imdama jį.

– Kas kodėl?

– Kodėl ji taip tavęs nekenčia?

Aušt ant mes su Litlmoru pagaliau grįžome į policijos automobilį, kurį detektyvas buvo palikęs už kvartalo į pietus nuo Manhatano tilto. Iššovę iš lifto šachtos, mes buvome išmesti kokias dešimt pėdų į orą ir pūkštelėjome atgal į vandenį. Bet pakilome nepakankamai aukštai. Teko sušalusiems ir išsekusiems pakabėti įsikabinus į lifto kabelius, kol vanduo pakilo tiek, kad galėtume užsiropšti ant prieplaukos.

Nuo ten įkėlėme lagaminą į irklinę valtį – tą pačią valtį, kuria atsiųrėme iki prieplaukos naktį. Laimei, srovė mums buvo palanki. Nemanau, kad kuris nors iš mūsų būtų turėjęs jėgų irkluoti. Už poros minučių pasiekėme krantą, kur mūsų laukė automobilis. Nujaučiau, kad Litlmoras nusižengė porai taisyklių, pasiskolindamas policijos automobilį. Bet jam buvo geriau žinoti.

Detektyvui pasakiau, kad reikia paskambinti Aktonams. Negalima delsti nė akimirkos. Turėjau siaubingą nuojautą, kad naktį ten kažkas nutiko. Detektyvas nuvežė mus, kiaurai permirkusius, į nuovadą. Laukiau automobilyje, kol Litlmoras nušlubavo į pastatą. Jis grįžo po poros minučių: Aktonų namuose ramu. Norai viskas gerai.

Iš policijos nuovados nuvykome į Litlmoro butą Malberio gatvėje. Ten persirengėme sausais drabužiais. Detektyvas paskolino man per mažą kostiumą. Abu išgėrėme po kokį kibirą kavos. Tuomet nuvažiavome į morgą. Pasiūliau nulaužti užrakinto lagamino viršų kirtikliu, bet Litlmoras pasiryžo nuo šios akimirkos elgtis tik pagal protokolą. Jis pasiuntė pasiuntinuką bėgte pas spynų meistrą, o mes likome laukti vis dar šlapiais plaukais, nekantriai vaikštinėdami iš kampo į kampą. Tiksliau, vaikštinėjau aš, o Litlmoras sėdėjo ant operacinio stalo, ilsindamas sužeistą koją. Lagaminas gulėjo jam prie kojų. Buvome vieni. Litlmoras tikėjosi surasti koronerį, su kuriuo susipažinau vakar. Bet džentelmeno nebuvo.

Turėjau atsisveikinti su Litlmoru. Reikėjo įsiregistruoti su daktaru Froidu ir kitais mano svečiais viešbutyje. Šiandien, penktadienį, buvo paskutinė mūsų diena Niujorke. Rytoj vakare visi išvyksime į Vorčesterį. Bet aš norėjau pamatyti atidarytą lagaminą. Jei panelė Riverford viduje, tai neabejotinai įrodytų, kad Banvelas žudikas, ir Litlmoras pagaliau galėtų jį suimti.

– Daktarėli, sakykite! – šūktelėjo Litlmoras. – Apžiūrėjęs lavoną ar galite nustatyti, kad jis buvo pasmaugtas? – De-

tektyvas nusivedė mane į morgo šaldymo kamerą. Jis rado nepridengtą, iš dalies balzamuotą panelės Elzės Sigel kūną. Litlmoras jau buvo papasakojęs, ką apie ją žino.

– Ši mergina nebuvo pasmaugta, – tvirtai pasakiau.

– Taigi ponas Hugelis buvo teisus. Vadinasi, Čongas Singas meluoja. Kaip jūs supratote?

– Ant jos kaklo nėra pabrinkimo, – paaiškinau. – Pažvelkite į šį mažą kauliuką. Jis nepaliestas. Paprastai jis sulūžta, jei kas nors pasmaugiamas. Nėra jokių trachėjos ar stemplės traumos požymių. Labai nepanašu į smaugimą. Bet, atrodo, ji užduso.

– Koks skirtumas?

– Ji mirė nuo deguonies stygiaus, bet ne nuo smaugimo.

Litlmoras persikreipė.

– Norite pasakyti, kad kažkas ją gyvą užrakina lagamine, kuriame ji uždūsta?

– Panašu į tai, – linktelėjau galva. – Keista. Ar matote jos nagus?

– Daktarėli, nagai kaip nagai.

– Neįprasta tai, kad jų galiukai lygūs, nepažeisti.

Litlmoras iškart suprato.

– Ji nesipriešino, – tarė jis, – net nebandė ištrūkti.

Mes susižvalgėme.

– Chloroformas, – tarė detektyvas.

Tą akimirką kažkas pabeldė į laboratorijos duris. Atvyko spynų meistrai: Samuelis ir Izaokas Fridlanderiai. Įrankiu, primenančiu didžiules sodo žirkles, jie nukirpo dvi spynas, prikabintas ant lagamino skląsčių. Litlmoras įteikė jiems rašytinius parodymus su priesaika, liudijančia jų veiksmus, ir liepė palaukti, kad jie vėliau galėtų duoti parodymus dėl lagamino turinio. Giliai įkvėpęs jis atidarė dangtį.

Nebuvo jokio kvapo. Iš pradžių pamatėme tik sujauktą, pilnutėlį permirkusių ir brangakmeniais nusagstytų drabužių asortimentą. Tada Litlmoras parodė pirštu į juodą, susivėlusį plaukų kuokštą.

– Štai ji, – tarė jis. – Vaizdas bus nekoks.

Užsimovęs pirštines Litlmoras nutvėrė plaukus ir pakėlė juos: jo ranka laisvai pakilo su pilnu delnu pro pirštus karančių šlapių, susivėlusių plaukų.

– Jis ją apkirpo, – pasakė vienas iš Fridlanderių.

– Sukapojo ją į gabalus, – pridūrė kitas.

– Viešpatie! – sugriežė dantimis Litlmoras, šveisdamas tą kuokštą plaukų ant stalo. Netrukus jis vėl juos pagriebė. – Palaukite, juk tai perukas!

Detektyvas pradėjo kraustyti lagamino turinį, išimdamas vieną daiktą po kito, įrašydamas kiekvieną objektą į sąrašą ir dėdamas juos į maišelius ar kitą tarą. Be peruko, ten buvo keletas porų aukštakulnių batelių, didelė kolekcija apatinio trikotažo, pustuzinis vakarinių suknelių, papuošalų ir kosmetikos lobis, audinės boa, lengvutis moteriškas paltelis, bet... jokios moters.

– Po šimts! – susiraukė krapštydamasis pakaušį Litlmoras. – Kur merginа? Turėjo būti kitas lagaminas. Daktarėli, jūs nepastebėjote kito lagamino?

Pasidalijau su detektyvu mintimis dėl šios hipotezės.

LITLMORAS PALYDĖJO MANE tąja gatve, kurioje negailestingai spigino saulė. Paklausiau detektyvo, ką jis ketina daryti toliau. Jis pasakė, kad žada ištirti lagaminą ir jo turinį. Galbūt jam pavyks rasti kažką, kas padės susieti Banvelą su nužudytąja mergina. Tikriausiai Riverfordų šeima, esanti Čikagoje, galės atpažinti merginai priklausiusius daiktus.

– Jei nors vienas iš šių vėrinių priklausys panelei Riverford, jis bus sučiuptas, – tarė detektyvas. – Noriu pasakyti, jog kas kitas, jei ne Banvelas, įvykdęs žmogžudystę, kitą dieną galėjo nuskandinti lagaminą su jos daiktais po Manhatano tiltu. Ir kodėl jis tai galėjo daryti, jei nėra žudikas?

– Bet kam jam tai daryti, jei jis *yra* žudikas? – paklausiau.

– O kam tai daryti, jei nėra?

– Labai turiningas pokalbis, – leptelėjau.

– Gerai. Galų gale nežinau, kodėl. – Detektyvas prisidegė cigaretę. – Žinote, šioje byloje pilna klaustukų. Kurį laiką galvojau, kad žudikas buvo Haris Fo.

– *Haris Fo?*

– Aha, buvau pasiruošęs didžiausiai pergalei, kokią tik gali pasiekti detektyvas! Tada paaiškėja, kad Fo uždarytas beprotnamyje užmiestyje.

– Nepasakyčiau, kad jis iš tikrųjų uždarytas. – Ir paaiškinau tai, ką sužinojau iš Dželifo: psichiatrinėje ligoninėje Fo turėjo labai geras sąlygas. Litlmoras norėjo sužinoti, iš kur gavau šią informaciją. Jam pasakiau, kad Dželifas yra vienas iš pagrindinių Fo psichiatrų. Ir dar supratau, kad, atrodo, Fo šeima buvo papirkusi visą ligoninės personalą.

Detektyvas spoksojo.

– Toji pavardė – Dželifas. Kažkur ji man labai girdėta. Ar tik jis negyvena Balmorale?

– Gyvena. Vakarieniavau pas jį prieš dvi dienas.

– Kalės vaikas, – tarė Litlmoras.

– Detektyve, ko gero pirmą kartą išgirdau iš jūsų keiksmažodį.

– Manau, tai pirmas kartas, kai nusikeikiau. Iki pasimatymo, daktarėli! – Jis nušlubčiojo atgal į pastatą taip greitai, kaip tik galėjo. Dar padėkojo man, atsisukęs per petį, ir išnyko tarpduryje.

Paaiškėjo, kad neturiu pinigų. Piniginę palikau kelnėse, kurios kabėjo ant skalbinių virvės už Litlmoro virtuvės lango. Mano džiaugsmui, radau 5 centų monetą detektyvo kišenėje. Ir laimė, pabudau tuomet, kai mano traukinys sustojo didžiojoje centrinėje metro stotyje. Nežinau, kur būčiau atsidūręs priešingu atveju.

KETURIASDEŠIMTOJOJE GATVĖJE, prie pat Brodvėjaus, detektyvas Litlmoras pašėlusiai daužė į dviaukščio namo duris akį rėžiančiu beldikliu. Po akimirkos duris truputį pravėrė niekada nematyta mergina.

– Kur Siuzė? – įsakmiai paklausė jis.

Mergina, neištraukdama iš burnos cigaretės, tik iškošė, kad ponios Meril nėra namie. Išgirdęs moteriškus balsus prieškambaryje, Litlmoras prasibrovė į vidų. Gausiai veidrodžiais nukabinėtame kambaryje vaikštinėjo kokios penkios merginos, dėvinčios įvairiais apatiniais drabužiais. Juose daugiausia dominavo juoda ir skaisčiai raudona spalva. Vidury kambario stovėjo mergina, kurios Litlmoras ieškojo.

– Labas, Greta! – pasisveikino jis.

Ji tik sumirksėjo ir nieko neatsakė. Kaip ir kitos merginos, ji vis dar vilkėjo praėjusios nakties drabužius. Bet šioji aiškiai atrodė ne tokia mieguista kaip kitos.

– Jis buvo užklydęs čia praėjusį savaitgalį, tiesa? – pareikalavo atsakymo detektyvas.

Greta vis dar nieko neatsakė.

– Ar žinote, apie ką kalbu? – neatlyžo Litlmoras. – Tai Haris.

– Mes pažįstame daugybę harių, – įsiterpė viena.

– Haris Fo, – patikslino detektyvas.

Greta šniurkštelėjo nosimi. Tik tada Litlmoras pastebėjo, kad ji verkia. Ji stengėsi tvardytis, bet pratrūko raudoti prisidengusi veidą nosinaite. Kitos merginos iškart susispietė aplink ir ėmė ją guosti.

– Greta, jūs toji, išrinktoji, tiesa? – paklausė Litlmoras. – Tai jis plakė jus? Ar jis vėl jus išplakė praėjusį sekmadienį? – Detektyvas kreipėsi į visas merginas: – Ar ją nuskriaudė Fo? Ar tai nutiko čia?

– Ak, palikite ją ramybėje! – suurzgė puse lūpų mergina su cigarete burnoje.

Greta rankoje spaudė ne tik nosinę, bet ir rausvą audinį su trumpomis tokios pat spalvos virvelėmis, kabančiomis viename gale. Tai buvo seilinukas. Detektyvas susivokė, kad nesigirdėjo to kurtinančio kūdikio klyksmo, kuris viską nustelbė pirmojo apsilankymo metu.

– Kas nutiko kūdikiui? – paklausė jis.

Greta liovėsi kūkčiojusi.

Litlmoras pasinaudojo proga.

– Greta, kas nutiko jūsų kūdikiui?

– Kodėl negalėjau jos pasilikti? – pratrūko Greta, niekam asmeniškai neskirdama šių žodžių. Ji vėl ėmė kūkčioti. Kitos iš visų jėgų stengėsi ją paguosti, bet ji negalėjo nusiraminti. – Ji niekam netrukdė.

– Kažkas paėmė jūsų vaiką? – paklausė Litlmoras.

Greta vėl užsidengė veidą nosinėle. Viena iš merginų prabilo:

– Ją paėmė Siuzė. Ji tikrai žiauriai pasielgė: rado šeimą Pragaro virtuvėje, kuri sutiko ją priglobti. Ji net nesako Gretai, kas tie žmonės.

– Be to, už tai Siuzė ima iš Gretos mokestį, – pridūrė kita, – tris dolerius per savaitę. Kokia neteisybė!

– Galiu lažintis, kad Siuzė jiems moka tik pusantro dolerio, – pasidalijo savo įžvalga rūkalė.

– Pinigai man nerūpi, – atsiduso Greta. – Aš tik noriu Fanės. Noriu ją susigrąžinti.

– Galbūt aš galėčiau ją sugrąžinti? – tarė Litlmoras.

– Galėtumėte? – išplėtė vilties kupinas akis Greta.

– Galėčiau pasistengti.

– Padarysiu viską, ko norite, – maldavo Greta. – Bet ką?

Litlmoras apsvarstė galimybę išgauti informaciją iš moters, iš kurios ką tik buvo atimtas jos kūdikis.

– Nieko nereikia, – tarė jis, užsidėdamas kepurę. – Pasakykite Siuzei, kad grįšiu.

Jis jau buvo bepasiekęs paradines duris, kai jam už nugaros pasigirdo Gretos balsas.

– Jis čia *buvo*, – tarė ji. – Jis atėjo apie pirmą valandą nakties.

– Fo? – pasitikslino Litlmoras. – Praėjusį sekmadienį?

Greta linktelėjo galva.

– Galite paklausti visų merginų. Jis atrodė kaip koks psichopatas. Fo pasirinko mane. Visada buvau jo numylėtinė. Siuzei pasakiau, kad nenoriu, bet jai į tai buvo nusispjauti. Ji koneveikia jį dėl visų tų pinigų, kuriuos jis skolingas jai už mūsų tylėjimą. Bet Fo tik garsiai nusijuokia ir...

– Kokie dar pinigai už tylėjimą?

– Pinigai, dėl kurių mes visos negalime liudyti teisme ir sakyti prisiekusiesiems apie visus tuos dalykus, kuriuos jis su mumis išdarinėdavo. Siuzė gavo šimtus. Ji pasakė jam, kad pinigai mums, bet visus juos pasiliko sau. Mes negavome nė cento. Hario Fo motina liovėsi mokėjusi, kai jį paguldė į beprotnamį. Štai kodėl Siuzė taip įsiuto. Ji pareiškė, kad jei nori mane turėti, tegu sumoka dvigubai ir dar daugiau už priedangą. Siuzė išgavo iš jo pažadą gražiai elgtis. Bet jis pažado nesilaikė. – Gretos akys vėl apsiblausė, tarsi ji pasakotų įvykius, kurie nutiko kam nors kitam. – Mane nurengęs jis nutraukia nuo lovos patalynę ir pasako, kad suriš taip, kaip darydavo anksčiau. Liepiu jam dingti, arba... Jis nusišaipo: „Arba kas?“ ir kvatoja kaip pamišęs. Tada Fo sako: „Argi nežinai, kad esu beprotis? Galiu daryti tai, ką noriu. Ką jie man padarys? Uždarys į beprotnamį?“ Tuo metu įėjo Siuzė. Tikriausiai ji visą tą laiką klausėsi už durų.

– Ne, nesiklausė, – cyptelėjo viena iš merginų, kurių grupelė buvo susirinkusi prieškambaryje. – *Aš* klausiausi. Siuzei pasakiau, ką jis ketina daryti. Taigi Siuzė žengia tiesiai į vidų. Fo visada mirtinai jos bijojo. Žinoma, ji nebūtų įsikišusi, jei Fo būtų jai sumokėjęs iš anksto tiek, kiek ji norėjo. Bet kad būtumėte matęs, kaip jis nešė savo kailį iš ten – kaip žiurkė!

– Fo įbėgo į mano kambarį, – tęsė kita mergina, – raudodamas ir mojuodamas rankomis kaip mažas berniukas. Tada atėjo Siuzė ir vėl jį išvijo.

Mergina su cigarete papasakojo istorijos pabaigą:

– Ji vaikėsi jį po visą namą. Žinote, kur jį pagavo? Už šaldytuvo. Jis tupėjo susigūžęs ir graužė nagus. Siuzė pakėlė jį už ausies, nutempė į prieškambarį ir išspyrė į gatvę kaip kokį šiukšlių maišą. Štai kodėl ją pasodino į kalėjimą. Po poros dienų atėjo Bekeris.

– Bekeris? – paklausė Litlmoras.

– Aha, Bekeris, – pasigirdo atsakymas. – Nieko nenutinka be Bekerio palaiminimo.

– Ar paliudysite, kad Fo buvo čia praėjusį sekmadienį? – paklausė Litlmoras.

Nė viena iš jų neatsakė, kol prabilo Greta:

– Liudysiu, jei surasite mano Fanę.

Litlmoras vėl apsisuko eiti, kai rūkalė paklausė:

– Ar norite sužinoti, kur jis nuėjo, kai buvo iš čia išmestas?

– Iš kur jūs žinote? – pasiteiravo detektyvas ir trumpam stabtelėjo.

– Girdėjau, kaip jo draugas sakė vairuotojui. Žiūrėjau pro antro aukšto langą.

– Koks draugas?

– Tas, kuris atėjo su juo.

– Maniau, kad jis buvo vienas, – tarė Litlmoras.

– Ne-e, – atsakė ji, – storulis, – manėsi esąs Dievo dovana. Tačiau reikia pasakyti, pakankamai pinigingas. Jis prisistatė daktaru Smitu.

– Daktaras Smitas, – pakartojo detektyvas jausdamas, kad neseniai girdėjo šią pavardę. – Kur jie nuvažiavo?

– Į *Gramercy* parką. Girdėjau, kaip jis garsiai ir aiškiai liepė vairuotojui.

– Kalės vaikas! – pro dantis iškošė Litlmoras.

GRĮŽAU Į VIEŠBUTĮ po dešimtos. Padavęs raktą administratorius pašnairavo į Litlmoro apsitrynusį švarką, kurio rankovės man buvo aiškiai per trumpos. Buvo pranešta, kad gavau laišką. Bet mano vardu jį paėmė daktaras Brilas. Administratorius mostelėjo į vestibiulio kampą. Ten sėdėjo Brilas su žmona Roza ir Ferencis.

– Gerasis Dieve, Jangeri! – neslėpė nuostabos Brilas, kai su jais pasisveikinau. – Atrodote klaikiai. Ką veikėte visą naktį?

– Daugiausia plaukiojau, – atsakiau.

– Abrahamai, – Roza subarė vyrą, – jis tiesiog vilki kito vyro kostiumą.

– Roza atėjo čia, – paaiškino man Brilas, – kad visiems pasakytų, koks esu bailys.

– Ne, – griežtai nukirto Roza, – esu čia, nes noriu pasakyti daktarui Froidui, kad jis ir Abrahamas privalo išleisti daktaro Froido knygą. Tie yra bailiai, kurie palieka grasinančias žinutes. Daktare Jangeri, Abrahamas man viską papasakojo, ir mes nesileisime įbauginami. Įsivaizduojate, mūsų šalyje sudeginama knyga! Ar jie nežino, kad turime spaudos laisvę?

– Rozute, jie įsibrovė į mūsų butą, – tarė Brilas, – ir palaidojo jį pelenuose.

– O tu nori pasislėpti pelės urvelyje? – atšovė ji.

– Sakiau jums, – bejėgiškai skėstelėjo rankomis Brilas.

– Na, aš nesislėpsiu. Neleisiu ir tau slėptis už mano sijono, lyg atrodytų, kad tu mane gintum. Daktare Jangeri, prašau jūsų pagalbos. Pasakykite daktarui Froidui, kad priimsiu tai kaip įžeidimą, jei rūpestis dėl mano saugumo sutrukdys išleisti jo knygą. Mes gyvename Amerikoje. Už ką tie jauni vyrai žuvo Getisburge?

– Norėdami, kad visa vergija virstų algų vergija? – paklausė Brilas.

– Nutilk! – atsikirto Roza. – Abrahamas įdėjo į tą knygą visą širdį. Ji suteikė jo gyvenimui prasmę. Mes nesame turtingi, bet šioje šalyje turime du dalykus, kurie vertingesni už visa kita – orumą ir laisvę. Kas mums liks, jei pasiduosime tokiems žmonėms?

– Dabar ji kalba kaip per rinkiminę kampaniją, – pakomentavo Brilas. Dėl to Roza vožė jam per petį rankinuku. – Bet jūs suprantate, kodėl ją vedžiau.

– Aš rimtai, – tęsė Roza, pasitaisydama skrybėlaitę. – Froido knyga privalo būti išleista. Neišeisiu iš šio viešbučio, kol pati nepasakysiu jam to tiesiai į akis.

Pagyręs Rozą už drąsą, susilaukiau Brilo priekaištų, kad, ko gero, labiausiai gyvenime rizikavau saugumu, kai šokau visą naktį su pernelyg kibiomis debiutantėmis. Pripažinau, kad jis tikriausiai teisus, ir paklausiau, kur Froidas. Paaiškėjo, kad jis visą rytą praleido savo kambaryje. Pasak Ferencio, kuris beldėsi į jo duris, Froidui nevirškino skrandis. Paskui pašnabždomis pridūrė, kad Froidas vakar ne juokais susiginčijo su Jungu.

– Bus dar blogiau, kai Froidas pamatys, ką jam šįryt atsiuntė Holas, – mestelėjo Brilas, paduodamas man laišką, kurį gavo iš administratoriaus.

– Brilai, juk jūs neatplėšėte man skirto laiško? – paklausiau.

– Koks jis bjaurus! – tarė Roza, turėdama omeny savo vyrą. – Jis tai padarė mums nieko nesakęs. Niekada nebūčiau jam leidusi.

– Dėl Dievo meilės, tai laiškas nuo Holo! – gynėsi Brilas. – Jangeris buvo dingęs. Ar nemanai, kad turime teisę žinoti, jog Holas ketina atšaukti Froido paskaitas?

– Neįmanoma, – pareiškiau.

– Deja, visko gali būti, – atsakė Brilas. – Pats paskaityk.

Vokas buvo didžiulis. Jo viduje buvo sulankstytas pergamento lapas. Ištiesinęs jį pamačiau visą laikraštinį puslapį

užimantį septintosios skilties straipsnį su stambia antrašte: „AMERIKOJE SUSIDARĖ TRAGIŠKA PADĖTIS“ – DR. KARLAS JUNGAS. Žemiau buvo oraus, akiniuoto Jungo fotografija visu ūgiu. Po ja parašyta: „Įžymus šveicarų psichiatras“. Keistas dalykas buvo tas, kad popierius buvo per storas ir per geros kokybės laikraštiniam popieriui. Dar didesnis galvosūkis – viršuje atspausdinta data: sekmadienis, rugsėjo 5 diena, už dviejų dienų.

– Šis straipsnis iš sekmadienį pasirodysiančio *Times* numerio, – tarė Brilas. – Perskaityk Holo raštelį.

Neparodydamas savo susierzinimo, paklausiau jo nurodymo. Holo laiške buvo parašyta:

> Brangusis Jangeri,
>
> Šiandien šeima, siūliusi universitetui tokią dosnią dovaną, atsiuntė šio laiško priedą. Buvau informuotas, kad tai puslapis iš sekmadienį pasirodysiančio laikraščio *New York Times*. Pamatysite, kas jame rašoma. Šeima pasielgė kilniaširdiškai pranešusi man iš anksto, kad galėčiau imtis veiksmų dabar, o ne po neišvengiamo skandalo. Prašau, patikinkite daktarą Froidą, kad visai netrukštu atšaukti jo paskaitų, kurių taip entuziastingai laukiau. Tačiau tam tikras išskirtinis dėmesys jo vizitui gali labai pakenkti jo paties ir mūsų interesams. Savaime suprantama, aš asmeniškai netikiu šiomis užuominomis, bet esu priverstas apsvarstyti, ką apie tai pagalvos kiti. Nuoširdžiai viliuosi, kad šis numatomas laikraščio straipsnis yra netikras ir neaptemdys mūsų garbingų svečių vizito.
>
> Jūsų, t. t. ir t. t.

Mano apmaudui, laiškas patvirtino Brilo nuomonę: Holas ketino atšaukti Froido paskaitas. Kas vadovavo šiai prieš jį nukreiptai kampanijai? Kaip su tuo susijęs Jungas?

– Atvirai kalbant, – tarė Brilas, ištraukdamas laikraščio straipsnį man iš rankų, – nežinau, ką labiau apjuodina šis idiotiškas straipsnis – Froidą ar Jungą? Paklausykite! Kur jis? A, taip: *Amerikietėms merginoms patinka, kaip mylisi europiečiai vyrai.* Taip kalba mūsų Jungas. Įsivaizduojate? *Jos teikia pirmenybę mums, nes jaučia, kad mes truputį pavojingi.* Jis tik ir kalba apie tai, kaip amerikietės jo geidžia. *Moterims natūralu bijoti, kai jos myli. Amerikietės moterys nori, kad joms vadovautų ir jas užvaldytų archajišku europiniu būdu. Jūsų amerikietis vyras tik nori būti paklusnus savo motinos ir žmonos sūnus.* Tai ir yra *Amerikos tragedija.* Jis visiškai nutrūko nuo grandinės.

– Bet jis neužsipuola Froido, – tariau.

– Jiems apie Froidą prikalbėjo kažkas kitas.

– Kas? – paklausiau.

– Anonimas, – atsakė Brilas, – įvardijamas tik kaip gydytojas, kalbantis „garbingos" amerikiečių medicinos bendruomenės vardu. Paklausykite, ką jis sako:

> Prieš porą metų turėjau progą artimiau susipažinti su daktaru Zigmundu Froidu iš Vienos. Viena nėra moralus miestas. Greičiau visai priešingai. Pavyzdžiui, homoseksualumas laikomas originalaus temperamento požymiu. Visą žiemą dirbęs laboratorijoje šalia Froido sužinojau, kad jis atvirai mėgavosi Vienoje verdančiu gyvenimu – labai juo mėgavosi. Jis nejautė jokios sąžinės graužaties, kad gyvena kartu nesusituokęs ir net augina nesantuokinius vaikus. Šis žmogus tikrai nepasižymi aukščiausio lygio morale. Jo mokslinė teorija, – jei taip ją galima vadinti, – yra lėbaujančios aplinkos ir jo praktikuojamo savotiško gyvenimo būdo rezultatas.

– Dieve mano! – tariau.

– Tai grynai asmeninis išpuolis, – pažymėjo Ferencis. – Nejaugi Amerikos laikraštis spausdins tokius dalykus?

– Štai jūsų spaudos laisvė, – pareiškė Brilas, tuoj pat nudegintas žmonos žvilgsnio. – Jie laimėjo. Holas atšauks paskaitas. Ką galime padaryti?

– Ar Froidas žino? – paklausiau.

– Taip, Ferencis jam pasakė, – atsakė Brilas.

– Perskaičiau jam svarbiausias laikraščio straipsnio vietas, – paaiškino Ferencis, – stovėdamas už durų. Jis nelabai nusiminė. Sako, kad girdėjęs baisesnių dalykų.

– Bet Holas baisesnių dalykų negirdėjo, – pareiškiau. Froidas jau seniai buvo pratęs prie apkalbų. Jis to tikėjosi ir, galima sakyti, buvo užsigrūdinęs. Bet Holas siaubingai bijojo skandalo kaip ir bet kuris iš seno, puritoniškojo molio nudrėbtas naujasis anglas. Jis nepakeltų, jei iškilmingo Klarko universiteto paminėjimo atidarymo išvakarėse laikraštyje *New York Times* Froidas būtų išvadintas ištvirkėliu. Taigi garsiai paklausiau: – Ar Froidas bent įsivaizduoja, kas iš Niujorko žmonių pažinojo jį Vienoje?

– Niekas, – tvirtai pasakė Brilas. – Jis sako, kad niekada nedirbo su jokiu amerikiečiu.

– Ką? – tariau. – Na, tai mūsų šansas. Galbūt visas straipsnis yra klastotė. Brilai, paskambink savo draugui, kuris dirba *Times*. Jei jie tikrai ketina tai išspausdinti, pranešk jiems apie šmeižtą. Jie negali paskelbti visiško melo.

– Ar jie patikės mano duotu žodžiu? – paklausė jis.

Nespėjęs atsakyti pastebėjau, kad Ferencis ir Roza nukreipę žvilgsnius truputį už manęs. Apsisukau ir pamačiau į mane įsmeigtas mėlynas akis. Tai buvo Nora Akton.

DVIDEŠIMT TREČIAS SKYRIUS

MANAU, KAD MANO ŠIRDIS iš tiesų porai sekundžių nustojo plakusi. Visi Noros Akton bruožai – palaidų plaukų sruogos, šokančios apie jos skruostus, maldaujančios mėlynos akys, laibos rankos, baltomis pirštinaitėmis apmautos plaštakos, lieknas liemuo – viskas lyg susimokė prieš mane.

Pamatęs Norą viešbučio vestibiulyje pamaniau, kad tikriausiai man reikia labiau gydytis negu jai. Viena vertus, abejojau, ar kada nors jausiu ką nors panašaus kitai moteriai. Kita vertus, šlykštėjausi ja. Kesone, kai į mano pakaušį alsavo mirtis, galvojau tik apie Norą. Dabar, matydamas ją, vėl prisiminiau jos išpažintį apie tuos bjaurius geismus.

Tikriausiai stovėjau ir spoksojau kur kas ilgiau, nei leido mandagumas. Roza Bril atėjo man į pagalbą pasakydama:

– Jūs tikriausiai panelė Akton. Mes esame daktaro Froido ir daktaro Jangerio draugai. Kuo galime padėti, mieloji?

Nora žavingai ir grakščiai paspaudė rankas Rozai, Ferenciui ir Brilui, apsikeitė mandagumo frazėmis ir be žodžių davė suprasti, kad norėtų pasikalbėti asmeniškai su manimi. Be jokios abejonės, žinojau, kad merginos viduje sąmyšis. Tačiau jos savitvarda buvo nepaprasta, ir ne tik kaip septyniolikametės.

Paėjėjusi tolėliau nuo kitų ji sušnibždėjo:

– Aš pabėgau. Nesugalvojau, kur daugiu galėčiau eiti. Atleiskite. Žinau, manimi bjauritės.

Jos paskutiniai žodžiai kaip peilis dūrė man į širdį.

– Panele Akton, kaip kas nors gali jumis bjaurėtis?

– Mačiau jūsų veido išraišką. Nekenčiu to daktaro Froido. Iš kur jis galėjo žinoti?

– Kodėl jūs pabėgote?

Merginos akys prisipildė ašarų.

– Jie nori uždaryti mane į psichiatrijos ligoninę. Jie vadina ją sanatorija ir sako, kad ten gerai pailsėsiu. O iš tiesų tai yra beprotnamis, stovintis šiaurinėje miesto dalyje. Mano mama tariasi su jais telefonu nuo pat ankstyvo ryto. Ji pasakė jiems, kad prisigalvojau, jog mane naktį kažkas užpuolė. Ir pasakė šitai garsiai, kad išgirsčiau aš, ponas ir ponia Bigsai. Kodėl negaliu to prisiminti... normaliai?

– Nes jis jums davė chloroformo.

– Chloroformo?

– Chirurginio anestetiko, – patikslinau. – Jis sukelia tokius pojūčius, kuriuos patyrėte.

– Tada jis *buvo* ten. Taip ir galvojau. Kodėl jis taip pasielgė?

– Norėjo, kad atrodytų, jog pati save susižalojote. Tada niekas nepatikėtų, kad buvote užpulta, – paaiškinau.

Ji pažvelgė į mane ir nusisuko.

– Papasakojau apie tai detektyvui Litlmorui, – prisipažinau.

– Ar ponas Banvelas vėl ateis pas mane?

– Nežinau.

– Dabar bent jau tėvai negalės išsiųsti manęs į beprotnamį.

– Galės, – tariau. – Jūs esate jų vaikas.

– Ką?

– Jie priima sprendimus, kol esate nepilnametė, – paaiškinau. – Jūsų tėvai gali nepatikėti mano žodžiu. Negalime to įrodyti. Chloroformas išgaruoja be pėdsakų.

– Kelerių metų žmogus jau nelaikomas vaiku? – staiga primygtinai paklausė ji.

– Aštuoniolikos.

– Šį sekmadienį man sukaks aštuoniolika.

– Tikrai? – Ketinau pasakyti, kad tuomet nereikia bijoti, jog ją per prievartą uždarys į psichiatrijos ligoninę. Bet mane apėmė bloga nuojauta.

– Kas negerai? – paklausė ji.

– Turite neleisti jiems to padaryti iki sekmadienio. Jei jiems pavyks paguldyti jus į ligoninę šiandien ar rytoj, negalėsite iš ten išeiti tol, kol tėvai neduos sutikimo.

– Net kai man sueis aštuoniolika?

– Taip.

– Aš *pabėgsiu*, – tarė ji. – Jau žinau kur – į mūsų vasarnamį. Dabar jie grįžo, todėl jis tuščias. Banvelas tikrai manęs ten neieškos – nė vienas iš jų. Ar galite mane ten palydėti? Tik valanda kelio keltu. *The Day Line* sustos Taritaune, jei jų paprašysite. Prašau, daktare! Be jūsų daugiau aš nieko neturiu.

Susimąsčiau. Išvežti Norą iš miesto buvo labai protinga mintis. Džordžas Banvelas įsibrovė į jos kambarį visai nepastebėtas. Jis gali įsmukti ir dar kartą. O Nora vargu ar galėjo plaukti keltu viena: nesaugu jaunai merginai, ypač tokiai žaviai kaip panelė Akton, vienai keliauti upe. Visa kita gali palaukti iki šio vakaro. Froidas vis tiek nelipo iš lovos. Jei Brilo pastangos susisiekti su draugu iš *New York Times* pasirodys nevaisingos, kitą žingsnį žengsiu aš, nuvykdamas į Vorčesterį asmeniškai pasikalbėti su Holu. Bet tai galėsiu padaryti rytoj, šeštadienį.

– Palydėsiu jus, – sutikau.

– Ar vilkėsite šiuo kostiumu? – paklausė ji.

Praėjus pusvalandžiui po to, kai buvo pristatyta rytinė korespondencija, Banvelų tarnaitė pranešė Klarai, kad prieškambaryje jos laukia lankytojas – policininkas. Klara nusekė paskui tarnaitę į marmurinį prieškambarį, kuriame jos liokajus laikė kepurę žemam, išblyškusio veido žmogeliui rudu

kostiumu, mažutėmis, blizgančiomis, beveik beviltiškomis akimis, tankiais ūsais ir tokiais pat antakiais.

Jį pamačiusi Klara krūptelėjo.

– Jūs esate?.. – paklausė ji šaltai.

– Koroneris Čarlzas Hugelis, – atsakė jis taip pat šaltai. – Vadovauju Elizabetos Riverford žmogžudystės tyrimui. Norėčiau su jumis pasikalbėti.

– Aišku, – tarė Klara. Ji pasisuko į liokajų. – Be abejonės, tai pono Banvelo reikalas, Parkeri, ne mano.

– Atleiskite, ponia, – atsakė Parkeris. – Bet šis džentelmenas prašė pakviesti jus.

Klara atsuko koroneriui nugarą.

– Ar kvietėte mane, pone... pone?..

– Hugelis, – tarė jis. – Aš... ne... aš tiktai pamaniau, kad jūsų vyro nėra namie, todėl, ponia Banvel...

– Mano vyras namie, – nutraukė jį Klara. – Parkeri, praneškite ponui Banvelui, kad turime svečią. Pone Hugeli, turiu atsiprašyti. – Po poros minučių iš savo persirengimo kambario Klara išgirdo giliu Džordžo Banvelo balsu pasipylusį keiksmažodžių lietų, po kurio buvo stipriai užtrenktos paradinės durys. Tada Klara išgirdo artėjančius sunkius savo vyro žingsnius. Akimirką Klaros rankos, pudruojančios jos gražų veidą, ėmė virpėti. Bet ji kaipmat įsakė joms nurimti.

Po valandos ir penkiolikos minučių Nora Akton ir aš plaukėme Hadsono upe į šiaurę pro įspūdingas, saulės nudegintas oranžines Naujojo Džersio uolas. Kai persirengiau, dėl visa ko išsmukome iš Manhatano viešbučio pro rūsio duris. Niujorko upės pakrantėje tristiebių medinių laivų armada buvo nuleidusi inkarus prie *Grant's Tomb,* kur ryškioje saulėkaitoje tingiai plaikstėsi jų baltos burės – pasiruošimas rudeninėms Hadsono–Faltono iškilmėms. Giedrame danguje

sklandė vienas kitas skaidrus debesų dūmelis. Panelė Akton sėdėjo ant suoliuko netoli pirmagalio, o jos gražius plaukus lengvai taršė vėjelis.

– Gražu, tiesa? – atsiduso ji.

– Jei patinka laivai, – atsakiau.

– O jums nepatinka?

– Aš prieš laivus, – tariau. – Visų pirma, dėl vėjo. Jei žmonėms taip patinka į veidą pučiantis vėjas, jie turėtų stovėti priešais elektrinį feną. O dar tie išmetamieji dūmai! Ir tas velniškas rago garsas – matomumas idealus, mylių spinduliu nė gyvos dvasios, o jie pučia tą prakeiktą ragą taip garsiai, kad garsas užmuša visą būrį žuvų.

– Šįryt tėvas išbraukė mane iš Bernardo. Jis paskambino registratoriui. Mama jį privertė.

– Tai galima pakeisti, – tariau susigėdęs, kad pliauškiu tokias kvailystes. Nebūčiau padaręs šios klaidos, jei būčiau miegojęs naktį.

– Daktare Jangeri, ar tėvas išmokė jus šaudyti? – paklausė ji.

Klausimas buvo labai netikėtas. Neaišku, ką ji turėjo omeny, jei iš viso ką nors turėjo.

– Kodėl jūs manote, kad moku šaudyti? – paklausiau.

– Juk visi mūsų socialinio sluoksnio vyrai moka šaudyti, tiesa? – Ji ištarė *socialinis sluoksnis* beveik paniekinamai.

– Ne, – atsakiau, – nebent šaudyti žodžiais.

– Na, bet *jūs* mokate, – tarė ji. – Teko jus matyti.

– Kur?

– Jau sakiau, kad pernai, žirgų lenktynėse. Jūs pramogavote šaudykloje.

– Tikrai?

– Taip, – tarė ji. – Atrodė, kad tikrai puikiai leidžiate laiką.

Ilgai žiūrėjau į ją mėgindamas perprasti, kiek ji žino. Mano tėvas nusižudė ginklu. Per daug nevyniojant žodžių į vatą, jis išsitaškė sau smegenis.

– Mane išmokė dėdė, – tariau, – o ne tėvas.

– Jūsų dėdė Šermerhornas ar dėdė Fišas?

– Panele Akton, jūs apie mane žinote daugiau, nei maniau.

– Vyras, įsirašęs savo vardą į aukštuomenės sąrašą, neturėtų skųstis, kad visi žino jo giminystės ryšius.

– Aš pats savo vardo neįsirašiau. Buvau įrašytas taip kaip ir jūs.

– Ar jūs gedėjote, kai jis mirė?

– Kas?

– Jūsų tėvas.

– Ką jūs iš tiesų norite sužinoti, panele Akton?

– Ar gedėjote?

– Niekas neaprauda savižudybės, – nukirtau.

– Tikrai? Taip, ko gero, tėvų mirtis yra įprastas dalykas. Juk, kad ir kaip būtų, jūsų tėvas palaidojo savo tėvą, o tas tėvas savąjį.

– Maniau, kad jūs nekenčiate Šekspyro.

– Koks jausmas, daktare, kai jus augina žmogus, kurio nekenčiate?

– Jums geriau žinoti, panele Akton.

– Man? – paklausė ji. – Mane užaugino žmogus, kurį aš myliu.

– Paprastai jūs nespinduliuojate šiuo jausmu kalbėdama apie savo tėvus.

– Aš nekalbu apie tėvus, – patikslino Nora. – Kalbu apie ponią Bigs.

– Nejaučiau neapykantos savo tėvui, – pareiškiau.

– O aš savojo nekenčiu. Bent jau nebijau to pripažinti.

Vėjas ėmė pūsti stipriau. Galbūt keitėsi oras. Nora buvo įsmeigusi įdėmų žvilgsnį į krantą. Nežinau, kaip iš tiesų ji norėjo mane priversti pasijusti.

– Panele Akton, mes panašūs, – tariau. – Mes abu užaugome nenorėdami tapti tokiais, kokie yra mūsų tėvai – nė vienas iš jų. Bet maištavimas, pasak daktaro Froido, rodo ne mažesnį prisirišimą negu nuolankumas.

– Aišku, jums pavyko išlikti abejingam.

Po kelių minučių ji paprašė manęs daugiau papasakoti apie Froido teorijas. Papasakojau vengdamas užsiminti apie Oidipą ir jam gimininguos žodžius. Nusižengdamas įprastai profesinio etiketo taisyklei, apibūdinau jai keletą savo ankstesniųjų pacientų, žinoma, neminėdamas vardų ir tikėdamasis paaiškinti, kaip veikia perkėlimas ir koks jo kraštutinis poveikis psichoanalizės pacientams. Pabaigoje prisiminiau panelę Reičel, merginą, kuri ieškojo progos nusirengti mano akivaizdoje beveik kiekvieno seanso metu.

– Ar ji buvo graži? – paklausė Nora.

– Ne, – pamelavau.

– Meluojate, – tarė ji. – Vyrams visada patinka tokios merginos. Tikriausiai su ja turėjote lytinių santykių.

– Jokiu būdu ne, – atsakiau nustebintas jos atvirumo.

– Daktare, aš nesu jūsų įsimylėjusi, – pareiškė ji lyg niekur nieko. – Žinau, kad jums atrodo priešingai. Vakar klaidingai maniau, kad jaučiu jums meilę, bet tikriausiai taip nutiko dėl labai varginančių aplinkybių ir jūsų paties meilės prisipažinimo.

– Panele Akton...

– Neišsigąskite. Aš jums to daugiau nepriminsiu. Suprantu, kad tai, ką pasakėte vakar, jau nebeatspindi jūsų tikrųjų jausmų, kaip kad mano vakarykščiai žodžiai neatspindi manųjų. Nejaučiu jums jokios meilės. Šis... šis jūsų perkėlimas, dėl kurio pacientės arba įsimyli, arba pradeda neapkęsti gydytojų, man visai netinka. Esu jūsų pacientė, kaip ir sakėte. Tai viskas.

Nieko neatsakiau, leisdamas jos žodžiams išnykti vėjyje, keltui ramiai plaukiant upe tolyn.

Penktadienį, truputį po pietų, detektyvas Litlmoras stovėjo priešais mažą, purviną kamerą didžiulėje, pilkoje įka-

linimo pilyje, žinomoje Tombso vardu. Čia nepateko dienos šviesa, niekur nesimatė lango. Šalia Litlmoro buvo kalėjimo sargybinis. Jie abu spoksojo per metalines grotas į ant utėlėto gulto be sąmonės sudribusį Čongo Singo kūną. Jo balti apatiniai marškiniai buvo labai dėmėti, o pėdos basos ir murzinos.

– Jis miega? – paklausė Litlmoras.

Kikendamas sargybinis paaiškino, kad seržantas Bekeris tardė Čongą visą naktį. Litlmoras, išgirdęs Bekerio vardą, iš pradžių nustebo. Paskui suprato: panelė Sigel buvo surasta Tenderloine. Taigi savaime suprantama, kad apklausą buvo paskirta atlikti Bekeriui. Bet vis tiek detektyvas suglumo. Čongas jau buvo apklaustas vakar. Jis prisipažino, kad matė, kaip pusbrolis Leonas nužudė merginą. Taip sakė meras. Ką dar Bekeris norėjo iš jo išgauti šiąnakt?

Kalėjimo sargybinis turėjo atsakymą į šį klausimą. Bekeris prakalbino Čongą jau iš pat pradžių. Bet Čongas nenorėjo prisipažinti, kad dalyvavo pačiame žudymo procese. Jis atkakliai tvirtino, kad atėjo į Leono kambarį, kai mergina jau buvo mirusi.

– Ir Bekeris tuo nepatikėjo? – paklausė Litlmoras.

Sargybinis paniūniavo trumpą melodiją ir papurtė galvą.

– Gerai jį pakankino. Kaip ir sakiau, kvotė visą naktį. Kad būtumėte jį matęs!

Ant gulto miegantis Čongas apsivertė ant kito šono, atgręždamas savo dešinę akį, mėlyną ir ištinusią kaip slyvą. Po Singo nosimi ir žemiau ausies matėsi sukrešėjusio kraujo pėdsakų. Gali būti, kad jam buvo sulaužyta nosis, bet Litlmoras nebuvo tuo tikras.

– Viešpatie! – atsiduso detektyvas. – Ar Čongas palūžo?

– Mhm...

Litlmoras liepė sargybiniui atidaryti kamerą. Jis pažadino miegantį kalinį. Detektyvas prisitraukė kėdę, prisidegė cigaretę ir pasiūlė vieną kinui. Čongas liūdnai pasižiūrėjo į naują tardytoją ir paėmė cigaretę.

– Žinau, kad suprantate angliškai, pone Čongai, – tarė Litlmoras. – Galbūt galėsiu jums padėti. Tik atsakykite į porą klausimų. Kada pradėjote dirbti Balmorale? Liepos pabaigoje?

Čongas Singas linktelėjo galva.

– O kada prie tilto? – paklausė detektyvas.

– Panašiu laiku, – užkimusiu balsu atsakė jis. – Gal porą dienų vėliau.

– Čongai, kaip jūs viską matėte, jei jūsų ten nebuvo? – paklausė Litlmoras.

– A?

– Jei įėjote į Leono kambarį *po to*, kai jis nužudė merginą, iš kur žinote, kad ją nužudė jis?

– Jau sakiau, – atsakė Čongas. – Išgirsti muštynės. Žiūrėti pro rakto skylutę.

Litlmoras žvilgtelėjo į sargybinį, kuris patvirtino, kad Čongas vakar papasakojo tą pačią istoriją. Detektyvas nusisuko nuo Čongo Singo.

– Ar tai tiesa?

– Tiesa.

– Ne, netiesa. Aš buvau ten, pone Čongai, ar prisimenate? Buvau Leono kambaryje. Išlaužiau spyną, pasižiūrėjau pro tą rakto skylutę. Pro ją nieko nematyti.

Čongas tylėjo.

– Kaip jūs gavote tuos darbus, Čongai? Kaip gavote du darbus pas poną Banvelą?

Kinas gūžtelėjo pečiais.

– Stengiuosi jums padėti, – tarė Litlmoras.

– Leonas, – tyliai prisipažino Čongas. – Jis man gauti darbus.

– Iš kur Leonas pažįsta Banvelą?

– Nežinau.

– Nežinote?

– Nežinau, – atkakliai laikėsi savo Čongas Singas. – Aš nieko nežudyti.

Litlmoras pakilo ir davė ženklą sargybiniui dar kartą atidaryti kamerą.

– Žinau, kad nenužudėte, – tarė jis.

Aktonų vasarnamis buvo užmiesčio namas Njuporte, tikras dvaras, atitinkantis, tiesą sakant lenkiantis, vidutinius Europos karališkus standartus. Palydėjęs Norą iki durų ketinau grįžti į miestą, bet supratau, kad negaliu. Nenorėjau palikti jos vienos net ten.

Tarnai šiltai pasisveikino su Nora, atvėrė duris ir langus. Visi sujudo. Atrodė, kad jie nieko nežino apie jos fizines ir dvasines kančias. Nora vis dar buvo labai nekalbi, bet aiškiai norėjo man viską aprodyti. Dairiausi po pirmąjį pagrindinio namo aukštą. Dviaukščio prieškambario galerijoje kilo į dvi dalis išsišakojantys marmuriniai laiptai. Dešinėje buvo vitražinis kupolas, kairėje – aštuonkampė medžiu iškalta biblioteka. Visur buvo gausu marmurinių kolonų ir paauksuoto gipso.

Namo gale buvo plytelėmis išklota veranda. Pro ją mes patekome į ryškiomis spalvomis pulsuojančią veją, kurioje augo žalia žolė ir aukšti ąžuolai. Ji driekėsi žemyn prie tolumoje tekančios upės. Mergina pasileido tekina į žalias lankas. Aš – iš paskos, ir mes netrukus pasiekėme arklides. Ten oras švelniai kvepėjo arkliais ir šviežiu šienu. Paaiškėjo, kad virėjas leido į arklides atsiųsti iškylos krepšį, jei panelė Nora sumanytų pajodinėti.

Ji pasirodė esanti ne ką blogesnė jojikė negu aš. Po greito pasijodinėjimo risčia, mes pasitiesėme paklotą pavėsyje su nuostabiu vaizdu į Hadsono upę. Iškylos krepšyje radome daugybę puikiai išsilaikiusių lede moliuskų, šaltos vištienos, bulvių kroketų, dėžutę, pilną mažų sausainiukų ir arbūzų salotų. Kartu su gertuve šaltos arbatos virėjas įdėjo pusę butelio

raudonojo vyno, skirto „džentelmenui“. Nieko burnoj neturėjau nuo vakar vakaro.

Kai pavalgėme, Nora manęs paklausė:

– Ar esate nuoširdus?

– Per daug, – tariau, – bet tik todėl, kad esu toks blogas aktorius. Ar tarnai paskambins tavo tėvams pranešti, kad esi čia?

– Čia nėra telefono. – Ji nusiėmė skrybėlę, leisdama saulei raizgyti savo spindulius jos plaukuose. – Atleiskite už mano elgesį kelte, daktare. Nežinau, kodėl užsiminiau apie jūsų tėvą. Prašau man atleisti. Jaučiuosi taip, lyg būčiau įstrigusi degančiame name be išėjimo. Klara yra vienintelis žmogus, kuria galėjau pasikliauti, o dabar net ji negali man padėti.

– Išeitis *yra*, – tariau. – Pasiliksite čia iki sekmadienio, sulauksite aštuoniolikos, ir tėvai negalės jums nurodinėti. Taigi jei pasiseks, detektyvas Litlmoras jau bus ištyręs tuos įkalčius prieš Banvelą, kuriuos radome, ir jį suims.

– Kokius įkalčius?

Papasakojau jai apie mūsų kelionę į kesoną. Net dabar paaiškinau, kad detektyvas Litlmoras jau galbūt patvirtino, jog lagamino turinys priklauso panelei Riverford. O to pakaks gauti leidimą suimti poną Banvelą. Galbūt Banvelas jau suimtas.

– Labai abejoju, – užsimerkė Nora. – Pakalbėkime apie ką nors kita.

– Apie ką?

– Bet ką, kas nesusiję su Džordžu Banvelu.

Aktonų rezidencijoje *Gramercy* parke Noros motina vertė aukštyn kojom dukters kambarį. Dingo Nora. Mildred Akton pasiuntė ponią Bigs patikrinti, ar Nora parke, bet merginos ten nebuvo. Poniai Akton baisiausią pasipiktinimą kėlė mintis, kad jos dukra ją apgaudinėja. Akivaizdu, kad dukra

pamišusi, nedora ir dar kartą pamišusi. Negalima tikėti nė vienu jos žodžiu. Ponia Akton jau matė dukters miegamajame rastas cigaretes ir kosmetiką. Ką dar ji ten slepia?

Moteris nerado nieko, ką vertėtų konfiskuoti, kol nekyštelėjo rankos po dukters pagalve. Ji apstulbo aptikusi ten virtuvinį peilį.

Atradimas keistai paveikė Mildred Akton. Akimirksniu jai prieš akis pralėkė daugybė kruvinų vaizdų. Tarp jų buvo prisiminimai apie vienturčio vaiko gimimą. Šis įvykis kaip visada priminė poniai Akton, kad nuo tos dienos ji su vyru miega skirtingose lovose. Po kurio laiko tie prakeikti vaizdai ir asociacijos dingo. Ponia Akton visai juos užmiršo, bet jų sukelta būsena išliko. Jausdamasi didžiai teisinga gindama dukterį nuo pačios savęs, ji nunešė peilį atgal į virtuvę.

Ponia Akton troško, kad jos vyras imtųsi kažkokių veiksmų. Taip pat ji norėjo, kad jis nebūtų toks beviltiškas, visada užsidaręs savo darbo kambaryje ar žaidžiantis polą užmiestyje. Harkortas taip baisiai išlepino Norą. Jis absoliutus nevykėlis. Jei nebūtų paveldėjęs nedidelio tėvo turto, jis būtų atsidūręs vargšų prieglaudoje. Mildred jam tai sakė tiek daug kartų.

Ponia Akton nusprendė, kad reikia nedelsiant paskambinti daktarui Saksui ir susitarti dar dėl vieno gydymo seanso elektromasažu. Tiesa, ji tik vakar turėjo tą seansą. Kaina buvo nežmoniška, bet ponia Akton jautė, kad be šito neišgyvens. Daktaras Saksas puikiai išmanė savo darbą. „Būtų maloniau, – pamanė ji, – rasti krikščionį gydytoją, kuris būtų lygiai toks pat geras specialistas. Bet juk sakoma, kad geriausi gydytojai yra žydai, tiesa?“

SAVAIME SUPRANTAMA, KAD MANO galvoje tą akimirką buvo tuščia, kai Nora paprašė manęs pasakyti kažką, kas ją prablaškytų. Tada prisiminiau.

– Vakar naktį, – pradėjau, – išsiaiškinau žodžių *būti ar nebūti* prasmę.

– Nežinojau, kad reikia aiškintis šių žodžių prasmę, – atsakė ji.

– Ak, žmonės stengėsi atskleisti jų prasmę jau keletą amžių. Bet niekam nepavyko, nes visi visada galvojo, kad *nebūti* reiškia „mirti“.

– Argi ne?

– Na, jei taip suprasime, tuomet kyla problema. Visas monologas prilygina žodį *nebūti* su *veikimu*, stoti į kovą su ginklu, atkeršyti ir t. t. Taigi jei *nebūti* reiškia „mirti“, tada mirtį sukeltų veikimas, o veikimas jau savaime reiškia gyvenimą. Kaipgi veikimas susitapatino su *nebuvimu?* Jei galėtume atsakyti į šį klausimą, žinotume, kodėl Hamletui *būti* reiškia „neveikti“. Tada įmintume tikrą mįslę: kodėl jis neveikia, kodėl jis taip ilgai gyvena būdamas lyg paralyžiuotas. Atleiskite, jums turbūt nuobodu.

– Nė trupučio. Bet *nebūti* gali reikšti tik mirtį, – tarė Nora. – Nebūti, vadinasi, – ji gūžtelėjo pečiais, – nebūti.

Gulėjau pusiausėda ant šono. Dabar atsisėdau.

– Ne, noriu pasakyti taip: turiu omeny, kad *nebūti* turi antrą reikšmę. Buvimo priešybė yra ne tik mirtis. Tik ne Hamletui. *Nebūti* taip pat reiškia ir „atrodyti“.

– Kaip atrodyti?

– Tiesiog *atrodyti.* – Atsistojau, pradėjau vaikštinėti ir, gėda pasakyti, traškinti krumpliais kaip koks neišauklėtas žmogus. – Užuomina visą laiką slypėjo ten, pačioje dramos pradžioje, kur Hamletas sako: *Atrodo, ponia? Ne, yra. To, kas atrodo, nereikia man.* Pamąstykite. Danija supuvusi iki pat šaknų. Visi turėtų gedėti Hamleto tėvo, ypač jo motina. Jis, Hamletas, turėtų būti karalius. Tačiau vietoj to Danija švenčia jo motinos santuoką su ne bet kuo, o su jo bjaurybe dėde, kuris užėmė sostą.

Labiausiai jį žeidžia apsimestinis gedulas, *netikrumas,* juodais drabužiais vilkintys žmonės, kurie puola puotauti prie

vestuvių stalų ir smagintis lovose kaip gyvuliai. Hamletas nenori gyventi tokiame pasaulyje. Jis neapsimetinėja. Jis atsisako to, kas *atrodo*. Jis *yra*.

Tada Hamletas sužino, kas yra jo tėvo žudikas. Jis prisiekia atkeršyti. Bet tą akimirką jis įžengia į netikrumo pasaulį. Pirmasis jo žingsnis yra *užsidėti juokdario kaukę – apsimesti* bepročiu. Toliau su pagarbia baime jis klausosi, kaip aktorius šlovina Hekubę. Po to jis iš tiesų pamoko artistus, kaip įtikinamai vaidinti. Hamletas net pats parašo jiems scenarijų, pagal kurį jie vaidins tą naktį. Scena, kurią jis turi suvaidinti, yra neužgauli, bet ji įtikinamai pavaizduoja jo tėvo žudiką ir nustebina dėdę, kuris vėliau pripažįsta savo kaltę.

Jis atsiduoda vaidybos, netikrumo, *atrodymo* sričiai. Hamletui *būti ar nebūti* nereiškia *būti ar liautis egzistavus*. Tai reiškia „būti ar atrodyti“. Tokį sprendimą jis turi priimti. *Atrodyti* reiškia „*vaidinti*“ – apsimetinėti, atlikti savo vaidmenį. Štai jums visiems priešais nosį „Hamleto“ išaiškinimas. *Nebūti* reiškia „atrodyti“, o *atrodyti* – „vaidinti (veikti)“. Todėl *būti* yra *nevaidinti* (*neveikti*). Štai iš kur šis sąstingis! Hamletas buvo pasiryžęs *neatrodyti*. Tai reiškė niekada „neveikti (nevaidinti)“. Jei laikysis nusistatymo, jei *bus*, negalės *vaidinti* (*veikti*). Bet jeigu jis ryšis stoti į kovą su ginklu ir atkeršyti už savo tėvą, jis *privalo* vaidinti (veikti), užuot pasirinkęs netikrumą.

Pažiūrėjau į savo vieno asmens auditoriją.

– Aišku, – tarė ji. – Taigi jis privalo apgaudinėti tam, kad išgautų dėdės prisipažinimą.

– Taip, taip, bet tai drauge ir universalu. Visas veikimas yra vaidyba. Visas vaidinimas yra įvykdymas. Nebe priežasties šie žodžiai turi dvejopą reikšmę*. *Sukurti* reiškia „sumanyti“, bet kartu ir „apgauti“. *Menas* reiškia „apgaulę“. Kūryba – apgaulė. Nuo to nepabėgsi. Jei norime atlikti savo

* *Act* – „veikti ir vaidinti“, *perform* – „vaidinti ir vykdyti“ (*angl.*). – *Vert. past.*

vaidmenį pasaulyje, turime vaidinti. Sakykime, vyras atlieka psichoanalizę moteriai. Jis tampa jos vyru. Jis prisiima vaidmenį. Tai ne melas, bet vaidyba. Jeigu jis atsisako šio vaidmens su ja, tai prisiima kitą – draugo, meilužio, vyro ar dar kito. Mes galime pasirinkti, kokį vaidmenį vaidinti. Štai ir viskas.

Nora sėdėjo suraukusi antakius.

– Aš vaidinau, – tarė ji, – prieš jus.

Kartais taip nutinka: tiesos akimirka išaušta netikėtai, kai veiksmas vyksta kitur ir dėmesys sutelktas į kitus dalykus. Žinojau, kad ji galbūt turi omenyje savo slaptą fantaziją apie tėvą, kurią pripažino vakar ir kurią, savaime suprantama, stengėsi išlaikyti paslaptyje.

– Tai mano kaltė, – atsakiau. – Nenorėjau išgirsti tiesos. Ilgą laiką panašiai jaučiausi dėl „Hamleto“. Nenorėjau patikėti, kad Froido nuomonė apie šią dramą gali būti teisinga.

– Daktaras Froidas turi nuomonę apie Hamletą? – pasidomėjo ji.

– Tai... tai, ką jums jau sakiau: Hamletas puoselėja slaptą norą turėti... turėti lytinių santykių su savo motina.

– Daktaras Froidas taip sako? – šūktelėjo ji susijaudinusi. – Ir jūs tuo tikite? Kaip šlykštu!

– Na, taip. Bet šiek tiek keista girdėti tai iš jūsų lūpų.

– Kodėl? – paklausė ji.

– Nes jūs pati apie tai vakar kalbėjote.

– Ką aš pasakiau?

– Jūs prisipažinote, – priminiau, – kad turite panašių kraujomaišiškų troškimų.

– Jūs beprotis.

Nuleidau balsą, bet kalbėjau griežtai:

– Panele Akton, vakar parke jūs labai aiškiai pasakėte, kad pavydėjote, pamačiusi Klarą Banvel su savo tėvu. Jūs sakėte, kad norėjote būti ta, kuri...

Jos skruostai užsiliepsnojo.

– Liaukitės! Taip, sakiau, kad pavydėjau, bet ne Klarai! Kaip šlykštu! Pavyduliavau savo tėvui!

Mes žiūrėjome vienas į kitą dabar abu stovėdami priešingose nedidelio vilnonio pakloto pusėse. Pora voveraičių, išdykavusių aplink šalia augančio medžio kamieną, staiga sustojo kaip įbestos ir įtariai spoksojo į mus.

– Štai kodėl jūs manėte esanti begėdė? – paklausiau.

– Taip, – sušnibždėjo ji.

– Tai nėra begėdiška, – tariau, – bent jau iš dalies.

Mano pastaba jos nepralinksmino. Paliečiau jos skruostą. Ji nudelbė akis. Suėmęs ranka jos smakrą, kilstelėjau veidą artyn ir pasilenkiau prie jos. Ji mane atstūmė.

– Nereikia, – tarė ji.

Panelė Nora vengė mano žvilgsnio. Ji atsitraukė nuo manęs ir ėmėsi iškylos dalykų: rinko maisto likučius, dėjo juos į krepšį, purtė trupinius nuo pakloto. Mes tylėdami parjojome į arklides ir grįžome į namą.

Taigi visi mano moraliniai būgštavimai pasinaudoti Nora dėl jos pačios perkėlimo sukeltu susidomėjimu manimi (jeigu ji iš tikrųjų buvo susidomėjusi) akimirksniu išgaravo sužinojus, kad ji prisipažino turėjusi lesbietišką, o ne kraujomaišišką troškimą. Man buvo gėda tai pripažinti. Bet logika buvo tokia, kad vos tik supratęs tiesą, jau nebegalvojau apie tai, jog Nora galėtų bučiuoti savo tėvą taip kaip mane. Galbūt reikėjo padaryti išvadą, kad ji galėtų bučiuoti Klarą. Tačiau tuo metu apie tai negalvojau.

Didžiajame name dabar buvo tylu. Vasaros popietės oras buvo visiškai ramus, šešėliuoti ir tušti didžiuliai kambariai. Visos langinės buvo uždarytos – tikriausiai siekiant apsaugoti nuo saulės užuolaidas ir baldus. Liūdnai susimąsčiusi ir bežadė Nora nuvedė mane į aštuonkampę biblioteką su prabangiai išraižytais medžio dirbiniais. Ji užrakino duris ir parodė į krėslą. Mergina ragino mane į jį atsisėsti. Atsisėdau. Nora atsiklaupė ant grindų priešais mane.

Pirmą kartą nuo tada, kai mane atstūmė, ji prabilo:

– Ar prisimenate, kai pirmą kartą mane pamatėte? Tada, kai negalėjau kalbėti?

Jos veido išraiška buvo neįskaitoma. Ji atrodė ir atgailaujanti, ir nekalta.

– Žinoma, – tariau.

– Aš nebuvau praradusi balso.

– Atsiprašau?

– Aš tik apsimečiau, – tarė ji.

Stengiausi neišsiduoti, kaip staiga išdžiūvo mano burna.

– Štai kodėl kitą rytą jūs jau kalbėjote, – tariau.

Ji linktelėjo galva.

– Kodėl? – paklausiau.

– Ir ta amnezija.

– O kas dėl jos?

– Ją taip pat išgalvojau, – prisipažino ji.

– Jūs nepraradote atminties?

– Aš apsimetinėjau.

Mergina pakėlė į mane akis. Jaučiausi taip keistai, kad atrodė, jog visiškai jos nepažįstu. Pridėjęs dar ir šiuos naujus faktus, bandžiau iš naujo susiorientuoti, ką žinojau, ar maniau žinantis. Stengiausi pertvarkyti įvairiausius praėjusios savaitės įvykius, juos susieti vieną su kitu, bet nesugebėjau.

– Kodėl?

Ji papurtė galvą ir prikando apatinę lūpą.

– Ar jūs mėginote sužlugdyti Banvelą? – paklausiau. – Gal jūs ketinote pasakyti, kad tai jo darbas?

– Taip.

– Bet jūs melavote.

– Taip. Bet visa kita – beveik viskas – buvo tiesa.

Atrodė, kad ji maldauja užuojautos. Jai nejaučiau jokio gailesčio. Nieko nuostabaus, kad ji pasakė, jog jai negalima taikyti perkėlimo sindromo. Juk nevyko jokia psichoanalizė.

– Jūs mane apkvailinote, – sušnibždėjau.

– Nenorėjau, negalėjau... Tai taip...

– Viskas, ką man pasakojote, buvo melas.

– Ne. Banvelas iš tikrųjų bandė mane suvilioti, kai buvau keturiolikos. Ir jis pabandė suartėti dar kartą, kai buvau šešiolikos. Aš tikrai mačiau savo tėvą su Klara štai čia, šiame kambaryje.

– Sakėte, kad matėte savo tėvą su Klara Banvelų vasarnamyje.

– Taip.

– Kodėl melavote?

– Nemelavau.

Galvoje mintys sukosi ratu. Dabar prisiminiau: jos tėvų vasarnamis buvo Berkšire, Masačusetso valstijoje. Mes buvome visai ne jos tėvų, o Banvelų vasarnamyje. Tarnai pažinojo ją ne dėl to, kad jie buvo jos tarnai, o todėl, jog čia ji dažnai lankydavosi. Situacijos tikroviškumas staiga tapo toks trapus, kad, rodės, tuoj suskils. Aš atsistojau. Ji suėmė mano rankas ir įdėmiai į mane įsižiūrėjo.

– Jūs pati sužalojote savo kūną, – sausai pareiškiau. – Jūs plakėte save, raižėte. Jūs save deginote.

Ji papurtė galvą.

Mane užplūdo daugybė prisiminimų. Pirma, kaip padėjau Norai įlipti į karietą prie viešbučio. Rankomis suėmiau jos liemenį bei žemesniąją stuburo dalį, bet ji nė nekrūptelėjo. Kai paliečiau jos kaklą, kad galėčiau sukelti jai prisiminimus (nors viskas buvo melas). Vėl ją prilaikiau už nugaros, bet ji net nesusiraukė.

– Jūs nepatyrėte sužalojimų, – tariau. – Jūs juos suklastojote, nusipiešėte ir niekam neleidote jūsų paliesti. Jūsų niekas neužpuolė.

– Ne, – papurtė galvą ji.

– Ne, neužpuolė ar ne, užpuolė?

– Ne, – pakartojo ji.

Sugriebiau jos riešus. Ji aiktelėjo.

– Jums uždaviau paprastą klausimą: „Ar jus plakė?“ Man nerūpi, kas tai darė. Ar kuris nors vyras, – jei ne Banvelas, tai kuris nors kitas, – jus plakė? Taip ar ne? Atsakykite.

Ji papurtė galvą.

– Ne, – sušnabždėjo ji. – Taip. Ne. Taip. Taip stipriai, kad maniau, jog mirsiu.

Jei nebūtų taip kraupu, būtų juokinga kas penkias sekundes klausytis jos besikeičiančio pasakojimo.

– Parodykite nugarą, – liepiau.

Ji papurtė galvą.

– Jūs žinote, kad tai tiesa. Daktaras Higinsas jums sakė.

– Jūs ir jį apkvailinote. – Čiupau už suknelės viršaus, perplėšiau ir apnuoginau jos pečius. Nora Akton aiktelėjo, bet nepajudėjo ir nebandė manęs sulaikyti. Jos pečiai buvo nesužaloti. Mačiau jos apnuogintą krūtinės viršų. Ji taip pat buvo nesužeista. Apsukau ją. Ant merginos nugaros nebuvo jokių žaizdų, kurias galėčiau pamatyti. Taip pat negalėjau matyti ir žemiau jos menčių: baltas, siauras nėriniuotas korsetas dengė ją nuo pat menčių iki juosmens.

– Ar ketinate nuplėšti ir korsetą? – paklausė ji.

– Ne, pamačiau užtektinai. Grįžtu į miestą. Jūs irgi vyksite kartu su manimi. – Vis dėlto labai galimas daiktas, kad jos vieta sanatorijoje. Iš tikrųjų nežinojau, kur jai priklausytų būti, bet reikėjo, kad ją kas nors prižiūrėtų. Tai jau buvo ne mano pareiga. Be to, neketinau prisiimti atsakomybės, kad nuplukdžiau ją į Banvelų vasarnamį. – Vežu jus namo.

– Labai gerai, – tarė ji.

– Ak, tai jau nebijote būti uždaryta į beprotnamį? Tai buvo dar viena melagystė?

– Ne, tai tiesa. Bet turiu iš čia išvykti.

– Manote, kad esu kvailys? – paklausiau žinodamas, kad atsakymas yra teigiamas. – Jei jums grėstų būti išvežtai į beprotnamį, atsisakytumėte išvykti.

– Negaliu pasilikti čia nakčiai. Galiausiai sužinos ponas Banvelas. Šį vakarą nuėję į miestą jam gali paskambinti tarnai.

– Na ir kas? – paklausiau.

– Jis atvyks manęs nužudyti, – sugniaužė kumščius Nora.

Paniekinamai nusijuokiau, bet ji tik žiūrėjo į mane. Įdėmiai žvelgiau į jos meluojančias mėlynas akis: arba ji tikėjo tuo, ką sako, arba dar tokios geros melagės nebuvau sutikęs. Jau žinojau, kad teisingas yra antrasis variantas.

– Jūs vėl mane kvailinate, – vos tvardžiausi. – Bet dabar patikėsiu, kad kalbate rimtai. Banvelas žino, kad jį apšaukėte užpuoliku. Galbūt iš tiesų veltui baiminatės, nors jūs ir išsigalvojote užpuolimą. Bet kuriuo atveju, tai dar viena priežastis nuvežti jus namo.

– Negaliu vykti taip apsirengusi, – tarė Nora, žiūrėdama į savo suplėšytą suknelę. – Rasiu ką nors Klaros. Ar palauksite manęs?

Linktelėjau. Kai ji priartėjo prie tarpdurio, jai šūktelėjau:

– Kodėl mane čia atsivedėte?

– Norėjau atskleisti tiesą. – Ji atidarė duris ir marmuriniais laiptais užbėgo į viršų, abiem rankomis spausdama prie krūtinės suknelę. Laimei, niekas iš tarnų jos nepamatė. Jie tikriausiai būtų paskambinę policijai ir pranešę apie išprievartavimą.

– NESAKAU, KAD JIS nužudė ją, jūsų kilnybe. Tik nujaučiu, kad jis kažką slepia, – aiškino detektyvas Litlmoras merui Maklelanui jo kabinete vėlyvą penktadienio popietę. Jis kalbėjo apie Džordžą Banvelą.

– Kokių turite įrodymų? – paklausė įpykęs Maklelanas. – Greičiau, žmogau! Duodu jums penkias minutes.

Litlmoras iš pradžių norėjo papasakoti merui apie lagaminą, kurį jis su Jangeriu rado kesone, bet apsigalvojo, nes pats lagaminas dar nebuvo įtikinamas įkaltis. Be to, jam iš viso nederėjo leistis į kesoną.

– Ką tik kalbėjausi su Gitlou iš Čikagos, sere. Jis patikrino policijos informaciją, pervertė viso miesto adresų sąrašus, ieškojo mėlynojoje knygoje. Ji ne iš Čikagos, sere. Niekas Čikagoje negirdėjo apie Elizabetą Riverford.

Maklelanas ilgai ir rūsčiai žvelgė į detektyvą.

– Džordžas Banvelas sekmadienio naktį buvo su manimi, – lėtai ištarė jis. – Kartoju tai jau trečią kartą.

– Žinau, sere. Esu tikras, kad panelė Riverford ten nevyko su jumis, kad ir kur jūs būtumėte, tiesa?

– Ką?

– Esu įsitikinęs, kad ponas Banvelas slapta neatsivežė jos kartu, sere, ir nenužudė jos apie vidurnaktį. Po to neatsigabeno jos atgal į miestą ir nepaguldė jos bute, viską padarydamas

taip, kad atrodytų, jog ji buvo ten nužudyta. Ar suprantate, ką noriu pasakyti, jūsų kilnybe?

– Viešpatie, detektyve!

– Tiesiog nežinau, kur jūs buvote, sere? Kaip ten atsidūrė ponas Banvelas? Ar jūs buvote kartu visą laiką?

Maklelanas giliai įkvėpė.

– Na, gerai. Sekmadienį vakare, pone Litlmorai, vakarieniavau su Čarlzu Merfiu *Grand View* viešbutyje netoli užeigos namų *Saranac*. Tądien vakarienę netikėtai suorganizavo Džordžas Banvelas. Dar vienas svečias buvo ponas Hafenas.

Litlmoras išplėtė akis. Bosas Merfis buvo Tamanio Holo vadovas. Luisas Hafenas, Tamanio žmogus, iki praėjusio sekmadienio šeimininkavo Bronkse.

– Bet, sere, jūs ką tik jį atleidote ir pasodinote į jo kėdę gubernatorių Hjudžesą.

– Kartu su Hjudžesu ir gubernatoriumi Tortu vėliau ketinome susitikti pas poną Kolgeitą.

– Nesuprantu, sere.

– Detektyve, nuvykau ten norėdamas išgirsti, kokias sąlygas kelia Merfis mainais už Tamanio remiamą mano kandidatūrą į mero postą.

Litlmoras tylėjo. Naujienos jį pribloškė. Visi žinojo, kad meras skelbėsi esąs Tamanio Holo priešas. Jis prisiekė neturėti jokių reikalų su tokiais kaip Merfis.

Maklelanas tęsė:

– Džordžas įkalbėjo mane ten nueiti. Jis tvirtino, kad dabar, kai atleidau iš darbo Hafeną, Merfis bus linkęs derėtis. Taip ir buvo. Jis pageidavo, kad įtaisyčiau Hafeną į savivaldybės kontrolieriaus postą. Jei sutikčiau, teisėjas Geinoras užleistų man vietą. Aš būčiau paskelbtas kandidatu ir laimėčiau rinkimus. Jie pasiūlė pranešti apie mano kandidatūrą gubernatoriui jau tą naktį, jei tik duosiu jiems žodį.

– Ką jūs atsakėte, sere?

– Pasakiau jam, kad ponui Hafenui nereikia naujo posto, nes jis ir taip jau dirbdamas šiame darbe pagrobė iš miesto ketvirtį milijono dolerių. Ponas Banvelas labai nusivylė. Jis norėjo, kad sutikčiau. Be abejo, jis pelnosi iš mūsų draugystės, Litlmorai, bet kartu užsidirbo ir kiekvieną miesto jam duotą dolerį. Tiesą sakant, šią savaitę atidaviau jam paskutinį užmokestį: nė centu daugiau už sutartą kainą. Net neįsivaizduoju, kaip jis būtų galėjęs nužudyti panelę Riverford *Saranac* užeigos namuose. Mes išvykome iš *Grand View* devintą trisdešimt ar dešimtą, užsukome pas Kolgeitą ir grįžome kartu į miestą. Važiavome mano automobiliu, atvykome į Manhatano viešbutį apie septintą ryto. Nemanau, kad Banvelas būtų dingęs iš mano akiračio ilgiau nei penkiom ar dešimčiai minučių per visą vakarą. Tačiau tikrai nežinau, kodėl jis klaidingai nurodė panelės Riverford šeimos gyvenamąją vietą. Jei, žinoma, jis tikrai sąmoningai iškreipė duomenis. Gal jis turėjo omenyje, kad Riverfordai gyvena viename iš aplinkinių miestų.

– Sere, mes šiuo metu tikriname juos.

– Bet kuriuo atveju, jis negalėjo jos nužudyti.

– Ir aš netikiu, kad tai jo darbas, jūsų kilnybe. Tik norėjau pašalinti bet kokią panašią galimybę. Tačiau esu arti, sere, labai arti. Jau minu žudikui ant kulnų.

– O dangau, Litlmorai! Kodėl nieko nesakėte? Kas jis?

– Jei neprieštarausite, sere, šį vakarą išsiaiškinsiu, ar man išdegė. Papasakosiu jums paskui, jei galima.

Meras sutiko. Bet prieš leisdamas Litlmorui eiti, jis padavė detektyvui kortelę su telefono numeriu.

– Tai mano namų telefonas, – pasakė jis. – Jei kažką sužinosite, iškart skambinkite man bet kuriuo paros metu.

PENKTADIENĮ VAKARE, aštuntą trisdešimt, Zigmundas Froidas, pagaliau išgirdęs beldimą, atidarė viešbučio kambario du-

ris. Po chalatu jis vilkėjo smokingo kelnes, baltus marškinius ir ryšėjo juodą kaklaraištį. Už jo durų stovėjo aukštas, jaunas vyras. Jis atrodė išsekęs tiek fiziškai, tiek dvasiškai.

– Jangeri, čia jūs! – nustebęs tarė Froidas. – Viešpatie, atrodote siaubingai!

Strathamas Jangeris nieko neatsakė. Froidas tuoj suprato, kad jam kažkas nutiko. Bet Froido užuojautos atsargos buvo visai išsemtos. Šis apspuręs vaikinas simbolizavo visą tą bendrą suirutę, kuri kilo, jam atvykus į Niujorką. Ar amerikiečiai negali ištverti neįsivėlę į kokius nors nemalonumus? Ar negalėtų bent vienas iš jų vaikščioti susikišęs marškinius į kelnes?

– Sere, atėjau pažiūrėti, kaip jaučiatės, – tarė Jangeris.

– Kad ir sutriko man virškinimas, praradau savo patį svarbiausią pasekėją. Jaučiuosi visai gerai. Ačiū, – atsakė Froidas. – Jei atšauksite mano paskaitas jūsų universitete, tai irgi labai praskaidrins nuotaiką. Viską kartu sudėjus, tai pati sėkmingiausia kelionė į jūsų šalį.

– Ar Brilas susisiekė su *Times*, sere? – paklausė Jangeris. – Jis išsiaiškino, ar šis straipsnis tikras?

– Taip, jis tikras, – tarė Froidas. – Jungas davė interviu.

– Daktare Froidai, rytoj nuvažiuosiu pas rektorių Holą. Skaičiau tą straipsnį. Jame vien paskalos, anonimiškos paskalos. Esu tikras, kad man pavyks įtikinti Holą neatšaukti jūsų paskaitų. Jungas nieko bloga apie jus nepasakė.

– Nieko bloga? – Froidas nusijuokė, su liūdna šypsena prisiminęs savo paskutinį pokalbį su Jungu, kuris įvyko toje pačioje vietoje, kur jis dabar stovėjo. – Jis atsižadėjo Oidipo ir paneigė seksualinę etiologiją. Jungas neigia net tai, kad neurozių šaltinis yra žmogaus vaikystės potyriai. Todėl jūsų įtakingų medikų sluoksniai parėmė jį, ne mane. O jūsų rektorius Holas, matyt, ketina sekti jų pavyzdžiu.

Vyrai stovėjo abipus Froido viešbučio kambario slenksčio. Froidas nepakvietė Jangerio užeiti į vidų. Abu tylėjo.

Tylą nutraukė Jangeris.

– Sere, pirmą kartą perskaičiau jūsų knygą būdamas dvidešimties. Vos perskaitęs sužinojau, kad pasaulis niekada nebebus toks, koks buvo. Jūs esate svarbiausių amžiaus idėjų autorius. Amerika jų alksta. Esu tuo įsitikinęs.

Froidas pravėrė burną atsakyti, bet atsakymas užgeso jo lūpose. Jis sušvelnėjo.

– Jangeri, jūs geras vaikinas, – atsiduso jis. – Atleiskite, bet dėl alkio, per daug juo nepasikliaučiau, nes alkanas žmogus suvalgys bet ką. Jei jau prakalbome apie maistą, mes vėl einame vakarieniauti pas Brilą. Ferencis jau pakeliui. Prisidėsite?

– Negaliu, – atsakė Jangeris. – Neištverčiau ilgai atsimerkęs.

– Dėl Dievo meilės, ką jūs veikėte visą šį laiką? – paklausė Froidas.

– Būtų sunku apibūdinti mano pastarąsias dvidešimt keturias valandas, sere. Bet neseniai buvau su panele Akton.

– Aišku. – Froidas pastebėjo, kad Jangeris tikisi būti pakviestas į vidų. Bet jis buvo tam nenusiteikęs. Tiesą sakant, Froidas jautėsi išsekęs taip kaip ir Jangeris. – Na, viską man papasakosite rytoj.

– Gerai, rytoj, – linktelėjo galva Jangeris ir apsisuko eiti.

Pajutęs Jangerio nusivylimą, Froidas pridūrė:

– Beje, norėjau jums pasakyti. Reikia daugiau pagalvoti apie Klarą Banvel.

– Sere?

– Visas šeimos gyvenimas sukasi apie labiausiai joje traumuotą žmogų. Mes žinome, kad Nora iš esmės iškeitė savo tikruosius tėvus į Banvelus. Tada kyla klausimas, kuris asmuo šioje plejadoje patyrė didžiausią psichologinę traumą.

– Manote, ponia Banvel?

– Nereikėtų manyti, kad Nora. Ponia Banvel yra prikaustanti dėmesį asmenybė (tokie dažnai yra save įsimylėję žmonės), bet vyrai su ja visą gyvenimą elgėsi blogai. Žinoma, kalbu konkrečiai apie jos vyrą. Pats girdėjote, ką ji sakė.

– Taip, – patvirtino Jangeris. – Ji man papasakojo dar daugiau.

– Pas Dželifą?

– Ne, sere. Su ja po to kalbėjausi Aktonų namuose.

– Aišku, – kilstelėjo antakį Froidas. – Manau, kad tai jos nuopelnas, kad Nora sužinojo, jog ponia Banvel atliko jos tėvui feliaciją.

– Atsiprašau?

– Prisimenate, – tarė Froidas. Jis užsimerkė ir neatmerkdamas akių pacitavo jo ir Jangerio pokalbį prieš dvi dienas šia tema, pradėdamas savo žodžiais: „Ar nepastebite nieko keisto, kai Nora tvirtina, kad, pamačiusi ponią Banvel su savo tėvu, ji nesuprato, ką mato?“ – „Daktare Froidai, daugelis keturiolikamečių mergaičių Amerikoje menkai išmano šiuos dalykus.“ – „Vertinu tai, bet ne šitai turėjau omeny. Ji leido suprasti, kad *dabar* supranta, ką matė, tiesa?“

Jangeris spoksojo.

– Jūs turite fonografinę atmintį?

– Taip. Naudingas įgūdis psichoanalitikui. Patariu jį lavinti. Anksčiau prisimindavau pokalbius mėnesių mėnesius, bet dabar tik porą dienų. Bet kuriuo atveju, manau, kad sužinosite, jog pati ponia Banvel paaiškino Norai šio veiksmo pobūdį. Įtariu, kad ji užsitarnavo merginos pasitikėjimą, sukėlusi sau užuojautą. Kitaip neišeina paaiškinti, kodėl Nora puoselėja jai tokius jausmus.

– Nora puoselėja jausmus poniai Banvel, – pakartojo Jangeris.

– Nagi, mano berniuk, pasukite galvą. Tokiu atveju, užuot jautusi poniai Banvel natūralią neapykantą, Nora iš esmės ją priėmė kaip motinos pakaitalą. Tai reiškia, kad ponia Banvel rado būdą, kaip užmegzti ypatingą ryšį su mergina – nuostabus pasiekimas tokiomis aplinkybėmis. Esu beveik tikras, kad ji patikėjo Norai savo uždraustas erotines paslaptis – tai dažniausiai suartina moteris.

– Supratau, – atsakė Jangeris, žvelgdamas stiklinėmis akimis.

– Tikrai? Tai be jokios abejonės dar labiau apsunkino Noros situaciją. Ir tai parodo, kad ponia Banvel neturi jokių skrupulų. Moteris niekada nepasakos tokių dalykų merginai, jei yra suinteresuota išsaugoti jos nekaltybę. Na, matau, kad norite man kažką pasakyti, bet esate pernelyg pavargęs. Neverta apie tai dabar kalbėtis. Pasikalbėsime rytoj. Eikite pailsėti.

PENKTADIENĮ VAKARE, TRUPUTĮ po vienuolikos, Smitas Elis Dželifas traukdamas ariją lengvu žingsniu grįžo į Balmoralą. Nepagailėjęs arbatpinigių durininkams, jis jiems pasigyrė (nors jo niekas neklausė), kad praleido vakarą Metropoliteno operoje su pačios geriausios rūšies moteriškos lyties būtybe – tokia, kuri žinojo, kuo užsiiminėti per operą. Visas švytėdamas Dželifas atrodė kaip žmogus, įsitikinęs savo kilniadvasiškumu.

Šis švytėjimas jo veide šiek tiek priblėso, kai jam kelią į liftą pastojo jaunas vyras, vilkintis apsitrynusiu kostiumu. Veidas dar labiau aptemo, kai jaunuolis prisistatė esąs policijos detektyvas.

– Jūs esate Hario Fo gydytojas, tiesa, daktare Dželifai? – paklausė Litlmoras.

– Gerasis žmogau, ar žinote, kiek dabar valandų? – suburbėjo Dželifas.

– Tiesiog atsakykite į klausimą.

– Taip, aš rūpinuosi ponu Fo, – prisipažino Dželifas. – Kiekvienas tai žino, ir visi laikraščiai apie tai rašė.

– Ar jūs rūpinotės ponu Fo, – tęsė Litlmoras, – čia, mieste, praėjusį savaitgalį?

– Nesuprantu, apie ką jūs kalbate, – susiraukė Dželifas.

– Kurgi ne, – puse lūpų šyptelėjo detektyvas ir mostu pakvietė iššaukiančiai atrodančią merginą, kuri laukė ant odinės

sofos kitoje marmurinio vestibiulio pusėje. Netrukus Greta priėjo. Litlmoras paklausė, ar ji atpažįsta Dželifą.

– Tai tikrai jis, – linktelėjo galva Greta. – Daktaras Smitas. Jis atvyko su Hariu ir paskui su juo išvyko.

Tą popietę, prieš apsilankymą pas merą, detektyvas grįžo į savo biurą, dar kartą perskaitė teismo proceso stenogramą ir rado Dželifo patvirtinimą, kad Fo yra psichiškai nesveikas. Perskaitęs stenogramoje, kad Dželifo pirmasis vardas yra Smitas, jis viską suprato.

– Taigi, daktare Smitai, – tarė Litlmoras, – norite pasakyti teisybę čia ar policijos nuovadoje?

Detektyvui neteko ilgai laukti išpažinties.

– Taip ne aš nusprendžiau, – leptelėjo Dželifas. – Dana. Tai jis už tai atsakingas.

Litlmoras liepė Dželifui nusivesti juos į savo butą. Kai jie įžengė į puošnų Dželifo prieškambarį, detektyvas supratingai linktelėjo galva.

– Vaje, daktare Smitai, jūs tikrai galite daug ką prarasti! – pareiškė jis. – Taigi praėjusį savaitgalį jūs atsivežėte Fo į miestą. Kaip jums tai pavyko? Gal papirkote sargybinius?

– Taip. Bet šitaip nusprendė Dana, ne aš, – neatlyžo Dželifas. Jis sunkiai klestelėjo ant kėdės valgomajame. – Aš tik vykdžiau jo nurodymus.

Litlmoras įdėmiai įsistebeilijo į jį.

– Ar jums kilo mintis nuvežti jį pas Siuzę?

– Fo pasirinko namus, ne aš. Prašau, detektyve. Tai buvo būtina sveikatos sumetimais. Sveikas vyras gali išsikraustyti iš proto tokioje įstaigoje kaip Matyvanas, apsuptas pamišėlių, netekęs galimybės normaliai fiziologiškai išlieti sėklos.

– Bet Fo *yra* psichiškai nesveikas, – tarė Litlmoras. – Todėl jis uždarytas beprotnamyje.

– Jis nėra pamišėlis. Tik jo nervai labai įtempti, – paprieštaravo Dželifas. – Jo nervingas charakteris. Nieko gero nepasieksime, jei laikysime tokį vyrą uždarytą.

– Gaila, kad teisme prisiekusiesiems tvirtinote priešingai, – toliau dėstė Litlmoras. – Jūs jau ne pirmą kartą atvežėte Fo į miestą, tiesa?

– Ne, prisiekiu, – papurtė galvą Dželifas. – Tai buvo pirmas kartas.

– Na, žinoma, – pakraipė galvą Litlmoras. – Kaip Fo susipažino su Elze Sigel? Ir kaip jūs įkalbėjote Banvelą padėti jums viską nuslėpti?

Dželifas dievagojosi, kad apie Elzę Sigel pirmą kartą sužinojo vakar perskaitęs popietinius laikraščius.

– Ar žinojote veždamas Fo pas Siuzę, – tęsė Litlmoras, – ką jam patinka daryti su merginomis? Ar tai irgi buvo būtina sveikatos sumetimais?

Dželifas nunarino galvą.

– Žinojau apie jo polinkius, – sumurmėjo jis. – Bet maniau, kad mums pavyko jų atsikratyti.

– Mhm... – numykė Litlmoras. Detektyvas su pasibjaurėjimu žiūrėjo į dailiai sutvarkytus Dželifo rankų pirštų nagus, sunertus ant jo milžiniško pilvo. – Tąnakt prieš vykstant pas Siuzę, kai Fo buvo čia, jūsų bute, kiek laiko jis buvo dingęs iš jūsų akiračio? Ar palikote jį vieną? Ar jis išėjo? Kas nutiko?

– Čia? – Dželifas atrodė susijaudinęs ir sutrikęs. – Niekada to žmogaus nebūčiau čia atsivežęs.

– Smitai, nežaiskite su manimi. Jau turiu pakankamai duomenų, kad paskelbčiau jus žmogžudystės bendrininku – ne vienos, o dviejų.

– Žmogžudystės? – pasimuistė Dželifas. – Dieve, negali būti! Nebuvo jokios žmogžudystės!

– Štai čia, šiame pastate, praėjusį sekmadienį buvo nužudyta mergina – tą pačią naktį, kai jūs atsivedėte Fo į savo butą.

Dželifo veidas pabalo.

– Ne, – šluostėsi prakaitą jis. – Fo atvyko į miestą šeštadienio vakarą. Sekmadienį iš ryto su juo traukiniu grįžome į Ma-

tyvaną, kur jis prabuvo visą sekmadienį ir pirmadienį. Galite paklausti Danos ir patikrinti Matyvano įrašus. Juose viskas užfiksuota.

Dželifas atrodė nuoširdžiai apimtas nevilties, bet Litlmoras turėjo liudytojų, kurie teigė priešingai.

– Šaunus bandymas, Smitai, – tarė jis. – Bet pustuzinis merginų patvirtins praėjusį sekmadienį mačiusios jus ir Fo Siuzės namuose, tiesa, Greta?

– Aha, – patvirtino Greta, – tarp pirmos ir antros valandos sekmadienio naktį. Taip jums ir sakiau.

Litlmoras sustingo.

– Palauk, palauk, apie kurią naktį kalbate – šeštadienio ar sekmadienio?

– Šeštadienio naktis... sekmadienio rytas... tas pats, – atsakė Greta.

– Greta, – bandė išlikti ramus detektyvas, – man reikia tikslaus atsakymo. Kada pas jus atėjo Fo, šeštadienio ar sekmadienio naktį?

– Šeštadienio naktį, – tarė Greta, – nes sekmadieniais nedirbu.

Litlmoras vėl atsidūrė akligatvyje. Jis buvo šimtu procentų įsitikinęs, kad prie to buvo prikišęs nagus Fo. Atrodė, kad susiėjo visi galai. Bet dabar paaiškėjo, kad Fo buvo pas Siuzę ne tą naktį – vakarykštę.

– Patikrinsiu ligoninės įrašus, – tarė Litlmoras Dželifui. – Geriau melskitės, kad būtumėte teisus. Eime, Greta. Mums jau metas.

Dželifas tramdydamasis pakilo nuo kėdės.

– Manau, detektyve, kad turėtumėte manęs atsiprašyti, – oriai pareiškė jis.

– Galbūt, – nesutriko Litlmoras. – Bet jei užsiminsite apie tai dar kartą, gausite nuo vienerių iki penkerių metų kalėjimo už tai, kad padėjote pabėgti kaliniui. Jau net nekalbu apie tai, kad visiems laikams atsisveikinsite su gydytojo darbu.

ANTRĄ NAKTĮ IŠ EILĖS Karlas Jungas ėjo pro Kalvarijos bažnyčią kitapus *Gramercy* parko. Šį kartą kišenėje jis nešėsi revolverį. Galbūt ginklas teikė jam drąsos. Nedvejodamas Jungas ryžtingai žingsniavo palei plieninę *Gramercy* parko tvorą pietinėje pusėje, perėjo gatvę ir priėjo tiesiai prie pareigūno, stovinčio priešais Aktonų namą. Policininkas paklausė, kokiu jis reikalu. Jungas atsakė, kad ieško klubo su pramogine programa. Ar galėtų pareigūnas jam parodyti kelią?

– Jūs ieškote laisvalaikio klubo, – iškart suprato policininkas. – Šešioliktas numeris, už keturių namų.

Jungas pasibeldė į šešioliktu numeriu pažymėto namo duris ir, paminėjęs Smito Dželifo vardą, buvo įleistas į vidų. Ore sklandė muzikos garsai ir moteriškas juokas. Įėjęs į vidų Jungas negalėjo patikėti, koks buvo kvailys, kad beveik du kartus buvo priėjęs prie pat šios vietos durų, bet apsisukdavo ir sprukdavo. Įsivaizduokite, kad jo stoto vyriškis bijo įeiti į namą, kur galima už pinigus gauti moterį.

Klubo drabužinės darbuotoja, pasitikusi jį vestibiulyje, netikėtai sutriko, kai jis išsitraukė revolverį. Bet Jungas su europietišku mandagumu padavė jį ir paaiškino, kad už poros namų pamatęs policininką sunerimo, jog lauke gali šmirinėti koks žudikas.

– Viskas gerai, – gražiai nusišypsojo jam mergina. – Akimirką pamaniau, kad žudikas esate *jūs*.

Kai tiedu nusijuokė ir durys užsidarė, Kalvarijos bažnyčios šešėliuose iš karietos išlipo kitas vyras. Taksi nuvažiavo, palikdamas vyrą vieną beveik toje pačioje vietoje, kurioje vakar naktį stovėjo Jungas. Tas vyras ryšėjo baltą kaklaraištį. Nors buvo karštas, vasariškas vakaras, jis vilkėjo apsiaustu ir mūvėjo baltas zomšines pirštines. Jo kepurė buvo nuleista žemai ant akių, kad uždengtų kiek galima daugiau veido. Vyras ne-

judėjo. Jis nenorėjo, kad prie Aktonų namo budintys policininkai jį pamatytų.

Vos užsidarius durims Smitas Dželifas puolė prie telefono. Jis paprašė operatoriaus sujungti jį su Matyvano psichiatrijos ligoninės Nepakaltinamųjų skyriumi. Teko laukti penkiolika minučių, bet Dželifui pagaliau pavyko susisiekti su ligoninės sargybiniu, su kuriuo jis puikiai sutarė. Dželifas ėmė berti skubius nurodymus, bet šis greitai jį pertraukė.

– Jūs pavėlavote, – pareiškė sargybinis. – Jo nėra.

– Nėra?

– Jis išvyko prieš tris valandas.

Dželifas padėjo ragelį. Drebančiais pirštais jis surinko Čarlzo Danos namų, esančių Penktojoje aveniu, telefoną. Niekas neatsiliepė. Buvo beveik vidurnaktis. Po šešių signalų Dželifas padėjo ragelį.

– Dieve mano! – suinkštė jis.

Kitapus Balmoralo, po gatvės žibintu, Litlmoras atsisveikino su Greta. Naktis vis dar buvo karšta ir tvanki.

– Galiu pasakyti, kad jis atėjo sekmadienio naktį, – pasisakė pati Greta, – jei norite.

Litlmoras liūdnai nusijuokė. Jis papurtė galvą, stabdydamas pravažiuojantį taksi.

– Dabar jūs nebeieškosite mano Fanės, tiesa? – paklausė beviltiškai ji.

– Ne, neieškosiu, – tarė Litlmoras. – Aš ją rasiu.

Jis nurodė vairuotojui Keturiasdešimtąją gatvę ir iš anksto užmokėjo jam dolerį.

– Jūs esate tikras džentelmenas, ar žinote? – tarė ji. – Gal netyčia norėtumėte mane vesti? Mes abu esame raudonplaukiai.

Litlmoras vėl nusijuokė.

– Atleisk, širdele, jau esu susižadėjęs.

Greta pabučiavo jam į skruostą. Kai taksi nuvažiavo, apsisukęs Litlmoras tiesiai sau už nugaros išvydo stovinčią Betę Longobardi. Vykdamas į miesto pakraštį detektyvas trumpai užsuko į Longobardžių namus ir paliko žinutę Betei, kviesdamas susitikti su juo prie Balmoralo, kai tik ji grįš namo.

– Laukiu pasiaiškinimo, – pervėrė jį žvilgsniu Betė. – Ir jau geriau aiškinkis įtikimai.

Pasiaiškinimas buvo tikrai patikimas: vos tik sužinojusi, kad Greta prarado kūdikį, Betė iškart atlyžo. Litlmoras nusivedė ją prie savo policijos automobilio. Iš bagažinės detektyvas ištraukė griozdišką krepšį.

– Noriu tau parodyti keletą daiktų, – tarė jis. – Tie daiktai galbūt priklausė panelei Riverford. Tik tu viena gali juos atpažinti.

Litlmoras iškratė krepšio turinį į automobilio bagažinę. Drabužiai buvo pernelyg įmirkę, kad juos būtų galima atpažinti. Betei pasirodė matyti papuošalai ir batai, bet ji nebuvo įsitikinusi. Tada ji pamatė žvyno pavidalo rankovę, nusagstytą blizgučiais ir karančią nuo tankaus, susiglamžiusio audinio. Ji ištiesino suknelę, kuriai priklausė ši rankovė, ir iškėlė ją prieš lempos šviesą.

– Ši rankovė yra jos! Mačiau ją su šia suknele.

– Tu auksas, – tarė Litlmoras. Jis jau ketino ją apkabinti, kai jo akį patraukė dar vienas dalykas. – Ar matai drabužių, kuriuos moteris vilkėtų dieną?

– Tik ne šie, – papurtė galvą Betė, kilnodama apatinius drabužėlius. – Ir ne šie. Ne, Džimi, tai vakariniai drabužiai.

– Vakariniai drabužiai, – lėtai pakartojo detektyvas.

– Kas yra? – paklausė Betė.

Litlmoras nieko neatsakė, nes buvo paskendęs mintyse.

– Džimi, kas?

– Bet tada ponas Hugelis... – staiga paskubomis detektyvas pradėjo plekšnoti per kišenes ir po jas naršyti, kol pagaliau rado voką su keliomis fotografijomis. Vienoje iš jų buvo Betė.

– Ar atpažįsti šį veidą?

– Žinoma, – tarė ji, – bet kodėl?..

– Eime atgal į viršų, – pertraukė ją Litlmoras. Jis pagriebė iš bagažinės griozdišką varinį daiktą, kuris atrodė kaip prie žvakidės pritvirtintas lengvojo automobilio priekinis žibintas. Tai buvo nešiojamas elektrinis žibintas. Tada jis nusivedė Betę atgal į Balmoralą. Jie pakilo Alabasterio flygelio liftu į viršutinį aukštą.

– Kokio ūgio buvo panelė Riverford? – paklausė Litlmoras, jiems kylant į viršų.

– Truputį aukštesnė už mane. – Betės ūgis buvo penkios pėdos ir du coliai. – Bent jau ji atrodė aukštesnė.

– Ką turi omeny?

– Ji visada avėjo aukštakulnius, – paaiškino Betė, – tikrai su labai aukšta pakulne, tačiau nebuvo pratusi su jais vaikščioti.

– Kiek ji svėrė?

– Džimi, nežinau. Kodėl klausi?

Aštuoniolikto aukšto koridorius buvo tuščias. Nepaisydamas Betės protesto, Litlmoras meistriškai atrakino Elizabetos Riverdorf buto spyną ir atidarė duris. Viduje buvo tamsu ir tylu. Virš galvos nebuvo šviestuvų. Visos lempos buvo išneštos.

– Ką mes čia veikiame? – paklausė Betė.

– Bandome išsiaiškinti vieną dalyką. – Litlmoras pasuko koridoriumi tiesiai prie panelės Riverford kambario, pasišviesdamas tamsoje blyksinčiu žibintu.

– Nenoriu ten eiti. – Betė visai to netrokšdama sekė įkandin.

Jie priėjo prie durų. Litlmoras jau siekė rankenos, kai jo ranka sustingo ore. Staiga tylą perskrodė ausį rėžiantis garsas. Jis sklido iš kambario. Garsas vis stiprėjo, virsdamas tolima aimana.

Betė įsikibo Litlmorui į ranką.

– Tai tas garsas, apie kurį tau pasakojau, Džimi. Garsas, kurį girdėjome tą rytą, kai mirė panelė Elizabeta.

Detektyvas atidarė duris. Aimana vis dar garsėjo.

– Neik į vidų, – sušnibždėjo Betė.

Netikėtai triukšmas dingo. Stojo mirtina tyla. Litlmoras įėjo į kambarį. Betė, pabūgusi pasilikti už durų, įėjo įsikibusi detektyvui į rankovę. Baldai vis dar buvo savo vietose: lova, veidrodis, staliukai, komodos. Jie metė klaikius šešėlius, kai detektyvas pajudindavo žibinto šviesos ruožą. Litlmoras priglaudė ausį prie sienos ir įdėmiai klausydamasis pabarbeno ją krumpliais. Jis nusileido keliomis pėdomis žemiau ir atliko tą patį veiksmą.

– Ką tu darai? – šnipštelėjo Betė.

Litlmoras spragtelėjo pirštais.

– Židinys, – tarė jis. – Radau molžemio prie židinio.

Jis priėjo prie židinio ir, atstūmęs į šalį jo metalines groteles, išsitiesė ant grindų. Žibintu jis pašvietė į kaminą. Tolimiausioje užpakalinėje židinio sienoje Litlmoras pamatė plytas, cemento skiedinį ir tris trikampiu išsidėsčiusius plyšius, kurių pats viršutinis buvo apskritimo formos.

– Štai, – tarė detektyvas. – Šitai ir turi būti. Dabar kaip jis?..

Litlmoras apšvietė žibintu geležines atramėles malkoms, kabančias šalia židinio. Šalia gulėjo tridantis žarsteklis. Du iš jo trijų dantų buvo smailūs ir aštrūs, o kitas – apvalus. Trys galai kartu sudarė trikampį. Litlmoras pašoko, čiupo žarstyklį ir bakstelėjo juo į užpakalinę kamino dalį. Trys žarsteklio galai atitiko plyšių formą taip, lyg būtų specialiai pritaikyti (žinoma, jie ir buvo specialiai pritaikyti). Po akimirkos visas židinys ant vidinių vyrių pasisuko į šalį, ir Litlmorui į veidą pūstelėjo stiprus vėjas.

– Pasigrožėkite! – pakraipė galvą Litlmoras. Viduje plytėjo mažomis mėlynomis liepsnelėmis nusėtos sienos. – Ir kur anksčiau jas mačiau? Bete, eime.

Betė, tvirtai įsikibusi Litlmorui į ranką, įžengė kartu su juo į koridorių. Priėjus didžiules kvadrato formos metalines grotas ant vienos iš sienų, detektyvas priglaudė prie jų ausį. Lygiai taip pat paragino padaryti ir Betę. Tolumoje jie išgirdo panašų, aimaną primenantį triukšmą, kuris taip išgąsdino Betę.

– Oro šachta, – paaiškino Litlmoras, – kažkokia dirbtinė vėdinimo sistema. Tikriausiai čia pumpuojamas oras. Kai įsijungia pompa, pasigirsta šis garsas. Kai pompa išsijungia, garsas dingsta. – Jie nuėjo koridoriumi porą šimtų pėdų, praeidami daugybę panašių grotų ir tris ar keturis kartus staigiai pasukdami už kampo. Betė beveik suleido nagus į Litlmoro ranką. Pagaliau jie priėjo koridoriaus galą. Jiems kelią užtvėrė siena. Bet ant tos sienos, po paskutiniąja dujų liepsnele, žibėjo maža metalinė lėkštutė. Litlmoras spustelėjo lėkštutę, ir siena atsivėrė kaip durys.

Elektrinio žibinto šviesa apšvietė prabangiai įrengtą vyro darbo kabinetą. Sienas dengė knygų lentynos, tačiau vietoj jų lentynos buvo prikrautos tiltų ir namų maketų. Darbo kambario viduryje stovėjo didelis stalas su varinėmis lempomis. Litlmoras įjungė vieną iš jų. Durys, vedančios iš darbo kambario, buvo uždarytos. Litlmoras su Bete pritykino prie tų durų, pravėrė jas ir nuėjo koridoriumi tolyn. Perėję baltą marmurinį prieškambarį, jie išgirdo prislopintą garsą. Eidami pro pačią erdviausią svetainę, kokią jiems teko matyti, Litlmoras su Bete pastebėjo duris, kurios traškėjo rankenai besisukiojant į abi puses. Akivaizdu, kad kažkas, esantis už tų durų, beviltiškai bandė jas atidaryti. Litlmoras garsiai prisistatė esąs policijos detektyvas.

Atsiliepė moteriškas balsas.

– Atidarykite duris! Išleiskite mane!

Litlmoras ilgai netruko. Už durų buvo patalynės spinta, kurioje įsprausta į ankštą tarpą stovėjo nusisukusi moteris su už nugaros surištomis rankomis. Ponia Klara Banvel iškart atsisuko, padėkojo detektyvui ir paprašė ją atrišti.

Henrio Kendalo Fo kakta blizgėjo nuo prakaito, kai jis stebėjo kitoje *Gramercy* parko pusėje po dujiniu gatvės žibintu priešais Aktonų namą patruliuojantį policininką. Prakaitas kiaurai permerkė jo marškinių nugarą po smokingo švarku. Jis varvėjo per jo rankoves ir kelnes.

Stovėdamas geriausioje strateginėje vietoje Rytų Dvidešimt pirmojoje gatvėje tarp Parko ir Leksingtono aveniu, Fo galėjo matyti daugybę įspūdingų namų, išsidėsčiusių pietinėje *Gramercy* parko pusėje. Jis matė ryškiai penktadienio naktį šviečiantį laisvalaikio klubą. Pro peršviečiamas pirmojo klubo aukšto užuolaidas jis net įžiūrėjo pirmyn ir atgal vaikštinėjančius, *Duplexes* ir *Bronx* kokteilius ragaujančius pasiturinčius pagyvenusius vyrus ir merginas apnuogintais pečiais.

Fo akys buvo geresnės už Jungo. Jis pastebėjo, kad trimis aukštais aukščiau virš patrulio kažkas juda ant Aktonų stogo. Ten, nakties danguje, jis įžiūrėjo kito policininko siluetą ir jo šautuvo kontūrus. Fo buvo liesas žmogėnas, ir dėl to atrodė netvirtas, o rankos truputį per ilgos. Kaip vyro, bebaigiančio ketvirtą dešimtį, jo veidas atrodė stebėtinai berniokiškas. Jis beveik būtų gražus, jei ne mažos, pernelyg giliai susodintos akys ir truputį per storos lūpos. Judėdamas ar stovėdamas jis, rodos, visada negalėdavo atgauti kvapo.

Fo dabar judėjo. Slapstydamasis šešėliuose jis sėlino rytų kryptimi. Fo dar žemiau trūktelėjo savo kepurės kraštą, pereidamas Leksingtono aveniu: namas ant šio kampo jam buvo puikiai pažįstamas. Senais laikais jis stebėjo jį valandų valandas, laukdamas iš jo išeinančios gražios merginos, kurią jam

taip knietėjo sužaloti, kad net dilgčiojo odą. Vyras ėjo metalinės parko tvoros pakraščiu, kol priėjo pietinį jo kampą. Ten nuo budraus policininko skyrė Irvingo gatvė. Fo priartėjo prie namų pietinėje *Gramercy* parko pusėje. Pareigūnai jo nepamatė. Jis buvo beveik už dviejų kvartalų. Net pats atidžiausias stebėtojas neįtartų, kad šis vyras kėsinosi įsibrauti į dvyliktuoju numeriu pažymėtą pastatą, pono ir ponios Aktonų namus.

Už TRIJŲ MYLIŲ, savo bute antrame mažo namelio aukšte Vareno gatvėje, koroneris Čarlzas Hugelis susikrovė lagaminus. Dabar jis stovėjo viduryje svetainės ir kandžiojo krumplius. Koroneris nusiuntė merui atsistatydinimo laišką. Apie tai jis informavo ir nuomojamo buto šeimininką. Hugelis nuėjo į banką ir uždarė savo sąskaitą. Visi jam priklausantys pinigai gulėjo priešais jį, sukrauti ant grindų į tvarkingas krūveles. Jis niekaip neapsisprendė, kaip juos išsinešti. Paskui pasilenkė ir jau trečią kartą ėmė skaičiuoti banknotus, mąstydamas, ar jų užteks jam įsikurti kitame, mažesniame mieste. Staiga pasigirdo stiprus beldimas į duris. Jo rankos mėšlungiškai sutrūkčiojo, paleisdamos penkiasdešimties dolerių banknotus į orą.

JEI TIK PRIEŠAIS AKTONŲ namus patruliavęs policininkas būtų pakėlęs galvą, galbūt būtų pastebėjęs tamsų šešėlį Noros kambario lange. Galbūt jis būtų supratęs, kad už užuolaidų praslinko vyras. Bet jis nepakėlė galvos.

Įsibrovėlis atsilaisvino kaklą spaudžiantį šilkinį kaklaraištį. Jis tyliai ištraukė jį iš savo apykaklės ir, apsivyniojęs kraštus aplink rankas, prisiartino prie Noros lovos. Nors

ir buvo tamsu, jis įžiūrėjo miegančią merginos figūrą. Taip pat matė jos dailaus smakro ir švelnaus, neapsaugoto kaklo liniją. Įkišęs kaklaraištį tarp galvūgalio lentos ir pagalvės jis leido jį lėtai žemyn, po pagalve, vis arčiau prie merginos kaklo, be galo lėtai, kol iš po pagalvės išlindo abu kaklaraiščio galai. Visą tą laiką jis klausėsi jos švelnaus, ramaus kvėpavimo.

Geras klausimas, ar būtų pravertęs virtuvinis peilis, jei ponia Mildred Akton nebūtų jo ištraukusi iš po merginos pagalvės. Ar Nora Akton, pažadinta iš miegų vidury nakties, būtų pasiekusi peilį? O jei būtų pasiekusi, ar būtų juo pasinaudojusi? Nora visada miegojo ant pilvo. Net jei pavyktų jai sugriebti ginklą, ar smaugiama ji galėtų išgelbėti savo gyvybę?

Visi pasvarstymai geri, bet jie tik teoriniai. Nebuvo ten nei virtuvinio peilio, nei Noros.

– Rankas aukštyn, pone Banvelai! – įsakė balsas už vyro prie Noros lovos, o į jo nugarą buvo įremtas šautuvo vamzdis. Kambarį apšvietė elektrinis žibintas, kurį laikė tarpduryje stovintis uniformuotas pareigūnas. Džordžas Banvelas iškėlė rankas priešais savo veidą. Žiūrėdamas į lovą pusiau apakintas jis apstulbo, pamatęs į jį spoksančią nepažįstamą merginą, išsigandusią, bet ryžtingą. Tai buvo Betė Longobardi.

– Pone Banvelai, pasitraukite nuo lovos! – liepė detektyvas Litlmoras. Patikrinęs Banvelo kišenes Litlmoras žvilgtelėjo į Noros židinį. Jame, kaip jis tikėjosi, matėsi atsidariusi sienos plokštė, už kurios plytėjo slaptas koridorius. – Gerai, dabar ramiai ir lėtai nuleiskite rankas už nugaros.

Banvelas nepajudėjo.

– Sakyk savo kainą, – tarė jis.

– Ji didesnė, nei gali sumokėti, – atsakė Litlmoras.

– Dvidešimt tūkstančių, – tarė Banvelas, vis dar laikydamas rankas prie galvos. – Duosiu abiem po dvidešimt tūkstančių dolerių.

– Rankas už nugaros! – pakartojo Litlmoras.

– Penkiasdešimt tūkstančių, – neatlyžo Banvelas. Prisimerkdamas nuo spiginančios šviesos jis pamatė, kad tarpdury stovi du vyrai: vienas laikė žibintą, kitas stovėjo už jo, o dar vienas buvo įrėmęs į jo nugarą pistoletą. Išgirdę žodžius „penkiasdešimt tūkstančių" tie du vyrai ant slenksčio nepatogiai pasimuistė. Banvelas kreipėsi į juos: – Tik pagalvokit apie tai, vaikinai! Iškart matyti, kad jūs protingi. Kaip jūs manote, iš kur vyriausiasis inspektorius Byrnsas gavo savo dalį? Žinote, kokią sumą Byrnsas laiko banke? Tris šimtus penkiasdešimt tūkstančių. Teisingai. Mano dėka jis tapo turtingas žmogus. Jus taip pat galiu paversti turtingais.

– Merui tikrai nepatiks jūsų bandymai mus papirkti, – tarė Litlmoras, nuleisdamas vieną Banvelo ranką ir uždėdamas antrankį ant jo riešo.

– Ar klausysite kvailio, stovinčio už manęs?! – paniekinamai sušuko Banvelas, vis dar stipriu ir pasitikinčiu balsu kreipdamasis į tuos du vyrus tarpduryje, nors jo padėtis ir buvo nepavydėtina. – Teisme jį sumalsiu į miltus. Girdite? Sutriuškinsiu! Būkite protingi! Norite visą savo gyvenimą būti vargšai? Nesijaudinkite dėl mero. Meras paklūsta man.

– Nejaugi, Džordžai? – paklausė vyras, stovintis už pareigūno, laikančio žibintą. Jis žengė į šviesą. Tai buvo meras Maklelanas. – Ar tikrai?

Litlmoras spragtelėjo antrankius ant kito Banvelo riešo, ir užraktas smagiai trakštelėjo. Kaip tokio sudėjimo vyras Banvelas stebėtinai vikriai išsisuko iš detektyvo gniaužtų ir su už nugaros surakintomis rankomis šoko slapto koridoriaus link. Bet norint ten įlįsti reikėjo stabtelėti ir staigiai pasilenkti. Čia jam vikrumo ir pritrūko. Litlmoras rankoje laikė ginklą. Jis galėjo iššauti, bet užuot taip padaręs, liuoktelėjo į priekį ir stuktelėjo pistoleto rankena Banvelui į pakaušį. Surikęs Banvelas susmuko ant grindų.

Po poros minučių detektyvas Litlmoras pasodino beveik sąmonę praradusį Džordžą Banvelą Aktonų laiptų apačioje ir prirakino jį kitais antrankiais prie laiptų turėklų. Juos pasiskolino iš vieno uniformuoto vyro. Banvelo veidu varvėjo kraujas. Kitas policininkas leido iš miegamojo išeiti sutrikusiems Harkortui ir Mildred Aktonams.

LAISVALAIKIO KLUBO VIDUJE drabužinės darbuotoja pasveikino naują svečią, kuris taip pat ją nustebino. Šį kartą todėl, kad vyras vilkėjo apsiaustą vasaros viduryje. Hariui Fo buvo ypač saldu džiaugtis savo laisve kambariuose, suprojektuotuose to paties vyro, kurį jis nužudė prieš trejus metus – pono Stenfordo Vaito. Jis prisistatė Monrojaus Reido iš Filadelfijos vardu. Šuo vardu jis prisistatė ir kitam nevietiniam lankytojui, užsieniečiui džentelmenui, su kuriuo susipažino mažoje pokylių salėje. Ten ant scenos šokėjos rodė pramoginį numerį. Haris Fo ir Karlas Jungas tą vakarą artimai susibičiuliavo. Kai Jungas užsiminė, kad jis pažįsta šio klubo narį Smitą Dželifą, Fo sušuko, kad jis taip pat puikiai pažįsta šį žmogų, nors neatskleidė visos teisybės apie jų pažinties aplinkybes.

– PUIKIAI PADIRBĖTA, DETEKTYVE! – pagyrė meras Maklelanas Litlmorą Aktonų svetainėje. – Niekada nepatikėčiau, jei nebūčiau pamatęs savo akimis.

Ponia Bigs tvarstė gilią žaizdą Banvelo makaulėje. Jis vis dar buvo prirakintas dvejais antrankiais: vieni spaudė jo riešus už nugaros, o kiti neleido jam pasitraukti nuo laiptų turėklo. Ponas Aktonas įsipylė skliding taurę gėrimo.

– Maklelanai, ar galite mums paaiškinti, kas čia vyksta? – paklausė jis.

– Bijau, kad pats nelabai žinau, – atsakė meras. – Man vis dar sunku suvokti, kaip Džordžas galėjo nužudyti panelę Riverford.

Pasigirdo durų skambutis. Ponia Bigs pasižiūrėjo į šeimininkus, kurie savo ruožtu pažvelgė į merą. Litlmoras pasisiūlė atidaryti pats. Po akimirkos visi išvydo, kaip pareigūnas Rierdonas, tvirtai savo gniaužtuose laikydamas koronerį Čarlzą Hugelį, įvedė jį į kambarį.

– Sučiupau jį, detektyve, – tarė Rierdonas. – Kaip ir sakėte, jau buvo susikrovęs visus daiktus.

DVIDEŠIMT PENKTAS SKYRIUS

VIEŠBUČIO KAMBARYJE MANE pažadino telefono skambutis. Neprisiminiau, kaip užmigau. Vos beatmenu, kaip grįžau į savo kambarį. Skambino iš administracijos.

– Kiek dabar valandų? – paklausiau.

– Beveik vidurnaktis, sere.

– Kokia šiandien diena? – Mano smegenis vis dar gaubė migla.

– Penktadienis, sere. Atleiskite, daktare Jangeri, bet jūs prašėte jums pranešti, jei pas panelę Akton ateis lankytojų.

– Taigi?

– Ponia Banvel šiuo metu jau kyla į viršų, į panelės Akton kambarį.

– Ponia Banvel? – pasipurčiau. – Gerai. Kitą kartą prieš įleisdami dar ką nors, paskambinkite man.

Mes su Nora grįžome iš Taritauno traukiniu. Visą kelią beveik tylėjome. Kai atvykome į didžiąją centrinę stotį, Nora maldavo ją nuvežti atgal į Manhatano viešbutį tik įsitikinti, ar dar neužimtas jos vardu užsakytas kambarys. Ji paklausė, ar tokiu atveju ji negalėtų apsistoti ten iki sekmadienio, kai ilgiau nebereikės baimintis, kad jos tėvai per prievartą uždarys ją į beprotnamį.

Nors man ši mintis nepatiko, nuvežiau ją į viešbutį. Tačiau įspėjau ją, kad rytoj ryte, nors ir kas nutiktų, pranešiu jos tė-

vui apie jos buvimo vietą. Buvau tikras (taip jai ir pasakiau), kad ji sugebės sukurti kokią istoriją, padėsiančią neprisileisti tėvų dar likusias dvidešimt keturias valandas. Pasirodė, kad dėl kambario ji neklydo, nes jame dar niekas kitas negyveno. Paėmusi iš administratoriaus raktus, ji dingo lifte.

Pagalvojau, kad ponia Banvel neprotingai pasielgė, taip vėlai sumaniusi aplankyti Norą. Juk ją galėjo pasekti vyras. Tikriausiai panelė Akton jai paskambino. Bet jeigu ji galėjo taip apgaudinėti mane, tai Klara tikriausiai meistriškai galėjo pameluoti savo vyrui apie vakarinio pasivaikščiojimo tikslą.

Prisiminiau Froido pastabas apie Noros jausmus Klarai. Žinoma, jis vis dar tikėjo, kad Nora puoselėjo kraujomaišiškus jausmus. Aš jau netikėjau. Iš tikrųjų atsižvelgdamas į savo *būti ar nebūti* interpretaciją drįsau manyti, kad pagaliau radau atsakymą į tai, kaip paaiškinti visą Oidipo kompleksą. Taip, Froidas buvo visiškai teisus teigdamas, kad Oidipo problema atspindi tikrąją žmogaus prigimtį. Bet jis matė veidrodišką, atvirkščią tikrovės atspindį.

Reikia kalbėti ne apie sūnų, o apie tėvą. Kai mažas berniukas susiduria su savo mama ir tėčiu, viena šios trijulės dalis – tėvas, patiria gilų seksualinį apmaudą. Savaime suprantama, jam gali atrodyti, kad berniukas įsiterpė į jo ypatingus, išskirtinius santykius su žmona. Jis gali net truputį norėti atsikratyti žindančio, zirziančio įsibrovėlio, kurį motina laiko tokiu ypatingu ir tobulu. Jis net gali trokšti jo mirties.

Oidipo kompleksas egzistuoja, bet subjektas iš visų jo predikatų yra tėvas arba motina, o ne vaikas. Ir vaikui augant padėtis tik pablogėja. Mergaitė greitai susiremia su motina kaip asmenybė, kurios jaunystės ir grožio motina negali liautis pavydėjusi. Berniukas ilgainiui neišvengiamai pralenkia savo tėvą, o šis, sūnui augant, jaučiasi vis labiau prislėgtas kartas skiriančių konfliktų.

Bet kokie gi tėvai pripažins, kad trokšta užmušti savo palikuonis? Koks tėvas prisipažins, kad pavydi sūnui? Tai-

gi Oidipo kompleksas *primetamas vaikams*. Matyt, vidinis oidipiško tėvo balsas jam kužda, kad ne jis – tėvas – jaučia slaptą pavydą ir trokšta sūnaus mirties, o greičiau jau šis Oidipas geidžia motinos ir siekia tėvo atsikratyti. Kuo intensyvesni tėvų pavydo priepuoliai, tuo destruktyviau jie elgsis su savo vaikais, sukeldami tą situaciją, kurios jie bijojo. Tai įrodo pats *Oidipas*. Galų gale tai akivaizdžiai patvirtina ir *Hamletas*.

Gaila, kad šis atradimas, jei toks buvo, dabar atrodė toks išsikvėpęs, toks nenaudingas. Kas iš to gero? Ką iš viso gera atnešė mąstymas?

– KOKS ĮŽEIDIMAS! – vos tramdydamas pasipiktinimą sušnypštė koroneris Hugelis. – Reikalauju pasiaiškinimo.

Džordžas Banvelas suurzgė iš skausmo, kai ponia Bigs uždėjo pleistrą jam ant galvos. Jo plaukuose liko sukrešėjusio kraujo, bet jis jau nežliaugė skruostais.

– Litlmorai, ką visa tai reiškia? – paklausė meras.

– Pone Hugeli, pats jam papasakosite? – paklausė detektyvas, – ar man viską apsakyti?

– Ką apsakyti? – nesuprato Maklelanas.

– Paleiskite mane, – liepė koroneris Rierdonui.

– Pareigūne, paleiskite jį! – įsakė meras. Rierdonas iškart pakluso.

– Litlmorai, ar tai dar vienas jūsų pokštas? – paklausė Hugelis, pasilygindamas švarką. – Neklausyk, ką jis kalba, Maklelanai. Vakar šis vyras apsimetė negyvu ant mano operacinio stalo.

– Tikrai? – paklausė meras Litlmoro.

– Taip, sere.

– Matote? – kreipėsi Hugelis į Maklelaną pakeltu balsu. – Aš jau nedirbu miesto tarnyboje. Mano atsistatydinimas įsi-

galiojo šiandien penktą valandą dienos. Pareiškimas ant jūsų stalo, Maklelanai, nors abejoju, ar jūs jį skaitėte. Einu namo. Labanakt!

– Pone mere, neišleiskite jo, – paprašė Litlmoras.

Koroneris nekreipė jokio dėmesio. Užsimaukšlinęs ant galvos kepurę jis pradėjo eiti durų link.

– Sere, neišleiskite jo, – pakartojo Litlmoras.

– Pone Hugeli, prašau pasilikti ten, kur esate, – įsakė Maklelanas. – Šiąnakt detektyvas jau pademonstravo man vieną neįmanomą dalyką. Noriu jį išklausyti.

– Ačiū, jūsų kilnybe, – padėkojo Litlmoras. – Pirmiausia pradėsiu nuo nuotraukos. Sere, koroneris Hugelis padarė nuotrauką. Tai nuotrauka, kurioje užfiksuotas panelės Riverford kaklas su pono Banvelo inicialais.

Laiptų apačioje sukruto Banvelas.

– Čia dabar kas? – paklausė jis.

– Jo inicialai? Apie ką jūs kalbate? – paklausė Maklelanas.

– Sere, turiu tos nuotraukos kopiją, – tarė Litlmoras, duodamas merui nuotrauką. – Sudėtinga paaiškinti, sere. Suprantate, ponas Hugelis sakė, kad panelės Riverford kūną iš morgo pavogė dėl to, kad ant jo buvo palikta įkalčių.

– Taip, Hugeli, jūs man tai minėjote, – patvirtino meras.

Koroneris tylėjo ir atsargiai žiūrėjo į Litlmorą.

– Tada Rivjeras išryškina Hugelio fotoplokšteles, – tęsė detektyvas. – Ir toje nuotraukoje ant panelės Riverford kaklo tikrai pamatome kažkokį atspaudą. Mes su Rivjeru jo neiššifravome, bet ponas Hugelis mums jį išaiškino. Žudikas pasmaugia panelę Riverford savo kaklaraiščiu. Ant jo yra segtukas, o šis su monograma. Taigi matote, jūsų kilnybe, nuotraukoje ant panelės Riverford kaklo užfiksuoti žudiko inicialai. Pone Hugeli, juk taip mums tvirtinote?

– Neįtikėtina, – tarė meras, prisitraukęs nuotrauką prie pat nosies ir įdėmiai į ją spoksodamas.

– Kaip Dievą myliu, matau *GB* inicialus.

– Taip, sere. Be to, radau vieną pono Banvelo kaklaraiščio segtuką. Galite pats įsitikinti, kad jie panašūs. – Išsitraukęs iš kelnių kišenės Banvelo kaklaraiščio segtuką, Litlmoras padavė jį merui.

– Nieko sau! – palingavo galva meras. – Identiška.

– Nesąmonė! – sugriaudėjo Banvelas. – Mane kažkas pakišo.

– Dievuliau, Hugeli, – tarė meras, nekreipdamas dėmesio į Banvelą. – Žmogau, kodėl man nieko nesakėte? Juk tai realūs įkalčiai prieš jį.

– Bet aš ne... negaliu... Parodykite man tą nuotrauką, – paprašė Hugelis.

Meras padavė koroneriui nuotrauką.

Hugelis atidžiai apžiūrėjo ją ir papurtė galvą.

– Bet mano nuotraukoje...

– Jūsų kilnybe, ponas Hugelis šios nuotraukos nematė, – paaiškino Litlmoras.

– Nesuprantu, – susiraukė meras.

– Pono Hugelio nuotraukoje – jo originalioje nuotraukoje, sere, – ant merginos kaklo nebuvo *GB* inicialų. Čia kaip veidrodinis atspindys. *GB* matyti iš kitos pusės.

– Na, tikrai, inicialai turėtų matytis atvirkščiai, tiesa? – patvirtino Maklelanas. – Monograma privalėjo palikti atvirkščią įspaudą lygiai taip pat kaip antspaudas ant voko.

– Čia šuo ir pakastas, – tarė Litlmoras. – Teisingai supratote, jūsų kilnybe: segtukas būtų palikęs atvirkščią įspaudą. Taigi dėl atvirkščiai atsispaudusių raidžių *GB* pono Hugelio nuotraukoje atrodė, kad žudikas yra ponas Banvelas. Būtent taip teigė pats ponas Hugelis. Vienintelė problema buvo ta, kad pono Hugelio nuotrauka jau buvo atvirkščias atvaizdas. Tai patvirtino Rivjeras. Štai ko nesuprato ponas Hugelis, sere! Jo nuotraukoje buvo atvirkščios raidės *GB*. Aišku? Bet joje ir taip jau buvo užfiksuotas veidrodinis merginos kaklo atspindys. Vadinasi, ant jos kaklo paliktas įspaudas tikrai buvo *GB*.

O tai reiškė, kad žudiko monograma įsispaudė ne kaip įprastos raidės *GB*, bet kaip atvirkščios – antspaudo principu.

– Pakartokite iš naujo, – paprašė Maklelanas.

Litlmoras pakartojo. Tiesą sakant, jam teko pakartoti šias savo įžvalgas keletą kartų, kol meras suprato. Be to, jis paaiškino, kad Rivjeras padarė atvirkštinį Hugelio nuotraukos vaizdą, perversdamas raides *GB* ir padarydamas taip, kad jos matytųsi iš priekio ir jas galima būtų palyginti su tikrąja pono Banvelo monograma. Šią atvirkščią nuotrauką jis ką tik parodė merui.

– Bet vis tiek neaišku, – irzliai tarė meras. – Niekas neaišku. Kaip galėjo originalioje Hugelio nuotraukoje užfiksuota Džordžo Banvelo monograma atrodyti atvirkščia?

– Jūsų kilnybe, yra vienintelis paaiškinimas, – tarė Litlmoras. – Kažkas ją nupiešė.

– Ką?

– Kažkas ją nupiešė ar išraižė tiesiai ant sausos fotoplokštelės prieš pateikiant Rivjerai ją išryškinti. Kažkas, kas galėjo prieiti prie pono Banvelo segtuko ir pono Hugelio fotoplokštelių. Kažkas, kas norėjo mus įtikinti, kad Elizabetą Riverford nužudė ponas Banvelas. Tas, kas tai padarė, pasidarbavo iš peties. Jiems beveik pavyko. Bet jie padarė vieną apmaudžią klaidą: be reikalo nuotraukoje nupiešė veidrodinį atspindį. Jie žinojo, kad įspaudas ant panelės Riverford kaklo turėjo būti veidrodinis tikrosios monogramos atspindys. Taigi jie manė, kad nuotraukoje inicialų raidės turi būti pavaizduotos iš kitos pusės. Taip pat jie pamiršo, kad nuotrauka yra dvigubai atvirkščias atspindys. Tai reiškia, kad ji rodo ne veidrodinį, bet realų atspindį. Vadinasi, jie skaudžiai suklydo ir išsidavė, nupiešę nuotraukoje atvirkščias raides *GB*.

Hugelis įsiterpė:

– Na, nieko nesuprantu, ką tas bukagalvis kalba. Mes turime aiškią merginos kaklo nuotrauką. Ir ant kaklo įspaustos raidės *GB* – ne atvirkščios, dvigubai atvirkščios ar trigubai

atvirkščios ir ką dar Litlmoras besvaičiotų. Tiesiog *GB*. Tai įrodymas, kad žudikas Banvelas.

Trumpam stojo tyla. Ją nutraukė meras.

– Detektyve, – tarė jis, – manau, kad supratau jūsų argumentaciją. Bet turiu pasakyti, kad viskas tiek kartų buvo apversta, kad jau visai susimaišiau. Ar tai vienintelė priežastis tikėti, kad ponas Hugelis prikišo pirštus prie įkalčių? Ar gali būti, kad Hugelis teisus, jog jūsų nuotrauka įrodo Džordžo Banvelo kaltę?

Litlmoras susiraukė.

– Palaukite, – tarė jis. – Manau, kad yra daug įkalčių prieš Banvelą, tiesa? Pone mere, ar galėčiau užduoti porą klausimų ponui Banvelui?

– Pirmyn, – atsakė Maklelanas.

– Pone Banvelai, ar gerai mane girdite, sere?

– Ko norite? – suurzgė Banvelas.

– Žinote, pone Banvelai, gerai pagalvojus esu beveik tikras, kad mes galime jus apkaltinti panelės Riverford žmogžudyste. Aptikau jūsų butus jungiantį slaptą koridorių.

– Koks šaunuolis, – burbtelėjo Banvelas.

– Jos bute radau molžemio, kuris sutampa su molžemiu iš jūsų statybos aikštelės.

– Štai jums įkaltis.

– Mes radome lagaminą su panelės Riverford daiktais – tą lagaminą, kurį jūs paskandinote Ysto upėje po Manhatano tiltu.

– Neįmanoma! – užriaumojo Banvelas.

– Ištraukėme jį vakar naktį, pone Banvelai, prieš pat jums užtvindant kesoną.

– Litlmorai, vakar naktį jūs buvote Manhatano tilto kesone? – griežtai paklausė Maklelanas.

– Taip, pone, – susigėdęs prisipažino Litlmoras. – Atleiskite, mere.

– Ai, niekis, – numojo ranka Maklelanas. – Tęskite.

– Grynas šmeižtas, – įsiterpė Banvelas. – Maklelanai, aš visą naktį buvau su tavimi *Saranac* užeigoje. Juk žinai, kad negalėjau jos nužudyti.

– Kaltintojui atrodys kitaip, – atsakė Litlmoras. – Jis pasakys, kad kažkas nuvežė panelę Riverford į *Saranac* užeigos namus, kad jūs nepastebėtas pasišalinote vakarienės su meru metu, kažkur susitikote su ja porai minučių ir nužudėte. Po to jūs atvežėte jos kūną atgal į Balmoralą ir viską sutvarkėte taip, kad atrodytų, jog ji ten ir nužudyta. Iš anksto numatėte, kad meras jums suteiks alibi. Bet neapsižiūrėjęs palikote inicialus ant jos kaklo. Štai ką pasakys kaltintojas, pone Banvelai.

– Aš jos nežudžiau, prisiekiu, – nepasidavė Banvelas. – Galiu įrodyti.

– Kaip gali tai įrodyti, Džordžai? – paklausė Maklelanas.

– *Niekas* nenužudė Elizabetos Riverford, – staiga pareiškė Banvelas.

– Ką? – išpūtė akis meras. – Ji gyva? Kur ji?

Banvelas papurtė galvą.

– Dėl Dievo meilės, žmogau! – paragino Maklelanas. – Pasiaiškink!

– *Nėra* jokios Elizabetos Riverford, – dar kartą visus pritrenkė Banvelas.

– Niekada nebuvo, – pridūrė Litlmoras.

Banvelas giliai atsiduso. Hugelis garsiai įkvėpė. Merui trūko kantrybė.

– Ar kas nors paaiškins, kas čia vyksta?

– Pirmiausia man įtarimą sukėlė jos svoris, – pradėjo Litlmoras. – Pono Hugelio ataskaitoje rašoma, kad penkių pėdų ir penkių colių ūgio panelė Riverford svėrė šimtą penkiolika svarų. Bet įrenginys ant lubų, prie kurio ji buvo pririšta, nebūtų išlaikęs šimto penkiolikos svarų sveriančios merginos. Jis būtų iškart nulūžęs. Aš patikrinau.

– Gali būti, kad truputį suklydau dėl ūgio ir svorio, – prisipažino Hugelis. – Buvau labai pervargęs.

– Pone Hugeli, jūs nesuklydote, – paprieštaravo Litlmoras. – Jūs tyčia nurodėte klaidingus duomenis. Be to, nepaminėjote, kad panelės Riverford plaukai visai nebuvo juodi.

– Aišku, kad juodi, – atrėmė Hugelis. – Visi Balmorale patvirtins, kad ji buvo juodaplaukė.

– Perukas, – nukirto Litlmoras. – Mes radome jį Banvelo lagamine.

Hugelis kreipėsi į merą.

– Jis neteko proto. Kažkas jam užmokėjo, kad taip kalbėtų. Kodėl turėčiau tyčia klaidingai apibūdinti panelės Riverford fizinę išvaizdą?

– Kodėl, detektyve? – paklausė Maklelanas.

– Jeigu jis būtų visiems pasakęs, kad panelė Riverford yra penkių pėdų ir dviejų colių ūgio, šimto trijų svarų svorio ilgaplaukė blondinė, situacija iš tiesų taptų kebli. O kitą dieną – tą pačią dieną, kai dingo panelės Riverford kūnas – atsirastų identiškus sužalojimus patyrusi penkių pėdų ir dviejų colių ūgio, šimtą tris svarus sverianti ilgaplaukė blondinė Nora Akton. Ar ne, pone Hugeli?

NORA PUOLĖ KLARAI į glėbį, vos jai spėjus įžengti į viešbučio kambarį.

– Širdele, – tarė Klara, – ačiū Dievui, tu sveika gyva! Taip džiaugiuosi, kad paskambinai.

– Aš jiems viską papasakosiu! – susijaudinusi sušuko Nora. – Stengiausi išsaugoti paslaptį, bet negaliu.

– Žinau, – tarė Klara. – Rašei apie tai savo laiške. Viskas gerai. Papasakok jiems visa.

– Ne, – atsakė Nora pilnomis ašarų akimis, – turiu galvoje *iš tikrųjų* viską.

– Suprantu. Viskas gerai.

– Jis nepatikėjo, kad aš iš viso buvau sužalota, – pasiskundė Nora. – Tas daktaras Jangeris. Jis manė, kad žaizdas nusipiešiau.

– Koks siaubas!

– Klara, aš to nusipelniau. Viskas išėjo ne taip. Esu tokia bloga. Viskas veltui. Geriau jau būčiau mirusi.

– Ša! Mums abiem reikia nuraminti nervus. – Ji nuėjo prie spintelės, ant kurios stovėjo puspilnis grafinas ir keletas taurių. – Štai! Ak, koks šlykštus brendis! Bet įpilsiu po lašelį mums abiem. Pasidalysime.

Ji padavė Norai taurę su trupučiu ant dugno teliūskuojančio geltono gėrimo. Nora dar niekada negėrė brendžio, bet Klara paragino ją paragauti ir, kai pirmas deginantis pojūtis praėjo, ištuštino taurę iki dugno. Lašelis išsipylė ant Noros suknelės.

– Viešpatie! – nustebo Klara. – Ar tu vilki mano suknelę?

– Taip, – tarė Nora, – atsiprašau. Šiandien buvau Taritaune. Pyksti?

– Aišku, ne. Ji taip tau tinka. Mano daiktai visada tau tinka. – Klara įpylė į taurę brendžio per pirštо storį ir užsimerkusi gurkštelėjo pati. Paskui prispaudė taurę Norai prie lūpų. – Ar žinai, – tarė ji, – kad pirkau šią suknelę galvodama apie tave? Šie batai, kuriais dabar aviu, dera prie jos. Štai, pasimatuok. Tavo tokios dailios kulkšnys. Metam viską iš galvos ir perrengiam tave taip kaip anksčiau?

– Manai? – Nora bandė išspausti šypseną.

– NORITE PASAKYTI, KAD Elizabeta Riverford buvo Nora Akton? – paklausė detektyvo Litlmoro priblokštas meras Maklelanas.

– Jūsų kilnybe, galiu įrodyti, – tvirtai pasakė Litlmoras. Jis parodė gestu į Betę. – Pone mere, susipažinkite su Bete

Longobardi. Ji buvo panelės Riverford kambarinė Balmorale. Pone Aktonai, ar turite čia Noros nuotrauką?

Harkortas Aktonas atnešė vieną nuotrauką. Jis padavė ją detektyvui, kuris perdavė ją Betei.

– Tai panelė Riverford, – patvirtino Betė. – Plaukai kitokie, bet tai ji.

Maklelanas papurtė galvą.

– Nora Akton gyveno Balmorale prisidengusi Elizabetos Riverford vardu? Kodėl?

– Ji ten negyveno, – suniurnėjo Banvelas. – Ji ketino ten ateiti porą naktų per savaitę – ir viskas. Į ką taip žiūri? Kodėl nežiūri į Aktoną?

– Jūs žinojote? – negalėdamas patikėti paklausė Maklelanas pono Aktono.

– Žinoma, ne, – atsakė ponia Akton už savo vyrą. – Nora tikriausiai pati tai sugalvojo.

Harkortas Aktonas tylėjo.

– Jei jis nežinojo, tai yra prakeiktas kvailys, – pareiškė Banvelas. – Bet aš prie jos neprisiliečiau. Šiaip ar taip, tai buvo Klaros mintis.

– Klara irgi žinojo? – dar labiau nustebo meras.

– Žinojo? Ji viską suorganizavo. – Banvelas net užsikirto. Paskui tęsė toliau: – Dabar paleiskite mane. Nepadariau jokio nusikaltimo.

– Išskyrus tai, kad vakar mane pervažiavote, – tarė detektyvas Litlmoras. – Be to, bandėte papirkti policijos pareigūną, nužudyti panelę Akton, nužudėte Symusą Malį. Sakyčiau, pone Banvelai, ši savaitė jums buvo labai turininga.

Išgirdęs Malio vardą Banvelas pabandė pašokti nuo grindų, nors ir buvo prikaustytas antrankiais prie turėklo. Kilus sambrūzdžiui Hugelis nėrė prie durų. Abiem vyrams nepasisekė pasiekti savo tikslo. Banvelas tik susižeidė riešus, o koronerį sučiupo pareigūnas Rierdonas.

– Bet kodėl, Hugeli? – paklausė meras.

Koroneris tylėjo.

– Dieve mano! – toliau kalbėjo meras koroneriui. – Jūs žinojote, kad Elizabeta Riverford yra Nora. Ar jūs ją nuplakėte? Gerasis Dieve!

– Ne! – apgailėtinai suriko Hugelis, vis dar būdamas tvirtuose Rierdono gniaužtuose. – Aš nieko neplakiau, tik stengiausi padėti. Turėjau padėti jį pasodinti už grotų. Ji man pažadėjo. Aš niekada... Ji viską suplanavo... Ji man davė nurodymus... Ji man žadėjo...

– Nora? – paklausė meras. – Ką, dėl Dievo meilės, ji jums pažadėjo?

– Ne Nora, – tarė Hugelis. Jis linktelėjo galva į Banvelą, – jo žmona.

NUSISPYRUSI SAVO BATELIUS Nora Akton pasimatavo Klaros aukštakulnius. Kulniukai buvo aukšti ir smailūs, o bateliai pagaminti iš puikios, minkštos odos. Pakėlusi akis mergina pamatė Klaros rankoje netikėtą daiktą – mažą revolverį su perlamutrine rankena.

– Širdele, čia taip karšta, – sučiulbėjo Klara. – Išeikime į balkoną.

– Klara, kodėl tu laikai nukreipusi į mane ginklą?

– Nes nekenčiu tavęs, širdele. Tu mylėjaisi su mano vyru.

– Nesimylėjau, – paprieštaravo Nora.

– Bet jis tavęs beprotiškai norėjo – tai tas pats. Ne, tai blogiau.

– Bet tu juk nekenti Džordžo.

– Argi? Na, tikriausiai, – tarė Klara. – Aš vienodai nekenčiu jūsų abiejų.

– O ne, nekalbėk taip. Verčiau jau mirsiu.

– Na, tada...

– Bet Klara, tu mane privertei...

– Taip, tave priverčiau, – sutiko Klara. – O dabar sunaikinsiu. Mieloji, tiesiog pagalvok apie mano situaciją. Kaip galiu tau leisti papasakoti policijai viską, ką žinai? Pergalė jau taip arti. Man skersai kelio stovi tik... tu. Kelkis, širdele! Į balkoną. Pirmyn! Neversk manęs tave nušauti.

Nora pakilo. Ji susverdėjo. Klaros smailiakulniai bateliai buvo jai per aukšti. Ji vos galėjo paeiti. Prisilaikydama už sofos atlošo, už krėslo, po to už stalo, ji nusvirduliavo prie atvirų prancūziškų durų, vedančių į balkoną.

– Štai taip, – tarė Klara, – tik truputį toliau.

Nora žengė žingsnį į balkoną ir suklupo. Ji spėjo rankomis įsikibti į turėklus ir atsistojo veidu į miestą. Tryliktame aukšte pūtė stiprus vėjas. Nora jautė šį gaivų vėją. Jis lytėjo jos kaktą ir skruostus.

– Tu apavei mane šiais bateliais tam, – tarė ji, – kad būtų paprasčiau mane išstumti, tiesa?

– Ne, – atsakė Klara, – kad viskas atrodytų kaip nelaimingas atsitikimas. Tu buvai nepratusi prie aukštakulnių, neįpratusi gerti brendį, kurį jie užuos ant tavo suknelės. Tiesiog siaubingas nelaimingas atsitikimas. Širdele, nenoriu tavęs stumti. Gal iššok pati? Tiesiog leisk sau skristi. Manau, tau visai patiks.

Nora matė laikrodį ant Metropoliteno bokšto už mylios į pietus. Buvo vidurnaktis. Vakaruose spindėjo ryškiaspalvis Brodvėjus.

– *Būti ar nebūti*, – sušnibždėjo ji.

– Gaila, bet nebūti, – atsakė Klara.

– Ar galiu paprašyti vieno dalyko?

– Nežinau, mieloji. Kokio?

– Pabučiuok mane, – paprašė Nora, – tik kartelį, prieš mirtį.

Klara Banvel apsvarstė prašymą.

– Gerai, – sutiko ji.

Nora lėtai atsisuko, už nugaros rankomis įsitvėrusi į turėklą, nurydama mėlynose akyse sužvilgusias ašaras. Ji labai

lėtai kilstelėjo smakrą. Klara, laikydama revolverį, nukreiptą į Noros liemenį, nubraukė nuo jos lūpų plaukus. Nora užsimerkė.

Stovėdamas virš kriauklės viešbučio kambaryje apsišlakščiau veidą šaltu vandeniu. Dabar man buvo aišku, kad Nora savo šeimoje buvo veidrodinio Oidipo komplekso atspindžio objektas, kuris vis labiau man atrodė kaip visuotinis reiškinys. Be jokios abejonės, motina mirtinai jai pavydėjo. Bet Noros atvejį labai komplikavo Banvelai. Froidas buvo teisus ir dėl to: Banvelai tam tikra prasme tapo Norai tėvo ir motinos pakaitalais. Banvelas geidė Noros (vėl atvirkštinis Oidipo kompleksas), bet Nora akivaizdžiai geidė Klaros. Čia kažkas buvo ne taip. Klarą irgi buvo sunku perprasti. Jos vaidmuo buvo labiausiai komplikuotas. Kaip pastebėjo Froidas, ji susidraugavo su Nora, įgijo jos pasitikėjimą atskleisdama savo seksualinius išgyvenimus. Žinoma, pasak Froido, šiame reikale buvo kažkas nedora, kad Klara dalijosi tokia savo patirtimi su Nora. Bet, mano požiūriu, Klara turėjo pavydėti Norai. Ji turėjo jos nekęsti ir trokšti ją...

Šokau iš lovos ir išbėgau iš kambario.

Tą akimirką, kai jų lūpos susilietė, Nora čiupo tą Klaros ranką, kuri laikė ginklą. Revolveris iššovė. Nora nesugebėjo atimti ginklo iš Klaros rankų, bet jai pavyko nukreipti vamzdį nuo savo kūno. Kulka prašvilpė oru virš miesto.

Nora perdrėskė Klarai veidą, palikdama kraujo žymes virš jos akių ir po jomis. Kai Klara iš skausmo suriko, Nora iš visų jėgų suleido dantis jai į ranką – vėlgi į tą, kuri laikė ginklą.

Revolveris nukrito ant betoninių balkono grindų ir nušliuožė atgal į viešbučio kambarį.

Klara skėlė Norai antausį. Trenkusi dar kartą, ji nutempė merginą už plaukų prie balkono krašto. Ten ji perlenkė Noros nugarą per turėklus. Ilgos jos garbanos nusviro tiesiai žemyn į apačioje plytinčią gatvę.

Nora pakėlė vieną bateliu apautą koją ir visu svoriu užmynė ant Klaros pėdos. Smailus kulniukas įsmigo į basą Klaros kojos keltį. Klara klaikiai suriko ir paleido Norą, kuri žaibiškai išsivadavo iš jos gniaužtų. Ji prastypčiojo pro Klarą, pro prancūziškas duris, bet pargriuvo ant grindų, nemokėdama bėgti su Klaros bateliais. Nora yrėsi tolyn ant kelių ir rankų, šliaužda ginklo link. Ji spėjo paliesti perlamutrinę rankeną pirštų galiukais, kai Klara stipriai trūktelėjo ją už suknelės atgal. Šioji nutempė merginą į šoną, peršoko per ją, nužingsniavo į kambario vidurį ir pagriebė pistoletą.

– Brangioji, tu šaunuolė! – šnopuodama tarė Klara. – Neįsivaizdavau, kad taip moki.

Jas pertraukė trenksmas. Į orą išlėkus medžio šipuliams plačiai atsilapojo užrakintos durys, ir į vidų įvirto Strathamas Jangeris.

Jangeris sustojo. Viešbučio kambario viduryje jis išvydo Klarą Banvel su apdraskyta oda aplink akį ir mažu revolveriu rankoje. Ginklas buvo nukreiptas į jį. Už kokių dešimties pėdų nuo Klaros jis pamatė ant žemės gulinčią Norą su iš baimės ir laukinės nevilties paklaikusiomis akimis.

– Daktare Jangeri, – tarė Klara, – kaip malonu jus matyti. Prašau uždaryti duris.

Paklusau.

– Nora, ar jūs sužeista? – paklausiau.

– Ne, – atsakė ji.

Jangeris iškvėpė orą. Prieš minutę jis išgirdo šūvį.

– O jūs, ponia Banvel? – tarė jis. – Kaip šįvakar jaučiatės?

Klaros lūpų kampučiai vos pastebimai pakilo į viršų.

– Greitai jausiuosi geriau, – pasakė ji. – Eikite į balkoną, daktare.

Jangeris nepajudėjo.

– Daktare, į balkoną, – pakartojo ji.

– Ne, ponia Banvel.

– Tikrai? – šyptelėjo Klara. – Ar man nušauti jus ten, kur stovite?

– Negalite, – ramiai atrėmė Jangeris. – Apačioje jūs pasisakėte savo vardą. Jei mane nužudysite, jus pakars už žmogžudystę.

– Labai klystate, – atsakė Klara. – Jie pakars Norą, o ne mane. Pasakysiu policijai, kad jus nužudė ji, ir jie manimi patikės. Ar pamiršote? Ji psichopatė. Ji pati nusidegino cigarete. Net jos tėvai taip mano.

– Ponia Banvel, – toliau kalbėjo Jangeris, – jūs nekenčiate Noros, bjauritės savo vyru. Septynerius metus buvote jo auka. Nora irgi yra auka. Nebūkite jo įrankiu.

Klara spoksojo į Jangerį. Jis žengė žingsnį jos link.

– Nejudėkite iš vietos! – griežtai įsakė Klara. – Daktare Jangeri, kaip psichologas jūs stebėtinai menkai perprantate žmones, esate toks lengvatikis. Jūs manote, kad sakiau jums tiesą. Ar jūs tikite viskuo, ką jums sako moterys? Ar tikite jomis tik tada, kai norite su jomis permiegoti?

– Aš nenoriu su jumis permiegoti, ponia Banvel.

– Visi vyrai nori su manimi permiegoti.

– Prašau nuleisti ginklą, – atsargiai pasakė Jangeris. – Jūs pernelyg susierzinusi. Žinoma, turite teisę tokia būti, bet nukreipiate savo pyktį klaidinga kryptimi. Ponia Banvel, vyras jus muša. Jis niekada neatliko tikrosios sutuoktinio pareigos. Jis vertė jus... vertė jus atlikti veiksmus...

Klara nusijuokė.

– Oi, liaukitės! Per daug komiškai atrodote. Man tuoj nuo jūsų bus bloga.

Jangerį privertė nutilti ne pats juokas, bet išdidžiai globėjiškas jos tonas.

– Jis niekada nevertė manęs nieko daryti, – pareiškė Klara. – Daktare, aš visai ne auka. Mūsų vestuvinę naktį jam pasakiau, kad manęs jis niekada negaus. Pasakiau tai aš, o ne jis. Kaip lengvai išsisukau! Taip pat pasakiau, kad jis stipriausias vyras, kokį esu sutikusi. Ir dar, kad darysiu dalykus, kurie jam net labiau patiks. Tą ir dariau. Atvesiu jam kitų, jaunų merginų, su kuriomis galės išdarinėti tai, ką nori. Tą ir dariau. Galų gale jis gali mane žaloti, o aš jį tenkinsiu tol, kol jis mane žalos. Tą ir dariau.

Jangeris ir Nora tylėdami spoksojo į Klarą.

– O jam tai patiko, – pridūrė ji šypsodamasi.

Ir vėl stojo mirtina tyla. Pagaliau Jangeris prabilo:

– Kodėl?

– Nes jį *pažinojau*, – paaiškino Klara. – Jo apetitas nepasotinamas. Žinoma, jis manęs norėjo, bet ne tik manęs vienos. Žinojau, kad jis turės kitų – daugybę kitų. Daktare, ar manote, kad galėjau susitaikyti su tuo, jog būsiu viena iš daugelio? Pajutau jam neapykantą iš pirmo žvilgsnio.

– Nora su tuo neturi nieko bendra, – ramiai pasakė Jangeris.

– *Turi*, – atkirto Klara. – Ji viską sugadino.

– Kaip? – paklausė Nora.

– Savo *egzistavimu*, – atsakė Klara su neslepiama pagieža, net nesiteikdama pažvelgti į Noros pusę. – Jis... ją įsimylėjo. Įsimylėjo kaip koks šuo – ne protingas, o kvailas šuo. Ji buvo tokia išlepinta ir kartu visiškai ne. Koks žavingas prieštaravimas! Jį apėmė manija. Taigi turėjau gauti šuniukui kauliuką, tiesa? Juk neįmanoma gyventi su taip apsiseilėjusiu vyru!

– Štai kodėl tu sutikai užmegzti romaną su mano tėvu, – įsiterpė Nora.

– *Sutikau?* Ne! – paniekinamai suprunkštė Klara, kreipdamasi į Jangerį, ne į Norą. – Tai buvo mano mintis. Tai silpniausias, nuobodžiausias vyras, kokį man yra tekę pažinoti. Jei yra dangus pasiaukojančioms moterims, aš... bet net tada ji viską sužlugdė. Ji atstūmė Džordžą, iš tikrųjų jį atstūmė. –

Klara giliai įkvėpė. Netrukus susitvardžiusi tęsė toliau savo įprasta maniera: – Bandžiau jį išgydyti įvairiausiais būdais. Išbandžiau daugybę skirtingų dalykų. Tikrai.

– Elzė Sigel, – tarė Jangeris.

Staigiai virptelėję Klaros lūpų kampučiai išdavė jos nustebimą, bet ji nesutriko:

– Jūs *tikrai* talentingas, daktare, ir turite seklio gyslelę. Ar nesvarstėte galimybės keisti profesiją?

– Jūs parūpinote savo vyrui kitą merginą iš geros šeimos, – tarė Jangeris. – Vylėtės, kad ji padės jam užmiršti Norą.

– *Labai* gerai. Netikiu, kad kokia kita moteris, išskyrus mane, būtų galėjusi tai padaryti. Bet pričiupau ją suradusi kiną. Ji rašė jam, tam kinui, meilės laiškus! Šis perdavė juos man, o aš tai vargšelei pasakiau, kad mano pareiga atiduoti juos tėvui, nebent ji sutiks man padėti. Mano šunvyris nesusidomėjo. Kad būtumėte jį matę elgiantis apsimestinai!.. Jo mintys sukosi tik apie... – Dabar Klara dėbtelėjo į vis dar kniūbsčiomis gulinčią Norą, – ...savo kaulą.

– Jūs nužudėte ją, – pasakė Jangeris, – panaudojusi chloroformą. Tą patį chloroformą, kurį davėte savo vyrui, kai jis ėjo pas Norą.

Klara nusišypsojo.

– Sakiau, kad galėtumėte tapti detektyvu. Elzė tiesiog nemokėjo laikyti liežuvio už dantų. Ir koks nemalonus buvo jos balsas! Ji nepaliko man kitos išeities. Elzė būtų viską išpliurpusi. Mačiau tai jos akyse.

– Kodėl tu manęs nenužudei? – įsikišo Nora.

– Ak, apie tai galvojau, širdele, bet tai nieko nebūtų išsprendę. Neįsivaizduoji, koks buvo jausmas žvelgti savo vyrui į veidą, kai jis suprato, kad tu esi jo gyvenimo meilė ir darai viską, kas tavo menkoje galioje, jog sužlugdytum ir sutriuškintum jį. Šis vaizdas buvo vertas daugiau nei visi jo pinigai. Na, beveik daugiau. Bet kuriuo atveju aš vis tiek gausiu visus jo pinigus. Daktare Jangeri, manau, kad jau per ilgai šnekučiuojamės.

– Ponia Banvel, galite mus nužudyti, – kalbėjo Jangeris. – Jei jie ras mus abu negyvus, nušautus iš jūsų ginklo, niekada nepatikės, kad jūs nekalta. Jūs būsite pakarta. Nuleiskite pistoletą! – Jis žengė dar vieną žingsnį pirmyn, nors Klara ir tvirtai laikė revolverį, nukreipusi tiesiai jam į krūtinę.

– Stop! – suriko Klara, atsukdama ginklą į Norą. – Nebijote dėl savo ir jos gyvybės? Dabar eikite į balkoną.

Jangeris žengė žingsnį pirmyn – ne link balkono, bet link Klaros.

– Stop! – vėl suriko Klara. – Ar pakvaišote? Aš ją nušausiu.

– Jūs šausite *į* ją, ponia Banvel, – atsakė Jangeris, – ir nepataikysite. Kas tai? Dvidešimt antro kalibro vienpusio veikimo pistoletas? Su juo nepataikytumėte net į daržinės duris, nebent stovėsite nuo jų per dvi pėdas. Aš dabar kaip tik stoviu už dviejų pėdų, ponia Banvel. Šaukite į mane!

– Kaip pageidausite, – tarė Klara ir iššovė į jį.

Jangeris patyrė ryškų, tačiau nepaaiškinamą įspūdį, pamatęs iš Klaros revolverio vamzdžio išlendančią, lėtai nuskrendančią jo link ir praduriančią jo marškinius kulką. Jis išgirdo šūvį tik pajutęs staigų, aštrų skausmą po žemiausiu kairiuoju šonkauliu.

Ginklas šiek tiek atšoko. Jangeris sugriebė Klaros riešus. Ji stengėsi išsivaduoti, bet nepajėgė. Tuomet jis jėga nutempė ją balkono link: jis ėjo priekiu, o ji nugara, abu laikydami ginklą iškėlę virš galvų ir nukreiptą į lubas. Nora atsikėlė, bet Jangeris papurtė galvą. Klara paspyrė didžiulę stalinę lempą į Noros pusę. Šioji, sudužusi merginai prie pėdų, pažėrė stiklo šukių lietų ant jos kojų. Jangeris toliau tempė Klarą į balkoną. Jie peržengė balkono slenkstį. Jangeris šiurkščiai prispaudė ją prie balkono turėklo, o ginklas vis dar buvo nukreiptas į viršų. Jis spaudė Klarą vis stipriau, atlošdamas jos nugarą per turėklus. Ilgi jos plaukai dabar plaikstėsi, karodami tiesiai žemyn į Medisono aveniu, trylika aukštų žemiau.

– Jūsų laukia ilgas kelias žemyn, ponia Banvel, – sušnibždėjo jis tamsoje susiraukdamas, kulkai judant per jo vidurius. – Paleiskite ginklą!

– Jūs to nepadarysite! – sušvokštė ji. – Jūs negalite manęs nužudyti!

– Negaliu? – paklausė jis.

– Ne. Tuo mes ir skiriamės.

Jangeris vėl suvirpėjo iš skausmo: rodėsi, lyg įkaitintas iki raudonumo geležinis virbas būtų įsmeigtas jam į pilvą. Negalėdamas ištraukti ginklo iš Klaros gniaužtų jis kilstelėjo ją nuo grindų, nepaleisdamas jos riešų ir, smarkiai trinktelėjęs, atrėmė ją į šoninę balkono sieną. Dabar jie stovėjo vienas priešais kitą, prisispaudę krūtinėmis, rankos ir plaštakos susipynusios, jos nugara prispausta prie sienos. Jų akis ir lūpas skyrė vos keli coliai. Jangeris pažvelgė žemyn į Klarą, o ji pakėlė akis į jį. Vienas moteris įniršis subjauroja, o kitas padaro dar gražesnes. Klarą kaip tik buvo galima priskirti pastarajai kategorijai.

Ji vis dar laikė ginklą maždaug tarp jų kūnų, uždėjusi pirštą ant gaiduko. Pirmasis prabilo Jangeris:

– Nežinote, į kurį iš mūsų nukreiptas ginklas, tiesa? – paklausė jis ir taip stipriai spustelėjo ją prie sienos, kad ji net žioptelėjo. – Norite sužinoti? Jis nukreiptas į jus – tiesiai į jūsų širdį. – Pro jo marškinių apačią gausiai sunkėsi kraujas. Klara nieko nesakė, nenuleisdama nuo jo abejojančių akių.

Sukaupęs visas jėgas jis tęsė:

– Jūs teisi, aš galiu blefuoti. Bet kodėl jums nenuspaudus gaiduko ir nesužinojus? Neturite kitos išeities? Po akimirkos jus įveiksiu. Pirmyn! Nuspauskite gaiduką, nuspauskite, Klara!

Klara nuspaudė gaiduką. Pasigirdo prislopintas sprogimas. Ji išplėtė akis.

– Ne, – tarė ji. Jos kūnas sustingo. Nemirksėdama ji žvelgė į Jangerį. – Ne, – pakartojo ji. Tada sušnabždėjo: – Mano poelgis.

Klaros akys taip ir neužsimerkė. Kūnas susmuko. Ji krito negyva ant grindų.

Dabar ginklą laikė Jangeris. Jis grįžo į viešbučio kambarį ir pabandė prieiti prie Noros, bet nepavyko. Jis prisimerkęs suklupo ant sofos. Ten ir atsigulė, ranka susiėmęs už pilvo. Jam per pirštus sunkėsi kraujas, didelė, raudona dėmė vis plėtėsi ant jo marškinių. Nora pribėgo prie jo.

– Aukštakulniai, – tarė jis. – Gražiai atrodote su aukštakulniais bateliais.

– Nemirkite, – sušnibždėjo ji.

Jis tylėjo.

– Prašau, nemirkite! – maldavo ji. – Ar jūs mirsite?

– Gaila, panele Akton, bet tikriausiai mirsiu, – atsakė Jangeris. – Jis nukreipė žvilgsnį į Klaros lavoną, po to į balkoną, pro kurį matėsi nakties platybėje mirksinčios kelios žvaigždės. Nuo tada, kai Brodvėjus buvo apšviestas dirbtinėmis šviesomis, miesto centre nebuvo matyti žvaigždžių mirksėjimo. Pagaliau Jangeris dar kartą pažvelgė į mėlynas Noros akis.

– Parodykite, – tarė jis.

– Ką parodyti?

– Nenoriu mirti nesužinojęs.

Nora suprato. Ji pasisuko per liemenį atsukdama jam nugarą, kaip tą dieną pirmojo jų seanso metu tame pačiame kambaryje. Gulėdamas ant sofos Jangeris atsargiai ištiesė vieną ranką – švariąją, ne tą, permirkusią krauju, kuri vis dar buvo prispausta prie pilvo – ir atsagstė jos suknelės sagas. Kai suknelės nugara nukrito, jis atlaisvino jos korseto virveles ir atitraukė kilpeles. Už susikryžiavusių nėrinių, po ir tarp dailiomis jos mentėmis jis pamatė keletą gyjančių plėštinių plakimo žaizdų. Jis palietė vieną. Nora aiktelėjo, tada susitvardė.

– Gerai, – tarė Jangeris, pakildamas nuo sofos. – Tuomet viskas gerai. Dabar iškvieskime policiją ir greitąją pagalbą, kaip manai?

– Bet, – suvapėjo spoksodama į jį suglumusi Nora, – sakėte, kad mirsite.

– Kurią nors dieną mirsiu, – atsakė jis. – Bet tik ne nuo šio blusos įkandimo.

VĖLYVĄ ŠEŠTADIENIO RYTĄ, kai tik pabudau, slaugytoja įleido pas mane du lankytojus: Abrahamą Brilą ir Sandorą Ferencį.

Brilas ir Ferencis paniurusiai šypsojosi. Jie stengėsi neišsiduoti, garsiai klausdami, kaip jaučiasi „mūsų didvyris". Net privertė mane papasakoti visą istoriją, bet savo liūdesio nepajėgė nuslėpti. Paklausiau, kas nutiko.

– Viskas baigta, – nunarino galvą Brilas. – Dar vienas laiškas nuo Holo.

– Tiesą sakant, skirtas tau... – pridūrė Ferencis.

– ...kurį, savaime suprantama, perskaitė Brilas, – užbaigiau.

– Jangeri, dėl Dievo meilės! – pratrūko Brilas. – Manėme, kad gali mirti.

– O tai jums suteikia teisę skaityti mano korespondenciją.

Paaiškėjo, kad Holo laiške buvo gerų ir blogų naujienų. Jis atsisakė dosnios dovanos Klarko universitetui ir paaiškino negalįs priimti jokių lėšų, dėl kurių universitetas išsižadėtų akademinės laisvės. Bet dabar Holas apsisprendė dėl Froido paskaitų. Jei šiandien iki ketvirtos valandos jis tiesiogiai iš mūsų neišgirs, kad *Times* neišspausdins to įžanginio straipsnio, paskaitos bus atšauktos. Jis labai apgailestavo. Žinoma, Froidas gaus visą jam žadėtą užmokestį. Holas padarys pareiškimą, kad Froidui pasisakyti sukliudė sveikata. Be to, Ho-

las pasirinksiąs pavaduojantį asmenį, kuriam, jo giliu įsitikinimu, Froidas norėtų vietoj savęs patikėti Karlą Jungą perskaityti svarbiausias paskaitas.

Manau, Brilą labiausiai papiktino šis paskutinis sakinys.

– Jei tik mes žinotume, kas už viso to slepiasi, – suurzgė jis. Girdėjau, kaip jis griežė dantimis.

Kažkas pabeldė į duris. Galvą įkišo Litlmoras. Visus supažindinęs paraginau Brilą iškloti mūsų situaciją detektyvui. Jis viską smulkiai papasakojo. „Blogiausia, – baigė Brilas, – kad slegia nežinia, kas veikia prieš mus. Kas taip trokšta uždrausti Froido knygą ir užkirsti kelią jo paskaitoms Vorčesteryje?"

– Jei norite mano patarimo, – tarė Litlmoras, – manau, reikia šnektelėti su mūsų draugu, daktaru Smitu Dželifu.

– Dželifu? – kilstelėjo antakius Brilas. – Absurdas! Jis yra mano leidėjas. Jam tik į naudą, kad Froido paskaitos susilauktų sėkmės. Jis mėnesių mėnesius spaudė mane kuo greičiau išversti medžiagą.

– Klaidingai mąstote, – atsakė Litlmoras. – Nebandykite visko taip supaprastinti. Šis vyrukas, Dželifas, gauna jūsų knygos rankraštį, o kai jį atiduoda jums, yra pilnas keistenybių. Jis aiškina, kad tos nesąmonės atsidūrė ten dėl to, kad kažkoks pastorius pasiskolino jo spausdinimo presą? Visa istorija smarkiai pašvinkusi. Su juo pirmiausia reikia pasikalbėti.

Jie bandė mane sulaikyti, bet aš apsirengiau eiti su jais. Jei nebūčiau toks kvailas, bent būčiau paprašęs pagalbos padėti užsirišti batus. Vos nesutraukiau susiūtos žaizdos siūlų. Pakeliui pas Dželifą mes užsukome į Brilo butą. Ten buvo vienas įkaltis, kurį Litlmoras norėjo nusivežti į nuovadą.

Balmoralo vestibiulyje Litlmoras mostu pakvietė prieiti administratorių. Visą rytą policininkai šukavo ištuštėjusį Banvelų butą. Jau ir taip pelnęs uniformuotų vyrų palan-

kumą, Litlmoras staiga tapo labai svarbiu asmeniu. Naujienos apie tai, kad jis pričiupo ir Banvelą, ir Hugelį, žaibo greičiu pasiekė visą policiją.

Smitas Elis Dželifas atidarė duris vilkėdamas pižama, galvą apsimuturiavęs šlapiu rankšluosčiu. Jis apstulbo išvydęs daktarus Jangerį, Brilą ir Ferencį. Netikėtai nuostaba virto išgąsčiu, kai jiems įkandin smagiai įėjo jo priešas, vakar jį užsipuolęs detektyvas.

– Aš nežinojau, – leptelėjo Dželifas Litlmorui. – Apie tai sužinojau tik jums išėjus. Jis buvo mieste tik dvi valandas. Neįvyko jokių nesusipratimų, prisiekiu. Jis jau ligoninėje. Galite paskambinti. Daugiau tai nepasikartos.

– Jūs pažįstami? – suglumęs paklausė Brilas.

Visų nuostabai, Litlmoras porą minučių kamantinėjo Dželifą apie Harį Fo. Kai detektyvas pagaliau liko patenkintas, jis paklausė Dželifo, kodėl šis siuntinėjo Brilui anoniminius grasinimus, sudegino jo rankraštį, išbarstė pelenus po jo butą ir apšmeižė daktarą Froidą laikraštyje.

Dželifas prisiekinėjo neturįs su tuo nieko bendra. Jis pareiškė, kad nežino apie jokį knygų deginimą ar grasinimus.

– Ak, tikrai? – paklausė Litlmoras. – O kas tada įdėjo tuos lapus į rankraštį, na, tuos su ištraukomis iš Biblijos?

– Nežinau, – gynėsi Dželifas. – Tikriausiai tai kokių bažnyčios žmonių darbas.

– Kurgi ne? – neatlyžo Litlmoras. Jis parodė Dželifui įkaltį, kurio mes ir stabtelėjome pasiimti pakeliui – vieną lapą iš Brilo rankraščio. Ant jo buvo ne tik eilutės iš Jeremijo knygos, bet ir mažas, rūsčiai žvelgiančio barzdoto vyro su turbanu atvaizdas. Detektyvas tęsė toliau: – Tuomet kaip ten atsidūrė šis atspaudas? Neatrodo labai davatkiška.

Dželifui atvipo žandikaulis.

– Kas yra? – paklausė Brilas. – Atpažįstate?

– Čaraka, – tarė Dželifas.

– Kas? – paklausė Litlmoras.

– Čaraka yra senovės indų gydytojas, – atsakė Ferencis. – Pasakiau indų. Pamenate, sakiau indų?

Jangeris prabilo:

– Triumviratas.

– Ne, – tarė Brilas.

– Taip, – pripažino Dželifas.

– Ką? – sutriko Ferencis.

Jangeris kreipėsi į Brilą:

– Kaip mes iš pradžių nesupratome! Kas Niujorke yra ne tik *Morton Prince* žurnalo valdybos narys, žinantis viską, ką Princas ketina išleisti, bet kuriam nieko nereiškia akimirksniu suimti jį Bostone?

– Dana, – pasakė Brilas.

– O kieno šeima siūlė Klarko universitetui dosnią dovaną? Holas prasitarė, kad vienas iš jų yra gerai nusimanantis apie psichoanalizę gydytojas. Visoje šalyje yra vienintelė tokia turtinga šeima, kuri turėtų pakankamai lėšų visos ligoninės statybai ir galėtų pasigirti tarp savųjų turinti pasaulinio lygio neurologą.

– Bernardas Saksas! – sušuko Brilas.

– O daktaras anonimas laikraštyje *Times* yra Staras. Iškart turėjau atpažinti tą pompastišką pagyrūną. Staras visada giriasi, kad prieš kelis dešimtmečius studijavo *Charcot* laboratorijoje. Gali būti, kad jis ten ir susipažino su Froidu.

– Kas? – paklausė Ferencis. – Kas tas triumviratas?

Jangeris ir Brilas pakaitomis paaiškino. Vyrai, kuriuos ką tik įvardijo, – Čarlzas Lūmis Dana, Bernardas Saksas ir M. Alenas Staras, – yra trys įtakingiausi šalies neurologai. Visi kartu jie vadinami Niujorko triumviratu. Tokį nepaprastą prestižą ir galią jie įgijo tik dėl įspūdingo rafinuotumo, kilmės ir nešvarių sandorių. Dana buvo įžymiausio valstybinės reikšmės veikalo autorius apie suaugusiųjų nervų ligas. Saksas turėjo pasaulinę reputaciją, ypač dėl savo įnašo į anglo Voreno Tajaus atrastos ligos gydymą. Jis parašė pirmą vadovėlį apie

vaikų nervų ligas. Savaime suprantama, Saksas neprilygo pačiai aukščiausiai kaip Dana šeimos padėčiai. Saksai iš viso negalėjo dalyvauti aukštuomenės gyvenime dėl netinkamos religijos. Bet jie buvo turtingesni. Bernardo Sakso brolis vedė panelę Goldman. Šios sąjungos rezultatas – nuosavas bankas. Jis netrukus tapo Volstryto bastionu. Kolumbijos universiteto profesorius Staras buvo mažiausiai pasiekęs iš šios trijulės.

– Jis tikras papliauška, – tarė Brilas, turėdamas omenyje Starą. – Danos marionetė.

– Bet kodėl jie norėtų sužlugdyti Froidą? – paklausė Ferencis.

– Todėl, kad jie yra neurologai, – atsakė Brilas. – Froidas kelia jiems siaubą.

– Nelabai suprantu.

– Jie yra somatinės mokyklos atstovai, – paaiškino Jangeris. – Šie žmonės tiki, kad visos nervų ligos yra neurologinių sutrikimų, o ne psichologinių priežasčių rezultatas. Jie netiki vaikystės trauma ir tuo, kad seksualinių geismų užslopinimas sukelia psichines ligas. Psichoanalizė jiems yra kaip prakeiksmas. Vadina ją sekta.

– Ar dėl mokslinių prieštaravimų, – paklausė Ferencis, – jie darytų tokius dalykus: degintų rankraščius, grasintų, skleistų melagingus kaltinimus?

– Mokslas čia niekuo dėtas, – atsakė Brilas. – Šie neurologai viską kontroliuoja. Jie yra nervų specialistai, nervų ligų ekspertai. Visos moterys eina pas juos dėl isterijos, širdies virpulių, nerimo, frustracijų. Medicininė praktika jiems sukraunа milijonus. Jie teisūs bijodami mūsų kaip velnias kryžiaus. Mes atimsime iš jų darbą. Niekas nesikonsultuos su nervų ligų specialistu, kai supras, kad psichologiniai susirgimai kyla dėl psichologinių, o ne neurologinių priežasčių.

– Dželifai, Dana buvo jūsų vakarėlyje, – tęsė Jangeris. – Jis elgėsi labai priešiškai su Froidu. Ar jis žinojo apie Brilo knygą?

– Taip, – atsakė Dželifas. – Bet jis nedegintų jos. Dana jai pritarė. Jis mane ragino ją išleisti, net užmokėjo redaktoriui, kad šis padėtų parengti knygą.

– Redaktoriui? – paklausė Jangeris. – Ar šis redaktorius yra kada nors išsinešęs rankraštį iš jūsų biuro?

– Žinoma, – atsakė Dželifas. – Jis dažnai nešdavosi rankraštį, kad galėtų padirbėti namie.

– Na, dabar viskas aišku, – suniurnėjo Brilas. – Niekšas!

– O kaip tai susiję su Čaraka? – paklausė Litlmoras.

– Taip vadinasi jų klubas, – atsakė Dželifas. – Tai vienas uždariausių ir prabangiausių klubų mieste. Į jį beveik neįmanoma patekti. Nariai mūvi žiedus su veido atspaudu. Tas veidas yra toks, koks ir ant lapo.

– Tai klika, – tarė Brilas, – slapta draugija.

– Bet jie juk mokslininkai, – negalėjo patikėti Ferencis. – Nejaugi tokie žmonės degintų rankraštį ir išbarstytų pelenus po Brilo butą?

– Jie tikriausiai dar degina smilkalus ir aukoja nekaltas mergeles, – burbtelėjo Brilas.

– Kyla klausimas, ar jie prikišo nagus prie to straipsnio apie Jungą *Times?* – paklausė Jangeris. – Štai ką mums reikia išsiaiškinti.

– Ar jie prikišo nagus? – paklausė Litlmoras Dželifo.

– Na, aš... aš gal kartą ir girdėjau juos kalbant apie tai, – išlemeno Dželifas. – Jie pasirūpino, kad Jungas būtų pakviestas skaityti paskaitų Fordhame.

– Savaime suprantama, – pritarė Brilas ir spragtelėjo pirštais. – Jie pasinaudoja Jungu, kad sutriuškintų Froidą. Ir Holas pučia į tą pačią dūdelę. Ką darysime? Juk negalime kovoti tik su Čarlzu Dana.

– Nesu toks tikras, – atsakė Litlmoras. Jis vėl kreipėsi į Dželifą: – Vakar vakare jūs kalbėjote apie Daną, tiesa? Tai tas pats žmogus?

Dželifas linktelėjo galva.

ATIDARĘS MAŽO, BET dailaus namo prie Penkiasdešimt trečiosios gatvės ir Penktosios aveniu duris tarnas mums pranešė, kad daktaro Danos nėra namuose.

– Perduokite jam, kad detektyvas nori užduoti jam keletą klausimų apie Harį Fo, – pasakė Litlmoras. – Ir paminėkite, kad ką tik buvau pas daktarą Smitą Dželifą. Galbūt tai išgirdęs jis parsiras greičiau.

Detektyvas nutarė kartu su manimi nuvažiuoti pas Čarlzą Daną. Brilas ir Ferencis grįžo į viešbutį. Netrukus mus pakvietė užeiti į vidų.

Danos namai nepasižymėjo akį rėžiančiu įmantrumu kaip Dželifo butas ar kiti namai, neseniai iškilę Penktojoje aveniu, tarp jų ir mano giminaičių. Danos namas buvo raudonų plytų. Baldai buvo gražūs, lengvi. Įžengę į prieškambarį mudu su Litlmoru pamatėme iš tamsios, turtingos knygų bibliotekos išskubantį Daną. Jis uždarė sau už nugaros duris ir su mumis pasisveikino. Manau, kad nustebo išvydęs mane, bet nė trupučio neišsidavė, neprarasdamas pasitikėjimo savimi ir nė sekundei neparodydamas sutrikimo. Jis paklausė, kaip laikosi mano teta Mamė, o aš – kaip gyvena keli jo pusbroliai. Dana net nepasiteiravo, kodėl atėjau kartu su Litlmoru. Šio vyro mandagumas ir gracija iš tiesų palikdavo neišdildomą įspūdį. Jis atrodė savo amžiaus – kokių šešiasdešimties. Jam tie gyvenimo metai labai tiko. Dana palydėjo mus į kitą kambarį, kur, kaip įsivaizduoju, jis tvarkydavo darbo reikalus ir priimdavo pacientus.

Mūsų pokalbis su Dana buvo trumpas. Litlmoras pakeitė balso toną. Su Dželifu jis kalbėjo valdingai, kaltino ir spaudė neigiantį savo kaltę Dželifą į kampą. O su Dana detektyvas buvo kur kas atsargesnis. Tačiau vis tiek davė suprasti, kad mes žinome kažką, ko Dana nenorėtų, kad mes žinotume.

Dana visai nesigūžė iš baimės kaip Dželifas. Jis prisipažino padėjęs Fo teismo metu, bet pažymėjo, kad jo vaidmuo, skirtingai nuo Dželifo, yra tik patariamasis. Jis niekada nesprendė apie psichinę Fo būklę nei anksčiau, nei dabar.

– Ar jūs nusprendėte atvežti Fo į Niujorką praėjusį savaitgalį? – paklausė Litlmoras.

– Ar ponas Fo buvo praėjusį savaitgalį Niujorke? – atrėmė Dana.

– Dželifas teigia, kad tai buvo jūsų sprendimas.

– Detektyve, pono Fo gydytojas yra Dželifas. Aš nutraukiau profesinius santykius su ponu Fo pernai. Viskas užfiksuota dokumentuose. Daktaras Dželifas kartais prašė mano konsultacijų ir, kai galėdavau, jam patardavau. Aš nieko nežinau apie paskutinius Dželifo priimtus gydymo sprendimus ir, savaime suprantama, neturiu su jais nieko bendra.

– Visai logiška, – tarė Litlmoras. – Maniau, kad galėsiu suimti jus už pagalbą organizuojant kalinio pabėgimą, bet, atrodo, tuo negaliu jūsų apkaltinti.

– Tikrai abejoju, ar jums pavyktų mane apkaltinti, – tarė Dana. – Bet jei pabandytumėte, iškart pasirūpinčiau, kad būtumėte atleistas iš darbo.

– Ko gero, – tarė Litlmoras, – jūs neturite nieko bendra su rankraščio vagyste ir su tuo, kad jis buvo sudegintas, o pelenai išbarstyti daktaro Abrahamo Brilo namuose?

Pirmą kartą Dana išsidavė smarkiai nustebęs.

– Daktare Dana, koks gražus jūsų žiedas! – toliau varė savo Litlmoras.

Visai nepastebėjau, kad ant dešinės Danos rankos žėrėjo žiedas su atspaudu. Visi tylėjo. Dana, neslėpdamas žiedo, sunėrė savo ilgus pirštus ir atsilošė krėsle.

– Pone Litlmorai, ko jūs siekiate? – paklausė Dana. Jis pasisuko į mane: – O galbūt reikėtų užduoti šį klausimą jums, daktare Jangeri?

Atsikrenkščiau.

– Tai šmeižto kampanija, – tariau. – Visi kaltinimai, kuriuos metėte daktarui Froidui, yra melagingi.

– Tarkim, suprantu, apie ką jūs kalbate, – atsakė Dana. – Dar kartą klausiu: „Ko jūs norite?“

– Dabar pusė keturių, – atsakiau. – Po pusės valandos išsiųsiu telegramą G. Stenliui Holui į Vorčesterį. Jam pranešiu, kad rytoj tam tikras straipsnis nebus išspausdintas *New York Times*. Noriu, kad mano telegramoje būtų parašyta tiesa.

Dana sėdėjo tylėdamas, nenuleisdamas nuo manęs akių.

– Leiskite jums šį tą pasakyti, – pagaliau prabilo jis. – Problema yra ta, kad mūsų žmogaus smegenų pažinimas yra ribotas. Nėra vaistų, kurie pakeistų žmonių mąstymą ar išgydytų jų iliuzijas; išvaduotų juos nuo seksualinių geismų ar padėtų išvengti gyventojų pertekliaus pasaulyje; visus padarytų laimingus. Žinote, visa tai neurologija. Be jos nežengtume nė žingsnio. Psichoanalizė mus sugrąžina šimtmečiu atgal. Jos propaguojamas palaidumas pritrauks mases, o gašlumas – jaunus ir net kai kuriuos senus mokslininkus. Ji pavers visuomenę ekshibicionistais, o gydytojus – mistikais. Bet vieną dieną žmonės pabus ir pamatys, kad karalius nuogas. Mes anksčiau ar vėliau atrasime vaistus, kurie pakeis žmonių mąstymą ir valdys jų jausmus. Tik kyla klausimas, ar tada mes vis dar būsime nepraradę gėdos jausmo, ar gėdysimės to fakto, kad visi aplinkui laksto nuogi? Išsiųskite telegramą, daktare Jangeri. Tebūnie taip, kaip jūs norite. Kol kas.

Išėjus iš Danos namų Litlmoras pasisiūlė mane pavėžėti iki viešbučio.

– Sakykite, daktarėli, – tarė jis, – žinau, ką jūs jaučiate Norai ir visa kita. Bet ar jūs ne... noriu pasakyti, kodėl ji tai darė?

– Dėl Klaros, – atsakiau.

Litlmoras papurtė galvą.

– Visi viską darė dėl Klaros.

– Ji parūpindavo Banvelui merginų, – pasakiau.

– Žinau, – atsakė Litlmoras.

– Žinote?

– Vakar vakare, – tarė jis, – Nora pasakojo man ir Betei apie savo ir Klaros su imigrantų šeimomis susijusią veiklą kinų kvartale. Kažkas man čia pasirodė ne taip, jei suprantate, ką noriu pasakyti. Tik ne po visko, ką teko išgirsti. Taigi sužinojęs iš Noros kelis vardus ir adresus, nubėgau ten šįryt. Radau keletą šeimų, kurioms Klara „padėjo". Daugelis jų nenorėjo kalbėti, bet galiausiai man pavyko išgauti teisybę. Sakau jums, tai bjauru. Klara surasdavo merginas, netekusias tėvo, kartais visai našlaites, tikrai jaunas mergaites – trylikametes, keturiolikametes, penkiolikametes. Dosniai sumokėjusi jų globėjams, ji nuveždavo jas pas Banvelą.

Kurį laiką Litlmoras vairavo tylėdamas.

– Ar išsiaiškinote, – paklausiau, – kaip Noros kambaryje atsirado slaptas koridorius?

– Aha, Banvelas mums šiandien viską išklojo, – tarė detektyvas. – Jis dėl visko kaltina Klarą. Banvelas iki pat vakar niekada neįtarė, kad ji veikė prieš jį. Prieš trejus ar ketverius metus Aktonai pasamdė jį, kad atstatytų jų namą *Gramercy* parke. Štai kada jie susipažino.

– Ir Banvelas pametė galvą dėl Noros, – pasakiau.

– Atrodo, taip. Jai tuo metu buvo tik keturiolika, bet jis žūtbūtinai pasiryžo ją gauti. Taigi paklausykite: jo vyrukai restauruoja namą ir randa seną požeminį tunelį, vedantį nuo antro aukšto kambarių į sodo pašiūrę ir atgal. Aišku, Aktonai nieko apie jį nežino. Bet jie ramiai ilsisi užmiestyje, o Banvelas neprasitaria apie tai nė žodeliu. Jis sutvarko tunelį taip, kad galėtų į jį patekti iš alėjos sode, neįžengęs į Aktonų namus. Jis taip suprojektuoja namą, kad kambarys antrame aukšte tampa naujuoju Noros kambariu. Paklausiau Banvelo, ar jis ketino vieną naktį įsliūkinti į Noros kambarį ir ją išprievar-

tauti. Žinote ką? Jis nusijuokė man į veidą. Pasak jo, jis niekada nieko neprievartavo. Visos jo norėjo. Šis vyras tikėjosi Norą sugundyti, todėl jam reikėjo slapto įėjimo ir išėjimo iš jos kambario, apie kurį nieko nežinotų jos tėvai. Bet Noros sugundyti jam nepavyko.

– Ji atstūmė jį, – linktelėjau galva.

– Taip jis mums tvirtino. Banvelas dievagojosi niekada jos nepalietęs. Šią savaitę jis pirmą kartą pasinaudojo koridoriumi. Žinote, jis atrodė tikrai nusiminęs. Galbūt nė viena mergina nėra jo atstūmusi.

– Gali būti, – tariau. – O gal jis mylėjo ją?

– Taip manote?

– Taip manau, todėl Klara ir pasiryžo jam gauti ją.

– Kaip? – paklausė Litlmoras.

– Manau, ji stengėsi, kad Nora *ją* įsimylėtų.

– Ką? – nesuprato jis.

Nieko neatsakiau.

– Apie tai nežinau, – tęsė Litlmoras, – bet pasakysiu jums tiek: Banvelas sako, kad būtent Klara sugalvojo prikalbinti Norą vaidinti Elizabetą Riverford Balmorale. Statydamas Balmoralą jis įrengia dar vieną tunelį (kaip ir Aktonų namuose), tik šį kartą sujungia jį su savo darbo kambariu. Šis koridorius veda į butą, kuris bus jo meilės lizdelis. Banvelas įrengia jį pagal savo skonį: didelė varinė lova, šilkiniai patalai ir visa kita. Į spintą jis prikemša apatinių drabužėlių ir kailių, pakabina ten keletą kostiumų. Bet visai neseniai, jei tikėsime Banvelo žodžiais, pas jį atėjusi Klara praneša, kad į butą nieko nesivestų, nes pagaliau pavyko prikalbinti Norą. Pagal susigalvotą planą Nora išsinuomos butą netikra pavarde Balmorale ir atvyks susitikti su juo tada, kai tik galės. Nežinau, kiek jo žodžiuose buvo tiesos. Nenorėjau apie tai klausinėti Noros.

O aš žinojau. Nora papasakojo man viską vakar vakare, kol laukėme policijos.

Vieną liepos mėnesio dieną Klara graudžiai pasiskundė Norai, kad jos santuoka ne tokia, kokia atrodo iš šalies, ir ji nebegali daugiau taip gyventi. Džordžas beveik kasnakt ją plaka ir prievartauja. Ji žinojo, kad Džordžui yra už daug ką skolinga, bet bijojo dėl savo gyvybės. Ji negalėjo jo palikti, nes kitaip jis užmuštų ją.

Nora pasibaisėjo, bet, skėstelėjusi rankomis, Klara pasakė, kad nieko negalima padaryti. Ją išgelbėtų tik vienas dalykas, bet jis neįmanomas. Klara pažinojo aukštas pareigas užimantį vyrą policijoje. Pasirodo, tai buvo koroneris Hugelis. Klara susipažino su juo, kai ji ir Nora „teikė pagalbą" imigrantų šeimai, kurių dukra numirė. Pasak Klaros, ji pasipasakojo jam apie savo sunkią padėtį. Hugeliui jos pagailo. Bet jis pasakė, kad įstatymas bejėgis, nes jos vyras turi įstatymo suteiktą teisę prievartauti žmoną kada panorėjęs. Tačiau kai Klara pridūrė, jog Džordžas prievartauja ir kitas merginas, kartais visai jaunutes trylikametes, kurių šeimoms jis užmokėdavo mainais už tylėjimą (o vieną jis net nužudė!), koroneris neva labai pasiuto. Jis tarsi pareiškė, kad yra tik viena išeitis: reikia inscenizuoti žmogžudystę.

Bute, kuriame Džordžas linksmindavosi su meilužėmis, turi būti rasta tariamai negyva mergina. Turi taip atrodyti, kad ji mirė nuo jo rankos. Šitai galima padaryti, nes jis pats (koroneris) duos vaistų, kurie padės apsimesti mirusia, ir pats atliks skrodimą. Žmogžudystės vietoje paliktas įkaltis įrodys Banvelo kaltę. Klara privertė Norą patikėti šiuo su koroneriu sukurtu planu.

Nora prisiminė, kad ją šokiravo toks įžūlus planas. Ji paklausė, ar Klarai tikrai jis atrodo įgyvendinamas.

Ne, tarė Klara. Ji niekada nedrįstų kokios nors merginos prašyti suvaidinti Banvelo meilužę ir auką. Jai (Klarai) tiesiog belieka kęsti savo žiaurią lemtį.

Tada Nora pasisiūlė padėti.

Klarą tai lyg ir sukrėtė. Ji kategoriškai atsisakė. Vaidinsianti auką mergina turės leisti Klarai ją sužaloti. Nora paklausė

Klaros, ar sakydama sužaloti ji turi omeny išprievartavimą. Klara, žinoma, paneigė, kad ne, bet auka turės leistis būti surišama laidu ar virve aplink kaklą, tarsi ji būtų pasmaugta. Be to, gali tekti ant jos nugaros palikti net botago kirčių žymių. Nora pakartojo, kad ji tam pasiryžusi, jausdama, jog savo atkaklumu įveikia Klaros pasipriešinimą. Pagaliau Klara pasidavė ir jos pradėjo įgyvendinti scenarijų. Nora nebuvo tikra, kas nutiko Balmorale tą sekmadienio naktį. Tai, be jokios abejonės, susiję su koronerio duotu katalepsiją sukeliančio vaisto poveikiu. Nora prisiminė, kaip Klara jai liepė nerėkti, o ji vis pamiršdavo savo netikrą vardą. Tačiau visa kita gaubia rūkas. Ji neturėjo patirti sunkių sužalojimų, bet Klara ją žiauriai nuplakė. Visa tai papasakojau Litlmorui.

– Žinau, kas nutiko po to, – tarė jis. – Pirmadienį ryte Nora pabunda morge, kur prie jos budi Hugelis. Jis praneša jai blogas naujienas: žmogžudystės vietoje turėjo būti rastas kaklaraištis, šilkinis kaklaraištis su Banvelo monograma, kuris būtų įrodęs Banvelo kaltę, bet jo ten nebuvo. Taip nutiko, kad tą rytą slaptu koridoriumi į kambarį atėjo Banvelas. Jis norėjo iš ten pasiimti savo drabužius, kad nesusietume jo su panele Riverford. Pamatęs greta jos gulintį savo kaklaraištį, jis pasiėmė jį.

– Bet tą naktį Banvelas buvo užmiestyje su meru, – priminiau. – Negi Hugelis to nežinojo?

– Niekas nežinojo. Klara manė, kad sekmadienį Banvelas vakarieniaus mieste. Visai netikėtai Banvelui su meru atsirado labai slaptų reikalų *Saranac* užeigos namuose. Apie tai Klara niekaip negalėjo sužinoti, nes Banvelų užmiesčio viloje nėra telefono. Taigi Klara tą naktį pasprunka iš Taritauno, apie devintą valandą susidoroja su Nora ir grįžta atgal. Ji liepia Hugeliui parašyti, kad auka mirė tarp vidurnakčio ir antros valandos nakties, nes Banvelas tuo metu jau turėjo būti namie.

– Bet kitą rytą pamatęs savo kaklaraištį Banvelas pasiima jį nespėjus atvykti Hugeliui.

– Teisingai. Be to kaklaraiščio Hugeliui dar kyla problema. Jis negali susisiekti su Klara. Taigi jis pats nusprendžia inscenizuoti dar vieną netikrą užpuolimą, šį kartą Noros namuose. Ten jie paliks dar vieną įkaltį. Jam reikia apkaltinti Banvelą, suprantate? Tokia susitarimo su Klara esmė. Ji davė jam dešimt tūkstančių dolerių avanso, o likusius trisdešimt tūkstančių jis turėjo gauti, kai Banvelas atsidurs už grotų. Bet kažkas nepavyko ir antrą kartą. Tik nežinau, kas. Hugelis tyli kaip žemė.

Viskas vėl ėmė aiškėti. Nora sutiko suvaidinti antrą užpuolimą, nes ji vis dar tikėjo, kad gelbėja Klarą ir todėl, kad nežinojo, kaip paaiškins pabudusi ir radusi ant savo kūno kirčius ir žaizdas – sužalojimus, kurių neturėjo patirti. Antrojo „užpuolimo“ metu koroneris paprasčiausiai ją surišo ir paliko. Jos kūnas buvo žiauriai sužalotas dar vakar. Nereikėjo jos plakti iš naujo ir vėl žaloti. Ji daugiau sužalojimų nepatyrė. Štai kodėl Nora nesugebėjo atsakyti į mano klausimus vakar. Paklausiau jos, ar koks nors *vyras* ją plakė. Ji bijojo man pasakyti tiesą, nes Klara prisiekė, kad apie tai sužinojęs Banvelas ją, Klarą, nužudys. Bet surišęs Norą koroneris prarado savitvardą. Jis negalėjo atitraukti akių nuo jos apnuoginto kūno. Nora sakė, kad jis prakaitavo ir atrodė, jog jam sunku ryti seiles. Jis negrasino jai, nesikėsino iššaginti, bet nesiliovė taisęs virvės aplink jos riešus ir nesitraukė. Tuomet jis ėmė į ją trintis.

– Akivaizdu, kad jūsų koroneris nebesivaldė, – tariau nesileisdamas į detales. – Nora suklykė.

– Ir Hugelis puola į paniką, tiesa? – tęsė Litlmoras. – Jis išbėga pro galines duris. Rankoje jis laiko Banvelo kaklaraiščio segtuką, kurį ketino palikti miegamajame. Bet Hugelis taip supanikuoja, kad pamiršta. Taigi jis išmeta jį sode manydamas, kad mes rasime jį apieškodami kiemą.

Koroneriui pabėgus Nora nežinojo, ką daryti. Jos klyksmas prišaukė poną ir ponią Bigsus. Koroneris turėjo palikti ją be sąmonės, bet jis išlėkė, pamiršęs jai duoti narkotikų. Sutrikusi

Nora apsimetė negalinti kalbėti ar prisiminti to, kas nutiko. Iš tikrųjų balsą ji prarado prieš trejetą metų, o šią mintį jai pakišo tikra, nors ir gana ribota, tos pirmosios nakties amnezija.

– Kodėl Banvelas įmetė lagaminą į upę? – paklausiau Litlmoro.

– Vyrukas buvo įspiestas į kampą, – tarė Litlmoras. – Pagalvokite: jis žinojo, kad jei leis mums pasirausti po visus daiktus bute, mes aptiksime jo pėdsakus ir įkišime jį už grotų už žmogžudystę. Bet Banvelas negalėjo taip paprastai mums pasakyti, kad Elizabeta buvo Nora. Net jei mes juo ir patikėtume, kiltų baisus skandalas. Jis tikriausiai sėstų į kalėjimą už nepilnametės tvirkinimą. Taigi Banvelas pasakė merui, kad siunčia panelės Riverford daiktus atgal į Čikagą. Jis sukrovė juos į lagaminą ir nusileido į kesoną. Manė, kad tai ideali vieta, kol susidūrė su Maliu.

– Jam beveik pavyko mus apkvailinti, – tariau.

– Dėl Malio?

– Ne, kai jis... kai jis nudegino Norą. – Ši mintis mane taip papiktino, kad ėmiau galvoti, jog nužudžiau ne tą Banvelų šeimos narį.

– Aha, – pritarė Litlmoras. – Banvelas norėjo mus įtikinti, kad Nora beprotė ir susižalojo pati. Jis manė, kad jei pasiseks, tai išneš sveiką kailį. Nesvarbu, ką Nora sakys. Niekas ja nepatikės.

– Kodėl jis nutarė vakar naktį ją nužudyti? – paklausiau.

– Nora nusiuntė Klarai laišką, – atsakė jis. – Laiške buvo rašoma, kad ji papasakos policijai viską, ką Banvelas padarė Klarai ir kitoms merginoms, imigrantėms. Matyt, Banvelas laišką perskaitė.

– Įdomu, ar Klara tyčia leido jam jį perskaityti, – susimąsčiau.

– Visko gali būti. Bet kuriuo atveju Banvelas nusprendžia, kad dabar jam neliko kitos išeities. Jis privalo ją nužudyti. Bet tada pas Banvelus apsilanko Hugelis. Jis tikriausiai buvo

apimtas nevilties. Jis sakosi norįs kažką išsiaiškinti su Klara. Manau, kad koroneris tiesiog norėjo ją pamatyti, nes ji buvo vienintelė, kuri žinojo, kas vyksta. Kad ir kaip ten būtų, Hugelis ateina, kai namuose yra Banvelas. Jam pagaliau pradeda aiškėti, kur šuo pakastas. Jis užrakina Klarą spintoje ir tą naktį nuvyksta pas Aktonus. Bet būtent tada aš ir aptinku tą slaptą koridorių Balmorale ir stačia galva įgriūnu į Banvelo darbo kambarį. Žmogau, Klara buvo kietas riešutėlis! Ji šiaip ne taip pasako man, kad jos vyras nuėjo nužudyti Noros, bet, atrodo, man teko traukti iš jos kiekvieną žodį. Nemanau, kad ji žinojo, jog Noros visai nėra namie. Iš kur Klara sužinojo, kad Nora viešbutyje?

– Nora pati jai paskambino, – atsakiau.

– Tikriausiai iškart, kai išėjau.

– O kaip tas kinas? – paklausiau.

– Leonas? Niekada jo nerasime, – atsakė Litlmoras. – Šiandien ilgai kalbėjausi su kitu kinu, ponu Čongu. Atrodo, kad prieš mėnesį pas jį atėjęs pusbrolis Leonas pasakė, jog yra turtingas vyrukas, kuris jiems sumokės, jei jie paims iš jo lagaminą. Tą naktį juodu nuvyksta į Balmoralą ir, sėdę į taksi, atsiveža lagaminą į Leono kambarį. Kitą dieną Leonas susikrauna daiktus. „Kur susiruošei?“ – paklausia jo Čongas. Leonas atsako, kad vyksta į Vašingtoną, o iš ten atgal į Kiniją. Čongas sunerimsta. „Kas tame lagamine?“ – paklausia jis. „Pats pažiūrėk“, – pasiūlo Leonas. Taigi atidaręs jį Čongas viduje pamato negyvą Leono merginą. Čongas nuliūsta. Jis nerimauja, kad policija pamanys, jog ją nužudė Leonas. Bet šis nusijuokia ir pasako, kad taip policija ir turi manyti. Be to, Leonas liepia Čongui kitą dieną nueiti į Balmoralą, kur jis gaus tikrai gerą darbą. Čongas supyksta. Jis supranta, kad Leonui buvo gerai sumokėta, kitaip jis negalėtų grįžti į Kiniją. Taigi būdamas kinas, Čongas kaip atlygio paprašo dviejų darbų vietoj vieno, ir Leonas sutvarko šį reikalą.

Mes sustojome prie viešbučio paskendę savo mintyse.

Tylą nutraukė Litlmoras:

– Man tik neaišku vienas dalykas. Kodėl Klara taip stengėsi suvesti Norą ir Banvelą, jei taip jai pavydi? O paskui šitaip už tai neapkentė Noros. Kažkokia nesąmonė?!

– Ak, nežinau! – prisipažinau lipdamas iš automobilio. – Kai kurie žmonės jaučia poreikį tyčia save kankinti.

– Tikrai?

– Taip.

– Kodėl? – paklausė Litlmoras.

– Neįsivaizduoju, detektyve. Ši paslaptis dar neatskleista.

– O, man priminėte, kad jau nesu detektyvas, – džiugiai tarė jis. – Meras suteiks man leitenanto laipsnį.

Pietinės gatvės uoste šeštadienio vakarą lietus pylė kaip iš kibiro ant visos mūsų kompanijos – Froido, aiškiai sutrikusio Jungo, Brilo, Ferencio, Džounso ir manęs. Kai jų lagaminai buvo pakrauti į naktinį laivą, plaukiantį į Folriverį, Froidas pasivėdėjo mane į šalį.

– Jūs nevykstate kartu? – paklausė jis, mums abiem stovint po skėčiais.

– Ne, sere. Chirurgas patarė man artimiausiu metu vengti kelionių.

– Aišku, – skeptiškai atsakė jis. – O Nora, žinoma, lieka čia, Niujorke.

– Taip, – atsakiau.

– Bet tarp jūsų yra kažkas daugiau, tiesa? – Froidas pasiglostė barzdą.

Greitai pakeičiau pokalbio temą.

– Sere, kaip reikalai su daktaru Jungu, jei galiu paklausti? – Aš ir Froidas žinojom, kad turėjau informacijos apie keistą Jungo ir Froido pokalbį prieš porą dienų.

– Jau geriau, – atsakė Froidas. – Žinote, manau, kad jis pavydėjo jums.

– Man?

– Taip, – tarė Froidas. – Pagaliau supratau, kad jūsų paskyrimą atlikti psichoanalizę Norai jis suvokė kaip išdavystę. Kai paaiškinau jam, kad pasirinkau jus tik dėl to, kad jūs čia gyvenate, mūsų santykiai iškart pagerėjo. – Jis įsižiūrėjo į tolį per lietų. – Tačiau ilgai tai netruks.

– Daktare Froidai, nesuprantu ponios Banvel, – prisipažinau. – Taip pat nesuprantu ir jos jausmų panelei Akton.

Froidas susimąstė. Jam papasakojau beveik viską: kaip Nora apsimetė praradusi balsą, apie jos dalyvavimą vaidinime, kurio tikslas – pasodinti už grotų Džordžą Banvelą ir t. t.

– Vienas iš variantų, – pradėjo Froidas, – kad Nora buvo ponios Banvel veidrodis, kuriame ji matė save prieš dešimt metų, o šis jai rodė, kuo ji tapo. Savaime suprantama, kad tai sukėlė jai troškimą Norą ištvirkinti ir nuskriausti. Reikia nepamiršti, kiek metų ji kentė šiurkštų elgesį, nuolat būdama paklusnus sadisto objektas.

– Bet ji gyveno su juo. – Negali būti, kad ji nepaliko Banvelo tik dėl pinigų. – Ar tai reiškia, kad ji buvo mazochistė?

– Jangeri, toks dalykas neegzistuoja, bent jau gryna forma. Kiekvienas mazochistas kartu yra ir sadistas. Bet kuriuo atveju vyrai neteikia pirmenybės mazochizmui, – vyrauja sadizmas. O vyriškoji ponios Banvel asmenybės dalis, be jokios abejonės, buvo stipriai išreikšta. Ji greičiausiai jau ilgą laiką planavo sužlugdyti savo vyrą.

Man kilo vienas klausimas. Dvejojau, ar užduoti jį garsiai. Jis atrodė toks primityvus ir nemokšiškas. Bet nutariau surizikuoti.

– Daktare Froidai, ar homoseksualumas yra patologija?

– Svarstote, ar Nora yra homoseksuali? – atspėjo jis.

– Ar jūs mane permatote kiaurai?

– Žmogui nepavyksta nieko nuslėpti, – atsakė Froidas. – Jei lūpos tyli, kalba pirštų galiukai.

Atsispyriau pagundai dirstelėti žemyn į savo pirštų galiukus.

– Nėra reikalo žiūrėti į savo pirštų galiukus, – tęsė jis. – Jūsų nepermatau kiaurai. Kalbėdamas su jumis, mano berniuk, tiesiog klausiu savęs, ką jausčiau, būdamas jūsų vietoje. Bet atsakysiu jums į klausimą. Homoseksualumas tikrai nėra pranašumas, bet jo negalima vadinti liga. Homoseksualumas nėra nei gėda, nei trūkumas, nei išsigimimas. Moterims ypač dažnai būdingas narcisizmas, savimeilė, kuri traukia jas prie tos pačios lyties atstovių. Tačiau nemanau, kad Nora homoseksuali. Tikriau sakant, ji buvo suvedžiota. Bet turėjau iškart pastebėti jos meilę poniai Banvel. Tai buvo iš tiesų pats svarbiausias ir stipriausias jos psichinio gyvenimo dalykas. Pirmą dieną jūs papasakojote, kaip meiliai ji kalbėjo apie ponią Banvel, užuot jautusi nuožmiausią pavydą moteriai, atliekančiai seksualinį aktą su jos tėvu – aktą, kurį pati geidė jam atlikti. Tik pati galingiausia aistra poniai Banvel leido jai užgniaužti tą pavydą.

Savaime suprantama, negalėjau absoliučiai sutikti su viskuo, ką jis sakė. Aš tik linksėjau galva.

– Jūs nesutinkate? – įžvalgiai paklausė jis.

– Netikiu, kad Nora tokiu būdu pavydėjo Klarai, – tariau.

Froidas kilstelėjo antakius.

– Netikėti galima tik paneigus Oidipą.

Ir vėl nutilau.

– O, – tarė Froidas. Ir pakartojo: – O... – Jis giliai įkvėpė, atsiduso ir įsižiūrėjo į mane iš arti: – Štai kodėl jūs nevažiuojate su mumis į Klarką.

Svarsčiau, ar atskleisti Froidui savo Oidipo komplekso interpretaciją. Labai to norėjau. Dar labiau troškau su juo padiskutuoti apie Hamletą, bet negalėjau. Žinojau, kaip jį pribloškė Jungo išdavystė. Manau, bus kitų progų. Pasakiau, kad atvyksiu į Vorčesterį antradienį iš ryto ir kaip tik spėsiu į jo pirmąją paskaitą.

– Tokiu atveju, – tęsė Froidas, – leiskite man prieš išvykstant išsakyti savo nuomonę. Esate ne pirmas ir ne paskuti-

nis, kuriam Oidipo kompleksas nepriimtinas. Bet manau, kad jūsų neigimas gali būti susijęs tiesiogiai su mano asmeniu. Mano berniuk, jūs žavėjotės manimi iš tolo. Tokiuose santykiuose visada yra kažkas panašaus į tėvo ir sūnaus meilę. Dabar sutikęs mane gyvai ir gavęs progą užbaigti šį kateksį, išsigandote. Išsigandote, kad atitolsiu nuo jūsų, kaip kad jūsų tikrasis tėvas. Todėl jūs ir užbėgate už akių mano užsisklendimui, paneigdamas Oidipo kompleksą.

Lietus vis dar pliaupė. Froidas žvelgė į mane geraširdiškai, be jokio pykčio.

– Kažkas jums papasakojo, – atsakiau, – kad mano tėvas nusižudė.

– Taip.

– Bet jis nenusižudė.

– Tikrai? – paklausė Froidas.

– Aš jį nužudžiau.

– Ką?

– Neturėjau kitos išeities, – paaiškinau, – įveikti savo Oidipo komplekso.

Froidas žiūrėjo į mane. Akimirką išsigandau, kad jis nesupras mano sąmojo. Tačiau jis garsiai nusikvatojo ir paspaudė man ranką. Jis padėkojo, kad padėjau jam visą šią jo buvimo Niujorke savaitę, ir ypač už tai, kad išgelbėjau jo paskaitas Klarko universitete. Palydėjau jį į laivą. Jo veidas atrodė daug labiau susiraukšlėjęs nei prieš savaitę, nugara truputį sulinkusi, o akys pasenusios visu dešimtmečiu. Kai lipau iš laivo, jis šūktelėjo mano vardą. Froidas stovėjo prie turėklų, o aš buvau nuėjęs porą žingsių trapu žemyn.

– Na, tuomet būsiu su jumis atviras, mano berniuk! – šūktelėjo jis iš po skėčio, vis dar šniokščiant liūčiai. – Jūsų šalis man kelia įtarimą. Būkite atsargus! Ji sukelia žmonėms tai, kas blogiausia – šiurkščias ambicijas, žiaurumą. Čia per daug pinigų. Jūsų šalis garsėja apsimestiniu dorovingumu, kuris yra labai trapus. Į šipulius jį sudaužys visuotinai trokštamo

pasitenkinimo uraganas. Bijau, kad Amerika yra klaida... milžiniška klaida, žinoma, tik klaida.

TIESĄ SAKANT, tai buvo paskutinis kartas, kai mačiau Froidą Amerikoje. Tą patį vakarą pakilau su Nora į Gilenderio pastatą, stovintį ten, kur susikerta Nasau, Brodvėjus, Volstrytas ir kasdien sukraunami ir prarandami didžiuliai turtai. Tą šeštadienio vakarą Volstrytas buvo tuščias.

1897 metais iškilęs devyniolikos aukštų Gilenderio pastatas buvo kevirtas pagal dydį Niujorko dangoraižis. Pačioje jo viršūnėje buvo įmantrus centrinis kupolas, iš kurio atsivėrė viso Manhatano peizažas.

Kai išlydėjau Froidą, nuvykau pas Aktonus. Ponia Bigs pasitiko mane kaip seną draugą. Harkorto ir Mildred Aktonų niekur nesimatė, matyt, jie buvo išvykę. Paklausiau, kaip jaučiasi Nora. Ponia Bigs, berdama žodžius, pasišalino. Netrukus Nora nulipo į apačią.

Nė vienas iš mūsų neradome tinkamų žodžių. Pagaliau paklausiau, ar ji norėtų pasivaikščioti. Patikinau, kad tai būtų naudinga jos sveikatai. Staiga mane apėmė bloga nuojauta, kad ji atsisakys, ir jos niekada daugiau nepamatysiu.

– Gerai, – sutiko ji.

Nustojo lyti. Ore tvyrojo šlapio šaligatvio kvapas, kuris mieste atstoja gaivą. Gilenderio pastato durininkas nužvelgė mus nuo galvos iki kojų ir įleido išgirdęs, kad norime pasigrožėti įžymiuoju vaizdu nuo stogo.

Pro keturis didžiulius, smailėjančius kupolo langus, išsidėsčiusius keturiomis kryptimis, matėsi miestas. Šiauriniame miesto pakraštyje, kiek akys užmato, plytėjo žėrinčio Manhatano zona. Pietuose matėsi salos pakraštys, vanduo ir liepsnojantis Laisvės statulos deglas.

– Man patinka šis pastatas, – pasakiau. – Jį ketinama greitai nugriauti. Bus nugriautas aukščiausias pastatas pasaulio istorijoje.

– Ar jautėtės kada nors laimingas? – staiga paklausė Nora.

Susimąsčiau.

– Pasak daktaro Froido, esame nelaimingi, kai negalime išsilaisvinti nuo savo prisiminimų.

– Ar jis pasakė, kaip reikia išsilaisvinti nuo prisiminimų? – paklausė Nora.

– Išsilaisvinama juos prisiminus.

Abu patylėjome.

– Daktare, skamba nelogiškai, – pareiškė Nora.

– Taip.

Nora parodė pirštu į panašaus aukščio pastato viršūnę už kokio kvartalo į šiaurę.

– Pažvelkite, Hanoverio pastatas, ant kurio prieš trejus metus mane užsipuolė ponas Banvelas.

Nieko neatsakiau.

– Jūs žinojote? – paklausė ji. – Žinojote, kad matysiu jį nuo čia?

Vėl nieko neatsakiau.

– Jūs vis dar mane gydote, – tarė Nora.

– Niekada jūsų negydžiau.

Ji įdėmiai į mane pasižiūrėjo.

– Kokia buvau kvaila.

– Ne tokia kvaila, palyginus su manimi.

– Ką dabar darysite? – paklausė ji.

– Grįšiu į Vorčesterį, – atsakiau. – Gydysiu žmones. Už poros savaičių grįžta studentai.

– Mano paskaitos prasideda dvidešimt ketvirtą dieną, – pasigyrė Nora.

– Tai vis dėlto jūs studijuosite Bernarde?

– Taip. Jau nusipirkau knygas. Išvažiuosiu iš tėvų namų. Gyvensiu miesto pakraštyje, Bruksholo bendrabutyje.

– Panele Akton, ką jūs ketinate studijuoti Bernarde? – pasidomėjau. – Šekspyro moteris?

– Tiesą sakant, – nerūpestingai atsakė ji, – mąsčiau apie karalienės Elžbietos I laikų dramos ir psichologijos derinį. Ak, be to, dar kriminalistiką!

– Absurdiškas dalykų derinys. Visi pagalvos, kad juokaujate.

Buvo dar viena pauzė.

– Na, – tariau, – tuomet reikėtų atsisveikinti.

– Buvau laiminga tik vieną kartą, – prisipažino ji.

– Vieną kartą?

– Vakar vakare, – tyliai pasakė Nora. – Viso gero, daktare. Ačiū jums.

Nieko neatsakiau. Pasielgiau teisingai. Jei nebūčiau suteikęs nors truputėlį papildomo laiko, ji galbūt nebūtų ištarusi žodžių, kuriuos taip troškau išgirsti.

– Ar pabučiuosite mane atsisveikindamas? – paklausė ji.

– Pabučiuoti? Jus? – pakartojau. – Panele Akton, jūs nepilnametė. Jumis dėtas, apie tai nė nesvajočiau.

– Aš kaip ta pelenė, – tarė ji, – tik atvirkščiai. Vidurnaktį man sukanka aštuoniolika.

Išmušė vidurnaktis. Ją pabučiavau. Ir atsitiko taip, kad jau niekada neišvykau iš Niujorko net ir trumpam.

EPILOGAS

1910 METŲ LIEPĄ Džordžas Banvelas buvo išteisintas dėl Symuso Malio žmogžudystės, teisėjui atmetus kaltinimus dėl įkalčių trūkumo. Tačiau Banvelas buvo nuteistas už pasikėsinimą nužudyti Norą Akton. Likusį savo gyvenimą jis praleido kalėjime.

Čarlzas Hugelis atliko aštuoniolikos mėnesių bausmę už kyšio paėmimą ir įkalčių suklastojimą. Kalėjime jį kankino nemiga. Kartais jis iš viso nemiegodavo naktį ir galiausiai susirgo nervine liga, nuo kurios niekada nepasveiko.

Vieną 1912 metų vasaros dieną Haris Fo išėjo pro paradines Matyvano valstybinės ligoninės nepakaltinamiesiems duris, įsėdo į jo laukiantį automobilį ir išvyko į Kanadą. Ten jis buvo sugautas ir išsiųstas atgal į Niujorką, kur stojo prieš teismą dėl pabėgimo. Kaltinimo procesas buvo juokingas. Norėdamas nuteisti Fo prokuroras lyg ir turėjo įtikinti prisiekusiuosius, kad pabėgdamas jis buvo psichiškai sveikas. Bet jei prisiekusieji pripažintų jį psichiškai sveiku, tuomet jis turėtų teisę pabėgti, nes psichiškai sveikas žmogus pagal įstatymą negali būti įkalintas beprotnamyje. Teismo procesas pasibaigė visišku ir besąlygišku Fo paleidimu į laisvę. Po devynerių metų jis nuplakė jaunuolį žirgo botagu ir vėl buvo įkalintas.

1909 metų rugsėjo 9 dieną Čongas Singas buvo paleistas iš kalėjimo. Manoma, kad jo ankstesnis prisipažinimas buvo

išgautas prievarta. Jam nebuvo pateikta jokių kaltinimų. Nors ir buvo paskelbta tarptautinė paieška, Viljamo Leono rasti nepavyko.

1909 metais Džordžas Maklelanas nesibalotiravo į mero postą ir daugiau niekada nebuvo išrinktas meru. Bet jis ištesėjo pažadą pabaigti Manhatano tiltą, nors tai būtų paskutinis jo darbas užimant šias pareigas. 1909 metų gruodžio 31 dieną Maklelanas oficialiai perkirpo kaspiną ant Manhatano tilto.

1909 metų rugsėjo 15 dieną Džimiui Litlmorui buvo oficialiai įteiktas leitenanto laipsnis. Jis vedė Betę prieš pat Kalėdas. Tarp svečių buvo ir Greta su kūdikiu.

Ernestas Džounsas niekada nesužinojo apie Froido dalyvavimą Džordžo ir Klaros Banvelų nusikaltimų tyrime. Froidas nenorėjo paviešinti savo vaidmens. Jis nepasitikėjo Džounso sugebėjimu saugoti paslaptį. Tačiau Džounsas viską sužinojo apie Čarakos draugiją. Jam ypač padarė įspūdį jų žiedas su atspaudu. Jis pasiryžo pagaminti tokius pat žiedus ištikimiems Froido pasekėjams, kad jie galėtų visur vienas kitą atpažinti. Nereikia nė sakyti, kad Jungas tokio žiedo negavo.

Praėjus dešimtmečiams po Froido paskaitų Klarko universitete paaiškėjo, kad 1909 metais prasidėjo nauja Amerikos psichiatrijos ir kultūros era. Froido pasirodymas universitete sulaukė nepaprasto pasisekimo. Brilo išversta Froido knyga apie isteriją buvo išleista truputį vėliau, kai baigėsi teismo procesas. Amerikos dirvoje įsišaknijo psichoanalizė. Jos populiarumas augo stulbinančiais tempais. Froido seksualinės teorijos triumfavo, plačiai pasklido psichoterapinė kultūra.

Pagaliau 1912 metais buvo išklausytos Jungo paskaitos Fordhame, kurių metu jis atvirai atsiskyrė nuo Froido. Tais pačiais metais *Times* per visą puslapį išspausdino įspūdingą straipsnį apie Jungą bei Mozės Aleno Staro įtarimus apie

„savotišką“ Froido gyvenimo būdą Vienoje. Bet jau buvo per vėlu. Jungo žvaigždė niekada nesužibo taip ryškiai kaip Froido. Nutraukęs ryšius su Froidu, jis kentėjo nuo gilios depresijos priepuolių, kuriuos lydėjo psichozės arba kvazipsichozės pasireiškimai. Jis vėliau išjuokė Froido idėjas, vadindamas jas „žydų psichologija“.

Psichoanalizė suardė neurologijos ir nervinės ligos ryšį. Dėl psichoanalizės *nervinė liga* tapo pasenusiu terminu. Vietoj jo atsirado visai naujas žodynas, į kurį įėjo tokie pasakymai kaip *išstumtas troškimas, nesąmoninga fantazija,* įtrauktos trys naujos struktūros: *id, ego, super ego* ir, žinoma, *seksualumas.* Psichologija atgimė, o somatinis neurologinis „psichinės ligos“ gydymas beveik visą šimtmetį buvo laikomas atgyvenusiu, atsilikusiu ir sustabarėjusiu iki pat mūsų laikų, kai ledai pagaliau pajudėjo.

Pats Froidas neparodė džiaugsmo, kokio tikėtasi, kai šioje šalyje psichoanalizė susilaukė tokio pripažinimo. Glumindamas kolegas jis vadino Smitą Elį Dželifą nusikaltėliu. Pasak Froido, gal jo idėjos ir populiarios Amerikoje, bet jų iki galo niekas nesuprato.

– Į Ameriką visada žvelgsiu įtariai, – prasitarė Froidas draugui paskutiniaisiais savo gyvenimo metais.

„ŽMOGŽUDYSTĖS INTERPRETACIJA“ – grožinės literatūros kūrinys nuo pradžios iki pabaigos, bet jame pateikta daug tikrus faktus atitinkančių detalių. Pagrindinė knygos siužeto linija – paslaptinga žmogžudystė – yra išgalvota, kaip ir nedoros pastangos sutrukdyti įžymioms Froido paskaitoms Klarko universitete. Visa kita iš esmės atitinka realius faktus.

Žinoma, Zigmundas Froidas tikrai 1909 metais apsilankė Jungtinėse Valstijose, rugpjūčio 29 dienos vakare atplaukdamas garlaiviu „Džordžas Vašingtonas“ kartu su Karlu Jungu ir Sandoru Ferenciu (nors Ernesto Džounso klasikinėje biografijoje minima rugsėjo 27 diena, vėlesniuose leidimuose „ištaisyta“ į tokią pat klaidingą rugpjūčio 27-ąją). Froidas savaitei apsistojo Manhatano viešbutyje Niujorke, o po to nuvyko į Klarko universitetą. Amerika jam tikrai paliko siaubingą įspūdį. Grįžęs į Europą jis iš tiesų amerikiečius vadino „laukiniais“ ir kaltino savo kelionę dėl įvairiausių fizinių negalavimų, kurių daugelis jį kamavo dar iki 1909 metų. Visa tai ilgai glumino jo biografus, ypač dėl to, kad Klarko universitete jo paskaitos susilaukė didžiulės sėkmės. Viešėdamas Jungtinėse Valstijose Froidas iš tikrųjų sulaukė prašymų atlikti improvizuotus psichoanalizės seansus, nors, kiek mums žinoma, niekada iš paties Niujorko mero.

Šioje knygoje aprašytas 1909 metų Manhatanas buvo kruopščiai ištyrinėtas. Architektūra, miesto gatvės, aukštuomenė – visos detalės iki pat taksi automobilių spalvų atitinka to meto realybę.

Tačiau negalėjau griežtai remtis faktais aprašydamas visas Niujorko detales. Visų pirma, teko pakeisti keletą vietų. Pavyzdžiui, pagrindinis miesto morgas tuo metu buvo *Bellevue* ligoninėje Dvidešimt šeštojoje gatvėje, o aš koronerį Hugelį – išgalvotą veikėją – ir jo morgą įkurdinau miesto centre, išgalvotame pastate. Panašiai išgalvojau Balmoralą, kuriame buvo rastas Elizabetos Riverford kūnas. Bet sumanūs skaitytojai iškart atpažins tikrą pastatą Ansoniją, kuris kartu su fontanais ir juose šokinėjančiais ruoniais gali būti laikomas realiu Balmoralo atitikmeniu. Be to, nors Manhatano tilto kesonas visais požiūriais yra tikras, 1909 metų rugsėjo mėnesį jis buvo pripildytas betono ir jame nebuvo jokių hermetiškų nuolaužų išmetimo kamerų, atsidarančių į upę. Šioje knygoje tas kameras vadinau „langais“. Iš tikrųjų kesone buvo įrengtas ilgesnis hermetiškas nuolaužų nuleidžiamasis vamzdis. Bet man reikėjo „langų“ dėl tų priežasčių, kurių nereikia aiškinti jau knygą perskaičiusiems.

Be to, pakeičiau kai kuriuos istorinius įvykius. Toks mažas pavyzdėlis yra Abrahamo Brilo užuomina apie Teodoro Ruzvelto „amerikiečius per brūkšnelį“. Istorijos žinovai pastebės, kad Ruzveltas savo įžymiąją „amerikiečių per brūkšnelį“ kalbą pasakys 1915 metais. (Tačiau šis menkinantis išsireiškimas jau buvo plačiai naudojamas 1909 metais, o spaudoje buvo skelbiamas Ruzvelto požiūris ir iki pat 1915-ųjų. Susidomėję skaitytojai galėtų, pavyzdžiui, paskaitinėti 1912 metų vasario 17 dienos laikraščio *New York Times* trečią puslapį, kuriame parašyta, kad Ruzveltas ką tik Vokietijoje išspausdintame straipsnyje „sukritikavo amerikiečius per brūkšnelį“. Brilas, visą gyvenimą užkabinėjamas dėl savo vokiško akcento, buvo labai jautrus šiuo klausimu.) Taip pat naudodamasis tekstais

daktaras Jangeris išsiaiškina, kodėl Nora Akton matė save gulinčią lovoje iš viršaus. Jie yra visiškai tikri, bet keli iš jų parašyti po 1909 metų. Kita vertus, detektyvas Litlmoras iš tikrųjų galėjo būti perskaitęs H. G. Velso trumpą istoriją apie panašų įvykį. Apsakymas „Po peiliu" buvo išleistas 1896 metais.

Kitas nedidelis laiko pakeitimas susijęs su streiku trikotažo fabrike, kur pasamdoma Betė. Streikas įvyko 1909 metų lapkričio mėnesį (įžymusis gaisras kilo 1911 metais). Aš pakeičiau ponios Fiš išgalvoto pokylio *Waldorf-Astoria* viešbutyje laiką. Iš tiesų 1909 metų aukštuomenės sezonas Manhatane prasidėjo vėliau. Bet daugelis ponios Fiš vakarėlio detalių ir jos svečiai yra istoriškai realūs. Beje, šioje knygoje aprašytas *Waldorf-Astoria* nėra tas viešbutis, kurį šiandien galime rasti Parko aveniu šiaurinėje pusėje, netoli didžiosios centrinės stoties terminalo. Pirmasis *Waldorf-Astoria* viešbutis stovėjo prie Penktosios aveniu ir Trisdešimt ketvirtosios gatvių kampo. 1930 metais jis buvo nugriautas ir jo vietoje pastatytas *Empire State Building*.

Reikšmingesnis laiko pasikeitimas išryškėja tada, kai traktuoju Jungo atsiskyrimą nuo Froido. Šis procesas tikrovėje truko trejus metus ir kulminaciją pasiekė 1912 metais. Aš glaustai išdėsčiau svarbiausius įvykius ir perkėliau juos į Ameriką, nors jie vyko kitur. Nepaisant to, mano knygoje aprašytos scenos tarp Froido ir Jungo, – nors ir kelia nuostabą, – įvyko iš tiesų. Pavyzdžiui, garsus ir paslaptingas sprogimas iš tikrųjų pertraukė juodu vidury ginčo apie magiją (Froidui laikantis skeptiškos pozicijos), ir Jungas tikrai tvirtino psichokinezės būdu sukėlęs triukšmą, anot jo, taip vadinamu „katalizės pasireiškimu". Kai Froidas nusišaipė, Jungas perspėjo, kad netrukus vėl pasigirs tas pats trenksmas, ir jis įrodys savo tiesą. Sunku suvokti, bet jo žodžiai išsipildė. Tačiau šis epizodas įvyko ne Manhatano viešbučio kambaryje 1909 metų rugsėjo mėnesį, bet Froido namuose Vienoje tų pačių metų kovą. Tai dar ne viskas. Froidas du kartus apalpo Jungo akivaizdo-

je – vieną kartą 1909 metų rugpjūčio 20-ąją, likus dienai iki keliautojų išsilaipinimo į Amerikos krantą. Pats Jungas 1951 metais papasakojo apie „nelaimingą atsitikimą“ Niujorke, kai Froidas nesulaikė šlapimo (nors jis galėjo ir išgalvoti šį atsitikimą, siekdamas diskredituoti Froidą).

Skaitytojams gali kilti klausimas, ar Froidas ir Jungas iš tikrųjų būtų išreiškę tokią asmeninę nuomonę, kokią priskiriu jiems knygoje „Žmogžudystės interpretacija“. Atsakau: beveik kiekvienu atveju jie tokią savo nuomonę išsakė tikrovėje. Didelė dalis Froido ir Jungo dialogų yra tiesiogiai paimta iš jų laiškų, rašinių ir kitų paviešintų šaltinių. Pavyzdžiui, mano knygoje Froidas sako: „Malonumas patenkinus laukinį instinktą yra nepalyginti stipresnis, nei patenkinus civilizuotą.“ Susidomėję skaitytojai gali rasti atitinkamą sakinį 1930 metais išleistoje Froido knygoje „Civilizacija ir nepasitenkinimas ja“ (žr. Froido „Rinktinių raštų“ leidimą, t. 21, p. 79).

Kaip Froido aistruoliai netruko pastebėti, Noros personažas remiasi Dora, jauna moterimi, kurią Froidas aprašė pačioje kontraversiškiausioje savo atvejo istorijoje. Doros tikrasis vardas buvo Ida Bauer. Ji nebuvo amerikietė, ir Froidas negydė jos Amerikoje, nors 1945 metais ji mirė Niujorke. Nora jokiu būdu nėra tiksli Doros kopija, bet esminius Noros gyvenimo faktus – jos tėvo geriausio draugo pastangas suartėti; tėvo atsisakymą ją palaikyti, kai ji pasipriešina jam; jos tėvo romaną su to paties draugo žmona ir pačios Noros jaučiama trauka tai žmonai – galima rasti Doros byloje. Oidipo teorija, paremta Noros neurozės interpretacija, įtraukiant ir oralinį komponentą (mano knygoje šią teoriją Froidas pateikia Jangeriui), yra tikrasis aiškinimas, kurį Froidas duoda tikrajai Dorai.

Visiems gerai žinoma apie mero Džordžo B. Maklelano pastangas perimti miesto tarybos valdžią iš Tamanio Holo. Tikėtina, kad 1909 metų rugsėjį Maklelanas asmeniškai vadovavo svarbiam žmogžudystės tyrimui, nes tuo metu jis praktiškai

valdė visas policijos pajėgas. Kita vertus, Maklelano suinteresuotumas kelti savo kandidatūrą kitai kadencijai yra gryna spėlionė. Viešai jis pareiškė, kad savo kandidatūros nekels.

Čarlzas Lūmis Dana, Bernardas Saksas ir M. Alenas Staras yra istorinės figūros. Jie iš tiesų sudarė triumviratą ir buvo aršūs Froido ir psichoanalizės priešai. Tačiau noriu pabrėžti, kad šioje knygoje jiems be išlygų priskiriami niekšiški veiksmai yra grynas prasimanymas. Be to, siekdamas ryškesnio efekto, padidinau Danos turtą ir nurodžiau jo kraujo ryšius su daug garsesne šeima, turinčia tą pačią pavardę. Nors Čarlzas L. Dana kilo iš to paties žymaus protėvio kaip ir tie žinomi Danos, jis gimė Vermonte ir galėjo net nežinoti savo tikrojo ryšio su Čarlzu A. Dana, kitais Niujorko ir Bostono Danais. Smitas Elis Dželifas yra kita mano padailinta istorinė figūra. Pavyzdžiui, Dželifas nebuvo turtingas. Ir nėra jokios priežasties manyti, kad jis buvo mergininkas. Tačiau reikia pažymėti, kad Dželifas buvo vyriausiasis žudiko Hario Fo psichiatras ekspertas. Jis išleido pirmąją Froido knygą anglų kalba „Rinktiniai straipsniai apie isteriją“, kurią išvertė Abrahamas Brilas. Taip pat tiesa, kad Dželifas lankėsi Čarakos klube, privilegijuotoje (bet ne slaptoje) draugijoje, kurią įkūrė Dana ir Saksas.

Ataskaitos apie sadistiškus Fo jaunos žmonos ir kitų jaunų moterų užpuolimus yra beveik pažodžiui paimtos iš dokumentinių šaltinių. Dėl įdomumo pažymėtina, kad ponia Meril savo prabloškiančius parodymus davė ne Fo žmogžudystės teismo proceso metu, bet viename teismo posėdyje dėl Fo nepakaltinamumo. Nėra jokių įrodymų, kad sėdėdamas kalėjime ar Matyvano beprotnamyje nepakaltinamiesiems Fo tuo metu kada nors lankėsi ponios Meril ar kokioje kitoje panašaus tipo įstaigoje. Tačiau turint omenyje jo įkalinimo sąlygas, negalima atmesti tokio savavališko pasišalinimo galimybės.

Panelės Elzės Sigel, generolo Franco Sigelio, kuris tarnavo mero tėvo Džordžo B. Maklelano pulke pilietinio karo metu,

dukraitės kūnas tikrai buvo rastas 1909 metų vasarą lagamine, Leonui Lingui priklausančiame bute Aštuntojoje aveniu. Čongas Singas – realiai egzistavęs asmuo. Bet jo vardu pavadintas veikėjas mano knygoje yra tikrojo Čongo Singo ir kito su byla susijusio individo mišinys. Kad ir kaip būtų, panelės Sigel kūnas buvo rastas likus dviem su puse mėnesio iki Froido atvykimo į Niujorką. Nereikia nė sakyti, kad jį surado ne mano išgalvotas personažas – detektyvas Džimis Litlmoras.

Toks pat išgalvotas yra ir daktaras Strathamas Jangeris, kaip ir Jangerio meilės romanas su Nora.

NUOŠIRDŽIAUSIAI DĖKOJU puikiajai žmonai Amy Chua, kuriai kilo šios knygos idėja, ir mylimoms dukterims Sophia ir Louisa. Jos pastebėjo kitų praleistas klaidas, pradedant nuo pat pirmojo puslapio. Jaučiuosi labai skolingas Suzanne Gluck ir John Sterling už tikėjimą šia knyga, Jennifer Barth ir George Hodgman, padėjusiems ją tobulinti. Atsižvelgdamas į knygos turinį pridursiu, kad mano tėvo intelektas sužadino vaikystėje mano žingeidumą, o mamos stiprybė padėjo siekti užsibrėžto tikslo. Labai dėkui Debby Rubenfeld, Jordan Smoller, Alescis Contant, Anne Dailey, Marina Santilli, Susan Birke Fiedler, Lisa Gray, Anne Tofflemire ir James Bundy.

Rubenfeld, Jed
Ru28 Žmogžudystės interpretacija : romanas / Jed Rubenfeld ; iš anglų kalbos vertė Indrė Veličkaitė. - Vilnius : Alma littera, 2008. - 456 p.
ISBN 978-9955-24-767-8

Talentingas amerikiečių rašytojas Dždedas Rubenfeldas puikiame romane „Žmogžudystės interpretacija“ gilinasi į psichoanalizę, žmogaus pasąmonės gelmes ir pateikia intriguojančią žymiojo Z. Froido kelionės į Ameriką versiją.

UDK 820(73)-3

Jed Rubenfeld
ŽMOGŽUDYSTĖS INTERPRETACIJA

Romanas

Iš anglų kalbos vertė *Indrė Veličkaitė*

Redaktorė *Rasa Mielkuvienė*
Korektorė *Aldutė Sidarkevičienė*
Meninis redagavimas *Edvardas Jazgevičius*
Viršelio nuotrauka *Raquel Jaramillo*
Maketavo *Zita Pikturnienė*

Tiražas 1000 egz.
Išleido leidykla „Alma littera“, A. Juozapavičiaus g. 6/2, LT-09310 Vilnius
Interneto svetainė: www.almalittera.lt
Spaudė UAB „Logotipas“, Utenos g. 41a, LT-08217 Vilnius

KRAUJĄ STINGDANTIS ISTORINIS TRILERIS.
ZIGMUNDAS FROIDAS.
ŠĖTONIŠKAS ŽUDIKAS, PULDINĖJANTIS
TURTINGIAUSIAS MANHATANO PAVELDĖTOJAS.

Džedas Rubenfeldas (Jed Rubenfeld) sukūrė nepaprastai intriguojantį romaną, sulaukusį tarptautinio pripažinimo dėl savito klasikinio detektyvo, istorinių veikėjų ir viliojančių detalių (pradedant Šekspyro mįslėmis ir baigiant psichologijos slėpiniais) derinio. „Žmogžudystės interpretacija“ sėkmingai išleista ir parduodama dvidešimt aštuoniose šalyse.

9 789955 247678

Tapkite Knygų klubo nariu!

- Nemokamas knygų katalogas kiekvieną ketvirtį
- Naujausios ir populiariausios knygos
- Ypatingi pasiūlymai
- Knygų pristatymas į namus, darbovietę ar paštą

Informacijos teiraukitės nemokamu tel. **8 800 200 22**
www.knyguklubas.lt

knygų klubas